

هیئت معارف جنگ
شهید سید علی صیاد شیرازی

عملیات پدافندی اروند در مهر و آبان ۱۳۵۹

عملیات پدافندی خرمشهر و آبادان در مهر و آبان ۱۳۵۹

نویسنده: سرهنگ زرهی ستاد سید یعقوب حسینی

سرشناسه	:	حسینی، سید یعقوب، ۱۳۱۱ - ۱۳۸۸.
عنوان و نام پدیدآور	:	عملیات پدافندی ارون در مهر و آبان ۱۳۵۹: عملیات پدافندی خرمشهر و آبادان در مهر و آبان ۱۳۵۹ / نویسنده سید یعقوب حسینی؛ بررسی اولیه و نهایی ناصر آراسته، سید حسام هاشمی؛ [برای] هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیادشیرازی.
مشخصات نشر	:	تهران: ایران سبز، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	بیست و شش، ۲۵۲ ص.: مصور.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۷۴۱۶-۴۶-۴
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	نمایه.
عنوان دیگر	:	عملیات پدافندی خرمشهر و آبادان در مهر و آبان ۱۳۵۹.
موضوع	:	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- عملیات پدافندی ارون
موضوع	:	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- ارون
موضوع	:	Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Arvand
موضوع	:	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- آبادان
موضوع	:	Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Abadan
موضوع	:	جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- خرمشهر
موضوع	:	Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Khorramshahr
شناسه افزوده	:	آراسته، ناصر، ۱۳۳۱ -
شناسه افزوده	:	هاشمی، سید حسام، ۱۳۲۷-
شناسه افزوده	:	ایران. ارتش. هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۷ ح ۴۵ الف / ۱۶۰۷ DSR
رده بندی دیویی	:	۰۸۴۳/۹۵۵
شماره کتایشناسی ملی	:	۵۵۳۳۷۲۷

عملیات پدافندی ارون در مهر و آبان ۱۳۵۹

نویسنده: سرهنگ زرهی ستاد سید یعقوب حسینی

بررسی اولیه و نهایی: سرتیپ ستاد ناصر آراسته، سرتیپ ستاد سید حسام هاشمی

آماده سازی، بررسی، نشر: سرتیپ ۲ ستاد نجات علی صادقی گویا

حروف نگاری: الهه آموزگار

حروف نگاری تکمیلی، صفحه آرایی: حامد خدمتی

طرح جلد: احسان محرابی

نوبت و سال چاپ: اول / ۱۳۹۷

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۱۶-۴۶-۴

شمارگان: ۱۰۰۰

ناشر: انتشارات ایران سبز

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

مرکز پخش: تلفن: ۲۲۴۸۸۷۵۶ نمابر: ۲۲۴۸۸۶۵۰

حق چاپ برای هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی» محفوظ است.

"از همه نگارندگان حوادث جنگ و همه کسانی که توان انجام وظیفه در این مهم را دارند، درخواست می‌کنم از ثبت و ضبط جزئیات این دوران غفلت نکنند و این گنجینه تمام‌نشدنی را برای آیندگان به ودیعه بگذارند."

"جنگ تحمیلی شکوه و عظمت ایمان و اسلام را در پهناور جهان منتشر نمود."

امام خمینی (ره)

"می‌خواهم بگویم که این جنگ یک گنج است. آیا ما خواهیم توانست از این گنج استفاده کنیم؟ آن هشت سال جنگ، بایستی تاریخ ما را تغذیه کند."

"دفاع مقدس مظهر حماسه است، مظهر معنویت و دینداری است، مظهر آرمان‌خواهی، مظهر ایثار و از خودگذشتگی است، مظهر ایستادگی، پایداری و مقاومت است، مظهر تدبیر و حکمت است، روایت آن جهاد نیز مقدس و جهاد است."

مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

فرازهایی از پیام حضرت امام^(ه) در اسفندماه ۱۳۶۷
خطاب به روحانیت سراسر کشور (در رابطه با پذیرش قطعنامه ۵۹۸)
صحیفه امام خمینی^(و)، جلد ۲۱، صفحه ۲۸۳

- ما هر روز در جنگ برکتی داشتیم که در همه صحنه‌ها بهره جسته‌ایم.
- ما انقلابمان را در جنگ به جهان صادر نموده‌ایم.
- ما مظلومیت خویش و ستم متجاوزان را در جنگ ثابت نموده‌ایم.
- ما در جنگ پرده از چهره تزویر جهان‌خواران کنار زدیم.
- ما در جنگ دوستان و دشمنان خود را شناخته‌ایم.
- ما در جنگ به این نتیجه رسیده‌ایم که باید روی پای خودمان بایستیم.
- ما در جنگ اُبَهِت دو ابرقدرت شرق و غرب را شکستیم.
- ما در جنگ ریشه‌های پربار انقلاب اسلامی‌مان را محکم کردیم.
- ما در جنگ حس برادری و وطن‌دوستی را در نهاد یکایک مردمان بارور کردیم.
- ما در جنگ به مردم جهان و خصوصاً مردم منطقه نشان دادیم که علیه تمامی قدرت‌ها و ابرقدرت‌ها سالیان سال می‌توان مبارزه کرد.
- جنگ ما جنگ حق و باطل بود و تمام شدنی نیست.
- جنگ ما جنگ فقر و غنا بود.
- جنگ ما جنگ ایمان و ردالت بود و این جنگ از آدم تا ختم زندگی وجود دارد.
- جنگ ما موجب شد که تمامی سردمداران نظام‌های فاسد در مقابل اسلام احساس ذلت کنند.
- ما در جنگ برای یک لحظه هم نادم و پشیمان از عملکرد خود نیستیم. راستی مگر فراموش کرده‌ایم که ما برای ادای تکلیف جنگیده‌ایم و نتیجه، فرع آن بوده است.

- از همه اینها مهم‌تر، استمرار روح اسلام انقلابی در پرتو جنگ است، همه اینها از برکت خون‌های پاک شهدای عزیز هشت سال نبرد بود، از تلاش مادران، پدران و مردم عزیز در ده سال مبارزه با آمریکا، غرب و شوروی نشأت گرفته است.
- ملت ما تا آن روز که احساس کرد توان و تکلیف جنگ دارد، به وظیفه خود عمل نمود... آن ساعتی هم که مصلحت بقای انقلاب را در قبول قطعنامه دید و گردن نهاد، باز به وظیفه خود عمل کرد.

برای مقابله با دشمنان بلیستی ما چه ارتشی، چه سپاهی و چه بیچی یه واحد و قدرت واحد باشیم.

«شهید سپید علی صیاد شیرازی - ۱۳۶۴/۱۱/۲۶»

معارف جنگ

«معارف جنگ» مجموعه‌ای از یافته‌ها، ذخایر و دستاوردهای جبهه‌های نبرد حق علیه باطل است که خداوند متعال به پاس فداکاری‌ها، ایثارگری‌ها و برکت خون شهدای والامقام، نصیب رزمندگان اسلام نموده و از سینه‌های جوشان آن‌ها به سینه‌های پاک و تشنه‌ی نسل جوان انقلاب اسلامی منتقل می‌گردد.

«هیئت معارف جنگ» از پاییز سال ۱۳۷۳ با همت والای امیر سرافراز ارتش اسلام «شهید سپهبد علی صیادشیرازی» شکل گرفت و در سال ۱۳۷۴ با تصویب کریمانه و حمایت‌های مادی و معنوی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله)، مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا، به صورت رسمی این رسالت مهم را با روحیه‌ی متعالی بسیجی برعهده گرفته و مفتخر است که با الهام از کلام نورانی خداوند متعال مبنی بر «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ»، با صداقت و تلاش دسته‌جمعی در این وادی مقدس گام نهاده و این رسالت افتخارآمیز را که با گرایش «پژوهشی - فرهنگی - عملیاتی و آموزشی» شکل گرفته است ادامه دهد و در این راه امید به لطف و یاری خداوند متعال دارد.

➤ شیوه کار هیئت معارف جنگ در گردآوری تجارب جبهه‌های نبرد از سال ۱۳۷۳ تا سال ۱۳۷۸ بدین ترتیب بوده است که براساس زمان و مکان هر عملیات، جمعی از رزمندگان اسلام که در آن عملیات نقش مهمی را برعهده داشته‌اند به منطقه عملیات عزیمت نموده و با یادآوری خاطرات خود در صحنه نبرد و برداشت‌های تحریری، صوتی و تصویری، مجموعه‌ای از حقایق و واقعیت‌های تلخ و شیرین را گردآوری نموده است. هیئت معارف جنگ از سال ۱۳۷۸ تا پایان شهریور ۱۳۹۷، تعداد ۱۵۵ عنوان کتاب مستند درباره وقایع هشت سال دفاع مقدس منتشر نموده است.

➤ آموزش معارف جنگ نیز از سال ۱۳۷۴ به صورت نظری و میدانی برای هر دوره از دانشجویان سال سوم دانشگاه افسری امام علی^(ع) نیروی زمینی و از سال ۱۳۸۲ برای کلیه دانشگاه‌های افسری زمینی، هوایی، دریایی و فارابی ارتش ج.ا.ا به اجرا درآمده و تا پایان شهریور ۱۳۹۷، تعداد ۲۹۸۷۸ نفر از فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های مزبور را در دو مرحله نظری و میدانی مورد آموزش داده است. از سال ۱۳۹۴، آموزش معارف جنگ برای دانشجویان سال سوم دانشگاه قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیا^(ص) نیز به اجرا درآمد.

➤ هیئت معارف جنگ همچنین از سال ۱۳۸۷ آموزش کارکنان وظیفه در مقاطع تحصیلی فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکتری در مراکز آموزش وظیفه را پی‌ریزی نمود و این عزیزان در زمان آموزش مقدماتی و قبل از عزیمت به یگان‌های سازمانی خود به مدت شانزده ساعت آموزش معارف جنگ را برابر برنامه‌ی آموزشی طی نموده که تا پایان شهریور ۱۳۹۷، بیش از ۴۰۳ هزار نفر از کارکنان وظیفه که فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور می‌باشند، آموزش نظری معارف جنگ را فرا گرفته‌اند.

➤ از سال ۱۳۹۰ افسران دوره عالی رسته‌ای، در هر دوره به مدت هشت ساعت و تا پایان شهریور ۱۳۹۷ تعداد ۷۲۳۸ نفر آموزش معارف جنگ را طی نموده‌اند.

➤ از بهمن سال ۱۳۹۳ تا پایان شهریور ۱۳۹۷، تعداد ۳۹۸۲۷۱ نفر سربازان دیپلم و زیر دیپلم نیز در هر دوره به مدت هشت ساعت تحت آموزش معارف جنگ قرار گرفته‌اند.

هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی»

معرفی نویسنده

سرهنک زرهی ستاد، سید یعقوب حسینی در سال ۱۳۱۱ در خانواده‌ای مذهبی در ابهر به دنیا آمد. تحصیلات خود را در ابهر و سپس در تهران ادامه داد و در سال ۱۳۳۱ وارد دانشکده افسری و سال ۱۳۳۴ با درجه ستوان دومی فارغ التحصیل شد. پس از پایان دوره آموزش رسته زرهی، در لشکر اصفهان مشغول به خدمت شد.

در سال ۱۳۴۶، پس از طی دوره دانشکده فرماندهی و ستاد به لشکر ۹۲ اهواز منتقل شد که آن زمان مصادف با آغاز اختلافات مرزی ایران و عراق و صف‌آرایی نظامی طرفین بود. وی به‌عنوان افسر عملیات و طراح طرح‌های عملیاتی مربوطه در لشکر تا سال ۱۳۵۴ در عقد قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر فعال بود. از سال ۱۳۵۶، فرماندهی تیپ سوم لشکر ۹۲ زرهی را عهده‌دار گردید و پس از پیروزی انقلاب اسلامی، در مدیریت آمادگی رزمی معاونت عملیات و اطلاعات ستاد نیروی زمینی خدمت کرد. با آغاز جنگ تحمیلی در سال ۱۳۵۹، به‌عنوان جانشین عملیاتی نزاچا به خوزستان اعزام شد. در سال ۱۳۶۰ با درخواست شخصی، بازنشسته شد. پس از بازنشستگی در دانشکده فرماندهی و ستاد نیروی زمینی و سازمان عقیدتی سیاسی ارتش، مشغول تهیه و تنظیم تاریخ جنگ شد. با حمایت فرمانده وقت نزاچا - سرهنک صیادشیرازی - توانست تعداد قابل توجهی کتاب، درباره عملیات‌های هشت سال جنگ تدوین کند که تاکنون تعدادی از آنها به شرح صفحه بعد در مرحله انتشار قرار گرفته و بقیه نیز در مراکز دانشگاهی و پژوهشی اجا مورد استفاده می‌باشد.

در دی ماه سال ۱۳۸۸ وفات یافت و به دیار ابدی پیوست. روحشان شاد.

عناوین کتاب‌های منتشر شده توسط هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی»

به قلم: سرهنگ زرهی ستاد سید یعقوب حسینی

(از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۷)

۱۳۸۶	جبهه جنوب در شهریور ۵۹
۱۳۸۷	تاریخ نظامی جنگ تحمیلی جلد ۱ (زمینه‌های بروز جنگ)
۱۳۸۷	تاریخ نظامی جنگ تحمیلی جلد ۲ (برخوردهای مرزی قبل از آغاز جنگ تحمیلی)
۱۳۹۰	عملیات والفجر مقدماتی
۱۳۹۰	نبردهای سال ۱۳۶۲ تا پایان سال ۱۳۶۴
۱۳۹۱	لشکر ۹۲ زرهی در سال اول جنگ تحمیلی
۱۳۹۲	تیپ ۱ لشکر ۹۲ زرهی در آغاز جنگ تحمیلی
۱۳۹۲	سیل مصنوعی برای پدافند در خوزستان
۱۳۹۲	تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی در آغاز جنگ تحمیلی
۱۳۹۲	تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی در آغاز جنگ تحمیلی
۱۳۹۲	عملیات کلی سال اول جنگ تحمیلی در خوزستان
۱۳۹۳	عملیات رمضان
۱۳۹۳	عملیات الله اکبر
۱۳۹۳	عملیات نصر
۱۳۹۳	عملیات شیاکوه
۱۳۹۴	طرح عملیاتی دفاعی ابودر
۱۳۹۵	نبردهای منطقه اهواز و سوسنگرد در آغاز جنگ تحمیلی
۱۳۹۵	نبردهای صحنه عملیات غرب
۱۳۹۶	نبردهای منطقه خرمشهر و آبادان در سال اول جنگ تحمیلی
۱۳۹۷	عملیات پدافندی اروند در مهر و آبان ۱۳۵۹

به علاوه، ده‌ها عناوین دیگر که در مراکز اسناد معتبر اجا موجود و بهره‌برداری می‌گردد.

پیشگفتار

کتابی که ملاحظه می‌فرمایید از سلسله کتاب‌هایی است که جناب سرهنگ زرهی ستاد سید یعقوب حسینی در سال‌های دفاع مقدس به رشته تحریر درآورد. پس از پایان جنگ تحمیلی تعدادی از این کتاب‌ها با عنوان «ارتش جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس» توسط سازمان عقیدتی سیاسی ارتش، انتشار یافت و در زمره کتاب‌های معتبر دفاع مقدس محسوب و تاکنون مورد استفاده بسیاری از نویسندگان و پژوهشگران این عرصه قرار گرفته است.

هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی» با استفاده از بایگانی موجود، کتاب حاضر را توسط سرتیپ ۲ صادقی گویا، مجدداً بررسی و انجام تصحیحات لازم در مرحله انتشار قرار داد. امید است برای روشن شدن حقایق بخشی از تاریخ نظامی این کشور، اقدامی مفید و ماندگار انجام شده باشد.

در ماه‌های پایانی سال ۱۳۸۸، متأسفانه مطلع شدیم که نویسنده محترم در تاریخ ۸۸/۱۰/۱۴ وفات یافته‌اند.

ایشان دوران پر افتخار و زندگی سالم و آبرومندانه را در کسوت نظامی و سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، بویژه در ابتدای جنگ تحمیلی، طی نمودند. پس از بازنشستگی نیز، تاریخ نظامی دفاع مقدس را در چند جلد تدوین نمود و خدمت بزرگی در عرصه علمی نظامی کشور از خود به یادگار گذاشته‌اند. آرزو داریم خداوند متعال، ایشان را با مجاهدان فی سبیل الله محشور و به بازماندگان آن مرحوم نیز سلامتی و سعادت دنیوی و اخروی نصیب فرماید.

هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی»

فهرست مطالب

۱	زندگینامه مختصر سرهنگ سید یعقوب حسینی
۹	سخن ویراستار
۱۵	پیشگفتار
۱۹	قسمت یکم: کلیات
۲۰	۱ - مشخصات کلی عملیات
۲۰	الف - عنوان
۲۰	ب - تاریخ اجرا
۲۰	پ - منطقه عمومی عملیات
۲۰	ت - نوع عملیات پدافندی و تأخیری
۲۰	ث - قرارگاه کنترل کننده
۲۱	ج - یگان های عمده شرکت کننده
۲۱	چ - یگان های عمده نیروی متجاوز
۲۱	ح - نتیجه نهایی عملیات
۲۲	۲ - مأموریت
۲۲	۳ - شرح منطقه عملیات
۲۲	الف - جو
۲۲	ب - زمین
۲۵	پ - جنبه های نظامی زمین
۲۶	ت - اثرات مشخصات منطقه در عملیات دشمن
۲۷	ث - اثرات مشخصات منطقه در عملیات خودی
۲۸	۴ - سازمان و گسترش نیروهای متجاوز
۲۸	الف - لشکر ۳ زرهی
۲۹	ب - لشکر ۵ مکانیزه
۲۹	۵ - سازمان و گسترش نیروهای خودی

۳۳	قسمت دوم: طرح‌ها و دستورات عملیاتی
۳۴	دستور عملیاتی اروند
۳۷	پیوست (الف) اطلاعات به دستور عملیاتی اروند
۴۱	خلاصه اطلاعاتی شماره ۱۰ قرارگاه تاکتیکی نزا جا (جنوب)
۴۴	دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند
۴۷	پیوست دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند
۴۸	دستور عملیاتی شماره ۳
۵۴	پیوست الف (اطلاعات) به دستور عملیاتی شماره ۳
۵۸	پیوست ت (دستور اداری و لجستیکی) دستور عملیاتی شماره ۳
۶۱	پیوست ث (مخابرات) دستور عملیاتی شماره ۳
۶۷	قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات
	فهرست پیام‌ها و دستورات در صفحات بعدی درج گردیده است.
۲۳۱	قسمت چهارم: تجزیه و تحلیل
۲۳۲	۱- مقدمه و کلیات
۲۳۳	۲- ایمان و اعتقاد
۲۳۴	۳- بررسی چگونگی و اجرای اصول جنگ در این عملیات
۲۳۵	الف) اصل هدف
۲۳۶	ب) اصل وحدت فرماندهی
۲۳۹	پ) اصل مانور
۲۴۰	ت) اصل سادگی
۲۴۱	ث) اصل غافلگیری
۲۴۱	ج) اصل تمرکز قوا
۲۴۲	چ) اصل صرفه جویی در قوا
۲۴۳	ح) اصل تأمین
۲۴۴	خ) اصل تعرض
۲۴۵	۴- هماهنگی‌ها
۲۴۵	الف) هماهنگی بین رده‌های مختلف فرماندهی

۲۴۸	ب) هماهنگی بین نیروهای نظامی و سایر رزمندگان
۲۴۹	۵- پشتیبانی مردم
۲۴۹	۶- چگونگی مسائل اطلاعاتی در نبرد خرمشهر و آبادان
۲۴۹	الف) جو
۲۵۰	ب) زمین
۲۵۲	پ) دشمن
۲۵۵	۷- بررسی چگونگی طرح‌ریزی و هدایت عملیات نبرد خرمشهر و آبادان
۲۵۵	الف) برآورد وضعیت
۲۵۷	ب) سازماندهی عملیات منطقه خرمشهر و آبادان
۲۵۷	پ) طرح‌ریزی عملیات
۲۵۹	ت) هدایت عملیات خرمشهر و آبادان
۳۰۶	۸. مسائل پرسنلی در عملیات خرمشهر و آبادان
۳۰۶	۹. مسائل لجستیکی عملیات خرمشهر و آبادان
۳۰۶	۱۰. نتیجه کلی عملیات
۳۰۷	الف) محاسن
۳۰۸	ب) معایب و نواقص
۳۰۹	نقشه‌ها
۳۱۷	نمایه

فهرست پیام‌ها و دستورات

۶۸	واگذاری وسایل؛ از لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم
۶۸	کابل کشی گردان ۱۵۱ دژ؛ از ستاد لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم
۶۸	فعالیت مهندسی دشمن؛ از لشکر ۹۲ زرهی (رکن سوم)
۶۹	احتیاج به یک گروهان پیاده؛ از اروند
۶۹	درگیری سبک و سنگین مرزی؛ از ستاد مشترک جنوب
۶۹	ورود گردان ۳۱۲ توپخانه؛ از لشکر ۹۲ رکن ۳
۶۹	اعزام یک دستگاه تانک؛ از لشکر ۹۲ زرهی
۶۹	شهادت سرپرست پاسداران؛ از ف آبادان
۷۰	حرکات و جابجایی نیروهای عراقی؛ از ستاد عملیات اروند
۷۰	تیراندازی در پاسگاه خین؛ از ۰۷ رکن ۳
۷۰	درگیری در پاسگاه خین؛ از اروند
۷۱	پل اضطراری خرمشهر - آبادان؛ از ستاد عملیاتی اروند
۷۱	آتشبار کاتیوشا و ۱۵۵م؛ از ستاد لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم
۷۱	درگیری در منطقه؛ از گردان ۱۵۱ دژ خرمشهر
۷۱	مقابله با دشمن؛ از لشکر ۹۲ زرهی (رکن سوم)
۷۲	قطع تماس گردان تانک در فکه؛ از ۰۷ رکن ۳
۷۲	توپخانه مستقر در پشت گارد ساحلی؛ از ۰۷ رکن ۳
۷۲	محل استقرار تفنگ‌های ۱۰۶م؛ از گردان ۱۵۱ دژ
۷۳	آتشبار ۱۳۰مم خودی؛ از اروند
۷۳	آتش دشمن به طرف تانک فارم؛ از ۰۷ رکن ۳
۷۳	بمباران نقاط مختلف؛ از ۰۷ رکن ۳
۷۳	درگیری پاسگاه فکه؛ از ۰۷ رکن ۳
۷۴	آتش خمپاره دشمن به سوی پالایشگاه؛ از ۰۷ رکن ۳
۷۴	بمباران فرودگاه آبادان؛ از ۰۷ رکن ۳
۷۴	حمله هوایی به تلمبه‌خانه؛ از ۰۷ رکن ۳
۷۴	درخواست گردان تقویتی؛ از ستاد اروند
۷۴	عقب راندن دشمن؛ از ستاد لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم
۷۵	نماینده لشکر؛ از لشکر ۹۲ زرهی
۷۵	تیراندازی به توپخانه دشمن
۷۵	تجاوز زمینی و هوایی دشمن در کوشک و طلائییه قدیم؛ از ستاد اروند
۷۵	وضعیت دشمن در منطقه خرمشهر و آبادان؛ از ستاد اروند
۷۶	دشمن در حال عقب‌نشینی در منطقه گردان دژ؛ از ستاد لشکر ۹۲ رکن ۳
۷۶	دفاع تا آخرین نفس؛ از لشکر ۹۲ زرهی رکن ۳
۷۶	گردان ۲۳۲ تانک در محاصره؛ از گردان ۲۳۲ تانک
۷۶	وضعیت یگان‌های در خط؛ از ستاد اروند

- ۷۷ هلی کوپترها نیامده‌اند
- ۷۷ اطلاع واصله از دشمن؛ از لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم
- ۷۷ آتشباری آتشبارهای خسروآباد و اروندکنار؛ از لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم
- ۷۷ وضعیت خرمشهر؛ از مد عملیات نزاا
- ۷۸ وضعیت واحد تانک مستقر در شلمچه؛ از لشکر ۹۲ رکن سوم
- ۷۸ درخواست نیروی کمکی و پوشش هوایی
- ۷۸ گزارش نوبه‌ای از ساعت ۰۶۰۰ روز ۵۹/۷/۴ الی ۱۲ روز ۵۹/۷/۴؛ از ستاد اروند
- ۷۹ آخرین وضعیت دشمن و خودی؛ از ستاد اروند
- ۷۹ خلاصه وضعیت از ساعت ۱۲۰۰ الی ۱۵۰۰ روز ۵۹/۷/۵؛ از ستاد اروند
- ۸۰ حرکت گردان ارتش به محل پلیس‌راه خرمشهر؛ از ستاد هماهنگی ناحیه خوزستان
- ۸۰ فرماندهی عملیات؛ از اروند
- ۸۰ گزارش سروان اسفندیاری
- ۸۱ وضعیت دشمن در پاسگاه حسینیه؛ از اروند
- ۸۱ دشمن در پل نو؛ از ستاد اروند
- ۸۱ عدم امکان اعزام نیرو؛ از ستاد لشکر ۹۲ زرهی (رکن ۳)
- ۸۱ عدم امکان ارسال کاتیوشا و انتخاب فرماندهان؛ از ستاد اروند
- ۸۲ آخرین وضعیت منطقه گزارش شود؛ از لشکر ۹۲ عملیات
- ۸۲ درخواست یک گردان تانک؛ از ستاد اروند
- ۸۲ عدم امکان واگذاری یگان؛ از لشکر ۹۲ (رکن ۳)
- ۸۲ امکان پشتیبانی هوایی و آتش توپخانه و خمپاره؛ از لشکر ۹۲ (رکن ۳)
- ۸۳ درخواست پشتیبانی هوایی؛ از اروند
- ۸۳ سرعت در پشتیبانی هوایی؛ از اروند
- ۸۳ دفاع نیروی خودی با تمام قوا؛ از ستاد اروند
- ۸۳ ارسال فوری پی‌ام‌پی؛ از ستاد اروند
- ۸۳ واگذاری پی‌ام‌پی مقدور نیست؛ از ستاد لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم
- ۸۴ نیاز به تقویت گروهان ژاندارمری خرمشهر؛ از اروند
- ۸۴ نیرو فعلاً وجود ندارد؛ از ستاد لشکر ۹۲ زرهی رکن ۳
- ۸۴ آمار گردان ۱۶۵؛ از ستاد اروند
- ۸۴ فعالیت دشمن در روبه‌روی پاسگاه خسروآباد؛ از ستاد اروند
- ۸۵ انهدام پل دشمن در روی کارون؛ از ستاد لشکر ۹۲ زرهی (رکن ۳)
- ۸۵ گزارش نوبه‌ای مورخه ۵۹/۷/۹؛ از اروند
- ۸۶ آمادگی رزمی یگان‌ها؛ از ستاد اروند
- ۸۶ نیروهای دشمن در دهانه فاو؛ از ستاد اروند
- ۸۶ وضعیت کنونی؛ از اروند
- ۸۶ عبور نیروهای دشمن از پل کارون؛ از ستاد اروند
- ۸۷ پشتیبانی هوایی عالی بود و تجدید شود؛ از آبادان
- ۸۷ نیروی کم در پلیس‌راه خرمشهر؛ از ستاد عملیاتی جنوب آبادان
- ۸۷ مشاهدات در پاسگاه حسینیه؛ از سرگرد مهدی هدایتی

۸۸	سروان اسفندیاری؛ از اروند
۸۸	دفع نفوذ افراد عراقی؛ از اروند
۸۸	پیام سرگرد شریف النسب
۸۹	تغییر مکان آتشبار ۱۷۵م به شرق کارون؛ از لشکر ۹۲ زرهی (رکن ۳)
۸۹	اعزام طراد؛ از لشکر ۹۲ زرهی (رکن ۲)
۸۹	درخواست پشتیبانی هوایی؛ از اروند
۹۰	گلوله باران فرودگاه و شهر خرمشهر؛ از ستاد اروند
۹۰	تجدید سازمان دشمن برای تصرف خرمشهر؛ از اروند
۹۱	عقب نشینی دشمن و محل استقرار؛ از اروند
۹۱	نتیجه آتش گردان ۳۴۲ توپخانه؛ از اروند
۹۱	وضعیت خودی و دشمن؛ از اروند
۹۲	مقابله با هجوم زرمی نیروهای عراق؛ از اروند
۹۲	آخرین وضعیت جبهه خرمشهر؛ از ستاد اروند
۹۲	گردان دژ؛ از ستاد عملیاتی جنوب
۹۳	درخواست نیروی کمکی؛ از اروند
۹۳	اطلاعات واصله از دشمن؛ از ستاد عملیات جنوب
۹۳	درخواست نیروی کمکی برای خرمشهر و آبادان؛ از ستاد لشکر ۹۲
۹۳	اجرای آتش با هلی کوپتر
۹۴	تیپ دفاع قطعی نماید؛ از قرارگاه تاکتیکی نزا (جنوب)
۹۴	فشار شدید دشمن در خرمشهر؛ از قرارگاه تاکتیکی نزا (جنوب)
۹۴	پیام فرماندار آبادان
۹۴	وضع خرمشهر و اعزام آتشبار؛ از نزا - عملیات
۹۵	تابعیت یگان های نزا در خرمشهر؛ از نزا معاونت عملیات و اطلاعات
۹۵	اعزام پرسنل کمکی از اصفهان به اهواز؛ از معاونت عملیات و اطلاعات نزا
۹۶	درخواست اعزام نیروی کمکی؛ از تهران نزا
۹۶	اعزام پرسنل داوطلب هوایروز؛ از تهران
۹۶	اعزام آتشبار ۱۰۵م به اهواز؛ از نزا معاونت عملیات و اطلاعات
۹۶	اعزام آتشبار از لشکر ۷۷ به خرمشهر؛ از سماجا
۹۷	حرکت آتشبار ۱۰۵م به اهواز؛ از نزا (عملیات)
۹۷	عبور دشمن از دارخوین به شرق کارون؛ از لشکر ۹۲ زرهی (رکن ۲)
۹۷	قصد حمله دشمن به پل کرخه؛ از م ع ت نزا (عملیات)
۹۸	عبور دشمن از کارون و اشغال آبادان؛ از تهران
۹۸	تشکیل دسته های ضدتانک؛ از قرارگاه تاکتیکی نزا در منطقه خوزستان
۹۸	تصرف شمال عین خوش بنا به دستور؛ از م. ع. ت نزا (دزفول)
۹۸	وضعیت گروه رزمی تیپ ۳۷؛ از گروه رزمی تیپ ۳۷
۹۹	عبور دشمن از کارون و اسارت تعدادی زن و مرد؛ از لشکر ۹۲ اهواز
۹۹	قصد دشمن از طریق جاده آبادان - ماهشهر؛ از معاونت عملیات و اطلاعات نزا
۱۰۰	تغییر موضع یگان های توپخانه؛ از معاونت عملیات و اطلاعات نزا

- تأمین پهلوی چپ؛ از ستاد عملیاتی منطقه دزفول
 ۱۰۰ آخرین وضعیت
 ۱۰۱ وضعیت دشمن و خودی در منطقه آبادان؛ از عملیات اطلاعات تهران
 ۱۰۱ اعزام توپخانه؛ از تهران نزاچا
 ۱۰۲ اعزام دسته خمپاره انداز ۱۲۰م به خرمشهر؛ از لشکر ۹۲ اهواز
 ۱۰۲ وسائط شناور دشمن؛ از م. ع. ت نزاچا
 ۱۰۲ نجات نفرات گروه رزمی ۱۳۸ و ۱۴۱؛ از ستاد عملیاتی منطقه دزفول
 ۱۰۳ اجرای عملیات طرح ریزی شده؛ از ستاد اروند
 ۱۰۳ نیاز به چند افسر؛ از اروند، سرهنگ ستاد حسن رضوی
 ۱۰۴ پیش بینی سقوط شهر؛ از اروند
 ۱۰۴ وضع جبهه خرمشهر؛ از اروند
 ۱۰۴ پیشنهاد درباره جبهه خرمشهر و آبادان؛ از تهران، عملیات و اطلاعات نزاچا
 ۱۰۵ اعلام وصول آتشبار ۱۰۵م؛ از قرارگاه عملیاتی نزاچا در جنوب
 ۱۰۵ ادامه مقاومت دلیرانه نیاز است؛ از قرارگاه عملیاتی نزاچا در جنوب
 ۱۰۵ درباره تیپ ۸۴ پیاده؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاچا (جنوب)
 ۱۰۶ گزارش آخرین وضعیت؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاچا در منطقه خوزستان
 ۱۰۶ اعزام نیروی کافی جهت مقابله؛ از ف نزاچا
 ۱۰۶ نیروهای اعزام شده و در شرف اعزام؛ از مد عملیات نزاچا
 ۱۰۷ قصد دشمن در مسدود نمودن راه؛ از اهواز
 ۱۰۷ پشتیبانی هوایی در صورت نیاز؛ از مد اطلاعات
 ۱۰۷ محاصره تنگ تر می شود؛ از مد عملیات
 ۱۰۷ اعزام تیم های مخرب؛ از لشکر ۹۲ اهواز
 ۱۰۸ راهنمایی یگان ها از نزدیک؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاچا در منطقه خوزستان
 ۱۰۸ پیشنهادهای عملیاتی؛ از نزاچا - مد عملیات و اطلاعات
 ۱۰۸ در انتظار اقدام فوری
 ۱۰۹ مأموریت به فرمانده دانشکده افسری؛ از ستاد لشکر ۹۲ زرهی - رکن ۳
 ۱۰۹ احداث پل روی کارون توسط دشمن؛ از لشکر ۹۲ - رکن ۳
 ۱۰۹ تأیید شجاعت و شهامت کلیه پرسنل؛ از نزاچا - مد عملیات و اطلاعات
 ۱۰۹ اطلاعات از دشمن؛ از مد اطلاعات نزاچا
 ۱۱۰ اطلاعات از دشمن در گمرک و شمال آبادان؛ از قرارگاه تاکتیکی جنوب دزفول
 ۱۱۰ عدم وجود نیروهای تثبیت کننده؛ از ستاد اروند
 ۱۱۱ تقاضای تعویض فرمانده ستاد اروند؛ از ستاد اروند
 ۱۱۱ تأمین پدافند هوایی؛ از نزاچا (عملیات)
 ۱۱۱ آخرین اطلاعات از دشمن؛ از سماجا
 ۱۱۲ ادامه مسئولیت فرمانده اروند؛ از ستاد لشکر ۹۲ زرهی - رکن سوم
 ۱۱۲ بیماری فرمانده اروند؛ از ستاد اروند
 ۱۱۲ توپخانه ما در محاصره دشمن؛ از ستاد اروند
 ۱۱۳ پیشنهاد چگونگی ممانعت از محاصره آبادان؛ از سماجا ۳

- ۱۱۳ حمله نیروی هوایی خودی به دشمن؛ از لشکر ۹۲
- ۱۱۳ پدافند غیرعامل؛ از قرارگاه عملیاتی دزفول
- ۱۱۴ وضعیت منطقه شهرهای آبادان و خرمشهر؛ از ستاد لشکر ۹۲ - رکن سوم
- ۱۱۴ آخرین وضعیت یگان‌های لشکر ۹۲؛ از ستاد عملیاتی منطقه دزفول
- ۱۱۵ درخواست پرسنل برای آبادان؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در دزفول
- ۱۱۵ اعزام گردان دژبان؛ از عملیات و اطلاعات نزاجا
- ۱۱۵ تقدم پشتیبانی آتش هلی‌کوپتر به خرمشهر و آبادان و اهواز؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا
- ۱۱۶ توپخانه در محاصره قرار نگیرد؛ از ستاد عملیاتی لشکر ۹۲ زرهی
- ۱۱۶ آبادان در محاصره است؛ از اروند
- ۱۱۶ آخرین وضعیت خرمشهر و آبادان؛ از ستاد اروند
- ۱۱۶ تاریخ قضاوت خواهد کرد؛ از ستاد اروند
- ۱۱۷ حقیقت تلخ است؛ از ستاد اروند
- ۱۱۷ وضعیت خرمشهر و آبادان؛ از اروند
- ۱۱۷ دستور پشتیبانی هوایی؛ از مد اطلاعات و عملیات نزاجا
- ۱۱۸ احتمال حمله دشمن از دشت عباس؛ از عقاب ت ۲
- ۱۱۸ دفاع آبادان؛ از لشکر ۹۲
- ۱۱۸ تخلیه اجساد شهدا و وسایل؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان
- ۱۱۸ جلوگیری از سقوط خرمشهر و آبادان؛ از مد عملیات و اطلاعات نزاجا
- ۱۱۹ گزارش ستاد عملیاتی اروند؛ از لشکر ۹۲
- ۱۱۹ احتمال سقوط آبادان؛ از سماجا ۳ - مرکز فرماندهی
- ۱۱۹ پیام ستاد اروند؛ از سماجا ۳ - مرکز فرماندهی
- ۱۲۰ بمباران عقبه دشمن؛ از سماجا
- ۱۲۰ جنگ در شهر خرمشهر؛ از ستاد اروند
- ۱۲۱ دشمن در مقابل ایستگاه آبادان؛ از اروند
- ۱۲۱ گفته یکی از اسرا؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب (دزفول)
- ۱۲۱ آخرین وضعیت یگان‌ها؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب (دزفول)
- ۱۲۱ حضور مقامات در منطقه؛ از م ع ت نزاجا (جنوب)
- ۱۲۲ بمباران عقب دشمن؛ از نزاجا
- ۱۲۲ درباره ستاد عملیات اروند؛ از نزاجا (عملیات)
- ۱۲۲ وضعیت آبادان و خرمشهر؛ از معاونت عملیات و اطلاعات
- ۱۲۳ دشمن در خرمشهر و آبادان در محاصره؛ از لشکر ۹۲ اهواز
- ۱۲۳ هماهنگی در دفاع از مواضع؛ از م ع ت نزاجا (عملیات)
- ۱۲۳ گزارش شهربانی؛ از عملیات و اطلاعات نزاجا
- ۱۲۴ جنگ افزار پدافند هوایی؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب
- ۱۲۴ تأمین کمبودهای وسایل؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان
- ۱۲۴ عوامل اعزامی؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان
- ۱۲۴ گروه رزمی ۱۵۳؛ از قرارگاه عملیاتی نزاجا در جنوب (دزفول)
- ۱۲۵ هماهنگی لازم بین یگان‌ها و سپاه و بسیج؛ از م ع ت نزاجا (عملیات)

- دفاع از مواضع؛ از مد عملیات نزاجا ۱۲۵
- فعالیت دشمن در داخل شهر؛ از اروند ۱۲۵
- آخرین وضعیت جبهه خرمشهر و آبادان؛ از ستاد عملیاتی اروند ۱۲۶
- گردان ۱۶۵ از بین رفته؛ از ستاد اروند ۱۲۶
- وضعیت جبهه‌های خرمشهر و آبادان در روز ۵۹/۷/۲۷ ۱۲۶
- یازده روز محاصره شهرهای خرمشهر و آبادان؛ از ستاد اروند ۱۲۸
- وضعیت جبهه خرمشهر و آبادان؛ از ف نزاجا ۱۲۸
- نتیجه عملیات هوانیروز؛ از قرارگاه عملیاتی نزاجا در جنوب (دزفول) ۱۲۸
- وضعیت منطقه جنوب؛ از عملیات و اطلاعات نزاجا ۱۲۹
- درخواست هلی کوپتر شناسایی؛ از لشکر ۹۲ ۱۲۹
- درباره اعزام آتشبار؛ از لشکر ۹۲ اهواز ۱۲۹
- اعزام گروه رزمی به آبادان؛ از ف نزاجا ۱۳۰
- درباره وضعیت منطقه خوزستان؛ از ف نزاجا - عملیات و اطلاعات ۱۳۰
- خلاصه اطلاعاتی شماره ۳ ۱۳۱
- در محاصره دشمن هستیم؛ از ستاد اروند ۱۳۲
- اعزام گروه رزمی مشهد به خرمشهر؛ از م ع ت نزاجا (عملیات) ۱۳۳
- وضعیت خرمشهر و آبادان؛ از م ع ت نزاجا ۱۳۳
- تقاضای نان؛ از م ع ت نزاجا (عملیات) ۱۳۴
- مدافعین خرمشهر هنوز می‌جنگند؛ از عملیات و اطلاعات نزاجا ۱۳۴
- اعزام گردان ۱۴۴؛ از لشکر ۹۲ ۱۳۴
- آخرین مقاومت؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب (دزفول) ۱۳۴
- درباره مین‌گذاری؛ از مد عملیات و اطلاعات نزاجا ۱۳۵
- درباره گردان ۱۸۵ هواپرد؛ از مد عملیات و اطلاعات نزاجا ۱۳۵
- درباره تشکیل ستاد اروند؛ از سماجا ۳ (مرکز فرماندهی) ۱۳۵
- راه‌حل‌های فرماندهی عملیات در جنوب؛ از سماجا ۳ (مرکز فرماندهی) ۱۳۶
- ترمینال نظامی؛ از لشکر ۹۲ - رکن سوم ۱۳۶
- تخلیه سریع نفرات؛ از ستاد عملیات اروند ۱۳۷
- نفربرهای چرخ‌دار؛ از ستاد عملیات اروند (رکن ۳) ۱۳۷
- تقویت گارد ساحلی؛ از رکن سوم ژاندارمری کشور ۱۳۷
- درباره آقای رحیم صفوی ۱۳۷
- نیاز به ضدهوایی ۱۳۸
- نیاز به آرپی‌جی ۷؛ از تهران وسیله رکن ۳ نژاجا ۱۳۸
- اگر وسیله دارید بدهید؛ از ستاد اروند ۱۳۸
- وظایف لشکر؛ از اروند ۱۳۸
- اعزام توپ ۲۳م؛ از فرماندهی عملیات اروند ۱۳۹
- وضعیت جبهه آبادان و خرمشهر؛ از منطقه سوم دریایی خرمشهر/پست فرماندهی ۱۳۹
- اطلاعیه ۱۴۰
- قصد حمله دشمن؛ از افشین ۱۴۰

- تعداد نفرات آماده جهت تقویت جبهه؛ از ایستگاه دریایی بندر امام خمینی
 ۱۴۰ تله انفجار وسایل؛ از ستاد عملیات اروند
 ۱۴۱ تحویل اسلحه به افراد غیرنظامی؛ از ستاد عملیات اروند رکن ۳
 ۱۴۱ خرمشهر در وخیم‌ترین وضعیت؛ از ایستگاه دریایی بندر امام خمینی
 ۱۴۲ وضعیت جبهه‌های خرمشهر و آبادان؛ از منطقه سوم خرمشهر/ عملیات/ ل/ ۶/ بندر امام خمینی
 ۱۴۳ وضعیت جبهه‌های آبادان و خرمشهر؛ از قسمت عملیات
 ۱۴۳ وضعیت آبادان و خرمشهر؛ از معاونت عملیات و اطلاعات نزاچا
 ۱۴۴ جبهه خرمشهر و آبادان؛ از معاونت عملیات و اطلاعات
 ۱۴۵ وضعیت خرمشهر و آبادان؛ از معاونت عملیات و اطلاعات نزاچا
 ۱۴۵ خودی و دشمن در غرب کرخه؛ از ستاد عملیاتی منطقه دزفول
 ۱۴۶ توپخانه دشمن در ساحل اروند؛ از معاونت عملیات و اطلاعات نزاچا
 ۱۴۶ وضعیت جبهه؛ از ایستگاه دریایی بندر امام خمینی
 ۱۴۶ وضعیت جبهه‌های آبادان و خرمشهر؛ از ستاد عملیات خوزستان
 ۱۴۷ گشتی شناسایی؛ از گردان ۱۴۴
 ۱۴۸ سقوط خرمشهر نزدیک است؛ از منطقه سوم دریایی/ عملیات
 ۱۴۸ وضعیت جبهه‌ها؛ از منطقه سوم دریایی/ پست فرماندهی
 ۱۴۸ رابطه تکاوران با این فرماندهی؛ از فرماندهی عملیات اروند
 ۱۴۹ گزارش گشتی؛ از گردان ۱۴۴
 ۱۴۹ عبور دشمن از جاده ماهشهر - آبادان؛ از گردان رزمندگان
 ۱۴۹ عدم اعزام واحد غیرمنظم؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
 ۱۴۹ محاصره پاسداران در خرمشهر؛ از لشکر ۹۲ زرهی اهواز
 ۱۴۹ گزارش تلفنی
 ۱۵۰ گزارش عملیات؛ از سرگرد محمد هاشم غرقی
 ۱۵۲ گزارش آخرین وضعیت؛ از لشکر ۹۲ - رکن سوم
 ۱۵۳ درخواست اعلام نظریه عالی؛ از نزاچا (عملیات)
 ۱۵۳ اعزام گردان ۱۵۳ و آتشبار ۱۰۵ م؛ از جانشین رئیس سماجا
 ۱۵۴ شهر آبادان در حمله هوایی دشمن؛ از نزاچا
 ۱۵۴ پشتیبانی هوایی؛ از ف نزاچا
 ۱۵۴ تک مرزی دشمن؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاچا (در جنوب)
 ۱۵۵ خرمشهر در شمال کارون در اختیار دشمن؛ از منطقه سوم پست فرماندهی
 ۱۵۵ فعالیت از ۵۹/۸/۳ تا ۵۹/۸/۴؛ از ایستگاه دریایی بندر امام خمینی
 ۱۵۶ تعیین فرمانده عملیات خرمشهر؛ از ناخدا ۲۱ تکاور هوشنگ صمدی
 ۱۵۷ کشف حرکات خودی؛ از لشکر ۹۲
 ۱۵۷ انتقال نیروها با موتور لنج؛ از قرارگاه عملیاتی نزاچا در جنوب (دزفول)
 ۱۵۸ تشکیل شورای فرماندهان؛ از سماجا
 ۱۵۸ اعزام توپخانه به عملیات اروند؛ از سماجا ۳ عملیات
 ۱۵۸ وضعیت عملیاتی؛ از اروند
 ۱۵۹ آخرین وضعیت؛ از ستاد اروند

- انتقال تیپ ۴۹ پیاده؛ از ستاد عملیاتی خرمشهر و آبادان
- نیروی دشمن و پشتیبانی هوایی؛ از عملیات اروند
- مشاهدات دو گروه گشتی؛ از گردان ۲۰۱ - رکن دوم
- وضعیت جبهه آبادان و خرمشهر؛ از منطقه سوم / پست فرماندهی
- تخلیه مخازن سوخت آبادان؛ از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران
- فعالیت‌های دشمن؛ از نداجا - پست فرماندهی
- فرماندهی عملیات شهرستان خرمشهر؛ از ستاد عملیاتی اروند (رکن ۱)
- اعلام سپاه پاسداران؛ از نزاجا
- اضطراب و نگرانی در سطح شهر؛ از نزاجا - مد عملیات
- تخلیه مخازن سوخت شهرستان آبادان؛ از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران
- اقدامات انجام شده؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب - دزفول
- تخلیه شهر؛ از معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا
- مراقبت از ستون‌های دشمن؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان
- پیر کردن حداقل یگان‌های ژاندارمری؛ از هنگ ژاندارمری آبادان (رکن سوم)
- تلفات؛ از عملیات خرمشهر آبادان
- اعزام نیرو؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- قصد دشمن؛ از فرماندهی عملیات اروند
- فرسودگی پرسنل؛ از منطقه سوم دریایی عملیات
- اطلاع از دشمن؛ از نداجا - مدیریت اطلاعات
- نیاز به تعویض یگان؛ از خرمشهر - عملیات
- وضعیت جبهه آبادان و خرمشهر؛ از منطقه سوم پست فرماندهی
- اعزام یگان به واحد اولیه؛ از لشکر ۹۲ زرهی
- انتظامات؛ از هنگ ژاندارمری آبادان (انتظامات)
- قصد دشمن در نصب پل؛ از مدیریت اطلاعات ستاد نزاجا
- تغییر مسیر جاده؛ از اردوگاه
- احتمال نصب پل از جزیره مینو؛ از ستاد عملیات اروند
- فرماندهی ستون عملیات آبادان و خرمشهر؛ از گارد ساحلی ژاندارمری - رکن ۳
- گزارش؛ از یگان تانک مأمور
- گزارش فرمانده عملیات خرمشهر؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- عوامل ستاد عملیات؛ از ستون عملیاتی اروند - رکن یکم
- انهدام هلی‌کوپترهای دشمن؛ از فرماندهی عملیات اروند
- اعزام نیروهای جدید؛ از نزاجا - عملیات
- اعزام آتشبار ۱۳۰م؛ از معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا
- ۴ قبضه توپ ۱۳۰م؛ از سماجا ۳ عملیات
- خلاصه اطلاعاتی شماره ۱۱؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا (جنوب)
- حرکت دشمن؛ از رکن ۲ ستاد عملیات اروند
- خلاصه وضعیت؛ از مسئول عملیات محور اهواز آبادان
- آمادگی لازم؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)

- ۱۷۸ هلی کوپترهای دشمن؛ از فرماندهی عملیات شادگان
- ۱۷۸ وضعیت جبهه آبادان و خرمشهر؛ از منطقه سوم پست فرماندهی
- ۱۷۸ اعزام پرسنل داوطلب بر حسب تقاضای هنگ؛ از هنگ لنگه
- ۱۷۸ وضعیت دشمن؛ از عملیات شادگان (گروه بانیکم مباری)
- ۱۷۹ پشتیبانی هوایی؛ از ستاد عملیات اروند
- ۱۷۹ دشمن تا سه کیلومتری؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۷۹ قوای دشمن؛ از ستاد عملیاتی اروند (رکن ۳)
- ۱۷۹ اعزام آتشبار کاتیوشا؛ از نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات
- ۱۸۰ نیازمندی‌های قرارگاه اروند؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا (دزفول)
- ۱۸۰ نجات شهر آبادات؛ از نزاجا - عملیات
- ۱۸۰ کمیسر یون فرماندهان؛ از نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات (مد عملیات)
- ۱۸۱ خطر نابودی پالایشگاه نفت؛ از نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات
- ۱۸۱ فعالیت دشمن در آبادان؛ از نزاجا - معاونت عملیات و اطلاعات
- ۱۸۱ نفوذ دشمن در آبادان؛ از هنگ ژاندارمری آبادان (رکن سوم)
- ۱۸۲ ورود دشمن به شهر؛ از عملیات
- ۱۸۲ قصد دشمن در نصب پل؛ از لشکر ۹۲ زرهی اهواز
- ۱۸۳ دانشجویان؛ از فرماندهی عملیات اروند
- ۱۸۳ نیاز به کمک فوری در نجات آبادان؛ از سماجا ۲ مرکز فرماندهی
- ۱۸۳ جلوگیری از پیشروی دشمن؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۸۳ نتیجه عملیات هوانیروز؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۸۴ نفوذ دشمن در آبادان و دستگیری وزیر نفت؛ از فرمانداری ماهشهر
- ۱۸۴ تأمین منطقه تخلیه؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۸۴ نفوذ دشمن در آبادان؛ از سماجا ۲ مرکز فرماندهی
- ۱۸۵ نفوذ دشمن در آبادان؛ از ستاد عملیاتی آبادان
- ۱۸۵ پشتیبانی هوایی فوری؛ از نزاجا رکن ۳ مرکز فرماندهی
- ۱۸۵ پیشروی دشمن به طرف کوی ذوالفقاری؛ از ستاد عملیاتی اروند رکن ۲
- ۱۸۶ گزارش گشتی گردان ۱۴۴؛ از ف عملیات اروند
- ۱۸۶ مقابله با تهدید محور آبادان - ماهشهر؛ فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۸۶ عبور دشمن از بهمنشیر؛ از منطقه سوم دریایی / پست فرماندهی
- ۱۸۷ قصد دشمن و تلاش نیروی خودی؛ از منطقه سوم پست فرماندهی
- ۱۸۷ وضعیت دشمن؛ از ستاد عملیاتی اروند (رکن ۲)
- ۱۸۷ اعزام فرمانده دسته تانک؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۸۸ آبادان در محاصره دشمن؛ از نزاجا
- ۱۸۸ اعزام نیروی کمکی تا ظهر امروز؛ از نزاجا - معاونت عملیات و اطلاعات (مد عملیات)
- ۱۸۸ محاصره کامل آبادان؛ از نزاجا عملیات و اطلاعات
- ۱۸۸ مرگ یا دستگیری وزیر نفت و همراهان؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۸۹ رفع محاصره گردان ۳۶۹؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۸۹ مقابله با تهدید محور آبادان - ماهشهر؛ از فرماندهی عملیات اروند

- ۱۸۹ پیشروی دشمن؛ از ستاد عملیات اروند
- ۱۸۹ نیروی دشمن؛ از ستاد عملیاتی اروند
- ۱۹۰ تخلیه زن و بچه‌ها از آبادان؛ از فرمانداری ماهشهر
- ۱۹۰ مأموریت هاورکرافت؛ از فرماندهی عملیات اروند
- ۱۹۰ تلاش برای نجات وزیر و همراهان؛ از سماجا ۳ مرکز فرماندهی
- ۱۹۰ طرح تقسیم خمپاره‌انداز ۱۲۰م؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۹۱ آزاد کردن حرکت هواناو؛ از سماجا ۳ مرکز فرماندهی
- ۱۹۱ اسارت وزیر نفت؛ از سماجا ۲ مرکز فرماندهی
- ۱۹۱ گزارش خلاصه وضعیت؛ از مسئول عملیات دارخوین
- ۱۹۲ فعالیت هلی‌کوپترهای دشمن؛ از فرماندهی عملیات اروند
- ۱۹۲ انتظامات نقطه تخلیه؛ از فرماندهی عملیات اروند
- ۱۹۲ نیروهای دشمن در جاده اهواز - شادگان؛ از فرماندهی عملیات اروند
- ۱۹۲ جلوگیری از سقوط آبادان؛ از نزاجا عملیات و اطلاعات/مد عملیات
- ۱۹۳ نتیجه عملیات هوایی و توپخانه خودی؛ از نزاجا - مد عملیات
- ۱۹۳ دشمن در سه کیلومتری محمدیه؛ از گردان ۲۴۶
- ۱۹۳ پیشروی دشمن به طرف انرژ۱ اتمی؛ از گروه ۲۴۶
- ۱۹۳ تأمین جاده خاکی شرق بهمنشیر؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۹۴ سقوط هواپیمای دشمن؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
- ۱۹۴ فعالیت گشتی دشمن در مورخه ۵۹/۸/۱۱؛ از گردان ۱۴۴
- ۱۹۴ تقویت هوانیروز در ستاد ماهشهر؛ از فرماندهی عملیات اروند
- ۱۹۴ عدم انفجار راکت‌ها و موشک‌ها؛ از نزاجا مد عملیات
- ۱۹۵ فعالیت دشمن؛ از لشکر ۹۲ زرهی - رکن ۲
- ۱۹۵ قرارگاه گروه ۲۲؛ از گروه ۲۲ توپخانه
- ۱۹۵ فعالیت دشمن؛ از نزاجا - مرکز فرماندهی
- ۱۹۶ اعزام نیرو از سپاه پاسداران؛ از ستاد عملیات اروند
- ۱۹۶ شناسایی از بهمنشیر؛ از ستاد عملیات اروند
- ۱۹۶ خلاصه اطلاعاتی؛ از ستاد عملیات اروند
- ۱۹۷ اعزام پاسداران به آبادان؛ از فرمانداری ماهشهر
- ۱۹۷ نتیجه اعزام گشتی؛ از گردان ۱۴۴ پیاده
- ۱۹۷ قصد دشمن در محاصره کامل آبادان؛ از آبادان
- ۱۹۷ نیاز به آتشبار ۱۷۵م؛ از نزاجا - مد عملیات
- ۱۹۸ آتشبار ۱۷۵م؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب
- ۱۹۸ عزیمت یگان اعزامی به داف؛ از یگان اعزامی از داف
- ۱۹۸ بررسی عبور دشمن از بهمنشیر؛ از ستاد عملیات اروند (رکن ۲)
- ۱۹۸ اعزام نیرو برای جزیره مینو؛ از تهران
- ۱۹۹ دستور ریاست جمهوری برای هماهنگی؛ از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ماهشهر
- ۱۹۹ قرارگاه فرماندهی اروند؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب
- ۱۹۹ اعزام توپ و تانک به ماهشهر؛ از دزفول

۱۹۹	رابطه ستادی ستاد عملیات اروند؛ از نزاجا
۲۰۰	تصویب نزاجا برای اعزام یگان‌ها؛ از نزاجا - مد عملیات
۲۰۰	اعزام گروهان تانک از شیراز؛ از معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا
۲۰۰	مواضع توپخانه؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان
۲۰۱	اعزام دسته پدافند هوایی؛ از نزاجا (مد عملیات)
۲۰۱	نیاز به پشتیبانی هوایی؛ از فرمانده سپاه پاسداران
۲۰۱	حمله دشمن؛ از عملیات دارخوین
۲۰۱	کوبیدن دشمن؛ از سپاه پاسداران
۲۰۲	اعزام تانک و نفربر؛ از معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا
۲۰۲	قرارگاه ستاد ماهشهر؛ از قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب (درفول)
۲۰۲	قرارگاه لشکر ۷۷؛ از نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات - مد عملیات
۲۰۲	اطلاع واصله از قصد دشمن؛ از ژاجا - رکن ۲
۲۰۳	فعالیت‌های دشمن؛ از ژاجا مرکز فرماندهی
۲۰۳	تخلیه و اضافه شدن یک تانک؛ از گروه رزمی ۳۷
۲۰۳	درخواست کمک از سپاه پاسداران؛ از دارخوین
۲۰۳	حمله دشمن و درخواست پشتیبانی هوایی؛ از دارخوین، سپاه پاسداران
۲۰۳	درخواست کمک هوایی فوری؛ از سپاه پاسداران دارخوین
۲۰۴	درخواست کمک فوری؛ از دارخوین
۲۰۴	گزارش وضعیت دشمن؛ از دارخوین
۲۰۴	نیاز به کمک هوایی و زمینی فوری؛ از دارخوین
۲۰۴	پیشروی تانک‌های دشمن به دارخوین؛ از دارخوین
۲۰۴	احتیاج به فانتوم؛ از دارخوین
۲۰۵	در محاصره هستیم؛ از دارخوین
۲۰۵	نیاز به فانتوم و هلی کوپتر؛ از ستاد عملیاتی مستقر در دارخوین
۲۰۵	پیشروی دشمن و نیاز شدید به هلی کوپتر؛ از دارخوین
۲۰۵	وضعیت یگان تانک ام - ۴۸؛ از یگان تانک ام - ۴۸
۲۰۶	کمک به محاصره‌شدگان؛ از ستاد عملیات اروند
۲۰۶	صورتحمله ۵۹/۸/۱۴ درباره نیروهای سپاه پاسداران
۲۰۶	اعزام خدمه مورد نیاز تانک؛ از فرماندهی عملیات اروند
۲۰۷	محاصره نیروهای دارخوین؛ از رکن ۲ ژاجا گروه اطلاعات
۲۰۷	نیروهای عراقی؛ از ژاجا (رکن ۳)
۲۰۷	ارسال اسلحه و مهمات؛ از ژاجا رکن ۳ عملیات
۲۰۸	توقف فعالیت دشمن؛ از تیپ ۲
۲۰۸	گزارش گشتی گردان؛ از تیپ ۲
۲۰۸	گروهان تانک چیفتن؛ از لشکر ۹۲ زرهی
۲۰۸	تأسیسات آبرسانی؛ از ق ق ت نزاجا (عملیات)
۲۰۹	محل توپخانه‌ها در دارخوین؛ از عملیات شادگان
۲۰۹	نیروهای ایرانی در غرب دارخوین؛ از سماجا/مرکز فرماندهی

۲۰۹	هلی کوپترهای دشمن؛ از دارخوین
۲۰۹	پیشروی دشمن در دارخوین؛ از سپاه پاسداران دارخوین
۲۰۹	تقاضای هلی کوپتر؛ از سپاه پاسداران دارخوین
۲۱۰	گزارش نوبه‌ای عملیاتی شماره ۱۷؛ از ستاد عملیات اروند
۲۱۰	مأموریت بازپس گرفتن خرمشهر؛ از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران
۲۱۱	نفربرهای پی‌ام‌پی ۱؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
۲۱۱	جلوگیری از پیشروی دشمن؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
۲۱۱	حرکت دشمن به طرف کوی ذوالفقاری؛ از ستاد عملیات اروند
۲۱۲	وصول مهمات؛ از ستاد عملیات اروند
۲۱۲	جنگ‌افزار و مهمات مورد نیاز؛ از ستاد عملیات اروند (رکن ۳)
۲۱۲	تیپ ۴۴ زرهی لشکر ۱۲ دشمن؛ از رکن ۲ ستاد ژاجا - دایره عملیات
۲۱۳	اطلاعات واصله از دشمن؛ از ژاجا رکن ۳ مرکز فرماندهی
۲۱۳	منطقه فرود هلی کوپتر؛ از ستاد عملیات اروند (رکن ۳)
۲۱۳	ارسال گلوله ۱۰۵ مم؛ از ستاد عملیات اروند
۲۱۴	تیپ ۱۵ مکانیزه عراق؛ از رکن ۲ ژاجا - گروه اطلاعات
۲۱۴	استقرار پایگاه عملیات جنگ‌های نامنظم در شادگان؛ از عملیات نامنظم
۲۱۴	نیاز به خدمه تانک؛ از فرماندهی عملیات اروند
۲۱۴	فرماندهی عملیات اروند ماهشهر؛ از ستاد لشکر ۹۲ زرهی (رکن سوم)
۲۱۵	تقویت فرماندهی اروند؛ از نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات (مد عملیات)
۲۱۶	مهمات مورد نیاز؛ از آبادان
۲۱۶	داوطلبان اعزامی از نجف‌آباد؛ از ناحیه ژ اهواز
۲۱۶	حمله به پالایشگاه آبادان؛ از ستاد عملیات اروند
۲۱۶	دفع پیشروی دشمن؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
۲۱۷	محاصره سلیمانیه؛ از دارخوین
۲۱۷	عقب‌نشینی دشمن؛ از دارخوین
۲۱۷	نیاز به فانتوم؛ از سپاه پاسداران دارخوین
۲۱۷	نیاز به مقابله با هلی کوپترهای دشمن؛ از دارخوین
۲۱۸	درخواست فوری نیرو؛ از دارخوین
۲۱۸	نیاز شدید به نیروهای کمکی؛ از پاسگاه دارخوین
۲۱۸	اطلاعات واصله؛ از رکن دوم ستاد ژاجا
۲۱۸	وضعیت گردان؛ از گردان ۲۰۱
۲۱۹	عقب‌نشینی دشمن؛ از دارخوین
۲۱۹	هلی کوپترهای آماده؛ از هوا ژاجا رکن ۳ عملیات
۲۱۹	محاصره نیروها؛ از پاسگاه دارخوین
۲۱۹	آخرین وضعیت منطقه؛ از ف عملیات نامنظم
۲۲۰	شناسایی وضع دشمن؛ از گردان ۲۰۲ امداد
۲۲۰	محاصره سلیمانیه؛ از دارخوین
۲۲۱	بررسی ضدهوایی دشمن؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)

۲۲۱	اطلاعات از دشمن؛ از فرمانده عملیات اروند (عملیات)
۲۲۱	رابطه ستاد اروند؛ از معاونت عملیات نزاچا
۲۲۱	دستورالعمل تشکیل فرماندهی مشترک اروند؛ از قرارگاه تاکتیکی جنوب
۲۲۲	تیپ ۳۷ زرهی؛ از سماجا ۳
۲۲۲	اعزام نیرو؛ از بنیاد مستضعفان فارس
۲۲۲	آماده نمودن دسته تانک ام - ۴۸؛ از فرماندهی عملیات اروند (رکن ۳)
۲۲۲	نیروهای دشمن تا نزدیکی انرژوی اتمی؛ از آتشبار ۱۳۰ م سروان الماسی
۲۲۳	درخواست ملخ یا هویج؛ از شادگان
۲۲۳	درخواست فوری هلی کوپتر؛ از سپاه پاسداران دارخوین
۲۲۳	تلفات و خسارات آبادان؛ از سماجا ۳ (مرکز فرماندهی)
۲۲۳	تلفات دشمن؛ از ژاجا رکن سوم مرکز فرماندهی
۲۲۴	اطلاع از دشمن در سوسنگرد؛ از رکن دوم ژاجا
۲۲۴	آخرین وضعیت دشمن؛ از سپاه پاسداران دارخوین
۲۲۴	نقل مکان تیپ دشمن؛ از رکن ۲ ژاجا
۲۲۵	مهمات توپخانه ۱۳۰ م؛ از عملیات آبادان
۲۲۵	تیپ ۳۷ زرهی؛ از قرارگاه تاکتیکی جنوب
۲۲۵	روابط ستادی اروند؛ از سماجا ۳
۲۲۵	روابط قرارگاه‌های منطقه؛ از نزاچا معاونت عملیات و اطلاعات مد عملیات
۲۲۶	برادران بسیج مستضعفان فارس؛ از فرماندهی عملیات اروند
۲۲۶	گردان ۱۴۴؛ از ستاد اروند (رکن ۳)
۲۲۷	هماهنگی و همکاری بین نیروها؛ از هنگ ژاندارمری آبادان (رکن ۳)
۲۲۷	استقرار نیرو در مناطق واگذاری؛ از فرماندهی عملیات نامنظم (رکن ۳)
۲۲۸	دستور جزء به جزء؛ از ستاد عملیات آبادان و خونین شهر (رکن ۳)
۲۲۸	بسیج بنیاد مستضعفان فارس؛ از ستاد عملیات آبادان و خونین شهر (رکن ۳)
۲۲۸	تانک‌های ام - ۴۸ منهدم شده؛ از یگان ام - ۴۸
۲۲۸	بازدید از یگان‌ها؛ از سرهنگ صادق
۲۲۹	آخرین وضعیت؛ از گردان ۲۰۲
۲۲۹	آخرین وضعیت؛ از ژاجا - رکن دوم
۲۳۰	روابط نظامی بین فرماندهی اروند و نزاچا؛ از ق ت نزاچا

نویسنده‌ای گفته است:

"بعد از کتب آسمانی، بهترین راهنمای زندگی انسان‌ها مطالعه شرح حال (بیوگرافی) گذشتگان است."^{*}

زندگی‌نامه مختصر سرهنگ سید یعقوب حسینی

هدف من از نوشتن این کتاب، شرح خاطرات خود و انتقال اطلاعات اندک خودم در این باره به آیندگان هم‌وطنم می‌باشد.

من بدون اینکه خود در تصمیم‌گیری به وارد شدن به این ماجرا اختیاری داشته باشم، از آغاز زندگی در این مسیر تاریخ قرار گرفته‌ام و در جریان حوادث زندگی، شاهد پیشامدهای این قسمت از تاریخ بوده‌ام که در حقیقت، گوشه‌ای از تاریخ معاصر کشور و ملت ایران می‌باشد.

هدف اصلی این است که برگه‌ای از تاریخ معاصر ایران که نمایانگر وضعیت سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی دوران زندگی من می‌باشد، به آیندگان منتقل شود تا بدانند در نبرد زندگی بر ما چه گذشته است.

دوران کودکی را در شهر ابهر استان زنجان گذراندم. در خانواده‌ای مذهبی در سال ۱۳۱۱ به دنیا آمدم. پدرم حجت‌الاسلام سبوح حسینی بود و اجدادم بعد از برقراری حکومت صفویه در ایران در همین لباس بوده‌اند. مادرم نیز روحانی‌زاده بسیار متدین سنتی بود. پدرم طبق رسوم سنتی مذهبی آن زمان، مُبلّغ مذهبی چند روستا واقع در حومه ابهر بود که جزو املاک موروثی ورثه مرحوم حاج حسن امین‌الضرب، اولین واردکننده کارخانه برق به ایران بود. پدرم علاوه بر تبلیغ مسائل مذهبی در آن روستاها به نوعی مباشر مالکین آنها نیز بود.

در آن روزگاران، وضع زندگی ایرانیان، به ویژه در روستاها بسیار محقر و سخت بود. آثار تمدن جدید مانند برق و آب تصفیه‌شده و جاده ارتباطی و تسهیلات زندگی مناسب و مدرسه در آن منطقه وجود نداشت. آموزش علمی منحصر به مکتب‌خانه‌هایی بود که به وسیله مُلّاهای مرد و زن اداره می‌شد و آموزش هم منحصر به خواندن قرآن کریم بود.

از پنج سالگی در مکتب محله زندگی مان مشغول یاد گرفتن خواندن قرآن شدم و قریب به دو سال در آن مکتب، خواندن قرآن را فراگرفتم. در آن موقع، در شهر یک مدرسه به روش جدید

^{*} با توجه به مجموعه آثار تاریخ نظامی ارزشمندی که از نویسنده تاکنون منتشر شده است، بنابراین لازم دانستیم که در این کتاب، زندگی‌نامه نویسنده مرحوم را به قلم خودشان که در سوابق مرکز اسناد «هیئت معارف جنگ» موجود بود درج نماییم. روانشان شاد باد (سرتیپ ۲ صادقی گویا).

به نام دبستان ابتدایی سپهر تأسیس شده بود؛ لذا بعد از یادگیری قرائت قرآن، در هفت سالگی وارد آن مدرسه شدم.

اولین بار در نه سالگی با مسائل جنگ‌های امروزی مواجه شدم، که شروع جنگ جهانی دوم بود. در یکی از روزهای دهه اول شهریورماه سال ۱۳۲۰، هواپیماهای متجاوز شوروی ایستگاه راه‌آهن خرمدره را که در حاشیه شمالی ابهر بود، بمباران کردند. در آن لحظات بمباران، من در باغ انگورمان در نزدیکی خانه بودم. شعله‌های مهیب بمباران برای اهالی ابهر و همچنین من کاملاً بی‌سابقه بود و وحشت فوق‌العاده‌ای برای همگی ایجاد کرده بود؛ همچنین برای من که به نظرم رسید محله و خانه‌مان آتش گرفته. هراسان به خانه برگشتم و دیدم بیشتر اهالی محل، از جمله خانواده من، به پشت‌بام‌ها رفته و قرآن بر سر گرفته و از خدای بزرگ درخواست کمک می‌کنند. این حادثه اولین ضربه روانی را به من وارد کرد و حالت کینه‌جویی نسبت به بیگانگان متجاوز در من ایجاد شد. روز بعد از این حمله هوایی، هواپیمایی در آسمان ابهر به پرواز درآمد و اعلامیه‌ای پرتاب کرد که مردم شهر - همچنین من - برای به دست آوردن نسخه‌ای از آن تلاش می‌کردیم. من که به نسبت سن خود، خواندن را خوب یاد گرفته بودم، نسخه‌ای را به دست آوردم و توانستم آن را بخوانم.

در اول نامه نوشته بود: «ایرانیان! هزاران آلمانی در کشور شما هستند. یا خود آنها را بیرون کنید، یا ما به هر طریق آنها را بیرون خواهیم کرد.»

چند روز بعد قسمتی از قشون شوروی در جاده تبریز، زنجان، ابهر و قزوین به سمت تهران به حرکت درآمدند و در ابهر نیز یک پادگان کوچک تشکیل دادند که تا پایان جنگ جهانی دوم برقرار بود.

در پایان جنگ جهانی دوم که کشورهای متجاوز نیروهای نظامی خود را از مناطق اشغالی خارج می‌کردند، ارتش متجاوز شوروی تمایلی به تخلیه ایران نداشت که بالأخره با دخالت دولت‌های متفقین، نیروهای خود را از قزوین و زنجان و آذربایجان بیرون برد. در مدت اشغال، نیروهای خود فرقه دموکرات آذربایجان را که سال‌ها قبل به هدف تجزیه آذربایجان از ایران سازمان داده بود، در این منطقه به وجود آورد که زادگاه من - ابهر - نیز در اشغال فرقه دموکرات قرار گرفت. این گروه متجاوز تجزیه‌طلب و کمونیست طرفدار شوروی کمونیستی یک سال دوام آورد و در پایان یک سال سیاست کلی جهانی به سرگردگی آمریکا، شوروی را وادار کرد از طمع تجزیه آذربایجان دست بردارد. در نتیجه، عوامل فرقه دموکرات بالاجبار از منطقه اشغالی خارج

شدند و اکثراً به شوروی فرار کردند و ارتش ایران از شهر قزوین به سوی غرب ایران حرکت کرد و مناطق پاره‌شده از پیکر کشور عزیزمان ایران به میهن بازگردانده شد.

در کلاس ششم ابتدایی به درس‌م ادامه دادم. اما برای ادامه تحصیل، بعد از پایان کلاس ششم ابتدایی، دچار مشکل فوق‌العاده‌ای بودیم، زیرا در آن موقع در ابهر دبیرستان تأسیس نشده بود؛ لذا بچه‌ها یا باید از ادامه تحصیل دست می‌کشیدند و یا از ابهر مهاجرت می‌کردند. خوشبختانه آن موقع دبستان ابهر مدیر دلسوزی داشت و با تلاش زیاد از فرهنگ شهر زنجان اجازه تأسیس دبیرستان را گرفت و کلاس هفتم (اول دبیرستان) در همان دبستان دایر شد. مشکل دیگر این بود که برای تشکیل کلاس هفتم بایستی حداقل ده نفر شاگرد نام‌نویسی می‌کردند و اغلب هم کلاسی‌های من که عموماً از طبقه کم‌بضاعت بودند، ترک تحصیل را ترجیح دادند. در نتیجه تعداد ده نفر آماده نام‌نویسی نشدند، اما با تلاش مدیر دبیرستان جدیدالتأسیس، ده نفر شاگرد تکمیل شد که من هم یکی از آنها بودم و در نتیجه، کلاس هفتم را نیز در ابهر گذراندم.

بعد از پایان کلاس هفتم، سرنوشت من برگ دیگری باز کرد. پس از ختم غائله فرقه دموکرات آذربایجان، ارتش حکومت مرکزی ایران، سربازگیری جوانان در آن منطقه را فعال کرد و دو برادر من با هم به سربازی برده شدند. یکی از برادرانم که دوره سربازی را در تهران می‌گذراند، با یک موتورسوار تصادف کرد و بازوی راستش شکست. در آن موقع، مهم‌ترین بیمارستان در تهران، بیمارستان هزار تخت‌خوابی (بیمارستان امام خمینی کنونی) بود. برادرم در آن بیمارستان بستری شد. پزشکان بیمارستان تصمیم به قطع بازوی او داشتند. اتفاقاً در همان موقع، شاه برای بازدید به آن بیمارستان رفت و به حکم قضا و قدر از تخت برادرم نیز بازدید کرده بود. برادرم با گریه و زاری تقاضا کرده بود که دستور دهد دست او را نبرند. شاه به پزشکان دستور اکید داده بود که به خواست برادرم توجه کنند، در نتیجه دست برادرم را نبردند و مداوا کردند. این حادثه به خانواده‌ام اطلاع داده شد و پدر و مادرم از ابهر به تهران رفتند تا از فرزند خود عیادت کنند. همین موضوع سبب مهاجرت خانواده‌ام از ابهر به تهران شد.

از کلاس هشتم، تحصیلات خود را در تهران ادامه دادم که برایم چندان ساده نبود، زیرا من یک نوجوان شهرستانی آذری زبان و از طبقه کم‌بضاعت جامعه آن روز بودم و با نوجوانان تهرانی فارسی‌زبان که عموماً از طبقه مرفه جامعه بودند، هم کلاس شدم. ولی از نظر درسی برتر از آنها بودم و در آن کلاس شاگرد اول شدم. مدیر و ناظم آن دبیرستان که افرادی مسن و مذهبی

بودند، به خاطر معمم بودن پدرم از من حمایت می‌کردند. سال هشتم و نهم را در دبیرستان خرد گذراندم و برای کلاس دهم، که آن موقع سیکل دوم دبیرستان بود، تصمیم گرفتم وارد دبیرستان نظام شوم تا باری از هزینه زندگی خانواده بردارم، ولی به علت ضعف جسمی در دبیرستان نظام پذیرفته نشدم؛ لذا سال دهم را در دبیرستان دیگری به نام محمد قزوینی به تحصیل پرداختم، ولی بالأخره سرنوشت کار خود را کرد و در کلاس یازدهم وارد دبیرستان نظام شدم و مرا به آن احساس دفاع از کشور که از دوران کودکی و مشاهده بمباران بیگانگان به زادگاهم در من ایجاد شده بود، کشاند.

در آن سال‌ها، نهضت ملی شدن صنعت نفت ایران به رهبری دکتر محمد مصدق شروع شده بود. من هم به خاطر تأثیرات حوادث دوران کودکی که سبب ایجاد احساس روح ناسیونالیستی نسبتاً قوی در من شده بود، گرایش به جبهه ملی پیدا کرده بودم و با وجود اینکه وارد سازمان ارتش شده بودم، ولی باطنم چیزی دیگری را به من نهیب می‌زد و آن مخالفت با روش حکومت سلطنتی بود. اتفاقاً در دانشکده افسری که بودم، چون زبان فرانسه می‌خواندم، روزی کتابی از کتابفروشی کنار خیابان ناصر خسرو خریدم که قطعات ادبی بود. در این کتاب، قطعه‌ای از ژان ژاک روسو تحت عنوان «استبداد» بود که در آن، از روش حکومت سلطنتی به شدت انتقاد شده بود و من به شدت تحت تأثیر آن قطعه ادبی قرار گرفتم و بعد از آن کتاب، قرارداد اجتماعی روسو را تهیه کردم که شرح بیشتری درباره روش حکومت مرکزی سلطنتی ارائه شده بود. در نتیجه، احساس ضدسلطنتی در من تقویت شد.

بعد از پایان دوره دبیرستان نظام، در مهرماه سال ۱۳۳۱ وارد دانشکده افسری شدم. در همان سال اول دانشکده افسری، کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ به وقوع پیوست و گروهان ما مسئول حفاظت از محل استقرار سپهبد زاهدی، رئیس کودتا شد که در ساختمان باشگاه افسران تهران (غرب ساختمان وزارت خارجه) مستقر بود. بعد از کودتای ۲۸ مرداد، تصفیه ارتش از وجود عناصر مخالف سلطنت، به ویژه کمونیست‌ها آغاز شد که تعدادی از افسران و دانشجویان دانشکده افسری نیز دستگیر و تعدادی از آنها اعدام و تعدادی هم اخراج یا زندانی شدند، اما از افرادی که گرایشات ملی داشتند و من هم یکی از آنها بودم، صرف‌نظر کردند.

دوره سه ساله دانشکده افسری را در شهریور ۱۳۳۴ به پایان رساندم و طبق مقررات ارتش باید انتخاب رشته خدمتی افسری می‌کردم. بنا به توصیه رئیس شاخه نظامی نهضت مقاومت

ملی، سرهنگ جهانگیر ایروانی، که من هم جزو آن شاخه بودم، رسته زرهی را انتخاب کردم و از اول مهرماه ۱۳۳۴ با درجه ستوان دومی وارد خدمت در واحدهای زرهی ارتش شدم. از ابتدای خدمت در ارتش تلاش کردم افسر شایسته‌ای باشم و در انجام وظیفه‌ام که به خاطر آن از مال مملکت به من حقوق پرداخت می‌شد، حقوقم حلال باشد. به همین دلیل، در تمام درجات نظامی مورد توجه فرماندهان بالاتر قرار می‌گرفتم. در دوران افسری دو بار در آمریکا، دو بار در انگلستان و یک بار در آلمان غربی دوره نظامی را طی کردم.

در سال ۱۳۳۷ که در لشکر اصفهان خدمت می‌کردم، به نوعی درگیر مسائل کشور عراق شدم، زیرا در آن سال، ارتش عراق به رهبری ژنرال عبدالکریم قاسم علیه حکومت سلطنتی آن کشور کودتا کرد و ارتش ایران به منظور جلوگیری از سرایت آن کودتا به ایران، مأموریت یافت مرزهای غربی را تقویت نماید. من جزو لشکر زرهی اصفهان به مراغه منتقل شدم؛ لذا از همان زمان در تمام مدت خدمت نظامی‌ام به نوعی با مسائل عراق درگیر شدم. در سال ۱۳۴۶، بعد از طی دوره دانشکده فرماندهی و ستاد به خوزستان و لشکر ۹۲ زرهی منتقل شدم که مصادف با شروع اختلافات سیاسی و نظامی ایران با حکومت جمهوری عراق بود.

در پاییز سال ۱۳۴۶، در خوزستان و منطقه استحفاظی لشکر ۹۲ زرهی، نیروهای مسلح ایران یک تمرین پاسگاه فرماندهی اجرا کردند که من به عنوان افسر عملیات آن پاسگاه تعیین شدم. راهنمای طرح‌ریزی این پاسگاه بر اساس مقابله با تجاوزات احتمالی ارتش عراق و حامیان‌ش به خوزستان بود. این تمرین اولین اقدام عملی برای آمادگی مقابله با تجاوز احتمالی ارتش عراق به ایران بود که بالأخره تا سال ۱۳۶۷ به انواع مختلف ادامه یافت و من در این مدت ۲۰ ساله به نوعی با این مسئله درگیر شدم که به اختصار جریان این مبارزه ۲۰ ساله را به عنوان یک شاهد بیان می‌کنم.

بعد از کودتای ژنرال عبدالکریم قاسم در عراق، اختلافات مرزی ایران و عراق، به خصوص در مسئله آبراه اروندرود به شدت به وسیله حکومت کودتای عراق مطرح شد. در سال ۱۳۴۷، یک هیئت سیاسی و نظامی برای مذاکره درباره اختلافات از ایران به عراق اعزام شد که هیئت نظامی آن به ریاست ارتشبد بهرام آریانا رئیس ستاد ارتش بود. این هیئت نظامی پس از قطع مذاکرات که به نتیجه‌ای نرسیده بود، از مسیر بغداد، کوت العماره، بصره، خرمشهر، اهواز به ایران مراجعت کرد. در اهواز، ارتشبد آریانا سخنرانی کوتاهی برای افسران لشکر ۹۲ زرهی ایراد نمود که من هم در آن سخنرانی شرکت داشتم. خلاصه سخنرانی ایشان این بود که کشور ما

ایران از جانب سه نیروی مخالف مورد تهدید قرار گرفته است که عبارتند از: نیروی سرخ (کمونیست‌ها) به رهبری شوروی، نیروی سیاه (اعراب) به رهبری عراق و نیروی سبز (مخالفین داخلی).

بعد از رفتن این هیئت از اهواز، یک سیل مصنوعی با باز کردن دریچه‌های سد دز در منطقه جنوب غربی اهواز و شرق مرز ایران و عراق به وسیله ایران ایجاد شد که تمام اراضی مسطح منطقه در طرفین جاده اهواز - خرمشهر تا اروندرود در جنوب به زیر آب فرو رفت و من به عنوان افسر مبارزه با سیل منطقه تعیین شدم و بالأخره در سال ۱۳۴۸، دامنه اختلافات مرزی شدت یافت و ستاد ارتش به لشکر ۹۲ زرهی دستور داد یک ستاد عملیاتی به نام اروندرود به اختصار «عما» تشکیل دهند و یک هیئت نظامی شامل چند امیر برای این منظور به اهواز آمد. فرمانده لشکر، سرلشکر رضا زاهدی، به من دستور داد طرح مقابله با ارتش عراق را در منطقه غرب و جنوب خوزستان تهیه کنم. من طرح مورد نظر را به نام طرح عملیاتی شهباز تهیه کردم که سپهبد کریملو، رئیس اداره سوم ارتش، آن را با هواپیمای اختصاصی نیروی هوایی به تهران برد تا به شاه ارائه دهد. شاه با آن طرح که بر اساس پیشدستی حمله ارتش ایران تا کرانه شرقی رودخانه دجله بود، موافقت نکرده بود و دستور داده بود ارتش ایران در حوالی مرز دفاع کند. در نتیجه، یک حالت نه جنگ و نه صلح در مرزهای ایران و عراق برقرار شد که شش سال ادامه داشت و من در این مدت افسر عملیات و جزو گردانندگان مسائل نظامی منطقه جنوب غربی ایران بودم. این مرحله از اختلافات با فراز و نشیب‌هایی در اسفند سال ۱۳۵۳ و با عقد قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر بین شاه ایران و صدام حسین تسکین پیدا کرد.

پس از پایان ظاهری منازعات، قرارگاه عما منحل شد و من طبق مقررات برای ارتقاء به درجه سرهنگی به هفتگل خوزستان که یک تأسیسات متروکه شرکت ملی نفت ایران بود و یک تیپ زرهی که از مراغه به خوزستان منتقل شده و در آن تأسیسات مستقر گشته بود، منتقل شدم. این تیپ در سال ۱۳۵۵ از هفتگل به پادگان جدیدالتأسیس دشت میشان در غرب اهواز تغییر مکان داده شد که در سال ۱۳۵۶ من به عنوان فرمانده این تیپ تعیین شدم. این زمان مصادف بود با شروع عملیات براندازی انقلاب اسلامی در ایران که در این شرایط، روزگار بر من بسیار سخت بود، زیرا از طرفی از دوران کودکی و نوجوانی و جوانی آرزوی این حرکت انقلابی را داشتم و از طرف دیگر به هر حال من فرمانده یک تیپ زرهی بودم که تعدادی از افراد آن به نوعی وابسته به رژیم سلطنتی بودند. ضمن اینکه افراد وظیفه عموماً طرفدار انقلاب اسلامی بودند.

به علاوه، عده‌ای هم طرفدار عقاید کمونیستی و چپ‌گرا بودند و من احساس مسئولیت می‌کردم که هم پرسنل تحت فرماندهی و هم اموال تیپ را که بالأخره اموال ملی ایران بود، محافظت نمایم.

به هر حال، انقلاب در بهمن‌ماه ۱۳۵۷ پیروز شد و من به تهران منتقل شدم و در مدیریت آمادگی رزمی معاونت عملیات و اطلاعات ستاد نیروی زمینی مشغول به کار شدم. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، صدام حسین رهبر عراق که خود قرارداد متارکه منازعه مرزی با ایران را در ۱۹۷۵ در الجزایر امضا کرده بود، با اطلاع دقیق از تضعیف ارتش و نیروهای مسلح دیگر ایران، آن قرارداد را ملغی شده اعلام کرد و آماده حمله به ایران شد و جنگ تحمیلی بسیار نابرابر بین نیروهای مسلح ایران و عراق را در آخر شهریورماه ۱۳۵۹ آغاز نمود. من به عنوان جانشین عملیاتی فرمانده نزا و رئیس ستاد نیروهای ایران در خوزستان به آن منطقه اعزام شدم و سال اول جنگ هشت ساله را در آن منطقه انجام وظیفه کردم. بعد از سال اول جنگ، به دلایل ناهماهنگی با روش هدایت عملیات، درخواست بازنشستگی کردم و به تهران برگشتم. در تهران در دانشکده فرماندهی و ستاد نیروی زمینی مشغول تهیه و تنظیم تاریخ آن جنگ تحمیلی شدم. در آن موقع، فرماندهی نیروی زمینی که سرتیپ ظهیرنژاد بود، تغییر شغل پیدا کرد و سرهنگ علی صیادشیرازی به فرماندهی نیروی زمینی منصوب شد.

سرهنگ صیادشیرازی علاقه مفراطی به تهیه تاریخ جنگ داشت؛ لذا به ستاد نیروی زمینی دستور داد کلیه اسناد و مدارک مربوط به جنگ، که در بایگانی بود را بدون هیچ محدودیتی در اختیار من بگذارند. من ابتدا رونوشتی از کلیه اسناد و مدارک موجود در بایگانی نیروی زمینی تهیه کردم که در ۲۳ جلد در دانشکده فرماندهی و ستاد نگهداری می‌شد. این فعالیت من حدود دو سال طول کشید و بعد از خاتمه این مأموریت بازنشسته شدم. در سال ۱۳۶۴ از طرف ستاد مشترک (سازمان عقیدتی سیاسی) از من دعوت شد به تهیه تاریخ جنگ ادامه دهم و من در آن سازمان مشغول به کار شدم و تا سال ۱۳۶۷ با استفاده از مدارکی که قبلاً تهیه کرده بودم و در اختیارم قرار دادند، تاریخ این جنگ را که به نام «دفاع مقدس» نامگذاری شده بود، در هفت جلد تهیه کردم و به سازمان عقیدتی سیاسی ارتش تحویل دادم و درخواست معافیت از ادامه این فعالیت را کردم. در همان زمان، موضوع موافقت ایران با قطعنامه شماره ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد مطرح بود. یکی از افرادی که با شورای عالی دفاع ارتباط داشت و

قبلاً همکار من بود از من خواست که آخرین وضعیت توان رزمی نیروهای ایران و عراق را با استفاده از اسناد و مدارکی که در دسترسم بود تهیه کنم تا در اختیار شورای عالی دفاع قرار دهد و من این کار را کردم که شاید در علل قبول قطعنامه ۵۹۸ مؤثر واقع شد و جنگ تحمیلی هشت ساله به پایان رسید.

من که اکنون دهه هفتاد عمر خود را می‌گذرانم، خلاصه بسیار موجزی از این زندگی هفتادساله را در این چند برگ، که جزئی از تاریخ کهنسال کشور عزیزم ایران می‌باشد، بیان کردم و با این دو بیت که در وصف پاییز گفته شده، در پاییز عمر خود این نوشته را به پایان می‌برم.

دفتر خاطرات عمر من است برگ‌هایی که می‌رود بر باد

روح درمانده و اسیر من است آشنای که می‌کشد فریاد

به دستور قرآن مجید: «قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ»

(روم: ۴۲)

سرهنک بازنشسته سید یعقوب حسینی

تیرماه ۱۳۸۴

سخن ویراستار

در مرکز اسناد هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی» کپی نسخه‌ای از این کتاب را در کنار سایر کتاب‌هایی که به قلم نویسنده محترم آن، مرحوم جناب سرهنگ سید یعقوب حسینی در زمان خود تهیه شده است، مشاهده، مطالعه و بررسی نمودم.

با مطالعه و بررسی مطالب این کتاب و دیگر کتاب‌ها به قلم ایشان، متوجه شدم که چه کار بزرگ و بی‌نظیری توسط نویسنده، در زمان جنگ انجام گرفته است. شاید اگر چنین همت عالی از سوی نویسنده و حمایت از طرف فرمانده وقت نزاجا، دافوس و رئیس عقیدتی سیاسی اجا که از سال ۶۱ به بعد به اجرا درآمد، وجود نداشت، امروز با نیرویی چند برابر آن زمان، هرگز به چنین مدارک و نگارش نمی‌توانستیم دست یابیم. بدین ترتیب، تاریخ نظامی این کشور از چگونگی رویدادها، درگیری‌ها، محدودیت‌ها، عملیات‌ها و اقدامات محروم می‌ماند. همین کمبودها سبب دور شدن از بیان واقعیت‌ها و تحریف‌ها می‌گردید. همچنان که بسیاری از حوادث جنگ تحمیلی، به سبب آنکه از جزئیات و اطلاعات کمی و کیفی آن، مدارکی باقی نمانده و یا به موقع در اختیار پژوهشگران قرار داده نشده است، امکان تدوین و تحلیل دقیق آن وجود ندارد.

یادم می‌آید در سال ۱۳۶۲ که مشغول طی دوره دافوس بودم، در یکی از روزها که فرمانده وقت نزاجا - جناب سرهنگ صیادشیرازی - جهت سخنرانی برای دانشجویان و اساتید به سالن اجتماعات دانشکده تشریف آورده بودند، در مسیر خروج ایشان از سالن، جناب سرهنگ حسینی که در آن زمان بازنشسته و با لباس شخصی بودند و در آن جمع به غیر از فرمانده وقت دافوس - جناب سرهنگ فاضل - که هم‌دوره ایشان نیز بودند و از همه مسن‌تر بودند، تعدادی از کتاب‌های مجلد شده را درباره دفاع مقدس در روی میزی به صورت تایپ شده، به حضور فرمانده نیروی زمینی ارائه و توضیح دادند. از آن صحبت‌ها، این طور یادم می‌آید که این دیدار و اقدامات، سابقه قبلی داشته و قبلاً فرمانده نیرو دستوراتی درباره پشتیبانی از اقدام ایشان و در اختیار گذاردن مدارک و نیروی انسانی مورد نیاز صادر نموده بودند. در آن جلسه، در پی گزارش جناب سرهنگ حسینی، دستورات تکمیلی دیگری به فرمانده دافوس و همراهان ابلاغ نمودند.

سال‌ها از زمان این خاطره گذشت، تا آنکه ۲۲ سال بعد، در سال ۱۳۸۴ به واسطه مسئولیت مدیریتی که در مجموعه هیئت معارف جنگ داشتم، با ملاحظه نسخه‌های کتاب‌های تایپ شده موجود به قلم ایشان در مرکز اسناد و نیز به سبب آنکه مأموریت تهیه، تنظیم و انتشارات کتاب‌های مورد نظر هیئت معارف جنگ را داشتم، درصدد برآمدم که با ایشان تماس گرفته و راجع به انتشار این کتاب‌ها، نظرشان را جویا شوم. بالأخره بعد از مدتی جستجو، موفق به تماس تلفنی شده و درخواست نمودم که به هیئت معارف جنگ تشریف بیاورند و حضوری مذاکره نمائیم. محبت نمودند و در روز تعیین شده - ۸۴/۴/۲۱ - از کرج به تهران تشریف آوردند. خلاصه نظرشان این بود که «من هر چه در توانم بود، در زمان خود به نگارش درآوردم و در اختیار دافوس و عقیدتی سیاسی اجا قرار دادم، اکنون دیگر توان ادامه و اقدامات تکمیلی در مورد این موضوعات ندارم. شما آنچه که به صلاح و مفید برای تاریخ نظامی این کشور می‌دانید انجام دهید»

یک جلسه دیگر نیز برای مصاحبه - ۸۴/۵/۱۸ - همراه یکی از همکاران افتخاری به منزل جناب سرهنگ حسینی رفتیم. ای کاش این مصاحبه‌ها ادامه می‌یافت، که متأسفانه از طرف آن همکار محترم، چنین امکانی حاصل نشد.

بعد از آن جلسه، هیئت معارف جنگ توانست سه عنوان کتاب «تاریخ نظامی جنگ تحمیلی ج ۱ و ۲ و جبهه جنوب در شهریور ۵۹» به قلم ایشان منتشر و تعدادی به منزل نویسنده محترم ارسال نماید. احتمالاً آنها را ملاحظه کردند. تا آنکه در سال ۱۳۸۸، خبر ناگوار فوت ایشان دریافت شد.

ریاست محترم هیئت معارف جنگ، امیر سرتیپ آراسته، همیشه اصرار دارند تا فرصت‌ها از دست نرفته و پیشکسوتان دفاع مقدس در حیات هستند، کلیه مطالب و مدارک جمع‌آوری شده، تنظیم، تدوین و انتشار یابند، تا نسل کنونی و آیندگان بتوانند از مجموعه افتخارات دفاعی کشور خود بهره‌برداری نمایند.

بر اساس این تدبیر، تاکنون - سال ۹۷ - بیش از ۱۵۰ عنوان کتاب‌های مستند درباره دفاع مقدس توسط این هیئت انتشار یافته و در فهرست منابع بسیاری از کتاب‌های مستند درباره جنگ تحمیلی قرار گرفته‌اند. مسلماً اگر حمایت و تشویق ریاست هیئت نبود، چنین دستاوردی حاصل نمی‌شد. بر خود لازم می‌دانم به این جهت سپاسگزاری خود را از ایشان اعلام نمایم.

همان‌طور که خوانندگان محترم ملاحظه می‌فرمایند، مدارک، مکاتبات، خاطرات و اظهارنظرهایی که در کتاب‌های این نویسنده محترم آمده است، بیانگر چگونگی بخش مهمی از فعالیت‌ها، اقدامات ستادی، اجرایی یگان‌های نظامی میدان رزم، در آن زمان است که از بایگانی‌های غیرقابل دسترس دیگران خارج گشته و به ملت ایران برای ماندگاری در تاریخ و بهره‌برداری‌های متنوع ارائه شده است. مسلماً اگر آن روز این کار انجام نمی‌شد، امروز دیگر به هیچ وجه، چنین مدارکی یافت نمی‌شد.

در مرحله آماده سازی هر کدام از این کتاب‌ها، مشاهده می‌شد که در نسخه موجود، در مرکز اسناد هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی» یک یا چند صفحه از آن وجود ندارد. به ناچار به مرکز اسناد سازمان عقیدتی سیاسی ارتش و یا معاونت پژوهش و تولید علم دانشکده فرماندهی و ستاد ارتش (دافوس اجا) مراجعه کرده و از روی نسخه موجود در آن قسمت‌ها، صفحات مورد نظر را یافته و مورد استفاده قرار دادم. بر خود لازم می‌دانم از همکاران محترم این دو مجموعه علمی، نظامی، و فرهنگی پُرازش که اینجانب را یاری فرمودند، سپاسگزاری نمایم.

انتظار نیست که این نوع کتاب‌ها که صرفاً بیان رسمی و نظامی دارند، مورد استفاده و علاقه عموم قرار گیرند. بلکه این کتاب‌ها با هدف‌های پژوهشی، تاریخی، نظامی برای پژوهشگران، علاقمندان، کارشناسان، افسران، مدیران مراکز و دانشگاه‌های نظامی تدوین و انتشار می‌یابند. این نوع کتاب‌ها تعریف و کاربرد خاص خود را دارند و نگارش آنها نیز فقط از صاحبان دانش و تخصص نظامی که استعداد قلم‌نگاری هم داشته باشند برمی‌آید. انصافاً، نویسنده این کتاب که از بزرگان این فن بودند، به خوبی از عهده این تعریف‌ها و هدف‌های خاص موردنظر برآمده‌اند.

نکته قابل توجه دیگر آن است که کلیه پیام‌ها و اسناد آورده شده در این کتاب جای توضیح، تفسیر، بحث و اظهارنظر کارشناسی دارد. برای دریافت نکات آموزشی، تاریخی، نظامی و بالأخره درس‌هایی که از این حوادث و تجارب برای حال و آینده می‌توان کسب نمود، جای چنین مباحثی خالی است.

در این مرحله از تدوین و تنظیم و نشر کتاب، تصمیم گرفته شد وقت و توان خود را بیشتر صرف انتشار آثار باقی‌مانده با شکل موجود نمائیم تا در حدی که خداوند توفیق زندگی دنیوی

به ما می‌دهد، این خدمت را انجام دهیم و این آثار و اسناد تاریخی نظامی کشور را از قفسه‌های بایگانی خارج نمائیم و با انتشار آنها به شکل مناسب، در انظار و دسترس عموم قرار دهیم. اقدامات تکمیلی و بهره‌برداری کارشناسانه از این کتاب‌ها را، اگر ما هم فرصت نیابیم، مسلماً دیگران با در اختیار داشتن این کتاب‌ها انجام خواهند داد. آن قسمت از خواسته نهایی ما نیز به این ترتیب به خواست خداوند برآورده خواهد شد.

ضمناً باید توجه داشت که با توجه به اهمیت و حیاتی بودن موضوع مورد نگارش، نویسنده محترم آنچه که به نظرش مثبت و یا منفی رسیده، بیان نموده است. با همین نگرش، اسناد منفی نیز ارائه گردیده است. اما متأسفانه مشکلی که افراد بشر دارند، آن است که ذهن آنان قادر به اندازه‌گیری دقیق از دیده‌ها و شنیده‌ها که به‌طور نمونه ارائه می‌شوند، نمی‌باشد. ممکن است با دیدن، شنیدن و خواندن یک نمونه از موضوعی، آن نمونه را خارج از اندازه واقعی در کل موضوع تعریف و نتیجه‌گیری مثبت یا منفی نمایند، درحالی که هیچ وقت این نوع قضاوت و نتیجه‌گیری درست نیست. قضاوتی می‌تواند درست باشد که دقیقاً تمام جزئیات و ابعاد کمی و کیفی و شرایط زمان، مکان و اوضاع و احوال اجتماعی آن مشخص باشد. درباره این بحث، هرکس مثال‌های زیادی در ذهن خود دارد. مثلاً چقدر شنیدید که همه این‌طورند، یا همه چنین‌اند و یا گوینده با محور قرار دادن یک نمونه، آن را به کل موضوع تطبیق می‌دهد. با توجه به چنین آسیبی که مطالب یا اسناد منفی در خوانندگان ایجاد می‌کنند، معمولاً در کتاب‌ها از ارائه آنها خودداری می‌کنند.

رسانه‌ها هم در دنیای امروز، وقتی نظر خاصی را می‌خواهند به مخاطبان خود به غلط یا درست باور دهند، با استفاده از همین ضعف اندازه‌گیری ذهنی افراد بشر، با ارائه چند نمونه محدود مثبت یا منفی، نتیجه‌گیری مثبت یا منفی را به مخاطبان القاء می‌کنند. این توضیحات به جهت آن بود که خوانندگان محترم با مطالعه اسناد و مطالب مثبت یا منفی این کتاب، از نتیجه‌گیری غلط اجتناب نمایند و یا با برداشت ناقص از متن کتاب به بیراهه کشانده نشوند.

ما نیز همان‌طور که نویسنده محترم ارائه داده، امانتداری نموده و در کتاب آوردیم. هرچند که ممکن است بعضی از مباحث ارائه شده نیاز به نقد کارشناسان و اهل فن دیگری هم باشد. این برداشت نیز طبیعی و منطقی است. نویسنده محترم نیز خود به این نکته توجه و در پایان مقدمه کتاب‌های خود به آن اشاره نموده‌اند.

نکته آموزنده دیگری که مسلماً خوانندگان محترم توجه خواهند نمود، آن است که در آن شرایط و زمان سخت، چگونه یگان‌ها و رده‌های مختلف فرماندهی، با بالادست و زیردست خود، صادقانه و مؤدبانه، مکاتبه کرده و به دور از رعایت ملاحظات خوشایندی و یا ناخوشایندی رده‌ها، به بیان واقعیت‌های موجود و مدیریت بحران پرداخته‌اند. امید است که در جهت ادامه راه شهدا و شرح بخشی از حماسه تاریخی ملت بزرگ ایران در دفاع مقدس موفق بوده باشیم. ثواب این کار را نیز برای نویسنده محترم اهدا می‌نمائیم.

با سلام و احترام

سرتیپ ۲ ستاد نجاتعلی صادقی گویا

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِ

بگو! در روی زمین بگردید و ببینید پایان کار پیشینیان چگونه بوده است.

(سوره روم آیه ۴۲)

پیشگفتار

یادآوری مهم

از بررسی کنندگان، خوانندگان و استفاده کنندگان این مدارک درخواست می شود قبل از بررسی به نکات زیر توجه فرمایند:

۱. دستورالعمل تهیه مدارک

این مدارک در اجرای امریه ۶۰/۰۲/۱/۸۵ - ۶۱/۴/۳۰ معاونت آموزشی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران گردآوری، تنظیم و تدوین شده است.

۲. هدف های اصلی

هدف های اصلی تهیه این مدارک طبق دستورالعمل یادشده بالا به شرح زیر بوده است:

(الف) تجزیه و تحلیل هریک از نبردهای عمده و بررسی علل پیروزی یا شکست آنها.

(ب) ایجاد زمینه مطلوب برای تهیه مسائل آموزشی مراکز فرهنگی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران.

(ج) بهره برداری آموزشی از تجربیات به دست آمده از جنگ تحمیلی.

۳. اسناد اصلی بهره برداری شده برای تهیه این مدارک

(الف) برآوردهای ستادی، طرح ها و دستورهای عملیاتی تهیه شده در ستاد مشترک نیروی زمینی، لشکرها و تیپ های اجراکننده عملیات که در پرونده های عملیاتی و اطلاعاتی نیروی زمینی و رده های پایین تر ثبت شده بود.

(ب) پیام ها، دستورات و گزارش های مبادله شده بین قرارگاه ها، شامل ستاد مشترک، نیروی زمینی، لشکرها و تیپ های اجراکننده عملیات که در پرونده های عملیاتی و اطلاعاتی این قرارگاه ها ثبت شده بود.

(ج) خاطرات شخصی معدودی از فرماندهان و افسران ستاد که شخصاً در طرح ریزی و هدایت عملیات شرکت یا حضور داشتند.

د) مدارک مورد نظر تا رده قرارگاه، لشکرها و تیپ‌های مستقل بوده است و پیام‌ها و دستوراتی که بین قرارگاه تیپ‌ها، گردان‌ها و رده‌های پایین‌تر مبادله شده در بیشتر این مدارک منظور نشده است.

۴. درخواست اسناد از سازمان‌های خارج از نراجا

از سازمان‌های خارج از رده نیروی زمینی درخواست شد برای تکمیل این مدارک، اسناد و مدارک عملیاتی مربوط به نبردهای جنگ تحمیلی را در اختیار نیروی زمینی قرار دهند، ولی تا تکمیل این مجموعه، مدارک خواسته شده را ارسال نکردند. این سازمان‌ها عبارتند از:

الف) سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران که نقش فعال و سهمی بسیار در عملیات داشتند.

ب) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران که در طرح‌ریزی و هدایت جنبه‌های سیاسی و اقتصادی جنگ تحمیلی نقش اصلی را داشته است.

ج) ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران که قسمت عمده یگان‌های آن دوش به دوش برادران سرباز خود در یگان‌های نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در نبردها شرکت داشتند.

د) نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران که در پشتیبانی نزدیک هوایی و ترابری یگان‌های نیروی زمینی عامل مهمی بود.

هـ) نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران که در منطقه آبادان و خرمشهر قسمتی از تلاش‌های پدافندی و آفندی در این منطقه را عهده‌دار بود.

توجه: به تهیه‌کنندگان تاریخ کامل جنگ تحمیلی توصیه می‌شود ضمن بررسی این مجموعه، همکاری سازمان‌های یادشده بالا را نیز درخواست کنند و مدارک عملیاتی آن سازمان‌ها را دریافت و در جریان حوادث جنگ تحمیلی منظور کنند.

۵. روش گردآوری مدارک مورد نیاز

الف) عین پرونده‌های عملیاتی و دستورات و طرح‌های عملیاتی قرارگاه‌های شرکت‌کننده در عملیات درخواست و دریافت شد و تمام برگ‌های این اسناد و مدارک مورد بررسی قرار گرفت.

ب) از کلیه طرح‌ها و دستورات عملیاتی و برآوردهای ستادی و دستورات جزء به جزء نسخه‌برداری شد و عیناً در کتاب مربوطه آورده شد.

ج) پرونده‌های ستادی معاونت عملیات و اطلاعات نیروی زمینی، قرارگاه مقدم نیروی زمینی در جنوب و لشکرهای ۱۶ و ۲۱ و ۷۷ و ۹۲ و تیپ‌های ۵۵ هواپرد و ۸۴ پیاده که در

اختیار گروه بررسی قرار گرفت، همگی مطالعه شد و پیام‌ها و دستوراتی که بین قرارگاه‌های شرکت‌کننده در عملیات (تارده تیپ داخل) مبادله شده بود و تأثیر قابل ملاحظه‌ای در هدایت نبردها داشت، عیناً نسخه‌برداری شد و در کتاب‌ها آورده شد. ذکر این نکته لازم است که فقط پیام‌هایی نسخه‌برداری شد که از نظر افسر بررسی‌کننده حائز اهمیت تشخیص داده شد و ممکن است پیام‌هایی وجود داشته باشند که از نظر افسران دیگر مهم بوده‌اند، ولی در کتاب منظور نشده‌اند.

د) طی امریه‌ای از طریق ستاد نیروی زمینی، از کلیه افسران، درجه‌داران، سربازان و غیرنظامیان شرکت‌کننده در جنگ تحمیلی درخواست شد خاطرات خود را بنویسند و برای گروه بررسی ارسال کنند تا به نام خود آنان ثبت شود، ولی پاسخ مثبتی به این خواسته گروه بررسی داده نشد.

۶. نکته قابل توجه خوانندگان

نکته مهمی که لازم است مورد توجه قرار گیرد، مطالب مربوط به استنباط و نظریات و مشاهدات و خاطرات شخصی افسر بررسی‌کننده از جریان حوادث با توجه به مدارک گردآوری شده و ارتباط دادن حوادث با یکدیگر است. از این‌رو، به صورت یک نتیجه قطعی و کامل نباید تلقی شود. بلکه ممکن است بررسی‌کنندگان بعدی مدارک دیگری از هر عملیات به دست آورند یا شخصاً در عملیاتی حضور داشته‌اند و شاهد عینی جریان حوادث نبردها بوده‌اند که در ارتباط با حوادث، نتیجه‌گیری دیگری از هر عملیات بکنند و نظریات کامل‌تری ارائه کنند. مسلماً مدارک گردآوری شده در این کتاب، ثبت و ضبط همه جریانات نیست و چه بسا اسناد و مدارک عملیاتی در پرونده‌های عملیاتی تیپ‌ها، گردان‌ها، گروهان‌ها و سایر سازمان‌ها وجود داشته باشند که می‌تواند جریان وقایع را روشن‌تر ارائه کند. این‌گونه مدارک در هنگام تدوین این کتاب در اختیار افسر بررسی‌کننده نبود. امید است در آینده بررسی‌کنندگان و محققان دیگر تاریخ جنگ تحمیلی برای تکمیل این مدرک گردآوری شده اقدام کنند، تا تاریخ نظامی و در صورت امکان، تاریخ سیاسی این جنگ تحمیلی که قسمتی از تاریخ میهن اسلامی ما برای نسل‌های آینده ملت ایران عزیز خواهد بود، هر چه کامل‌تر تهیه و تدوین شود.

غرض نقشی است کز ما باز ماند که هستی را نمی‌بینم بقایی

افسرتهمیه‌کننده

سرهنک زرهی ستاد سید یعقوب حسینی

قسمت یکم:

کلیات

۱ - مشخصات کلی عملیات

الف - عنوان

این عملیات که از آغاز تجاوز نیروهای بعث عراق در اواخر شهریورماه ۱۳۵۹ از خط مرز بین‌المللی آغاز گردید، عنوان و شیوه‌ای نداشت و جزء عملیات پدافندی کلی لشکر ۹۲ زرهی در خوزستان از منطقه عین‌خوش تا دهانه فاو به طول تقریبی ۳۵۰ کیلومتر بود.

ب - تاریخ اجرا

از آغاز تجاوز ارتش متجاوز بعث عراق از مرز شلمچه در اواخر شهریورماه ۱۳۵۹ تا سد کردن پیشروی نیروهای متجاوز در سرپل در شرق کارون و شمال آبادان در دهه دوم آبان ۵۹.

پ - منطقه عمومی عملیات

از خط مرز بین‌المللی غرب خرمشهر تا ۱۵ کیلومتری شرق رودخانه کارون قرار دارد و از دارخوین تا رودخانه بهمنشیر که شامل دفاع از شهر خرمشهر و کرانه‌های بهمنشیر در شمال جزیره آبادان می‌باشد.

ت - نوع عملیات پدافندی و تأخیری

شامل پدافند در شهر و زمین‌های هموار بدون عوارض.

ث - قرارگاه کنترل‌کننده

از نظر سازمان و گسترش، این منطقه جزء منطقه مسئولیت لشکر ۹۲ زرهی بود و فرماندهی عملیات بایستی به عهده فرماندهی لشکر ۹۲ زرهی می‌بود، ولی عملاً چنین نبود و فرماندهی ظاهراً به عهده فرمانده ناحیه ژاندارمری خوزستان و بعد به عهده فرماندهی منطقه ۳ دریایی خرمشهر و مدتی هم به عهده فرمانده هنگ ژاندارمری آبادان بود. مدتی هم یک ستاد عملیاتی آبادان عهده‌دار هماهنگی فعالیت یگان‌ها بود. بالأخره از اوایل آبان‌ماه ۱۳۵۹، یک قرارگاه به نام فرماندهی ارونند توسط فرمانده ژاندارمری کشور، سرهنگ فروزان، تشکیل شد و هدایت عملیات را به عهده گرفت.

ج - یگان های عمده شرکت کننده

- (۱) فرماندهی منطقه ۳ دریایی خرمشهر
- (۲) هنگ ژاندارمری آبادان
- (۳) سه گردان از عناصر لشکر ۹۲ زرهی شامل گردان های ۱۵۱ دژ، ۱۶۵ مکانیزه و ۲۳۲ تانک
- (۴) تعدادی از دانشجویان دانشکده افسری به شکل گروهان و گردان دانشجویی
- (۵) نیروهایی از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

ج - یگان های عمده نیروی متجاوز

- (۱) عناصری از لشکر ۳ زرهی
- (۲) عناصری از لشکر ۵ زرهی
- (۳) عناصری از لشکر ۱۱ و ۱۲ پیاده
- (۴) عناصری از لشکر ۹ زرهی

ح - نتیجه نهایی عملیات

متأسفانه نتیجه نهایی این عملیات با عدم موفقیت توأم شد. شهر خرمشهر به اشغال نیروهای متجاوز درآمد. علاوه بر آن، نیروهای متجاوز موفق شدند که در منطقه مارد و سلیمانیه حدود ۲۰ کیلومتری شمال جزیره آبادان از رودخانه کارون عبور کنند و سرپلی در شرق رودخانه به عرض و عمق حدود ۲۰ کیلومتر را اشغال نمایند و در نتیجه، راه مواصلاتی جزیره آبادان از سه محور اهواز - خرمشهر و اهواز - آبادان (جاده قدیمی شرق رودخانه) و محور ماهشهر - آبادان به وسیله دشمن قطع گردید و جزیره آبادان در محاصره نیروهای متجاوز قرار گرفت. تنها راه ارتباطی، راه هوایی از سمت جنوب شرقی جزیره بود که به وسیله هلی کوپتر به رزمندگان محاصره شده در جزیره، وسایل پشتیبانی ارسال می شد. دشمن تلاش کرد در منطقه پل ثابت ماهشهر آبادان از رودخانه بهمنشیر بگذرد و جزیره آبادان را اشغال نماید، که با مقاومت دلیران جانبازان اسلام و ایران مواجه شد. مدافعین جزیره با شجاعت و ایثار، بیش از پنج ماه مقاومت کردند، تا جاده جدید به نام جاده وحدت از شرق ماهشهر به کرانه بهمنشیر احداث شد و پل شناور برقرار و راه ارتباطی زمینی با محاصره شدگان برقرار گردید.

اشغال خرمشهر و تهدید آبادان تا مهرماه ۱۳۶۰ ادامه پیدا کرد و بالأخره در عملیات ثامن الائمه (ع) که در پنجم مهرماه ۱۳۶۰ اجرا شد، نیروهای دشمن به غرب کارون رانده شدند و کرانه شرقی کارون از وجود دشمن متجاوز پاک گردید و تهدید محاصره جزیره آبادان شکسته شد که جریان این عملیات در بخش عملیات ثامن الائمه (ع) بیان گردیده است.

۲ - مأموریت

نیروهایی که قبل از شروع تجاوز عمومی ارتش عراق، در نزدیکی مرز بین دو کشور مستقر شده بودند، مأموریت داشتند در مقابل تهاجم دشمن در خط مرز دفاع کنند. غیر از این مأموریت کلی پدافندی، مأموریت مشخص دیگری به واحدها داده نشده بود. بنابراین، هنگام تجاوز عمومی نیروهای متجاوز، واحدهای مدافع مرزی بر حسب ایجاد وضعیت در مقابل دشمن متجاوز، عملیات پدافندی و تأخیری اجرا کردند. هدایت عملیات سد کردن کامل پیشروی دشمن در محور آبادان - ماهشهر و شمال رودخانه بهمنشیر و جنوب دارخوین که در دهه اول آبان ماه ۱۳۵۹ انجام گرفت، با ابتکار فرماندهان یگان‌های مستقر در خرمشهر و آبادان اجرا گردید.

۳ - شرح منطقه عملیات

الف - جو

وضعیت و شرایط جوی در مهرماه و آبان ماه سال ۱۳۵۹ مشابه وضع معمول خوزستان بود. هوا گرم و خشک و صاف بود. هنوز بارندگی‌های فصلی آغاز نشده بود. بادهای غبارآلود منطقه نیز در این فصل جریان پیدا می‌کردند. شرایط جوی هیچ‌گونه محدودیتی را برای عملیات ایجاد نمی‌نمود.

ب - زمین

(۱) عوارض طبیعی

(الف) برجستگی‌ها

منطقه جنوب اهواز تا اروندرود و خلیج فارس عاری از هرگونه برجستگی طبیعی است. ارتفاع زمین از سطح دریا در خرمشهر و آبادان حدود دو متر می‌رسید، به نحوی

که در جریان مدّ آب خلیج فارس، آب رودخانه‌ها و آبروها تا حدود ۲۰ کیلومتری شمال خرمشهر نیز بالا می‌آید و هنگام جزر پایین می‌رفت. در نتیجه، ارتفاع کرانه مدام در تغییر است.

(ب) رودخانه

رودخانه کارون که بزرگترین و پرآب‌ترین رودخانه ایران است، از شمال به جنوب می‌ریزد و پس از عبور از شمال جزیره آبادان به اروند می‌پیوندد. شاخه دیگر آن به نام بهمنشیر سمت شرق جریان می‌یابد و پس از دور زدن جزیره آبادان به اروند می‌پیوندد. یک پل ثابت در خرمشهر و یک پل ثابت دیگر در شرق کارون روی شاخه بهمنشیر ساخته شده است. یک نهر دیگر در مسیر جاده شلمچه به خرمشهر از اروندرود منشعب شده و به سمت شمال جریان دارد که نهر عریض نامیده می‌شود. این نهر در حقیقت، یک آبگیر است که هنگام بالا آمدن آب اروندرود، در اثر مدّ پر آب می‌شود و در هنگام جزر، آب اروند به کمترین مقدار می‌رسد، ولی در هر حال، مانعی در مسیر شرقی-غربی از خرمشهر به شلمچه و تنومه (در خاک عراق) می‌باشد. این نهر به صورت یک کانال طبیعی در پنج کیلومتری شمال اروندرود پایان می‌یابد. علاوه بر رودخانه‌ها و نهر یادشده در داخل جزیره آبادان، یک انشعاب از اروندرود، قسمتی از جزیره را جدا می‌کند و جزیره مینو را تشکیل می‌دهد. این جزیره به وسیله پل ثابت به جزیره اصلی آبادان متصل می‌گردد.

(پ) باتلاق‌ها و آب‌گرفتی‌ها

در سال‌هایی که بارندگی فصلی شدید باشد و رودخانه‌های کارون و بهمنشیر طغیان کنند، قسمت قابل ملاحظه‌ای از منطقه شمال خرمشهر و آبادان تبدیل به باتلاق می‌گردد، ولی چون در سال‌های ۵۸-۵۹، بارندگی شدید در حوزه رودخانه‌های دجله و فرات و کارون نباریده بود، اثری از باتلاق‌ها دیده نمی‌شود و در جریان جنگ مانعی برای حرکت نظامی وجود نداشت.

(ت) جنس زمین

در منطقه شمال خرمشهر و آبادان، نسبتاً سست است و در مواقع بارندگی، به نسبت میزان باران برای مدتی غیر قابل عبور می‌گردد، ولی در مواقع خشکی قابل عبور برای کلیه خودروها می‌باشد. با توجه به اینکه در سال ۵۸-۵۹، باران‌های شدیدی در

این منطقه نباریده بود، حمله عراق که در پایان فصل تابستان اجرا شد، زمین کاملاً خشک و قابل عبور بود.

(ث) روئیدنی‌ها

تنها روئیدنی‌های منطقه نخلستان‌های اطراف رودخانه بهمنشیر و کارون و جزیره آبادان است که در بعضی از مناطق تراکم نخل‌ها زیاد است و عبور از آنها مستلزم بریدن نخل‌ها است. قسمت عمده منطقه عاری از هرگونه رویش است.

(۲) عوارض مصنوعی

(الف) شهرها و آبادی‌ها

دو شهر مهم این منطقه خرمشهر و آبادان هستند که ضمناً از حساس‌ترین و مهم‌ترین شهرهای جنوب غربی ایران نیز محسوب می‌گردند. در ۸۰ کیلومتری شرق کارون، بندر ماهشهر و امام خمینی قرار دارد که گره مواصلات دریایی ایران به خلیج فارس در این منطقه است. آبادی‌های دیگر از لحاظ نظامی حائز اهمیت نمی‌باشند.

(ب) کانال‌های آبیاری

به علت نامساعد بودن زمین، برای کشاورزی در این منطقه، کانال‌کشی نشده است و خطوط لوله نفت و آب که در شرق رودخانه کارون از کرانه اروندرود و خلیج فارس به سمت شمال امتداد دارد، محدودیتی برای حرکات در شرق کارون ایجاد می‌کنند.

(پ) خط آهن و راه‌ها

خط آهن اهواز - خرمشهر و اهواز - بندر ماهشهر در مسیر شمالی جنوبی در تمام طول این منطقه عملیات امتداد دارد. راه‌های عمده آن اهواز - خرمشهر، بصره - تنومه، شلمچه - خرمشهر، راه شرقی کارون - اهواز - آبادان و راه ماهشهر - آبادان است که علاوه بر این راه‌ها، چند راه درجه ۲ و ۳ نیز از مرز به جاده اصلی خرمشهر - اهواز وصل می‌گردد.

(ت) زمین‌های کشاورزی

در این منطقه، به علت شوره‌زار بودن زمین، کشت قابل ملاحظه‌ای انجام نمی‌شود. فقط در اطراف رودخانه کارون و بهمنشیر، زمین‌های محدودی کشت می‌شود.

(ث) خاکریزها

قبل از آغاز تجاوز بعث عراق، خاکریز مهمی در منطقه وجود نداشت. یک سد خاکی در شمال خرمشهر برای جلوگیری از ورود آب دجله و کارون به خرمشهر احداث شده بود، که آن هم به علت عدم طغیان چند سال قبل از جنگ، به مرور سائیده شده و کم‌ارزش گردیده بود. یک سد خاکی نسبتاً بلند در شمال پادگان دژ در شمال شرق خرمشهر احداث شده بود و کانال آب رودخانه کارون در روی آن سد ساخته شده بود تا آب کارون را به پادگان برساند و پادگان نیز از تهدید طغیان رودخانه محفوظ باشد. یک جاده خاکی ارتباطی دژهای مرزی در ۳ کیلومتری مرز به موازات مرز از شلمچه تا پاسگاه طلائی به طول ۹۰ کیلومتر احداث شده بود که تا حدودی قابل استفاده نظامی بود.

پ - جنبه‌های نظامی زمین

(۱) عوارض حساس

حساس‌ترین عارضه، جزیره آبادان است که در دست داشتن آن وسیله کنترل آبراه اروندرود و دهانه فاو در خلیج فارس و کرانه جنوبی که متعلق به کشور عراق است می‌گردد. بنادر ماهشهر و امام خمینی نیز به طور غیرمستقیم در کنترل قرار می‌گیرد. بعد از جزیره آبادان، شهر خرمشهر مهم‌ترین عارضه حساس در شمال و غرب رودخانه کارون است که مهم‌ترین شهر بندری ایران در اروندرود می‌باشد. علاوه بر دو عارضه یادشده، کرانه رودخانه، دارای حساسیت نسبی می‌باشد. در دست داشتن کرانه‌های دور و نزدیک برای حرکات غربی شرقی و یا شرقی و غربی، نقطه اتکاء مناسبی در حرکات و تسهیل عملیات می‌باشد.

(۲) معابر وصولی

منطقه شمال خرمشهر - آبادان زمینی کاملاً مسطح و باز است و غیر از رودخانه کارون و نهر عریض، عامل طبیعی ویژه‌ای در منطقه وجود ندارد. با توجه به اینکه از مرز ایران و عراق به سمت ایران در این منطقه، یک محور اصلی بصره تنومه شلمچه خرمشهر، محور فرعی تنومه پاسگاه مرزی کیلومتر ۲۵، ایستگاه حسینی (در ۴۰ کیلومتری شمال خرمشهر) وجود دارد، همین دو محور، دو مسیر وصولی از خاک عراق به ایران یا از ایران به خاک عراق می‌باشد. برای وصول به کرانه غربی کارون از سمت غرب نیز فقط یک راه وجود دارد که از شمال پادگان دژ کشیده شده است. البته نیروهای متجاوز عراق، بعد از اشغال

خرمشهر و عبور از رودخانه کارون، چندین جاده نظامی ساختند. نیروهای ما نیز در شرق کارون چند راه تدارکاتی ایجاد کردند.

(۳) اختفاء و پوشش

در اوایل شب، که هنوز مواضع دفاعی به وسیله نیروهای طرفین در منطقه ساخته نشده، بجز در داخل شهر و نخلستان‌های اطراف رودخانه‌ها، در سایر نقاط، هیچ‌گونه اختفاء و پوششی وجود نداشت. ولی بعد از ایجاد خاکریزها جهت مواضع، اختفاء و پوشش از دید و تیر به طور نسبی ایجاد گردید.

(۴) میدان دید و تیر

به علت نبودن عوارض عمده طبیعی و مصنوعی در خارج از شهر، میدان دید و تیر بسیار خوب بود؛ ولی در داخل شهر و کرانه رودخانه‌ها، میدان دید و تیر محدود بود.

(۵) موانع

موانع عمده رودخانه کارون، بهمنشیر، ارون‌رود در جنوب جزیره آبادان و نهر عرایض (به طور محدود) بود. غیر از آنها مانع عمده‌ای در منطقه وجود نداشت، البته شهر خرمشهر نیز برای جنگ در داخل شهر مانع بود و همچنین نخلستان‌های اطراف رودخانه بهمنشیر برای وصول به جزیره آبادان مانع نسبتاً خوبی بودند.

ت - اثرات مشخصات منطقه در عملیات دشمن

(۱) نیروهای متجاوز برای وصول به خرمشهر، بایستی از یک منطقه کاملاً باز به مسافت ۱۷ کیلومتر از شلمچه تا خرمشهر و جاده اصلی اهواز - خرمشهر عبور می‌کردند. برای ورود به شهر نیز، باید متکی به آبادی‌ها و ساختمان‌های مسیر جاده شلمچه - خرمشهر می‌شدند. نیروهای مدافع ما می‌توانستند از نهر عرایض به بعد، پیشروی دشمن را سد نمایند. دشمن مجبور می‌شد با گندی تهاجم خود را ادامه دهد. با توجه به اینکه هدف اصلی ارتش متجاوز عراق اشغال جزیره آبادان و کنترل آبراه ارون‌رود بود، در صورت تصرف خرمشهر، می‌توانست جزیره آبادان را از سمت شمال مورد تهدید قرار دهد. ضمن اینکه در هرگونه عملیات نظامی، وجود یک شهر جنبه سیاسی و روانی و در بعضی مواقع اقتصادی ویژه‌ای دارد. ارتش متجاوز عراق با تصرف خرمشهر و عبور از شرق کارون، ضمن اینکه جزیره آبادان را محاصره می‌کرد، می‌توانست وارد جزیره شود و بندر ماهشهر و امام خمینی را مورد تهدید قرار دهد و در صورت موفقیت، به هدف‌های استراتژیکی مهمی در خلیج فارس دست یابد.

(۲) اثر بر پدافند دشمن: زمین منطقه عملیات از شرق رودخانه دجله تا رودخانه کارون و از شرق رودخانه کارون تا بندر ماهشهر، فاقد منابع طبیعی مهم بوده و مهم‌ترین نقطه اتکاء پدافند، کرانه رودخانه کارون بود. چنانچه ارتش متجاوز به آن دست نمی‌یافت، دفاع از منطقه بصره مورد تهدید قرار می‌گرفت. گرچه یک کانال مصنوعی در شرق دجله ظاهراً برای پرورش ماهی ولی عملاً از سال‌های ۱۳۵۰ برای دفاع از تنومه و بصره احداث شده بود.

(۳) اثر بر عقب‌نشینی دشمن: چنانچه دشمن در تهاجم خود موفق نمی‌شد و مجبور به عقب‌نشینی می‌گردید، بایستی تا کرانه غربی دجله فرار می‌کرد. توضیح اینکه در اوایل جنگ، خطوط دفاعی نیروهای عراق در شرق دجله چندان آرایش شده و مستحکم نبود. در جریان جنگ، کانال‌ها و خندق‌ها و خاکریزها در شرق بصره احداث و تقویت گردید.

(۴) اثر در کاربرد هوایی دشمن: به علت باز بودن منطقه، اثرات ویژه‌ای نداشت. دیده‌بانی بسیار خوب بود. به علت تفرقه واحدهای ما، نیروی هوایی دشمن نمی‌توانست ضربات سختی به آنها وارد سازد. تا حدودی در بمباران شهر خرمشهر و آبادان نیروهای هوایی مؤثر بود، ولی آن هم برای ارتش عراق مورد نیاز نبود، زیرا آبادان و خرمشهر با کرانه جنوبی اروندرود کمتر از ۵۰۰ متر فاصله دارد و ارتش عراق می‌توانست این دو شهر را با خمپاره و توپخانه زیر آتش بگیرد و از به خطر افتادن هواپیماهایش خودداری نماید.

ث- اثرات مشخصات منطقه در عملیات خودی

(۱) اثر بر تک: چنانچه نیروهای ما قبل از تجاوز ارتش عراق اقدام به حمله می‌کردند و کرانه شرقی دجله را در شرق بصره تصرف می‌نمودند، با اتکاء به رودخانه دجله، می‌توانستند جلو تهاجم دشمن را بگیرند. با از دست دادن این فرصت، چنانچه نیروهای ما اقدام به حمله متقابل در داخل خاک ایران در این منطقه عملیات می‌کردند، برای حمله باید نیرو و امکانات زیادی بسیج می‌نمودند تا بتوانند در دشت باز و وسیع، به دشمنی که با برتری کامل حمله کرده است، حمله متقابل نمایند که از جمله این امکانات مورد نیاز قطعی، وسایل سنگین مهندسی بود و نیروهای ما فاقد آن بودند.

(۲) اثر بر پدافند خودی: باز بودن زمین، پدافند در مقابل تهاجم نیروهای برتر دشمن را در غرب و شمال شهر خرمشهر بسیار مشکل می‌کرد. به همین علت، مدافعان ما در روزهای اول جنگ، مجبور شدند تا شرق نهر عرایض و شمال خرمشهر عقب‌نشینی کنند و بالأخره دفاع خود را متکی به ساختمان‌های شهر سازند. پس از سقوط خرمشهر، تنها موضع دفاعی مناسب

شرق و جنوب رودخانه کارون بود. نیروهای مدافع خرمشهر از پل ارتباطی خرمشهر - آبادان به جنوب کارون عقب‌نشینی کردند و در کرانه جنوبی، مواضع دفاعی مناسب انتخاب و از جزیره دفاع نمودند. ولی در شرق کارون، شمال بهمنشیر توجه چندانی به طرح‌های احتمالی دشمن نشد و از این خط دفاعی مناسب به علت کمبود نیرو برای سد کردن پیشروی دشمن استفاده نکردند. دشمن موفق شد با غافلگیری از کارون عبور کند و از شرق کارون به سمت جنوب پیشروی کند و تا کرانه شمالی بهمنشیر به پیشروی ادامه دهد.

(۳) اثر در عقب‌نشینی نیروهای خودی: زمین برای اجرای عملیات تأخیری به هیچ‌وجه مناسب نبود؛ لذا نیروهای مدافع ما پس از عدم موفقیت در سد کردن پیشروی دشمن در خط مرزی، مجبور بودند تا شهر خرمشهر و سپس به سمت شرق کارون و جزیره آبادان عقب‌نشینی نمایند.

(۴) اثر در کاربرد نیروی هوایی خودی: مانند نیروی هوایی دشمن بود و اثرات ویژه‌ای نداشت.

۴ - سازمان و گسترش نیروهای متجاوز

برابر اطلاع موجود عناصری از لشکرهای ۳ و ۵ و ۹ زرهی و عناصری از لشکرهای ۱۱ و ۱۲ پیاده در محور تنومه - شلمچه به طرف خرمشهر پیشروی نمودند که سازمان آنها به شرح زیر می‌باشد. ولی در اوایل جنگ اطلاع دقیقی از سازمان و گسترش نیروهای دشمن در دسترس نبود.

الف - لشکر ۳ زرهی

(۱) تیپ ۶ زرهی

* گردان ۱ مکانیزه * گردان تانک المقداد

* گردان تانک خالد * گردان تانک یرموک

(۲) تیپ ۸ مکانیزه

* گردان ۱ مکانیزه * گردان ۲ مکانیزه

* گردان ۳ مکانیزه * گردان ۳ تانک

(۳) گروهان شیمیایی

(۴) گردان ۳ دفاع‌الواجب

(۵) گردان ۱۹ دفاع الواجب

(۶) گردان ۱۰ دفاع الواجب

(۷) گردان شناسایی صلاح الدین

(۸) توپخانه لشکر ۳

* گردان ۱۵ توپخانه هوایی * گردان ۲۰ هویتزر * گردان ۲۱ توپخانه صحرایی

* گردان ۱۶۲ توپخانه صحرایی * گردان ۱۱۰ توپخانه * گردان ۶ ضد هوایی

* گردان ۳۵ ضد هوایی * گردان ۳۵ ضد هوایی * آتشبار ۷۱ ضد هوایی

* آتشبار ۷۲ ضد هوایی * آتشبار ۷۳ ضد هوایی * آتشبار ۱ مستقل ضد تانک

* آتشبار ۷ سبک * گروهان شعله افکن * آتشبار مستقل هویتزر

(۹) گردان ۳ مهندسی

(۱۰) گردان مهندسی پل ساز

(۱۱) گردان ۳ مخابرات

(۱۲) پشتیبانی لشکر

(۱۳) سر رشته داری لشکر

(۱۴) بهداشتی لشکر

ب - لشکر ۵ مکانیزه

- تیپ ۱۵ مکانیزه

* گردان ۵ تانک * گردان ۱ مکانیزه * گردان ۲ مکانیزه

۵- سازمان و گسترش نیروهای خودی

الف - در آغاز تجاوز ارتش متجاوز عراق، وضعیت نیروهای مستقر در منطقه خرمشهر، به

شرح زیر بود:

(۱) در آغاز تهاجم نیروهای بعثی عراق به ایران در منطقه خرمشهر، نیروهای سازمان یافته

مشخصی مستقر نبود. مسئولیت سرزمینی این منطقه به عهده فرماندهی منطقه ۳ دریایی

خرمشهر بود. مسئولیت پوشش خط مرز خاکی از شلمچه قسمت شمال به عهده لشکر ۹۲

زرهی بود که یک گردان ویژه به نام گردان دژ با سازمان ویژه از شلمچه تا پاسگاه طلائیة در

طول ۹۰ کیلومتر مرز در تأسیساتی به نام دژ گسترش می یافت. این گردان در یک خط پوشش

از غرب به شرق مستقر می‌شد، خط یکم در سه کیلومتری شرق خط مرز شامل ۲۹ دستگاه دژ، خط دوم ۳ کیلومتر عقب‌تر در طرفین محورهای نفوذی شلمچه، کیلومتر ۱۵ حسینی و کوشک ایستگاه حمید شامل ۱۸ دستگاه دژ و خط سوم در ۶ کیلومتر عقب‌تر از خط دوم شامل ۱۲ دستگاه دژ که سازمان هر دژ شامل دو قبضه تفنگ ۱۰۶ محمول بر جیپ بر حسب ۱/۴ تن، یک قبضه تیربار ۱۲/۷ و ۱۲ نفر خدمه بود. این گردان که حدود ۱۳۰۰ نفر پرسنل و ۱۲۰ قبضه تفنگ ۱۰۶ میلی‌متری سازمانی داشت، مأموریت پوشش و تأخیر خط مرز را عهده‌دار می‌گردید؛ ولی باید در نظر داشت که در جریان انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، قسمت عمده وسایل و تجهیزات این گردان از بین رفته بود و سازمان پرسنلی آن نیز به حداقل رسیده بود، لذا در آغاز جنگ، استعداد رزمی قابل ملاحظه‌ای نداشت.

(۲) برای تقویت یگان‌های رزمنده منطقه خرمشهر، گردان ۱۶۵ مکانیزه و ۲۳۲ تانک لشکر ۹۲ به خرمشهر اعزام شده بودند و زیر امر فرماندهی منطقه ۳ دریایی قرار گرفته بودند.

(۳) هنگ ژاندارمری آبادان با عناصری تقویت‌شده، کرانه اروندرود را پوشش می‌کرد.
(۴) گردان ساحلی ژاندارمری خسروآباد عملیات گشت‌زنی در داخل اروندرود را اجرا می‌کرد.

(۵) قسمتی از ناوگان نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران پدافند از اروندرود در دهانه فاو را عهده‌دار بود.
(۶) عناصری از سپاه پاسداران و نیروهای مردمی در منطقه خرمشهر و آبادان پدافند می‌کردند.

ب - پس از تهاجم ارتش متجاوز بعثی عراق، یگان‌های تقویتی توپخانه و دانشجویان دانشکده افسری از نیروی زمینی ارتش و ژاندارمری و نیروی بسیج مردمی با گروه‌های مختلف به خرمشهر اعزام شدند و تا زمان تشکیل فرمانده اروند در اوایل آبان‌ماه، همه نیروها بدون وحدت فرماندهی و تمرکز تلاش، از شهر خرمشهر دفاع می‌کردند.

پ - در آغاز تشکیل فرماندهی اروند که دستورالعمل آن در ۵۹/۷/۲۷ صادر شد، یگان‌های زیر در منطقه خرمشهر و آبادان دفاع می‌کردند:

(۱) قرارگاه موقت فرماندهی اروند به فرماندهی سرهنگ حسنعلی فروزان، فرمانده ژاندارمری کشور

- (۲) گردان ۱۴۴ پیاده لشکر ۲۱ پیاده
- (۳) گردان ۲۰۱ امداد ژاندارمری
- (۴) گروه رزمی ۲۴۰ نفری از پرسنل گروه رزمی ۱۴۸ دانشجویان دانشکده افسری
- (۵) گردان پیاده شادگان
- (۶) بخشی از ژاندارمری مستقر در منطقه ستاد اروند
- (۷) سپاه پاسداران مستقر در منطقه استحقاظی اروند
- (۸) عناصر باقیمانده گردان ۱۵۱ دژ، گردان ۱۶۵ مکانیزه و گردان ۲۳۲ تانک
- لشکر ۹۲ زرهی و تکاوران دریایی مستقر در منطقه
- (۹) آتشبارهای کاتیوشا و ۱۳۰م از گردان‌های ۳۲۲ و آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۹۹ و آتشبار پدافند هوایی از گردان ۳۰۷ پدافند هوایی.

قسمت دوم:

طرح‌ها و دستورات عملیاتی

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی

اهواز - ایران

۲۷ مهر ۱۳۵۹

ف ۴۷

دستور عملیاتی اروند

مدرك: نقشه ۱:۲۵۰۰۰۰

سازمان رزمی

- گردان پیاده ۱۲۴ لشکر ۲۱ پیاده
- گردان ۲۰۱ ژاندارمری
- گروه رزمی ۲۴۰ نفری از پرسنل گروه رزمی ۱۴۸ و دانشجویان دانشکده افسری
- گردان پیاده شادگان
- بخشی از ژاندارمری در منطقه ستاد اروند و سایر عناصر ژاندارمری مأمور به ستاد اروند
- سپاه پاسداران مستقر در منطقه استحفاظی اروند
- عناصر باقیمانده گردان‌های ۱۵۱ دژ و ۱۶۵ مکانیزه، ۲۲ تانک و تکاواران دریایی مستقر در منطقه، آتشبارهای کاتیوشا، ۱۲۰ مم از گردان ۳۲۲ و ۱۳۰ مم از ۳۹۹ و آتشبار پدافند از گردان ۳۰۷ و ۲۳۰ مم از ۳۲۲ و ۲۳ از لشکر ۲۱.

۱. وضعیت

الف - نیروی دشمن (پیوست اطلاعات)

ب - نیروی خودی

(۱) نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران مأموریت دارد از منطقه دفاع نموده و غرب کشور را از وجود عناصر متجاوز عراقی و ضدانقلابیون مسلح پاکسازی و مرز بین‌المللی را ترمیم و دشمن را منهدم نماید.

(۲) ژاندارمری، شهربانی و کلیه پرسنل مسلح اعزامی از بسیج و جهاد کمیت‌های

چهارده گانه زیر امر فرماندهی اروند

پ - یگان‌های زیرامر و جداشده: سازمان رزمی

۲. مأموریت

فرماندهی عملیات اروند مأموریت دارد منطقه استحفاظی موقت را برابر کالک پیوست از عناصر متجاوز عراقی و ضدانقلابیون مسلح پاک نموده، از مرزهای کشور جمهوری اسلامی ایران از کیلومتر ۲۵ تا دهانه فاو دفاع نماید.

۳. اجرا

طرح مشروح و اجرایی عملیات به وسیله فرماندهی اروند تنظیم و اجرا خواهد شد. (پیوست ب کالک عملیات)

۴. اداری و لجستیک

الف - طبقه ۱ به وسیله یگان‌ها تأمین می‌شود.
ب - طبقه ۳ به وسیله تانکرهای مأمور از ادارات غیرنظامی تأمین می‌گردد.
پ - طبقه ۵ یگان‌ها بار مبنا و عملیاتی خود را همراه داشته باشند و نیازمندی در حین عملیات فوراً درخواست یا به وسیله پشتیبانی لشکر تأمین شود.
ت - برای سایر اقلام آمادی برابر روش جاری.

۵. فرماندهی و مخابرات

الف - مخابرات: فرماندهی اروند دستور کار مخابرات و دستورات ثابت مخابراتی را با لشکر ۹۲ هماهنگ نماید.
ب - فرماندهی: فرماندهی عملیات اروند با سرهنگ ستاد حسنعلی فروزان، فرماندهی ژاندارمری خواهد بود.
جانشین رئیس ستاد مشترک - سرتیپ فلاحی

پیوست‌ها:

الف - پیوست اطلاعات

ب - کالک عملیات

گیرندگان:

۱- ستاد مشترک

۲- ت ف نزاجا (مد عملیات)

۳- فرماندهی ل ۹۲

۴- فرماندهی قرارگاه مقدم

۵- فرمانده عملیات ارونند

۶- سپاه پاسداران خرمشهر

نسخه از نسخه

صفحه از صفحه

۲۷ مهر ۱۳۵۹

اعلام وصول ع ۱۲

پیوست (الف) اطلاعات به دستور عملیاتی اروند

مدرك: نقشه ۲۵۰۰۰۰: ۱ منطقه خوزستان

۱. خلاصه وضعیت دشمن

الف- گسترش: دشمن در مقابل آبادان، در پشت رودخانه بهمنشیر نیرویی را با استعداد یک تیپ تقویت شده (تی ۶ زرهی) شامل سه گردان تانک، یک گردان مکانیزه، با پشتیبانی یک گردان نیروی مخصوص و دو گردان توپخانه در مدخل شهر آبادان با اجرای تیراندازی توپخانه و خمپاره انداز قصد دخول به شهر آبادان را دارد.

ب- در مقابل، خرمشهر نیرویی با استعداد یک تیپ تقویت شده (تی ۲۶ زرهی) به استعداد سه گردان تانک، یک گردان مکانیزه و با تقویت یک گردان نیروی مخصوص و دو گردان توپخانه و یک گردان پدافند هوایی و سایر یگان‌های پشتیبانی رزمی در مقابل خرمشهر متمرکز و تاکنون چندین بار حمله خود به شهر خرمشهر آغاز، ولی در اثر فشار نیروهای خودی مجبور به ترک شهر شده، ولی اکنون خانه‌های مسکونی شمال خرمشهر را در تصرف داشته و تیراندازی‌های ایذائی به طور مداوم روی شهر دارد.

پ- یک تپ زرهی تقویت شده با کلیه یگان‌های پشتیبانی رزمی در احتیاط نزدیک این دو محور مستقر شده است.

ت- واحدهای فوق مجهز به موشک‌های ضدتانک با هدایت سیمی می‌باشند.

۲. عناصر اصلی اخبار و سایر نیازمندی‌های اطلاعاتی

الف - عناصر اصلی اخبار

(۱) آیا دشمن قصد تصرف شهرهای خرمشهر و آبادان را دارد؟ اگر چنین است، کی؟

چطور و با چه نیرویی؟

- (۲) آیا دشمن پس از تصرف این دو شهر، اقدام به پاکسازی شهر از وجود نیروهای خود خواهد نمود؟ اگر چنین است، چطور و با چه استعدادی؟
- (۳) آیا دشمن حاکمیت خود را در این دو محور حفظ خواهد نمود؟ اگر چنین است، چطور و با چه نیرویی؟
- ب - سایر نیازمندی‌های اطلاعاتی
- (۱) آیا دشمن اقدام به عملیات تأخیری خواهد کرد؟ اگر چنین است، کی؟ کجا و با چه استعدادی؟
- (۲) آیا دشمن از وسایل ضدتانک استفاده خواهد کرد؟ اگر چنین است، کی؟ کجا و با چه استعدادی؟
- (۳) آیا دشمن از موشک‌های زمین به زمین استفاده خواهد کرد؟ اگر چنین است، چطور چه تعداد؟ با چه بررسی و از چه محل؟
- (۴) آیا دشمن از گازهای شیمیایی استفاده خواهد کرد؟ اگر چنین است، کی؟ کجا و با چه استعدادی؟
- پ - دستور به یگان‌های زیر دست و زیر امر
- (۱) فرماندهی عملیات جنوب
- (الف) به محض دریافت گزارش شود:
- «۱» تمرکز عناصر زرهی و مکانیزه در جلو
- «۲» گسترش یگان‌های جلو در یک جبهه یا در جبهه به صورت گروه رزمی
- «۳» جلو آوردن مواضع توپخانه و پدافند هوایی
- «۴» اجرای آتش‌های تهیه طولانی
- «۵» پاک کردن موانع در جلو و سراسر مواضع در منطقه
- «۶» ازدیاد فعالیت گشت‌زنی
- «۷» محل‌های ایجادشده جهت عبور از رودخانه
- «۸» پاک کردن موانع در سراسر رودخانه و سواحل آن
- «۹» تمرکز یگان‌های پی‌ام‌پی (آبخاکی) در سواحل رودخانه
- «۱۰» هرگونه تقویت یا جابجایی در عمق منطقه
- «۱۱» هر نوع تأسیسات آمادی در منطقه

- «۱۲» وجود هر نوع وسیله مخابراتی در یگان‌های دشمن
- «۱۳» گسترش هر نوع یگان‌های زرهی و مکانیزه دور تا دور منطقه
- «۱۴» هر نوع استحکامات و وسایل مهندسی و سنگرکشی
- «۱۵» وجود هر نوع فعالیت مین‌گذاری و تله‌های انفجاری پس از ترک منطقه
- «۱۶» وجود هرگونه پاسگاه فرماندهی تأسیسات آمادی در منطقه
- «۱۷» هرگونه پاتک محدود را به هدف‌های پی در پی در منطقه گزارش نمایند.
- «۱۸» وجود هرگونه تغییر حالت در مواضع دشمن را گزارش نمایند.
- «۱۹» وجود سلاح‌های برد بلند در منطقه را گزارش نمایند.
- (۲) سپاه پاسداران خرمشهر و آبادان
به محض دریافت گزارش کنید:
- کلیه بندهای مربوطه به ستاد عملیات جنوب
- ت- درخواست از یگان‌های بالادست و هم‌جوار پشتیبانی کننده
- (۱) از سماجا، نزا جا و قرارگاه مقدم نزا جا در دزفول درخواست می‌شود
- (الف) به محض دریافت ابلاغ فرمایند: ردیف‌های ۱۵ و ۱۶ و ۱۷
- (۲) از لشکر ۹۲ زرهی درخواست می‌شود: کلیه بندهای مربوط به ستاد ارونند

۴. روش جابجا کردن پرسنل - اسناد - ماتریل

- الف- زندانیان جنگی، فراریان، پناهندگان، دستگیرشدگان بعد از بازجویی مقدماتی تاکتیکی با سریع‌ترین وسیله به لشکر تخلیه گردند.
- ب- وسایل اقلام الکترونیکی و ماسوره‌های زمانی بدون دستکاری به لشکر ارسال گردد.
- پ- اسناد و مداک به دست آمده را سریعاً به لشکر تخلیه نمایند.

۵. اسناد و ساز و برگ مورد نیاز

- الف- توزیع نقشه برابر روش جاری
- ب- عکس هوایی بدون درخواست یگان‌ها چنانچه عکسبرداری به عمل آید، تعبیر آن به یگان‌ها ابلاغ خواهد شد.
- پ- درخواست‌های پیش‌بینی شده را تا ساعت ۱۴۰۰ هر روز به پاسگاه فرماندهی لشکر ارسال دارند.

۶. اطلاعات و حفاظت:

به ضمیمه ۱ پیوست (ب) اطلاعات و حفاظت مراجعه شود.

۷. توزیع گزارشات:

نتیجه گزارشات رسیده از دیده‌بانی‌ها و شناسایی بصری در اختیار یگان‌ها قرار داده خواهد شد.

۸. متفرقه:

ضروری نیست.

فرمانده لشکر ۹۲ - سرهنگ ستاد قاسمی

نسخه از نسخه

۱۳۵۹/۸/۶

دزفول

م- الف - ۲۶

خلاصه اطلاعاتی شماره ۱۰ قرارگاه تاکتیکی نزا (جنوب)

مدت دوره از ساعت ۱۲۰۰ روز ۵/۸/۵۹ الی ۱۲۰۰ مورخه ۶/۸/۵۹

۱- وضعیت کلی

الف - منطقه دزفول - تیراندازی یگان‌های توپخانه دشمن روی مواضع خودی و بالعکس در طول مدت دوره ادامه داشته است.

ب - منطقه اهواز - اجرای آتش توپخانه هوایی دشمن روی مناطق مسکونی اهواز ادامه داشته و تلفات و ضایعات به بار آورده است.

۲- فعالیت‌های زمینی دشمن

پیاده دشمن فعالیت‌های ضدشناسایی خود را در منطقه دزفول افزایش داده است و در مناطق اشغالی خود گشتی‌های شناسایی اعزام می‌نماید.

۳- توپخانه صحرائی و پدافند هوایی

الف - بر اثر تیراندازی دشمن به نقاط مسکونی اهواز در تاریخ ۵/۸/۵۹، یک بیمارستان و دو باب منزل خساراتی دیده و ۸ نفر نیز مجروح گردیده‌اند.

ب - تعدادی از مواضع توپخانه دشمن در یک کیلومتری کوت‌کپون واقع است که اقدام به اجرای آتش از غرب و جنوب پیر کافران روی خودی می‌نمایند.

پ - واحدهای عراقی مستقر در منطقه مقابل خسروآباد گزارش نموده‌اند در مقابل حملات هوایی ایران که روزانه در دو نوبت انجام می‌گیرد، قادر به دفاع نبوده و آسیب پذیرند.

۴- مهندسی

الف - عواملی از دشمن مشغول بررسی روی رود کارون و اراضی ساحل شرقی آن به منظور کشیدن جاده از پادگان حمیدیه - طلائیه جدید بوده تا راه وصول تدارکات خود را در صورت بارندگی تأمین نمایند.

ب - یک گردان پیاده مکانیزه دشمن قبلاً در آبادی صالح داوود در غرب رودخانه کرخه در محور امامزاده سید احمد مستقر بوده و پس از ترک این محل، اطراف صالح داوود را مین گذاری نموده اند و تاکنون تعدادی مین ضدتانک و ضدنفر خنثی شده است.

۵- لجستیکی

سپاه ۲ عراق به یگان های خود اطلاع داده است که هرچه زودتر اقدام به دریافت مواد غذایی و سوخت یک ماهه بنمایند. این اقدام به منظور مقابله با اثرات منفی ناشی از فصل سرما و افزایش میزان بارندگی صورت گرفته تا سطح آمادی یگان ها کاهش نیابد.

۶- هوایی

الف - تعداد ۲۰ دستگاه خودرو حامل بمب هواپیما، از پایگاه هوایی علی ابن ابی طالب به ناصریه اعزام شده است.

ب - یک فروند میگ عراقی در محور آبادان - ماهشهر در تاریخ ۵۹/۸/۳ با آتش خودی سرنگون شد.

پ - چهار فروند هلی کوپتر عراقی در حالی که به وسیله هواپیماهای عراقی اسکورت می شدند، روی خرمشهر پرواز نمودند و گویا مهمات و کماندو حمل و نقل می نمودند.

ت - تعداد ۴ فروند هلی کوپتر عراقی و چند هواپیمای کوچک ناشناس در منطقه دزفول پرواز نموده و تیراندازی می نمودند.

۷- تاکتیک های جدید

الف - دشمن طرفین جاده ها را با سلاح ضدتانک نظیر مالیوتکا زیر نظر گرفته و به هنگام حرکت تانک های ایرانی به طرف جلو، عموماً یگان های زرهی را به عقب برده و با ورود تانک های خودی به منطقه اقدام به شکار تانک می نمایند.

۸- ترتیب نیروها

- الف - گروهان‌های رنجر خالد ابن ولید و ابو عبید در خرمشهر می‌باشند.
- ب - تیپ ۴۹ پیاده لشکر ۱۱ سپاه ۱ از بصره به منطقه شلمچه منتقل و در عملیات خرمشهر شرکت دارند.
- پ - محل استقرار گردان ۹۲ توپخانه که مجهز به توپ ۵۷م می‌باشد، در مختصات ۴۸ درجه و ۱۲ دقیقه طول شرقی و ۳۱ درجه و ۱۵ دقیقه عرض شمالی است.
- ت - یک فروند میگ عراقی در ساعت ۱۳:۳۰ روز ۵۹/۸/۳ به وسیله هواپیماهای اف-۵ خودی در ۲۰ کیلومتری مسجد سلیمان سرنگون گردیده است.
- ث - در روز ۵۹/۸/۳، در منطقه بستان و سابله تعداد ۶ دستگاه تانک دشمن منهدم و در منطقه دب حردان یک نفربر منهدم و تعدادی از نفرات در یک سنگر ضد هوایی معدوم گردیده‌اند.
- ج - تعداد یک دستگاه توپ، ۱۲ دستگاه خودرو سبک و سنگین دشمن منهدم و بیش از ۳ نفر زخمی و کشته شده‌اند.

۹- نتیجه‌گیری

- الف - در خرمشهر و آبادان، جنگ ادامه دارد و دشمن تصمیم دارد روی این دو شهر تسلط بیشتری پیدا نماید.
- ب - دشمن قصد دارد در آینده شهر اهواز را به محاصره درآورد.
- پ - این طور استنباط می‌گردد که با افزایش عملیات هوایی دشمن در منطقه دزفول، احتمالاً دشمن قصد پیشروی در این مناطق را داشته باشد.
- جانشین اطلاعات قرارگاه تاکتیکی نزااجا در جنوب: سرهنگ ستاد امین

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران

اداره سوم عملیات

۵۹/۸/۲۰

نسخه ۴ از ۹

دستورالعمل تشکیل فرماندهی ارونند

پیرو امریه ابلاغی از فرماندهی نیروهای مسلح، به فرماندهی نیروی زمینی در مورخه
۵۹/۷/۲۰

۱- کلیات

نظر به اشغال بخش غربی خرمشهر و محاصره آبادان و ارونندود مأموریت پس گرفتن
خرمشهر، شکستن محاصره آبادان، پاکسازی منطقه از عناصر ضدانقلاب داخلی و خارجی در
مرزهای کشور در منطقه و سایر مسئولیت‌های سرزمینی در منطقه، به فرماندهی جدید که از
طریق نیروی زمینی در تابعیت فرماندهی نیروهای مسلح خواهد بود، واگذار می‌گردد.

۲- منطقه واگذاری

خط مرزی از فاو تا کیلومتر ۲۵ - سلیمانیه - شادگان - بندر ماهشهر و بندر امام خمینی
داخل و خط مرزی دربرگیرنده آب‌های ساحلی تا فاو

۳- سازمان

برای انجام مأموریت به پیوست مراجعه شود.

۴- مسئولیت‌ها

فرماندهی ارونند از طریق نیروی زمینی در تابعیت فرماندهی نیروهای مسلح بوده و با نیروی
دریایی و هوایی برابر روابط یگان‌های هم‌جوار عمل خواهد کرد.

۵- پشتیبانی لجستیکی

الف - عناصر نیروی زمینی و تکاوران دریایی، به وسیله نیروی مربوطه، سپاه پاسداران و سایر نیروهای جنگ‌های نامنظم از طریق سازمان‌های مربوطه پشتیبانی خواهند شد.
ب - نیروی زمینی تقدم پشتیبانی‌های لجستیکی را به فرماندهی اروند اختصاص خواهد داد.

۶- دوره عمل فرماندهی

تا انجام مأموریت‌های واگذاری به فرماندهی اروند، در منطقه عمل مربوطه خواهد بود.

۷- فرماندهی اروند

فرماندهی اروند با سرکار سرهنگ پیاده حسنعلی فروزان، فرمانده ژاندارمری کشور جمهوری اسلامی ایران خواهد بود.

۸- تاریخ تصویب

این دستورالعمل، رسمیت فرماندهی اروند اعلام و دستور عملیاتی اروند که از ۵۹/۷/۲۷ تا تاریخ تصویب این فرماندهی رسمیت داشته است، از همین تاریخ ملغی می‌گردد.

۹- دستورات تکمیلی

دستورات تکمیلی متعاقباً اعلام، مشکلات و ناآرامی‌ها را گزارش نماید.
فرمانده نیروهای مسلح کشور جمهوری اسلامی ایران
ابوالحسن بنی صدر
اصل به امضاء فرمانده نیروهای مسلح رسیده، این نسخه معتبر است
جانشین ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران
سرتیپ فلاحی

گیرندگان

۱- ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران (مرکز فرماندهی)، نسخه ۲ شامل ۲ برگ
دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند و یک برگ فهرست سازمان برای انجام مأموریت

- ۲- نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران (معاونت عملیات و اطلاعات) نسخه سوم شامل دو برگ دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند و یک برگ فهرست سازمان برای انجام مأموریت
- ۳- نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران (قرارگاه مقدم نزا) نسخه چهارم شامل دو برگ دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند
- ۴- نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران (معاونت عملیات) نسخه پنجم شامل دو برگ دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند
- ۵- نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران (معاونت عملیات) نسخه ششم شامل دو برگ دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند و یک برگ فهرست سازمان برای انجام مأموریت
- ۶- ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (رکن سوم عملیات) نسخه هفتم شامل دو برگ دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند و یک برگ فهرست سازمان برای انجام مأموریت
- ۷- فرماندهی اروند (سرکار سرهنگ حسنعلی فروزان) نسخه هفتم شامل دو برگ دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند و یک برگ فهرست سازمان برای انجام مأموریت

پیوست دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند

سازمان برای انجام مأموریت

۱. یک ستاد از ستاد مشترک در کنترل عملیاتی
 ۲. یک ستاد از نیروی زمینی در کنترل عملیاتی
 ۳. یک قرارگاه تیپ با سه گردان پیاده و دو آتشبار توپخانه ۱۰۵ و یک گرهان و یک فرماندهی پشتیبانی با یگان‌های سازمانی مربوطه و عناصری از گردان مهندسی و یک گروهان جلویی مخابرات از لشکر ۷۷ پیاده و یک گردان پیاده از لشکر ۲۱ در کنترل عملیاتی
 ۴. قرارگاه تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی با یک گردان پیاده مکانیزه و دو گردان تانک از لشکر ۹۲ زرهی (این تیپ پس از انجام مأموریت شکستن محاصره آبادان از کنترل عملیاتی فرماندهی اروند رها شده و در تابعیت لشکر مربوطه قرار می‌گیرد).
 ۵. گردان‌های دژ و ۱۹۲ پیاده مکانیزه و ۲۳۲ تانک لشکر ۹۲ زرهی پس از ترمیم مجدداً در کنترل عملیاتی فرماندهی اروند قرار می‌گیرد.
 ۶. یک گردان توپخانه ۱۳۰م و یک آتشبار کاتیوشا و سایر توپخانه‌های موجود و مستقر در منطقه در کنترل عملیاتی
 ۷. عناصر لازم از تیپ‌های نوهده، بازجویی، تفسیر عکس، ترتیب نیرو در کنترل عملیاتی
 ۸. تکاوران دریایی در کنترل عملیاتی
 ۹. کلیه عناصر پاسدار انقلاب، شهربانی، نیروهای بسیج و جهاد و سایر، جنگ‌های نامنظم مستقر در منطقه در کنترل عملیاتی و عناصر ژاندارمری مستقر در منطقه زیر امر هستند.
 ۱۰. عناصر هوانیروز متناسب با انجام مأموریت و متناسب با امکانات هوانیروز در پشتیبانی فرماندهی اروند.
- تشویق و تنبیه کلیه پرسنل تحت کنترل عملیاتی با فرماندهی اروند خواهد بود.
۱۱. نیروهای هوایی و دریایی منهای تکاوران در پشتیبانی فرماندهی اروند

نسخه ۱ از ۹ نسخه

ستاد عملیاتی ارون

ماهشهر

۲۳ آبان ماه ۱۳۵۹

ع الف ۶۶

دستور عملیاتی شماره ۳

مدرک: نقشه ۱:۲۵۰۰۰۰ ماهشهر - آبادان

سازمان رزمی

فرماندهی عملیات آبادان و خرمشهر

- ستاد عملیاتی ارون

- قرارگاه و گروهان قرارگاه تیپ ۲ ل ۷۷ پیاده

- گردان ۱۲۹ پیاده ل ۷۷ پیاده

- گردان ۱۳۶ پیاده ل ۷۷ پیاده

- گردان ۱۵۳ پیاده ل ۷۷ پیاده

- گروهان مهندسی ل ۷۷ پیاده

توپخانه شامل

- گردان ۱۰۵ م توپخانه از ل ۷۷

- آتشبار ۱۳۰ م توپخانه از گروه ۲۲ توپخانه

- آتشبار کاتیوشا از گروه ۲۲ توپخانه

- آتشبار ۲۳ م دفاع هوایی از گروه ۴۴ توپخانه

- دو رسد ۲۳ م دفاع هوایی از ل ۲۱ پیاده

- هنگ ژاندارمری آبادان

- گارد ساحلی ژاندارمری

- دو گروهان ژاندارمری اعزامی از اصفهان

- تکاوران دریایی با استعداد ۱۲۰ نفر

- سپاه پاسداران به استعداد تقریبی ۸۰۰ نفر

- نیروهای مردمی با استعداد تقریبی ۲۰۰۰ نفر
- نیروهای اعزامی از نجف‌آباد با استعداد ۳۰۰ نفر

گروه رزمی ۲۴۶

- گردان ۲۴۶ تانک (منها) ل ۷۷ پیاده
- گردان ۱۴۴ پیاده (منها) ل ۲۱ پیاده
- آتشبار ۱۰۵ م توپخانه کم از ل ۷۷ پیاده
- آتشبار ۱۳۰ م توپخانه (ع گ ت) از گروه ۵۵
- دورسد توپخانه ۲۳ م دفاع هوایی از گروه ۲۲
- تیم مهندسی از مهندسی ژاندارمری
- سپاهیان پاسدار با استعداد تقریبی ۲۰۰ نفر

گروه رزمی ۲۰۲

- گردان ۲۰۱ امداد ژاندارمری
- گردان ۲۰۲ امداد ژاندارمری
- گروهان تانک چیفتن
- آتشبار بهرام گردان ۲۴۲ توپخانه ۱۳۰ م (ک.م) از گروه ۳۳ توپخانه
- تیم مهندسی از مهندسی ژاندارمری
- فرمانده عملیات نامنظم
- گروهان ژاندارمری شادگان
- گروهان ژاندارمری اعزامی از شیراز
- گروهان ژاندارمری اعزامی از بندر لنگه
- عشایر و نیروهای مردمی و پاسدار به استعداد ۱۹۰ نفر

گروه ۲۲ توپخانه

- ارکان و آتشبار ارکان گروه ۲۲ توپخانه
- گردان ۳۴۱ (-) توپخانه ۱۳۰ م گروه ۲۲ توپخانه
- آتشبار ۱۲۰ م گروه ۵۵ توپخانه
- آتشبار یکم گردان کانیوشا گد ۳۶۲ گروه ۱۱ توپخانه
- سه دسته دفاع هوایی از ل ۷۷ و ل ۲۱ و گروه ۱۱ توپخانه

سایر یگان‌های اروند

- قرارگاه‌ها و گروهان قرارگاه اروند شامل
- گروهان ژاندارمری ماهشهر
- یگان انتظامات
- پلیس راه ماهشهر
- گروه هوانیروز
- ایستگاه دریایی بندر امام خمینی شامل (هاورکرافت‌ها و هلی کوپترها)
- ترمینال نظامی

۱. وضعیت

الف: دشمن (پیوست الف اطلاعات)

ب: خودی:

(۱) ارتش جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب و جنوب و جنوب غربی کشور دفاع نموده و آماده می‌شود که به منظور انهدام نیروهای دشمن و تأمین خط مرزی عملیات تهاجمی متقابل را اجرا نمایند.

(۲) لشکر ۹۲ زرهی در شمال (سمت راست) دفاع نموده و آماده اجرای عملیات تعرضی می‌گردد.

(۳) نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی بر حسب نیاز، عملیات اروند را پشتیبانی می‌نماید.

(۴) گروه هوانیروز یگان‌های عملیاتی اروند روزانه به طور متوسط با ۳۴ سورتی پشتیبانی می‌نماید.

پ: زیر امر و جداشده: سازمان رزمی

۲. مأموریت

فرماندهی عملیات اروند در منطقه دفاع می‌نماید و آماده می‌شود با اجرای عملیات تعرضی منطقه استحفاظی موقت را از وجود عناصر دشمن پاک نموده و خط مرز را از کیلومتر ۲۵ تا دهانه فاو تأمین نماید.

۳. اجرا

الف - تدبیر عملیات (پیوست ب کالک عملیات)

(۱) مانور: این عملیات در دو مرحله به شرح زیر انجام می‌گردد:

(الف) مرحله یکم: دفاع در منطقه و اجرای عملیات ایذائی به منظور فرسوده کردن و به ستوه آوردن دشمن.

(ب) مرحله دوم: اجرای تعرضی متقابل به منظور انهدام نیروهای دشمن و تأمین خط مرزی.

(۲) آتش:

(الف) در مرحله یکم کلیه آتش‌ها به منظور انهدام نیروهای متجاوز در منطقه عملیات اجرا خواهد شد. تقدم کلیه آتش در این مرحله با فرمانده عملیات آبادان

(ب) پیوست ب طرح آتش پشتیبانی

ت: فرماندهی عملیات آبادان

(۱) در منطقه دفاع نموده و با اجرای عملیات ایذائی سازمان دشمن را متلاشی نمائید.

(۲) مواضع سدکننده الف را تهیه و اشغال نمایید.

(۳) با اعزام گشتی شناسایی و برقراری عناصر تأمین خود را با دشمن حفظ نمائید.

(۴) آماده باشید عملیاتی تعرضی را بنا به دستور اجرا نمایید.

ث: گروه رزمی ۲۴۶

(۱) مواضع دفاعی را بین دارخوین و سلمانیه و تهیه و اشغال نمائید.

(۲) با اعزام گشتی شناسایی و رزمی و برقراری عناصر تأمین، تماس با دشمن را حفظ

کنید.

(۳) مواضع دفاعی جدید را در جلو تهیه و بنا به دستور اشغال نمائید.

(۴) آماده باشید عملیات تعرضی را بنا به دستور اجرا کنید.

(۵) احتیاط خود را بنا به دستور این قرارگاه به کار ببرند.

ج: گروه رزمی ۲۰۲

(۱) مواضع دفاعی را در جلو مواضع قبلی اشغال نمائید.

(۲) با اعزام گشتی شناسایی و رزمی و برقراری عناصر تأمین تماس با دشمن حفظ

کنید.

(۳) آماده باشید گردان ۲۰۱ را بنا به دستور از زیر امر خارج کنید.

(۴) مواضع دفاعی جدید را در جلو تهیه و بنا به دستور اشغال نمایند.

(۵) آماده باشید عملیات آفندی را بنا به دستور اجرا کنید.

چ: فرماندهی عملیات نامنظم

(۱) منطقه واگذاری را با اجرای عملیات گشتی و گماردن پست‌های دیده‌بانی و استراق

سمع پوشش نمائید.

(۲) گروه‌های ضربت را سازمان دهید.

(۳) با اجرای کمین و دستبرد به یگان‌ها و ستون‌های دشمن، آنها را متلاشی نمائید.

(۴) جناح راست فرماندهی عملیات اروند (ساحل غربی کارون) را از رحمانی جدید تا

محمدیه حفاظت نمائید.

(۵) با اعزام گشتی شناسایی و رزمی و برقراری عناصر تأمین، تماس را با دشمن حفظ

نمائید.

(۶) آماده باشید عملیات پدافندی را بنا به دستور اجرا کنید.

ح: گروه ۲۲ توپخانه

(۱) توپخانه صحرائی: آتشبار ۱۰۵ م توپخانه (کم) گروه رزمی ۲۴۶، آتشبار دوم

۱۳۰ م گردان ۳۴۳ گروه توپخانه (کم) گروه رزمی ۲۰۲، گردان ۳۴۱ (-)، ۱۳۰ م گروه ۵۵

توپخانه (ع ک ت) گروه رزمی ۲۴۶، آتشبار کاتیوشا گد ۳۶۲ گروه ۱۱ ع ک

(۲) توپخانه دفاع هوایی

به ترتیب تقدم به یگان‌های توپخانه، گروه‌های رزمی در خط، هوانیروز بندر ماهشهر

و قرارگاه اروند و تأسیسات ثابت بندری را دفاع نمائید.

خ: احتیاط

در مرحله یکم احتیاط گروه رزمی ۲۴۶.

د: دستورات هماهنگی

(۱) این دستورات به محض وصول قابل اجرا است.

(۲) خلاصه اطلاعاتی و گزارش وضعیت عملیاتی را روزانه در ساعت ۱۸۰۰ به ستاد

عملیاتی اروند ارسال دارید.

(۳) یگان‌ها طرح دفاعی مرحله یکم را تهیه و سریعاً به ستاد اروند ارسال دارند.

- (۴) برای مرحله دوم عملیات، شناسایی و طرح‌ریزی مقدماتی انجام گیرد.
- (۵) در موقع اعزام گشتی، هماهنگی لازم را با یگان‌های مجاور و توپخانه و این ستاد به عمل آورند.
- (۶) یگان‌ها آمادگی داشته باشند به محض سقوط یا فرود اجباری هواپیما و هلی‌کوپتر در منطقه با اعزام تیم نجات فوری به آن نزدیک شده و ضمن نجات سرنشین آن در مورد حفاظت هواپیما و یا تخریب آنان بنا به دستور اقدام نمایند.
- (۷) محل‌های فرود هواپرد را شناسایی نموده و ضمن مراقبت، حرکات مشکوک آن مناطق را گزارش نمایند.
- (۸) وقوع فعالیت و موقعیت دشمن را سریعاً گزارش نمایید.

۴. دستورات اداری و لجستیکی

پیوست (ت) دستورات اداری و لجستیکی

۵. فرماندهی و مخابرات

- الف- مخابرات: پیوست (ث) دستورات کار مخابرات
- ب- فرماندهی پاسگاه فرماندهی اروند در ماهشهر، محل پاسگاه فرماندهی خود و تغییرات آن را گزارش نمایید.
- فرمانده علیات اروند - سرهنگ ستاد فروزان
- رسید اطلاع دهید.

نسخه از نسخه
فرماندهی عملیات اروند
ماهشهر خوزستان
۲۰ آبان ۱۳۵۹
اعلام وصول

پیوست الف (اطلاعات) به دستور عملیاتی شماره ۳

مدرک: نقشه ۱/۲۵۰۰۰۰ منطقه آبادان

۱. خلاصه وضعیت دشمن

الف - گسترش (ضمیمه پیوست)

۲. عناصر اصلی - اخبار و سایر نیازمندی‌های اطلاعاتی

الف - عناصر اصلی اخبار

(۱) آیا دشمن در منطقه عملیات اروند مبادرت به تک می‌نماید؟ اگر چنین است کی،

کجا و با چه استعدادی؟

(۲) آیا دشمن نیروهای موجود خود را در منطقه عملیات اروند تقویت خواهد کرد؟ اگر

چنین است کی، کجا و با چه استعدادی؟

ب - سایر نیازمندی‌های اطلاعاتی

(۱) آیا دشمن برای عبور نیروهای خود از اروندرود به داخل جزیره آبادان تلاش خواهد

نمود و اگر چنین است از چه نقاطی توجه مخصوص به نقاط جزیره مینو و منطقه خسروآباد
به عمل آید؟

(۲) آیا دشمن مجدداً برای عبور از رودخانه بهمنشیر تلاش خواهد کرد؟ در صورت

مثبت منطقه احتمالی عبور کجا خواهد بود؟

(۳) آیا دشمن در منطقه شمال غرب دارخوین برای عبور از کارون تلاش خواهد کرد؟

اگر چنین است از چه نقطه‌ای؟

(۴) آیا دشمن در روزهای آینده مبادرت به تک هوایی خواهد نمود؟ اگر چنین است با

چه مقدوراتی؟

- (۵) مواضع توپخانه دشمن با قید مشخصات
- (۶) احتمال استفاده دشمن از گازهای شیمیایی.

۳. عوامل جمع‌آوری اخبار

الف - دستور یگان‌های تابعه

- (۱) فرماندهی عملیات آبادان - خرمشهر
- (الف) به محض دریافت گزارش نمایید.
- «۱» تمرکز عناصر زرهی و مکانیزه در جلو
- «۲» جلو آوردن مواضع توپخانه و پدافند هوایی
- «۳» ازدیای فعالیت گشت‌زنی و شناسایی
- «۴» هرگونه نقل و انتقالات نیرو در منطقه
- «۵» ایجاد معبر در نخلستان‌های اطراف بهمنشیر و ارون‌دود در محل‌های ایجادشده جهت عبور
- «۶» تمرکز یگان‌های بی‌ام‌پی و وسایل عبور در سواحل رودخانه
- «۷» پیشروی و تغییر گسترش دشمن در سمت جاده خاکی شمال‌شرق بهمنشیر

(ب) گزارشات منفی هر ۶ ساعت یک بار

(۲) گروه رزمی ۲۰۲

(الف) به محض دریافت گزارش نمایید.

- «۱» توسعه گسترش دشمن مستقر در حوالی ۷ جاده آبادان ماهشهر
- «۲» ازدیاد فعالیت گشتی‌های دشمن در منطقه اطراف جاده ماهشهر
- «۳» تغییرات در برد و تکاثف آتش‌های توپخانه دشمن
- «۴» هر نوع نقل و انتقالات و تمرکز نیروهای دشمن

(ب) گزارش منفی در هر ۶ ساعت یک بار

(۳) گروه رزمی ۲۴۶

(الف) به محض دریافت گزارش نمایید.

- «۱» عبور نیروهای دشمن از پل مارد
- «۲» نقل و انتقالات دشمن در محور خرمشهر - اهواز

«۳» تمرکز نیروهای ما در منطقه غرب و شمال غرب دارخوین

«۴» تمرکز وسایل عبور از رودخانه در مناطق غرب رودخانه کارون

«۵» ازدیاد فعالیت گشتی‌های دشمن به ویژه در اطراف سلمانیه و شمال غربی

دارخوین

«۶» محل استقرار توپخانه و عناصر زرهی دشمن

(ب) گزارشات منفی هر ۶ ساعت یک بار

(۴) فرماندهی عملیات نامنظم

(الف) به محض دریافت گزارش نمایید.

«۱» هر نوع فعالیت دشمن در منطقه اطراف مارد و جنوب غربی شادگان

«۲» نقل و انتقالات و تمرکزات نیروهای دشمن در غرب رودخانه کارون

«۳» فعالیت عناصر ستون پنجم در داخل منطقه عملیات، به ویژه در منطقه

شادگان و ماهشهر

«۴» هر نوع فعالیت دشمن در جهت اجرای پیاده کردن نیروهای هوابرد یا

متحرک هوایی در منطقه

(ب) گزارشات منفی هر ۲۴ ساعت یک بار

(۵) گروه ۲۲ توپخانه

(الف) به محض دریافت گزارش نمایید.

«۱» هر نوع اطلاع در مورد محل استقرار یگان‌های توپخانه دشمن

«۲» مواضع یگان‌های مقدم دشمن و تغییرات در آرایش و گسترش آنها

«۳» هر نوع فعالیت و تمرکز نیروهای دشمن در منطقه

(ب) گزارشات منفی هر ۲۴ ساعت یک بار

(۶) هوانیروز

(الف) به محض دریافت گزارش نمایید.

هر نوع اطلاع در مورد محل استقرار یگان‌ها، توپخانه ضدهوایی، ادوات زرهی و

مواضع دشمن

(ب) گزارشات منفی هر ۶ ساعت یک بار

ب: درخواست از یگان‌های بالادست و هم‌جوار پشتیبانی‌کننده

(۱) از سماجا، نزاا و قرارگاه مقدم نزاا در دزفول نهاا و نداا کلیه اطلاعات بند الف بالا درخواست شود.

(۲) از قرارگاه و یگان‌های لشکر ۹۲ زرهی خواسته می‌شود کلیه بندهای فوق در سمت جنوب منطقه واگذاری را گزارش نمایند.

۴. روش جابجا کردن پرسنل، اسناد، ماتریل

الف - زندانیان جنگی، فراریان، پناهندگان، دستگیرشدگان بعد از بازجویی مقدماتی تاکتیکی با سریع‌ترین وسیله به ستاد عملیات ارونند تخلیه نمایند.

ب - وسایل اقلام الکترونیکی و ماسوره‌های زمانی بدون دستکاری به ستاد عملیات ارونند ارسال گردد.

پ - اسناد و مدارک به دست آمده را سریعاً به ستاد عملیات ارونند تخلیه نمایند.

۵. اسناد و ساز و برگ مورد نیاز

الف- عکس هوایی بدون درخواست یگان‌ها چنانچه عکسبرداری به عمل آید، تغییر آن به یگان‌ها ابلاغ خواهد شد.

ب- درخواست پیش‌بینی شده را تا ساعت ۱۶۰۰ هر روز به ستاد عملیاتی ارونند ارسال دارند.

۶. اطلاعات و حفاظت

به ضمیمه (پیوست الف) اطلاعات و حفاظت مراجعه شود.

۷. توزیع گزارشات

نتیجه گزارشات رسیده از دیده‌بان‌ها و شناسایی بصری در اختیار یگان‌ها قرار داده خواهد شد.

۸. متفرقه

ضروری نیست

فرمانده عملیات ستاد ارونند - سرهنگ ستاد فروزان

پیوست ت (دستور اداری و لجستیکی) دستور عملیاتی شماره ۳

مدرک: نقشه ۱/۲۵۰۰۰ ماهشهر آبادان

۱. کلیات

این دستورات به منظور پشتیبانی یگان‌های تابعه ستاد اروند تنظیم و وسیله نقطه آماد امیدیه و پشتیبانی ناحیه اهواز پشتیبانی می‌شود.

۲. وسایل و خدمات

الف - آماد طبقه ۱ و ۲ و ۳

(۱) برای یگان‌های مستقر در آبادان وسیله نقطه آماد امیدیه پشتیبانی ژاندارمری ناحیه اهواز به ترمینال نظامی بندر امام خمینی تحویل و از طریق هوا و دریا به نقطه تخلیه در حوالی مختصات ۶۶۴۳ به نماینده فرمانده عملیات آبادان خرمشهر تحویل می‌گردد.

(۲) برای یگان‌های مستقر در منطقه ماهشهر شادگان، وسیله نقلیه امیدیه یک نقطه آماد جلو در ماهشهر (شرکت رابی و کاونوا) تشکیل و یگان‌ها بر مبنای آمار روزانه درخواست و دریافت می‌نمایند.

ب - طبقه ۵ نیازمندی هر واحدی درخواست و پس از دریافت از نقطه آماد ماهشهر تحویل می‌گردد. برای یگان‌های مستقر در آبادان، به ترمینال نظامی و از طریق دریا به آبادان حمل و به نماینده فرمانده عملیات آبادان تحویل می‌گردد.

ج - طبقه ۴ نیازهای مهندسی یگان‌های از نزاجا درخواست و پس از دریافت، مشابه آماد طبقه ۲ تحویل می‌گردد.

د - طبقه ۶ سیگار و لباس زیر هر زمان که واصل شد تحویل خواهد شد.

ه - طبقه ۷ یگان‌های اقلام طبقه ۷ سازمانی خود را همراه داشته و در صورت نیاز وسیله ستاد اروند از واحد اولیه و نزاجا درخواست و تحویل می‌گردد.

و - طبقه ۸ وسایل قطعات یدکی بهداری از بهداری مناطق جنگی کمپ سربندر بر مبنای درخواست واحدها دریافت و تحویل می‌گردد.

ز - قطعات یدکی کلیه واحدها از یگان‌های مربوطه و ف پش م ۲ درخواست و تحویل خواهد شد.

هر یگان در منطقه خود می‌تواند از وسایلی که مردم داوطلبانه در اختیار می‌گذارند استفاده نمایند.

ح - ترابری:

(۱) کلیه راه‌های زمینی به آبادان بسته است.

(۲) کلیه تدارکات به یگان‌های مستقر در آبادان از ترمینال نظامی بندر امام خمینی از طریق هوا و آب انجام می‌گیرد.

(۳) سایر جاده‌های منطقه قابل استفاده وسائط موتوری می‌باشد.

۳. تخلیه و بستری نمودن

الف - تخلیه بیماران از خط مقدم تا بنه‌های گردان به وسیله آمبولانس یگان مربوطه انجام و از آنجا به وسیله هلی‌کوپتر یا خودرو به منطقه عقب تخلیه می‌گردند.

ب - برای یگان‌های مستقر در آبادان، بیمارستان منطقه ۳ دریایی آبادان و در صورت نداشتن تخت از بیمارستان‌های دولتی و خصوصی استفاده نمایند.

پ - برای یگان‌های منطقه ماهشهر و شادگان بیمارستان واقع در کمپ سربندر می‌باشند.

۴. پرسنل

الف - خلاصه آمار تلفات پرسنلی روزانه تا ساعت ۱۲۰۰ هر روز طوری ارسال نمایید که تا ساعت ۱۶۰۰ به این قرارگاه رسیده باشد. چنانچه یگانی تغییراتی نداشته، با بی‌سیم یا تلفن مراتب گزارش گردد.

ب - حمل زندانیان جنگی ساختمان گروهان ژاندارمری ماهشهر می‌باشد. یگان‌ها موظفند که زندانیان جنگی را توسط عناصر یگان مربوطه اسکورت نموده و به نقطه مزبور تحویل و مراتب را به رکن یکم و دوم قرارگاه فرماندهی اروند گزارش نمایند.

(۱) اجساد شهدا پس از شناسایی، با وسایل ترابری که مهمات برای یگان‌ها می‌برند و در مراجعت خالی برمی‌گردند یا هر وسیله‌ای که امکان داشته باشد، حمل و به بیمارستان مصدق ماهشهر تحویل نمایند و مراتب به این فرماندهی گزارش تا ترتیب حمل آنها به موطن آنان داده شود.

(۲) اجساد شهدای گمنام منطقه عملیاتی آبادان و خونین شهر در قبرستان شهدای آبادان خونین شهر با توجه به فتوای امام (می شود با لباس دفن کرد) دفن و نتیجه را گزارش نمایند، مگر آنکه خود شخص در وصیت نامه اش محل دفن را تعیین نموده باشد.

(۳) اجساد پرسنل دشمن منطقه عملیاتی آبادان خونین شهر در قبرستان عمومی آبادان در محل جداگانه دفن و مراتب گزارش گردد و در سایر منطقه فرماندهی های تابعه عملیات اروند، اجساد عراقی ها را به بیمارستان ماهشهر تخلیه و مراتب را به این قرارگاه اعلام نمایند.

پ - اردوگاه استراحت در هنگ ژاندارمری بهبهان می باشد که بعداً نوبت استفاده از هر یگان ابلاغ خواهد شد.

ت - محل گروهان جایگزینی دبستان ۱۷ شهریور ماهشهر کهنه می باشد.

ث - خط گمشدگان جاده اهواز - رامشیر - امیدیه - ماهشهر می باشد.

۵. متفرقه

الف - یگان های توپخانه نقشه مورد نیاز را از رکن دوم ستاد اروند دریافت دارند.

ب - آب یگان ها وسیله تانکرهای سازمانی و از شهرها و آبادی های نزدیک تأمین می گردد.

ف عملیات اروند - سرهنگ فروزان

رسید اطلاع دهید.

پیوست ث (مخابرات) دستور عملیاتی شماره ۳

مدرک: نقشه ۱/۲۵۰۰۰ منطقه

۱. وضعیت

الف - نیروهای دشمن

(۱) به ضمیمه پیوست الف اطلاعات مراجعه شود.

(۲) دشمن قادر است با استراق سمع محل ایستگاه‌های فرستنده خودی را تشخیص

دهد.

(۳) دشمن قادر است با پخش پارازیت ارتباطات رادیویی و راداری منطقه را مختل نماید.

(۴) دشمن با پخش پیام‌های فریبنده قادر است ارتباطات یگان‌های خودی را گمراه

نماید.

ب - نیروهای خودی

(۱) به کالک عملیات مراجعه شود.

(۲) زیر امر و جداشده به سازمان رزمی مراجعه شود.

۲. مأموریت

استقرار نگهداری و بهره‌برداری از سیستم‌های باسیم و بی‌سیم و چندکاناله با استفاده از

سیستم‌های رمز مطمئن و ۲۴ ساعته در منطقه اروند.

۳. اجرا

الف - تدبیر عملیات

سیستم اصلی ارتباط با رعایت کامل مقررات تأمین ترکیب باسیم بی‌سیم و امر بوده و

بنا به ضرورت پس از استقرار یگان‌ها و وسایل ارتباطی از وسایل رادیویی چندکاناله استفاده

به عمل خواهد آمد.

ب - مخابرات ستاد عملیات اروند

(۱) مخابرات ستاد عملیات اروند ارتباطات مشروح زیر را برقرار می‌نماید.

(الف) ارتباطات بی‌سیم ستاد اروند با رده بالا و مجاور (ضمیمه ۱)

- (۲) ارتباط رادیو تلفنی و تلگرافی با قرارگاه‌های عمده به وسیله بی‌سیم‌های آر اف ۳۰۱ و وی آر سی ۲۴ نصب‌شده روی خودرو ضمیمه ۲
- (۳) شبکه اعلام خطر هوایی قرارگاه‌ها تا رده گردان (ضمیمه ۳)
- (۴) ارتباط رادیویی چندچانلی از قرارگاه ستاد عملیات تا محل استقرار قرارگاه‌های عمده فرماندهی عملیات اروند قرارگاه‌های عمده فرماندهی عملیات اروند
- (ب) ارتباطات باسیم
- (۱) استقرار و بهره‌برداری از ارتباطات تهران در پایگاه هوانیروز (جراحی) به شرح دیاگرام (ضمیمه ۴)
- (۲) با استفاده از ارتباطات تلفنی شهری و تسهیلات مرکز تلفن شرکت شیمیایی رازی ماهشهر، ارتباطات بی‌سیم داخل مورد نیاز را دائر می‌نماید (ضمیمه ۵)
- (پ) مرکز پیام
- مرکز پیام مناسب برای قرارگاه ستاد عملیاتی به شرح زیر دائر می‌نماید.
- بخش پیام
- بخش رمز
- بخش وسایل
- بخش امربری
- (ت) قرارگاه عملیات نامنظم
- (۱) ارتباط رادیویی با ستاد عملیاتی برابر ضمیمه ۲ برقرار نمایید.
- (۲) ارتباطات داخلی (باسیم و بی‌سیم و امربری) را برابر روش جاری و شمای سازمانی دایر نمایید.
- (ج) پشتیبانی امیدیه
۱. ارتباط رادیویی خود را با قرارگاه ستاد عملیاتی اروند برابر ضمیمه ۲ برقرار نمایید.
۲. ارتباط داخلی (باسیم، بی‌سیم امربری) را برابر روش جاری و شمای سازمانی برقرار نمایید.
- (چ) گروه رزمی ۲۰۲ (امداد)
۱. ارتباط رادیویی خود با قرارگاه ستاد عملیات اروند برابر ضمیمه ۲ برقرار نمایید.
۲. ارتباط داخلی (باسیم، بی‌سیم و امربری) را برابر شمای سازمانی و روش جاری برقرار نمایید.

(ح) قرارگاه گروه ۲۴۶ رزمی

- (۱) ارتباط رادیویی خود را با قرارگاه ستاد عملیاتی ارونند برابر ضمیمه ۲ برقرار نمایند.
- (۲) ارتباط رادیویی و باسیم و سیستم امربری با گردان‌های تابعه خود را برابر روش جاری و شمای سازمانی مربوطه دایر نمایند.

(خ) فرمانده عملیات آبادان

- (۱) ارتباط رادیویی خود را با قرارگاه ستاد عملیاتی ارونند برابر ضمیمه ۲ دایر نمایند.
- (۲) ارتباط رادیویی - تلفنی باسیم و سیستم امربری با گردان‌های تابعه خود را برابر روش جاری دایر نمایند.

(د) قرارگاه گروه ۲۲ توپخانه

- (۱) ارتباط رادیویی خود را با قرارگاه ستاد عملیاتی ارونند برابر ضمیمه ۲ برقرار نمایند.
- (۲) ارتباط رادیویی () تلفنی باسیم و سیستم امربری آتشبارهای تابعه و دیده‌بان‌ها طبق روش جاری دایر نمایند.

(ذ) مرکز پشتیبانی سیستم هوایی

- (۱) نسبت به نگهداری ارتباطات هات لاین به شرح ضمیمه ۶ در حیطه مربوطه اقدام نمایند.

(۲) نسبت به برقراری ارتباطات رادیویی () مربوطه اقدام نماید.

(۳) نسبت به برقراری ارتباطات رادیویی () مورد نیاز اقدام نمایند.

(ر) هوانیروز

- (۱) نسبت به نگهداری ارتباطات در حیطه مربوطه اقدام نمایند.
- (۲) از ارتباط رادیویی () برقرار شده (ضمیمه ۷) با قرارگاه ستاد عملیات بهره‌برداری کنید.
- (۳) نسبت به برقراری ارتباطات هلی کوپتر در حال پرواز برابر روش جاری به وسیله مربوطه اقدام نمایند.

(ز) دستورات هماهنگی

- (۱) به منظور مشخص نشدن محل و موقعیت بی‌سیم‌ها کلیه بی‌سیم‌ها در حالت به گوش در منطقه بوده و آماده اجرای دستورات صادره از رده‌های بالا باشند و از رادیو فقط در مواقع ضروری نسبت به برقراری ارتباط استفاده گردد.

- (۲) نگهداری بی سیم‌های تحویلی به عهده یگان‌های تحویل گیرنده می‌باشد. چنانچه در مورد تعمیر نیازی احساس گردد، مراتب سریعاً با بی سیم دیگر به ایستگاه راهنمای شبکه اعلام تا نسبت به تعمیر یا جایگزینی بی سیم معیوب اقدام نمایند.
- (۳) پس از دریافت وسایل ارتباطی چنانچه در وضعیت ارتباطات تغییری داده شد، پیوست متمم ارسال خواهد شد.
- (۴) از دستگاه‌های رمز مکالمه تلفنی برای تأمین ارتباطات تلفنی استفاده نمایند.
- (۵) کلیه یگان‌ها نیازمندی یگان‌های تابعه خود را در شبکه‌های ارتباطی بررسی و سپس به همراه دیاگرام شبکه‌ها به ستاد عملیاتی اروند ارسال نمایند.
- (۶) آزمایش شبکه رادیویی در تمام مدت ۲۴ ساعت که کلیه بی سیم‌ها در حالت به گوش می‌باشند، امری است ضروری و افسران مخابرات یگان‌ها از آمادگی دستگاه‌های مربوطه اطمینان داشته باشند.
- (۷) هرگونه کمبود وسایل ارتباطی را افسران مخابرات موظفند به ستاد عملیات گزارش نمایند.
- (۸) افسران مخابرات قرارگاه‌ها و یگان‌های تابعه موظفند فرکانس مورد نیاز شبکه‌های ارتباطی داخلی یگان را طوری تنظیم نمایند که تداخلی در شبکه مشاهده نشود.
- (۹) دو دستگاه بی سیم ارتباطی مذکور در ضمیمه ۲ که نصب بر روی یک خودرو می‌باشد و تحویل قرارگاه عمده گردید و بایستی در محل، در روی دو خودرو نصب که بتوان یکی از آنها را به عنوان رزرو استفاده نمود.
- (۱۰) حتی الامکان در مواقع استقرار، ارتباطات باسیم و امربر استفاده نمایند.

۴. دستورات اداری و لجستیکی

برابر روش جاری مربوطه

۵. فرماندهی و مخابرات

- الف - کلیه مواد و دستورات کار و ثابت مخابرات قابل اجرا می‌باشد.
- ب - قرارگاه فرماندهی عملیات اروند در ماهشهر می‌باشد. هرگونه تغییر بعداً ابلاغ خواهد شد.
- فرمانده عملیات اروند - سرهنگ ستاد فروزان

ضمائم:

- ضمیمه ۱: دیاگرام ارتباطی رادیویی (اف اچ) ستاد عملیات اروند با رده بالا و مجاور
- ضمیمه ۲: دیاگرام شبکه ارتباطی رادیو تلفنی و تلگرافی ستاد عملیاتی اروند با قرارگاه‌های عمده تابعه
- ضمیمه ۳: دیاگرام شبکه اعلام خطر هوایی ستاد عملیات اروند
- ضمیمه ۴: دیاگرام شبکه مدارات اف ایکس ماهشهر آبادان به تهران و اهواز
- ضمیمه ۵: دیاگرام ارتباطات تلفنی شهری قرارگاه ستاد عملیاتی اروند (ماهشهر)
- ضمیمه ۶: شبکه ارتباطات هاین لاین مرکز پشتیبانی مستقیم هوایی
- ضمیمه ۷: ارتباط رادیویی (اف اچ وی) رادیویی ستاد عملیاتی اروند با هوانیروز شادگان

قسمت سوم:

پیام‌ها و دستورات

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۶۲۹

تاریخ: ۵۹/۶/۱۱

از: لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم

به: ستاد عملیاتی اروند

موضوع: واگذاری وسایل

دستور فرماید وسایل مشروحه زیر از گردان ۱۵۱ دژ در اختیار هنگ ژاندارمری آبادان واگذار شود.

۱. تیربار ۱۲/۷م سه قبضه

۲. تفنگ ۱۰۶م با بار مبنا شش قبضه

ضمناً برابر صورتجلسه کمیسیونی که در ستاد عملیات جنوب تشکیل گردید، به سرکار سرهنگ جاموسی برای دژ ۱۰۰۰۰۰ [یکصد هزار] ریال تحویل شد که به مصارف تعمیر دژها برسد.

ف ل ۹۲ زرهی - سرهنگ ستاد ملک‌نژاد

رئیس رکن سوم - سرگرد هوشنگ زندی

شماره: ۱۱۰-۳۰-۳۴۳

تاریخ: ۵۹/۶/۱۰

از: ستاد لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم

به: ف گردان ۴۷۹ مخابرات

موضوع: کابل کشی گردان ۱۵۱ دژ

دستور فرماید با اعزام اکیپ کابل کشی نسبت به کابل کشی گردان دژ تا گروهان شلمچه و از گروهان شلمچه به دژهای ردیف یکم (از دژ یکم تا ۲۹) و نصب مرکز تلفن با استفاده از کابل‌های موجود در کوشک «کابل‌های ردیف دوم و سوم دژهای پشتیبانی با همکاری پرسنل گردان دژ اقدام و ارتباط تلفنی دژهای ردیف ۱ را برقرار و نتیجه را گزارش نماید.

ضمناً هرگونه وسیله مورد نیاز دیگر که در محل موجود نمی‌باشد، سریعاً گزارش تا تهیه و واگذار گردد. ملک‌نژاد

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۷۴۶

تاریخ: ۵۹/۶/۱۶

از: لشکر ۹۲ زرهی (رکن سوم)

به: ستاد عملیاتی جنوب (اروند)

ا[فعالیت‌های مهندسی دشمن]

برابر اطلاع واصله از طریق فرمانداری خرمشهر، تعداد ۳۶ دستگاه ماشین‌آلات سنگین راهسازی شامل لودر - گریدر - بلدوزر - غلطک توسط نیروهای عراقی به شدت محافظت می‌گردد. در ۶ کیلومتری ضلع شمالی شمال غربی شلمچه در فاصله ۸۰ الی ۲۰۰ متری سیم خاردار کشور مقابل مشغول احداث کانال و جاده‌سازی و مکان برای تانک و نفربرها می‌باشد.

دستور فرماید به گردان دژ و گروهان پیاده مستقر در شلمچه و آتشبار ۱۷۵م دسته پدافند در عرایض ابلاغ گردد با هوشیاری کامل مراقب اوضاع بوده و هرگونه حرکت متجاوز را سرکوب نمایند.

ملک‌نژاد

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۶۹/

از: اروند
به: فل ۹۲
آنی
شماره: ۷۰۳
تاریخ: ۵۹/۶/۲۱
[احتیاج به یک گروهان پیاده]

طبق درخواست شماره ۲۱۵۵۲-۵۹/۶/۲۱ ستاد مشترک جنوب به علت درگیری‌های شدید در مرز بین دو کشور و پاسگاه‌های خین تا شلمچه و تقویت دژهای مجاور احتیاج به یک گروهان پیاده می‌باشد. مقرر فرمایید گروهان مزبور را به پادگان دژ اعزام دارند.

ف اروند

از: ستاد مشترک جنوب
به: فل ۹۲ زرهی
شماره: ۱۱۰۰۷۱
تاریخ: ۵۹/۶/۲۳
[درگیری سبک و سنگین مرزی]

از گروهان ژاندارمری خرمشهر در ساعت ۱۲۱۰ روز جاری اطلاع حاصل شده که طرف جلگه بین حدود و مؤمنی درگیری سنگین و سبک گردیده است، جهت هرگونه اقدام به عرض می‌رسید.

ف ستاد مشترک

از: فل ۹۲-۳ر
به: ت ف نزا- مدیریت عملیات
شماره: ۲۰۱-۴۸-۲۱۰۲
تاریخ: ۵۹/۶/۲۴
[ورود گردان ۳۱۲ توپخانه]

برابر گزارش ستاد عملیات جنوب، رأس ساعت ۰۶۰۰ روز ۵۹/۶/۱۸ آتشبار توپخانه ۱۵۵م گردان ۳۱۲ به منطقه مأموریت وارد و در کیلومتر پنج در پاسگاه ۲۵ مستقر گردید. استحضاراً به عرض می‌رسد.

ملک‌نژاد

از: فل ۹۲ زرهی
به: ستاد عملیاتی جنوب. آگهی به تی یک زرهی
شماره: ۲۰۱-۴۸-۲۳۳۲
تاریخ: ۵۹/۶/۲۶
[اعزام یک دستگاه تانک]

دستور دهید ظرف امشب، یک دستگاه تانک از گران ۲۳۲ مستقر در شلمچه رها ساخته و در مواضع کیلومتر ۲۵ مستقر گردد.

ملک‌نژاد

از: ف آبادان
به: فل ۹۲ زرهی
شماره: ۶۴۷۴
تاریخ: ۵۹/۶/۲۶
[شهادت سرپرست پاسداران]

بازگشت به شماره ۷۰-۱۷۱-۵۰۱-۲ لشکر

با تماسی که با چند تن از مسئولین به عمل آمد، موضع مورد تأیید قرار گرفته. به طور کلی درگیری‌های اخیر مرزی از هنگامی شروع شد که یک تله انفجاری که به وسیله افراد پیاده پاسدار مستقر در پاسگاه خین در حاشیه نهر خین کار گذاشته شده بود، منفجر گردید که متأسفانه علاوه بر برهم زدن آرامش منطقه، موجب به شهادت رسیدن سرپرست پاسداران نیز شد. تیراندازی‌های بی‌مورد نیز زیاد صورت می‌گرفت و وقتی که در یک مورد فرمانده تکاوران سوال می‌کند که چرا بی‌جهت تیراندازی می‌کنید جواب می‌شنود که می‌خواهیم عراقی‌ها بدانند که ما در اینجا حضور داریم. مجموعه این اقدامات اگرچه از روی حسن نیت صورت می‌گیرد، لیکن به علت کمی آموزش و تجربه و از همه مهم‌تر عدم وحدت فرماندهی در سپاه موجب بروز مشکلاتی می‌شود که شاید در شرایط فعلی به صلاح مملکت نمی‌باشد.

ف آبادان

شماره: ۷۸۷
تاریخ: ۱۶-۶-۵۹

از: ستاد عملیات اروند
به: ف ل ۹۲

موضوع: حرکات و جابجایی نیروهای عراقی

در ساعت ۱۵۳۰ روز جاری ۵۹/۶/۲۶ مشاهده شد تعدادی در حدود ۷ دستگاه تانک و نفربر از زیر نخلستان روبروی حدود حرکت و پس از رسیدن به پشت پاسگاه مرزبانی کشور به سمت شمال حرکت و احتمالاً امکان دارد به طرف سوسنگرد و طلائییه حرکت بنمایند.

شماره: ۵۰۹-۰۲-۱-۲۲۰
تاریخ: ۵۹/۶/۲۸

از: ۳۰۷ ر
به: تهران ف ژ
مرکز فرماندهی - ۳، رونوشت ف ل ۹۲ زرهی اهواز - ۳
رونوشت استانداری خوزستان

[تیراندازی در پاسگاه خین]

برابر گزارش ستاد عملیاتی آبادان، پاسگاه خین اعلام داشته در ساعت ۱۳۱۵ روز جاری برادر پاسدار حمدالله کفایی با تیربار ام‌ژ ۳ به طرف کشور عراق تیراندازی که از طرف مقابل با سلاح‌های سنگین پاسخ می‌دهند و پس از مدتی درگیری بدون تلفات خاتمه پذیرفت.

سرهنک ستاد رضوی

شماره: ۸۲۱
تاریخ: ۵۹/۶/۲۸

از: اروند
به: ف ل ۹۲ زرهی
[درگیری در پاسگاه خین]

در ساعت ۱۳۱۵ درگیری در پاسگاه خین شروع و در ساعت ۱۳۴۵ خاتمه یافته است. خسارت جانی و مالی نداشته است.

ف اروند

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۷۱/

شماره: ۸۲۹
تاریخ: ۵۹/۶/۲۸

از: ستاد عملیاتی اروند
به: فل ۹۲ زرهی
پل اضطراری خرمشهر - آبادان]

نظر به اینکه بمباران خط هوایی و سلاح‌های سنگین از راه دور جهت تخریب پل خرمشهر می‌رود، خواهشمند است دستور فرمایید در مورد اعزام گروهان مهندسی آن لشکر جهت بررسی استقرار پل اضطراری خرمشهر - آبادان به این پاسگاه اقدام نمایند.

ف اروند

شماره: ۲۵۵۲-۴۸-۲۰۱
تاریخ: ۵۹/۶/۲۹

از: ستاد لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم
به: ستاد عملیاتی جنوب - تیپ ۱ زرهی
[آتشبار کاتیوشا و ۱۵۵م]

بازگشت به ۵۹/۶/۲۸-۵۰۸
دستور فرمایید آتشبار کاتیوشا در طلائییه مستقر و آتشبار ۱۵۵م گردان ۳۱۲ به یگان خود ملحق گردد.
فل ۹۲ - سرهنگ ستاد ملک‌نژاد

تلگرام خیلی فوری

از: گردان ۱۵۱ دژ خرمشهر
به: فل ۹۲ زرهی
موضوع: درگیری در منطقه
مقام عالی را آگاه می‌سازم:

درگیری از ساعت ۱۴۰۰ مورخه ۵۹/۶/۲۹ از پاسگاه خین شروع و نیروهای عراق با خمپاره به پاسگاه حمله نموده و نیروهای ایرانی شامل تمام نیروهای در خط پشتیبانی به شدت به آتش پاسخ دادند و در نتیجه یک نفر از نیروهای ایرانی در جبهه دار ژاندارمری شهید و سه نفر زخمی شدند.

شماره: ۲۶۱۱-۴۸-۲۰۱
تاریخ: ۵۹/۶/۳۰

از: لشکر ۹۲ زرهی (رکن سوم)
به: ستاد عملیاتی جنوب
[مقابله با دشمن]

ابلاغ فرمایید واحدهای در خط با تمام مقدرات خود برای سرکوبی دشمن اقدام و دشمن را نابود نمایند.
ضمناً گدا ۱۵۱ دژ در اختیار آن فرماندهی است.

ملک‌نژاد

تلگرام

از:

به: جناب سرهنگ ملک‌نژاد

وضع فکه خوب نیست. تانک‌های عراق تا ۵۰۰ متری پاسگاه رسیده‌اند. پشتیبانی هوایی ضروری است.

شماره: ۵۰۹-۰۲-۱-۳۲۳

تاریخ: ۵۹/۶/۳۰

از: ۰۷-۳ر

به: ف ل ۹۲ زرهی اهواز

رونوشت استانداری خوزستان

[قطع تماس گردان تانک در فکه]

ساعت ۱۸۳۰ گردان تانک سرگرد رامین مأمور به فکه قطع تماس نموده. بنابراین به هر نحوی که صلاح می‌دانید این واحد را یاری کرده و از سقوط فکه جلوگیری نمایید.

سرهنگ ستاد رضوی

شماره: ۵۰۹-۰۲-۱-۲۸۷

تاریخ: ۵۹/۶/۳۰

از: ۰۷-۳ر

به: ف ل ۹۲ زرهی رکن سوم

موضوع: [توپخانه مستقر در پشت گارد ساحلی]

با توجه به آتش شدید توپخانه عراق روی گارد ساحلی، تعجب می‌کنم که توپخانه مستقر در پشت گارد ساحلی ساکت است و برابر اخبار رسیده، تلفات سنگین بر تجهیزات و وسایل گارد ساحلی وارد شده، از حضور آن فرماندهی استدعا دارد به این توپخانه اوامر مقتضی صادر فرمایید تا آتشبار توپخانه دشمن را ساکت کنند.

سرهنگ رضوی

شماره: ۲۰۱-۴۸-۲۳۸

تاریخ: ۵۹/۶/۲۷

از: گردان ۱۵۱ دژ

به: ف س ع ج

موضوع: محل استقرار تفنگ‌های ۱۰۶م

استقرار تفنگ‌های ۱۰۶م در محل‌های فعلی بنا به دستور آن ستاد و به درخواست برادران سپاه و ژاندارمری صورت گرفته است و این موضوع مشکلاتی برای فرماندهان یگان از نظر تدارک قبضه و خدمه آن، همچنین کنترل آتش و کاربرد صحیح آن ایجاد نموده است. در حقیقت، اکثر تفنگ‌های مأمور به پاسگاه‌های (ده قبضه) از کنترل فرماندهان گروهان خارج و بنا به میل پرسنل پاسگاه به محض شروع درگیری تیراندازی می‌کنند و باعث استهلاک سلاح و مصرف بی‌رویه مهمات و بی‌نظمی در اجرای آتش می‌گردند.

اینک دستور عقب بودن این سلاح‌ها تا ۳۰۰ متری پشت پاسگاه‌ها از سوی ل ۹۲ زرهی صادر گردیده است. معلوم نیست در محل جدید تحت امر چه کسی خواهند بود. آیا مستقل عمل خواهند کرد و یا اجرای آتش آنها بنا به دستور خواهد بود و معلوم نیست این جنگ‌افزارها که از گروهان خود جدا شده‌اند از لحاظ تدارک مهمات و غذا و سایر احتیاجات با چه وسیله‌ای کنترل، هدایت و تدارک خواهند گردید. ضمناً محل سابق سلاح‌های مذکور با انگیزه اعزام به مأموریت فوق خالی خواهد ماند. مراتب جهت استحضار و صدور دستورات روشن به منظور ابلاغ به فرماندهان این گروه به عرض می‌رسد.

جانشین فرمانده گردان ۱۵۱ - سرگرد ایرج زارع

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۷۳

شماره: ۸۵۷
تاریخ: ۵۹/۶/۳۱

از: اروند
به: ف ل ۹۲
[آتشباری ۱۳۰م خودی]

آتشبار ۱۳۰م مستقر در قُصبه با آتشباری سنگین، پادگان عراق و اطراف را به سختی کوبیده و خسارات زیادی از دور دیده می‌شود.

شماره: سیار
تاریخ: ۵۹/۶/۳۱

از: ۰۷ - ۳ر
به: ف ل ۹۲ زرهی اهواز (۳ر)
رونوشت ف ل ۹۲ زرهی اهواز (۲ر)
[آتش دشمن به طرف تانک فارم]

ارتش عراق با خمپاره به طرف تانک فارم آتش گشود و در نتیجه تعدادی از افراد پاسگاه حفاظت نفت مجروح شده‌اند.

سرهنگ صفائی

شماره: ۵۰۹-۰۲-۱-۳۷۱
تاریخ: ۵۹/۶/۳۱

از: ۰۷ - ۳ر
به: ف ل ۹۲ زرهی اهواز (۲ر)
[بمباران نقاط مختلف]

۱. یک فرودگاه نیمه‌ساز در ۱۵ کیلومتری جنوب مارون در ۳۰ کیلومتری آغاجاری بین امیدیه و خلف‌آباد دوازده عدد راکت چتری به باند فرودگاه ریخته شده که قسمتی از باند را از بین برده. تلفات جانی نداشته است.
۲. اطراف دو قریه به اسم گاوکفری و چشمه سراوبین آغاجاری و هندیجان در ۱۵ کیلومتری جنوب پاسگاه چم‌کوته بمباران شده که دوراکت عمل نکرده به جای مانده احتیاج به کارشناس برای خنثی آن هست خسارات جانی و مالی نداشته است.
۳. برابر تلفن فرمانده پاسگاه پلیس‌راه اهواز بندر یک عدد بمب به سمت سیلوی اهواز انداخته شده که عمل نکرده، احتیاج به کارشناس دارد.

شماره: ۵۴۰۱-۶۶-۱۳-۲۲۸
تاریخ: ۵۹/۶/۳۱

از: ۰۷ - ۳ر
به: ف ل ۹۲ زرهی اهواز (۳ر)
رونوشت: ف تیپ دشت آزادگان
موضوع: درگیری پاسگاه فکه

برابر گزارش پاسگاه دویرج و فکه به علت اصابت گلوله دکل بی‌سیم فکه منهدم و درگیری نیروهای عراقی و ایرانی شدت یافته است. استدعای برقراری تماس و هر نوع درخواست پشتیبانی با واحدهای نظامی مستقر در فکه را دارد، چون پاسگاه دویرج ظرف چند دقیقه پشتیبانی هوایی درخواست نماید.

شماره: ۵۰۹-۰۲-۱-۳۷۷

تاریخ: ۵۹/۶/۳۱

از: ۰۷ - ۳ر

به: فل ۹۲ زرهی اهواز (۳ر)

رونوشت: فل ۹۲ زرهی اهواز (۲ر)

[آتش خمپاره دشمن به سوی پالایشگاه]

برابر اطلاع گروهان یکم حفاظت در روبه‌روی تلمبه‌خانه شماره ۲ و روبه‌روی دروازه اصلی پالایشگاه، آتش خمپاره دشمن از ساعت ۱۷۰۰ به سوی پالایشگاه و تأسیسات نفتی گشوده شده است و هنوز ادامه دارد.

سرهنک ستاد رضوی

شماره: ۵۰۹-۰۲-۱-۳۵۶

تاریخ: ۵۹/۶/۳۱

از: ۰۷ - ۳ر

به: فل ۹۲ زرهی اهواز (۳ر)

رونوشت: فل ۹۲ زرهی اهواز (۲ر)

[بمباران فرودگاه آبادان]

برابر اعلام تلفنی سرهنک صفائی در ساعت ۱۳۴۵ پنج فروند هواپیمای میگ فرودگاه آبادان را بمباران کردند.

شماره: ۵۰۹-۰۲-۱-۳۵۷

تاریخ: ۵۹/۶/۳۱

از: ۰۷ - ۳ر

به: فل ۹۲ زرهی اهواز (۳ر)

رونوشت: فل ۹۲ زرهی اهواز (۲ر)

[حمله هوایی به تلمبه‌خانه اندیمشک]

برابر اعلام تعمیرخانه اندیمشک، هواپیمای میگ با مسلسل به تلمبه‌خانه حمله نموده و قسمت باغبانی تلمبه‌خانه آتش گرفت و یک نفر زخمی شده است.

سرهنک ستاد رضوی

شماره: ۲۰۱-۶-۳-۲۰

تاریخ: ۵۹/۷/۱

از: ستاد ارونند

به: ل ۹۲ زرهی

[درخواست گردان تقویتی]

نیروهای مزدور عراق از طریق شلمچه در حال پیشروی با وجود اینکه با تمام قدرت مقاومت می‌گردد باز هم احتمال نفوذ می‌باشد؛ لذا خواهشمند است به محض رؤیت این نامه یک گردان تانک و یا مکانیزه جهت تقویت به شلمچه اعزام گردد.

شماره: ۲۰۱-۴۸-۳۱۳۵

تاریخ: ۵۹/۷/۱

از: ستاد لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم

به: دفتر ستاد عملیاتی ارونند - گردان دژ -

گردان ۲۳۲ تانک و آتشبار ۱۷۵م

[عقب راندن دشمن]

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۷۵

دیشب با به عقب راندن دشمن بار دیگر نشان دادید که شرافت و شهامت و شجاعت شما به هیچ دولتی اجازه تجاوز به خاک ایران را نمی‌دهد. آفرین بر شما دلاوران وطن‌پرست. دلاوری‌های شما به مقامات عالی مملکتی گزارش خواهد شد. سربلند باشید.

سرهنگ ستاد ملک‌نژاد

تلفنگرام

از: ل ۹۲ زرهی

به: ف ستاد عملیاتی اروند

[نماینده لشکر]

سرهنگ دوم پورمهران به عنوان نماینده لشکر و اداره‌کننده ستاد عملیات اروند به خرمشهر اعزام گردید. سرهنگ ستاد ملک‌نژاد

شماره: ۳۱۴۴-۴۸-۲۰۱

از:

تاریخ: ۵۹/۷/۱

به:

[تیراندازی به توپخانه دشمن]

از سوی پایگاه الزاوی عراق به سوی نیروهای خودی آتش سنگین اجرا می‌شود. به ستاد جنوب تلفنگرام شد که مختصات طول شرقی ۲۸۲۱۲۰ عرض شمالی ۳۰۱۴۱۰ از طریق سرگرد خواجه نوری را به یگان کاتیوشا مستقر در منطقه داده شود تا پایگاه مزبور را منهدم نماید.

اقدام‌کننده: ستوان زارع

شماره: ۲۰۱/۴۸/۹۷

از: ستاد اروند

تاریخ: ۵۹/۷/۱

به: لشکر ۹۲

[تجاوز زمینی و هوایی دشمن در کوشک و طلائییه قدیم]

یگان مستقر در کوشک در مورخه ۵۹/۶/۳۱ گزارش نموده که تعدادی تانک خودی از پاسگاه کوشک که شدیداً زیر آتش دشمن قرار دارد پشتیبانی می‌کند. در ساعت ۱۸۰۰ روز ۵۹/۶/۳۱ تعدادی جت دشمن به خاک ایران تجاوز نموده، پس از تجاوز جت‌ها به پاسگاه ۲۵ روبه‌روی دژ ۱۹ تانک دشمن شروع به حمله کردند. در چند دقیقه بعد، گزارش کردند که پاسگاه طلائییه قدیم به تصرف دشمن درآمد که خواستار نیروی کمکی شده‌اند. در پایان، خواستار دو قبضه ضدهوایی برای یگان مستقر در کوشک گردیده‌اند.

شماره: ۲۰۱/۴۸۳۳ ۱۹

از: ستاد اروند

تاریخ: ۵۹/۷/۲

به: ل ۹۲ زرهی

[وضعیت دشمن در منطقه خرمشهر و آبادان]

یک‌چهارم پالایشگاه زیر آتش شدید دشمن قرار گرفته و منهدم گشته است. سازمان کشتیرانی زیر آتش دشمن قرار گرفته است. دایره بریم و بوارده جنوبی زیر آتش دشمن قرار گرفته است. پاسگاه شلمچه و مومنی و

خین از دست رفته است و تنها خین مقاومت دارد. پل کیلومتر ۱۵ اهواز - خرمشهر تخریب گردیده است. پایگاه دریایی خرمشهر و اسکله دریایی زیر آتش شدید قرار دارد. گردان دژ زیر آتش شدید است. گردان توپخانه ۲۳۲ تانک با وجود دادن خسارات فراوان و عقب‌نشینی به سختی مقاومت می‌کند. پاسگاه حدود اشغال گشته است. ضمناً رساندن نامه‌ها از طریق پیک میسر نیست و فقط یک واحد قُصبه ارتباطی رمز دستی دارد و هم‌اکنون نیز خرمشهر و پادگان در زیر آتش شدید توپخانه دشمن قرار دارد.

ستاد ارونند

شماره: ۲۰۱/۴۸/۳۳۲۲

تاریخ: ۵۹/۷/۲

از: ستاد ل ۹۲ ر ۳

به: تیپ ۱ و ۲ و ۳ و ۳۷، گردان ۲۲۱، گردان ۲۸۳

ستاد عملیاتی جنوب

[دشمن در حال عقب‌نشینی در منطقه گردان دژ]

دشمن در منطقه خرمشهر و گردان دژ در حال عقب‌نشینی است. تیپ لازم است هوشیاری کامل داشته که از محور کوشک نتواند نفوذ کند.

ف ل ۹۲ - ملک‌نژاد

تلفنگرام

شماره: ۲۰۱/۴۸/۳۳۹۸

تاریخ: ۵۹/۷/۲

از: ل ۹۲ زرهی رکن ۳

به: ستاد ارونند عملیات جنوب

[دفاع تا آخرین نفس]

در اجرای امریه نزااجا مقرر گردیده است در شهرهای خرمشهر، آبادان و سایر شهرهای منطقه تا آخرین نفس در مقابل دشمن دفاع شود.

ملک‌نژاد

شماره: ۳ سیار

تاریخ:

از: گردان ۲۳۲ تانک

به: ف ل ۹۲

[گردان ۲۳۲ تانک در محاصره]

گردان ۲۳۲ تانک در محاصره شدید قرار گرفته. فوری تقویت نمایید.

شماره: ۷۸۳

تاریخ: ۵۹/۷/۲

از: ستاد ارونند

به: ف ل ۹۲ زرهی

[وضعیت یگان‌های در خط]

آتش شدید در محور شلمچه - تنومه - کوشک ادامه دارد. یگان‌های در خط از بین رفته‌اند. تانک‌های گروهان ۲۳۲ فقط پنج‌تای آن‌های باقی مانده است، آن هم مهمات ندارد. گردان ۱۶۵ مقاومت می‌کند، مهمات ندارد و احتیاج به یگان‌های مکانیزه دارد.

ف ستاد ارونند

[هلی کوپترها نیامده‌اند]

فرمانده لشکر

تا این ساعت، هلی کوپترها نیامده، بچه‌ها با دست خالی مشغول از بین بردن تانک‌های دشمن هستند. تعدادی از آنها در حال فرار هستند. اگر هلی کوپتر می‌رسید، موفقیت ما ده‌ها برابر می‌شد. من نمی‌دانم چرا هلی کوپترها و هواپیما نیامدند.

سرهنگ رضوی

شماره: ۲۰۱/۴۸/۳۶۴۹

تاریخ: ۵۹/۷/۳

از: لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم

به: تیپ ۱ و ۲ و ۳ و ۳۷، گردان ۲۲۱ و ۲۸۳ و دژ،

ستاد عملیات جنوب

[اطلاع واصله از دشمن]

طبق اطلاع واصله از سماجا ۳ دو تیپ مکانیزه عراقی در محور تنومه - شلمچه مستقر شده‌اند که دو گردان تانک و یک گردان مکانیزه آنها در جلو قرار دارد و امروز ۵۹/۷/۳ قصد حمله به خرمشهر را دارند. هوشیار باشید به دشمن امان ندهید. موفق باشید.

ملک‌نژاد

شماره: ۲۰۱/۴۸-۳۷۹

تاریخ: ۵۹/۷/۳

از: لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم

به: ستاد عملیاتی اروند -

همین امشب اقدامات زیر بایستی اجرا شود

[آتشباری آتشبارهای خسروآباد و اروندکنار]

دستور دهید:

۱. آتشبار مستقر در خسروآباد هدف‌های خود را آن‌سوی اروند بکوبد.
 ۲. آتشبار مستقر در اروندکنار (قُصبه) نیز می‌تواند هدف‌های خود را در آن‌سوی اروند بکوبد.
 ۳. هرگونه عدم اجرای مأموریت باعث می‌شود مسئولین تحویل دادگاه نظامی زمان جنگ شوند.
- سرهنگ قاسمی

آنی

شماره:

تاریخ: [۵۹/۷/۴]

از: مد عملیات نزاچا

به: ل ۹۲

موضوع: وضعیت خرمشهر

۱. خرمشهر در محاصره دشمن از شلمچه ۴۰ کیلومتری خرمشهر - اهواز می‌باشد.
 ۲. فعلاً خرمشهر زیر آتش شدید دشمن قرار دارد.
 ۳. گردان تانک به کلی منهدم شده و گردان ۱۷۵ توپخانه از کار افتاد.
 ۴. دستور دهید از دسک فوراً پشتیبانی هوایی تأمین و بهره را اعلام دارید.
- سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۳۷۷۹-۴۸-۲۰۱

تاریخ: [۵۹/۷/۴]

از: ل ۹۲- رکن سوم

به: ستاد عملیاتی جنوب

[وضعیت واحد تانک مستقر در شلمچه]

طبق اطلاع واصله، واحد تانک مستقر در شلمچه از طریق جاده قدیم اهواز به سمت اهواز متواری که توسط اهالی و پاسداران محل متوقف گردیده‌اند. با اعزام یک نفر افسر نسبت به جمع‌آوری و سازمان دادن و به کار بردن یگان مزبور اقدام و نتیجه را گزارش نمایید.

فل ۹۲ - سرهنگ قاسمی

[۵۹/۷/۴]

[درخواست نیروی کمکی و پوشش هوایی]

۱. گردان تانک ۲۲۲ - ۱۷۵م از کار افتاده. هیچ چیز ندارد. فقط توپخانه کاتیوشا داریم. الان پوشش هوایی می‌خواهیم. فوری اعزام گردد. الان کمکی بفرستید. در حال حاضر ما زیر آتش شدید هستیم. همه به ما تلفن می‌کنند.

خرمشهر - سرهنگ جاموسی

ساعت ۰۷۰۰

وضع یگان‌ها

۱. یگان ۱۶۵ شلمچه به کلی از بین رفته و ۶۰ نفر از پرسنل یا دستگیر یا شهید شده‌اند.

۲. دژها همه تخلیه شده است.

۳. پاسگاه کیلومتر ۲۵ سقوط کرده است.

۴. دژ مرکزی هم تخلیه شده است.

گردان ۲۸۳

تیپ ۲ تپه‌های علی‌گره زد

تیپ ۳۷ دوسلک ۲۶ تانک از دشمن نابود کرده است.

تیپ ۳ الله اکبر

تیپ ۱ ایستگاه حمید

کیلومتر ۲۵ در پاسگاه

شماره: ۷۹۷

تاریخ: ۵۹/۷/۴

از: ستاد اروند

به: فل ۹۲ زرهی

گزارش نوبه‌ای از ساعت ۰۶۰۰ روز ۵۹/۷/۴ الی ۱۲۰۰ روز ۵۹/۷/۴

۱. از ساعت ۰۵۳۰ بامداد مورخه ۵۹/۷/۴ درگیری شدید در اطراف پادگان دژ ادامه دارد و تا این لحظه قطع نگردیده است.

۲. یگان ۱۷۵م از مورخه ۵۹/۷/۳ با این ستاد قطع ارتباط نموده و هنوز از چگونگی وضع آن به علت درگیری شدید اطلاع در دست نیست.

۳. یگان ۱۶۵ مستقر در پاسگاه شلمچه جنوب گمرک به کلی نابود گردیده و در حدود ۲۰ نفر از پرسنل آن دستگیر و یا شهید شدند.
۴. دژهای در خط و دژ مرکزی تخلیه شد و تعدادی از پرسنل آن مخصوصاً کیلومتر ۲۵ که هنوز از تعداد آنان اطلاعی در دست نیست دستگیر شدند.
۵. فقط گردان دژ با وجودی که در پادگان تعداد زیادی خمپاره افتاده است و چند ساختمان را از بین برده مقاومت می‌کند.
۶. پرسنل یگان‌هایی که در خط بودند به علت عدم انضباط متفرق هستند.
۷. یگان اعزامی به منطقه وارد شد.
۸. آخرین خبری که به این ستاد واصل گردیده است حاکی است که تانک‌های دشمن از منطقه در حال عقب‌نشینی هستند.
۹. هم‌اکنون ساعت ۱۲۰۰ درگیری شدید در اطراف خرمشهر ادامه دارد و توپخانه دشمن از آن سوی مرز آبادان و فرودگاه آبادان - خرمشهر را به شدت زیر آتش گرفته است.
۱۰. قسمتی از بیمارستان مصدق تخریب گردیده است.
۱۱. هم‌اکنون تعدادی تانک و نفربر دشمن مورد اصابت گلوله‌های خودی قرار گرفته و از کار افتادند.

شماره: ۶۶۴۶
تاریخ: ۵۹/۷/۴

از: ستاد اروند
به: فل ۹۲ زرهی
آخرین وضعیت دشمن و خودی

در حدود شش کیلومتر شمال جاده خرمشهر - اهواز در قسمت غرب جاده آسفالت تانک‌های دشمن مستقر که به وسیله توپخانه سنگین پشتیبانی می‌شود و کلیه مناطق آبادان و خرمشهر زیر بمباران و توپخانه می‌باشد. دشمن از پل نو تا کیلومتر ۴۰ شامل مناطق عریض دژهای گردان دژ در حوالی مختصات ۷۵-۱۵ و ۷۹-۱۵ و ۷۵-۲۶ و ۷۱-۲۶ پشت انبار عمومی مخابرات مستقر گردیده‌اند، به طوری که با تیربار به سربازخانه دژ شلیک می‌نمایند. با اجرای حداکثر آتش با سلاح‌های سنگین قطع پل‌های ارتباطی و محاصره خرمشهر و تصرف آن را دارند. در حال حاضر، شدت حمله دشمن بسیار شدید است. در حدود ۶۰ دستگاه تانک و خمپاره‌انداز در حوالی شمال پالایشگاه در خاک عراق در پشت نخلستان مستقر می‌باشد. پالایشگاه پتروشیمی به وسیله توپخانه سنگین دشمن کوبیده می‌شود. در حال حاضر، نیاز به پوشش هوایی و یگان‌های تانک و توپخانه می‌باشد.

شماره:
تاریخ: [۵۹/۷/۵]

از: ستاد اروند
به: فل ۹۲ زرهی
خلاصه وضعیت از ساعت ۱۲۰۰ الی ۱۵۰۰ روز ۵۹/۷/۵

۱. در ساعت ۱۲۰۰ بر اثر شدت و رشادت پرسنل، دشمن شروع به عقب‌نشینی نمود.

۲. در ساعت ۱۳۱۰، نیروهای خودی، دشمن را تعقیب که دو دستگاه خودرو و دو دستگاه تانکر بنزین به وسیله گردان دژ و سه دستگاه ادوات زرهی دشمن به وسیله برادران پاسدار منهدم و مقداری وسایل به غنیمت گرفته شد. در ساعت ۱۳۰۰ دشمن به عقب‌نشینی ادامه داد.

۳. در ساعت ۱۳۲۰ فرودگاه آبادان مورد هجوم خمپاره‌انداز قرار گرفت.

۴. در ساعت ۱۳۳۰، بلافاصله به یگان‌های مستقر روبه‌روی فرودگاه دستور آتش به سوی هدف‌های پیاده‌شده داده شد.

۵. ساعت ۱۳۳۰ تقاضای پوشش هوایی گردید.

۶. در ساعت ۱۳۴۰، چهار فروند هواپیما آماده پرواز بودند، ولی هنوز در آسمان حاضر نشدند.
ب) کمبودها

۱. چون در این چند روز درگیری‌های شدید بوده است، احتیاج به حداقل تعدادی خمپاره ۱۲۰ در حدود

۳۰ قبضه و یگان‌های مکانیزه و پوشش شدید هوایی می‌باشد.

۲. پرسنل تعمیرکار خودرو، تانک، توپخانه، ادوات زرهی مورد نیاز است.

شماره: ۵۰۹-۰۲-۱۰-۸۵۳

تاریخ: ۵۹/۷/۵

از ستاد هماهنگی ناحیه خوزستان

به: ف لشکر ۹۲ زرهی

[حرکت گردان ارتش به محل پلیس‌راه خرمشهر]

برابر اعلام هنگ ژاندارمری آبادان، فرمانده هنگ ژاندارمری تقاضا دارد گردان ارتش مستقر در خرمشهر به منظور هدایت عملیات به محل پلیس‌راه خرمشهر بروند. همان‌گونه که استحضار دارید، طبق دستورات لشکر، واحدهای ژاندارمری آبادان و خرمشهر تحت امر آن گردان قرار دارد. بنابراین، دستور فرمایید بدون فوت وقت اقدام لازم معمول دارند.

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۴۱

تاریخ: ۵۹/۷/۷

از: ارونند

به: ف ل ۹۲

[فرماندهی عملیات]

در اجرای امریه شماره ۴۹۵۴-۴۸-۲۰۱-۵۹/۷/۶، سرگرد زارع به سمت فرماندهی عملیات پلیس‌راه تعیین و گردان تانک و ژاندارمری را زیر امر گرفت و در غیاب نامبرده سروان ریاحی مسئول و سرپرست گد دژ تعیین گردیده است.

ف ارونند

پیام تلفنی

گیرنده سرگرد شگفت

[گزارش سروان اسفندیاری]

از آبادان اطلاع می‌دهند که سروان اسفندیاری گزارش می‌دهد آتشبار در ۱۰ کیلومتری پاسگاه حسینی به طرف خرمشهر می‌باشد و دشمن در سمت شمال شرقی در پاسگاه حمید تعداد تقریبی ۵۰ تانک و توپ در

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۸۱/

جنوب نیروهای دشمن در اطراف خرمشهر سمت چپ خرمشهر - اهواز می‌باشد. در سمت مغرب چون نیروهای خودی وجود ندارند نفوذ خوبی برای دشمن است و در این قسمت، احتیاج به استقرار نیروی کمکی دارد. چون پاسگاه کیلومتر ۲۵ منحل شده است.

شماره: ۲۰۱-۰۶-۳-۱۳

تاریخ: ۵۹/۷/۷

از: اروند

به: فل ۹۲

[وضعیت دشمن در پاسگاه حسینیہ]

سروان اسفندیاری از کیلومتر ۴۰ گزارش می‌دهد سمت آتشبار در ۱۰ کیلومتری پاسگاه حسینیہ به طرف خرمشهر می‌باشد و دشمن از شمال پاسگاه حمید تعداد تقریبی ۵۰ تانک و توپ در سمت جنوب نیروهای دشمن در اطراف خرمشهر در سمت چپ جاده خرمشهر و اهواز می‌باشد. در سمت مغرب چون نیروهای خودی وجود ندارد مشخص نمی‌باشد راه نفوذ خوبی برای دشمن است در این قسمت احتیاج زیادی به استقرار نیروی کمکی دارند چون پاسگاه کیلومتر ۲۵ منحل شده است استدعا می‌شود مقرر فرمایید نسبت به اعزام قوا با توجه به مراتب فوق اقدام گردد.

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۶۵

تاریخ: ۵۹/۷/۷

از: ستاد اروند

به: فل ۹۲ زرهی

[دشمن در پل نو]

برابر اطلاع حاصله دشمن در ساعت ۱۱۳۰ به وسیله پنج دستگاه تانک به سمت پل نو در ۸۰۰ متری رسیده است و سعی دارد پل نو را اشغال نماید.

شماره: ۲۰۱-۴۸-۸۰

تاریخ: ۵۹/۷/۷

از: ستاد ل ۹۲ زرهی (۳)

به: ف عملیاتی اروند

[عدم امکان اعزام نیرو]

در حال حاضر، خود لشکر از نظر نیروی کمکی در مضیقه است. به محض واگذاری نیرو اقدام خواهد شد. فرمانده لشکر - سرهنگ قاسمی

شماره: ۰۷-۵۰۳۰

تاریخ: ۵۹/۷/۷

از: ستاد اروند

به: ل ۹۲

[عدم امکان ارسال کاتیوشا و انتخاب فرماندهان]

۱. ارسال کاتیوشا از منطقه خرمشهر - آبادان برای این ستاد مقدور نمی‌باشد.
۲. چون فقط کاتیوشا و توپ‌های ۱۳۰م در محل برای سلاح سنگین می‌باشد.
۳. در حال حاضر، درگیری‌های نیروی زمینی در صحنه عملیات است. پیشنهاد می‌شود سرهنگ شاهان بهبانی به عنوان فرمانده ستاد مشترک جنوب، سرهنگ جاموسی فرمانده پادگان دژ، سرهنگ صمدی افسر تکاور، فرمانده عملیات در صحنه انتخاب گردند.

۴. تعداد افسران نیروی زمینی در ستاد مشترک جنوب فقط دو نفر برای مرز بیش از ۱۲۰ کیلومتر توسط دو نفر افسر زمینی اداره می‌نمایند. با نبودن کادر افسران هدایت و کنترل، میسر نیست. پیشنهاد می‌شود استعداد ۳ افسر با درجه سروان زرهی به این ستاد اعزام شود.

ستاد ارونند

شماره: ۲۰۱-۴۸-۴۵

تاریخ: ۵۹/۷/۸

از: ل ۹۲ عملیات

به: ف ستاد عملیات ارونند

[آخرین وضعیت منطقه گزارش شود]

دستور فرماید آخرین وضعیت منطقه خرمشهر و آبادان و همچنین گسترش یگان‌های مستقر در منطقه را با ذکر و محل دقیق آن سریعاً به لشکر گزارش نمایند.

از طرف ف ل ۹۲ - سرهنگ فهندژ

شماره: ۰۸-۲۴۵

تاریخ: ۵۹/۷/۸

از: ستاد ارونند

به: لشکر ۹۲

[درخواست یک گردان تانک]

نظر به اینکه گردان دژ مورد حمله تانک‌ها و توپخانه‌های دشمن به طور مداوم قرار می‌گیرد و هر لحظه امکان سقوط آن می‌رود مقرر فرمایید در مورد واگذاری یک گردان تانک جهت پشتیبانی و مقابله ابلاغ فرمایید.

شماره: ۲۰۱-۴۸-۵۹

تاریخ: ۵۹/۷/۸

از: ل ۹۲ (ر)

به: ستاد ارونند

[عدم امکان واگذاری یگان]

در حال حاضر کلیه یگان‌ها درگیر عملیات هستند و حتی احتیاط ندارند. تاریخ واگذاری گردان تانک مقدور نیست. همان‌طوری که رکن سوم با فرماندار آبادان تماس گرفت، موقعیت دقیق یگان‌های دشمن را با همکاری نهاجا تعیین و گزارش تا پشتیبانی هوایی انجام شود.

ف ل ۹۲ - سرهنگ قاسمی

شماره: ۲۰۱-۴۸-۶۱

تاریخ: ۵۹/۷/۸

از: ل ۹۲ (ر)

به: ستاد ارونند

[امکان پشتیبانی هوایی و آتش توپخانه و خمپاره]

در حال حاضر، اعزام یگان مقدور نیست. پشتیبانی هوایی انجام می‌شود، ولی توپخانه و خمپاره استفاده شود.

ف ل ۹۲ - سرهنگ قاسمی

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۸۳

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۶۵

تاریخ: ۵۹/۷/۸

از: اروند

به: فل ۹۲

[درخواست پشتیبانی هوایی]

از ساعت ۲۱۰۰ مورخه ۵۹/۷/۷ تا ساعت ۰۶۳۰ مورخه ۵۹/۷/۸ پادگان دژ و پلیس‌راه زیر آتش شدید توپخانه دشمن قرار گرفته است. خواهشمند است حداقل بیست سورتی پرواز جهت پشتیبانی در اختیار این ستاد قرار بدهند.

اروند

شماره: ۲۰۱-۰۶-۰۳-۱۴

تاریخ: ۵۹/۷/۸

از: اروند

به: فل ۹۲

[سرعت در پشتیبانی هوایی]

قوای دشمن از جاده کمربندی به شهر خرمشهر به سمت شمال پادگان دژ در حرکت هستند و شهر زیر آتش سنگین توپ می‌باشد. خواهشمند است دستور فرمایید هرچه سریع‌تر نسبت به انجام پشتیبانی هوایی اقدام لازم انجام نمایند.

اروند

شماره: ۱۳۳۵

تاریخ: ۵۹/۷/۸

از: ستاد اروند

به: فل ۹۲ زرهی

[دفاع نیروی خودی با تمام قوا]

تعداد ۴۵ دستگاه تانک کاملاً در پشت سیل‌بند در پنج کیلومتری پادگان دژ مستقر شده‌اند. نیروی خودی با تمام قوا دفاع می‌نماید. قدرت دشمن زیاد است که فقط می‌توان با پشتیبانی هوایی جلوی پیشروی را گرفت. ف ستاد اروند

شماره: ۱۳۴۰

تاریخ: ۵۹/۷/۸

از: ستاد اروند

به: فل ۹۲ زرهی

[ارسال فوری پل پی‌ام‌پی]

مقرر فرمایید هرچه زودتر در موارد ارسال فوری پل پی‌ام‌پی برای مورد اضطراری به خرمشهر اعزام دارند. ف ستاد اروند

شماره: ۲۰۱-۴۸-۲۱۲

تاریخ: ۵۹/۷/۸

از: ستاد لشکر ۹۲ زرهی رکن سوم

به: ستاد اروند

[واگذاری پل پی‌ام‌پی مقدور نیست]

بازگشت به شماره ۵۹/۷/۸-۱۳۴۰

فعلاً واگذاری پل پی‌ام‌پی مقدور نیست. احتمال دارد به دست دشمن بیفتد.

فل ۹۲ - سرهنگ قاسمی

شماره: ۲۰۱-۰۶-۳-۱۴۷

تاریخ: ۵۹/۷/۹

از: اروند

به: ل ۹۲

[نیاز به تقویت گروهان ژاندارمری خرمشهر]

با توجه به موقعیت حساس گروهان ژاندارمری خرمشهر نیروهای زرهی دشمن در این منطقه مستقر می باشد. مقرر فرمایید نسبت به تقویت گروهان مزبور اقدام سریع به عمل آورند.

شماره: ۲۰۱-۴۸-۶۱

تاریخ: ۵۹/۷/۹

از: ستاد لشکر ۹۲ زرهی ۳

به: ستاد اروند

[نیرو فعلاً وجود ندارد]

بازگشت به شماره ۵۹/۷/۹-۲۰۱-۰۶-۳-۱۴۷

همان طوری که طی شماره ۵۹/۷/۸-۲۰۱-۴۸-۶۱ اعلام گردید نیرو فعلاً وجود ندارد. به محض واگذاری اقدام خواهد شد.

ف ل ۹۲ - سرهنگ قاسمی

شماره: ۱۴۱۲-۰۱-۱۲-۱۲۰

تاریخ: ۵۹/۷/۹

از: ستاد اروند

به: ف ل ۹۲ زرهی

[آمار گردان ۱۶۵]

برابر گزارش گردان ۱۶۵ گروهان یکم این گردان از زمان درگیری رسمی با عراق پرسنل و تجهیزانش به شدت تقلیل یافته است و سلاح اجتماعی مانند خمپاره ۸۱م و آرپی جی ۷ و تفنگ ۱۰۶ ندارد. خواهشمند است در مورد جایگزین اسلحه و پرسنل به اندازه یک گروهان اقدام تا تجدید سازمان و به مقابله با دشمن فرستاده شود. آمار موجودی پرسنل و سازوبرگ به شرح زیر است:

۱. افسر ۳ نفر درجه دار ۱۰ نفر سرباز ۲۰ نفر

۲. اسلحه ژ ۳: ۱۶ قبضه، آرپی جی ۷: یک قبضه

۳. خودرو برای حمل و غذا اصلاً موجود نیست.

ستاد اروند

شماره: ۹۱۱۳

تاریخ: ۵۹/۷/۹

از: ستاد اروند

به: ل ۹۲ زرهی

[فعالیت دشمن در روبه روی پاسگاه خسروآباد]

پاسگاه خسروآباد به طرف اروندکنار زیر آتش سنگین نیروهای دشمن در فاو قرار گرفته. تقاضای کمک هوایی دارند. از روبه روی پاسگاه های خسروآباد در خاک دشمن مشخص است که به طرف پایین شلمچه و حدود در حرکت هستند. مراتب به عرض می رسد.

ستاد اروند

از: ستاد لشکر ۹۲ زرهی (۳)

شماره: ۲۰-۴۸-۲۰۱

به: ستاد اروند

تاریخ: ۵۹/۷/۹

[انهدام پل دشمن در روی کارون]

بازگشت به شماره ۵۹/۷/۱۰-۹۳۳۵

به ژاندارمری ابلاغ شود با کلیه قوا پلی که توسط نیروهای عراقی بر روی کارون نصب شده مورد اصابت قرار داده منهدم نمایند. ضمناً مختصات دقیق جغرافیایی پل مذکور را گزارش تا اقدام لازم به عمل آید.

فل ۹۲ - سرهنگ قاسمی

از: اروند

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۵

به: فل ۹۲

تاریخ: ۵۹/۷/۹

گزارش نوبه‌ای مورخه ۵۹/۷/۹

الف) نیروهای خودی

۱. از گردان دژ برابر اعلام تلفنی سرگرد زارع فقط ۲۰ نفر باقی مانده سایر نفرات غایب و یا مفقود شدند.
۲. از گردان ۲۳۲ تانک چیفتن چهار دستگاه باقی مانده که آن هم احتیاج به تعمیر دارد.
۳. از گردان ۱۶۵ به سرپرستی سرگرد خدرزاده ۶۰ نفر سرباز باقی مانده که آن هم فاقد اسلحه می‌باشند.
۴. از یگان سوارزرهی تاکنون اطلاعاتی در دست نیست.
۵. در حال حاضر نیروهای دشمن از نزدیک خرمشهر عقب رانده شده‌اند و نیروهای خودی در شهر می‌باشند و توسط مردم و مساجد تدارک می‌شوند. در نتیجه عملیاتی نیز اگر انجام شود محسوس نمی‌باشد.
۶. نیروی هوایی به علت درگیری فعالیت ندارد و غیر محسوس است.
۷. هر چند ساعت که از این وضع می‌گذرد روحیه مردم پایین می‌آید.

ب) نیروهای دشمن

۱. دشمن در غرب از پل نو تا پلیس‌راه و از شرق از پلیس‌راه تا حد غربی رودخانه کارون به وسیله تانک خرمشهر را محاصره و در هفت الی ده کیلومتری آن مستقر که به وسیله توپخانه سنگین شدیداً پشتیبانی می‌شود.

۲. از سمت اروند نیز خرمشهر تا آبادان را زیر آتش شدید خمپاره و راکت و حمله هوایی قرار داده است.
۳. پیشنهاد می‌گردد جهت رهایی از این وضع یک پشتیبانی و برتری هوایی به شدت انجام گیرد.
۴. یک نیروی قوی پاتک‌کننده مکانیزه حلقه محاصره را شکسته و بر اثر تک خود لبه جلو منطقه نبرد را ترمیم نماید.

۵. چنانچه کمکی انجام نگیرد، جز سقوط آبادان و خرمشهر و کشته شدن تعدادی از مردم نتیجه دیگری نخواهد داشت.

۶. با تعویض مرتب فرماندهان کنترل و فرماندهی به طور کلی از بین رفته است، زیرا ستون پنجم دشمن ضمن رعایت شدید از کوچکترین ضعف استفاده می‌نماید.

ستاد اروند

شماره: ۱۰۰۵۲۰

تاریخ: ۵۹/۷/۱۰

از: ستاد ارونند

به: تهران

آگهی به: فل ۹۲ زرهی

[آمادگی رزمی یگان‌ها]

آمادگی رزمی یگان‌های زیر امر در حال حاضر عبارتند از:

۱. گردان ۴ تانک سالم (۲۳۲ تانک)

۲. گردان ۱۶۵ پیاده دو دستگاه سربازبر

۳. گردان دژ از ۱۲۰ تفنگ ۱۰۶م ۱۵ سالم می‌باشد.

ف ستاد ارونند

شماره: ۱۰۱۱۴۵

تاریخ: ۵۹/۷/۱۰

از: ستاد ارونند

به: فلشکر ۹۲ زرهی

[نیروهای دشمن در دهانه فاو]

نیروهای دشمن از دهانه فاو تا مقابل شیت تمرکز پیاده کرده و قوای خود را آماده کرده‌اند. تصمیم دارند با یک رشته عملیات آب و خاکی از مرز عبور نمایند. با توجه به اینکه نیروهای موجود در منطقه مشخص نیستند مقرر فرمایند نسبت به تأمین نیروهای پشتیبانی هوایی اقدام لازم به عمل آید. ضمناً در ظرف ۹ ساعت گذشته چهار ستون زرهی به کیفیت نقل و انتقالات از طریق بندر فاو به طرف آبادان و خرمشهر در حرکت هستند مقرر فرمایید سریعاً پیش‌بینی لازم را به عمل آورند.

ف ستاد ارونند

شماره: ۹۱۸۰۰

تاریخ: ۵۹/۷/۱۰

از: ارونند

به: فل ۹۲

[وضعیت کنونی]

وضعیت کنونی منطقه به شرح زیر به عرض می‌رسد.

۱. با توجه به گردان‌های تانک دشمن و تعداد بی‌شمار آنها و کمبود تانک خودی و عدم تأخیر در رسیدن

مهمات، دشمن برتری زمینی در خرمشهر و آبادان دارد.

۲. در ضمن عملاً دفاع به وسیله سه قبضه تفنگ ۱۰۶ در مقابل دشمن به وسیله تکاوران انجام می‌گیرد.

۳. پشتیبانی هوایی امروز خوب ولی احتیاج بیشتری به پشتیبانی هوایی وجود دارد.

۴. حداقل یک گردان تانک در درجه اول مورد نیاز فوری می‌باشد. خطرناک‌ترین دفع ولی در صورت تأخیر

در پشتیبانی هوایی خطر سقوط دو شهر می‌رود.

ف ستاد ارونند

شماره: ۹۴۳۵

تاریخ: ۵۹/۷/۱۰

از: ستاد ارونند

به: فل ۹۲ زرهی

[عبور نیروهای دشمن از پل کارون]

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۸۷/

برابر امریه سماجا روز ۵۹/۷/۱۰ قرار است عراق یک حمله گازانبری به نیروهای مخصوص خود در غرب و شمال بنماید. در این حمله از تانک‌ها و نارنجک‌ها استفاده می‌کند و نیروهای آنها از پلی که توسط نیروهای عراقی بر روی کارون نصب شده گذشته.

۱. درخواست شناسایی هوایی به عمل آید.

۲. ژاندارمری ابلاغ شود با کلیه قوا پل را مورد اصابت قرار داده منهدم نماید.

شماره: ۴ سیار
تاریخ: ۵۹/۷/۱۰

از: آبادان
به: فل ۹۲ زرهی اهواز (۳)

[پشتیبانی هوایی عالی بود و تجدید شود]

پشتیبانی هوایی عالی بود. استدعا می‌کنم اکنون که هدف‌ها مشخص است یک بار دیگر تجدید شود. بسیار ضروری است.

سرهنگ رضوی

شماره: ۳-۴۰۱-۸۴-۵۰-۳۹
تاریخ: ۵۹/۷/۱۱

از: ستاد عملیاتی جنوب آبادان
به: فرماندهی گردان دژ

رونوشت لشکر ۹۲ زرهی جهت استحضار

[نیروی کم در پلیس‌راه خرمشهر]

پیرو ۵۹/۷/۱۰-۳-۴۰۱-۸۴-۵۰-۲

با اینکه مسئولیت جلوگیری از نفوذ دشمن بر محور پلیس‌راه خرمشهر به آن گردان محول گردیده مع الوصف ضمن دوباره بازدید که روز جاری به عمل آمد، نیروی کم از آن یگان در محور یادشده مشاهده گردید. لذا چنانچه تا ساعت ۲۴۰۰ روز جاری دستورات صادره اجرا نشده باشد، برابر مقررات زمان جنگ با مسئولین مربوطه رفتار خواهد شد.

سرهنگ ستاد رضوی

شماره:
تاریخ: [۵۹/۷/۱۲]

از: سرگرد مهدی هدایتی
به: ریاست رکن سوم لشکر
[مشاهدات در پاسگاه حسینیة]

در ساعت ۱۱۱۵۰۰ با هلی‌کوپتر عازم پاسگاه حسینیة واقع در کیلومتر ۴۰ خرمشهر شدم و مشاهدات خود را به شرح زیر به استحضار می‌رسانم.

۱. هلی‌کوپتر در ساعت ۱۱۵۳۰ در پاسگاه حسینیة به زمین نشست.

۲. موضع آتشبار ۱۷۵م در حدود ۱۰ کیلومتر بالاتر از پاسگاه حسینیة به طرف خرمشهر و حدود یک کیلومتر سمت چپ جاده اهواز - خرمشهر قرار داشت.

۳. کارتن کنسرو دلمه بادمجان و یک جعبه سیب و ۴۰ متر تنظیف سلاح و نان و آب و یخ و تعداد ۱۰۰ عدد باتری ۱/۵ ولتی و ۲۰ عدد باتری بی‌سیم پی‌آرسی ۷۷ تحویل سروان اسفندیاری نمودم.

۴. سروان اسفندیاری اظهار نمود حدود ۶ دستگاه توپ دارد که ۳ دستگاه آن حاضر به کار می باشد و همچنین گفتند تاکنون ۹۰۰ گلوله توپ تیراندازی نموده است و از ستاد عملیات جنوب سرهنگ رضوی تماس داشته و از وی دستور می گیرد و هم اکنون به محور شلمچه به خرمشهر تیراندازی می نماید.
۵. سروان اسفندیاری اظهار نمودند احتیاج شدید به یک نفر تعمیرکار توپ دارد.
۶. در حال حاضر، لشکر می تواند از طریق پاسگاه های ژاندارمری حسینییه با آتشبار ۱۷۵م تماس حاصل نماید.
۷. از رودخانه شناسایی به عمل آمد. در صورت لزوم امکان عبور دادن توپ ها به وسیله طراد در محل دارخوین وجود دارد.

سرگرد هدایتی

شماره: ۵۹-۵۰-۸۴-۴۰۱-۳

تاریخ: ۵۹/۷/۱۲

از: ارونند

به: ل ۹۲

[سروان اسفندیاری]

سروان اسفندیاری وسایل خود را جمع آوری و تغییر محل داده لیکن هنوز پل آماده نشد.

سرگرد هدایتی

شماره: ۵۹-۵۰-۸۴-۴۰۱-۳

تاریخ: ۵۹/۷/۱۲

از: ارونند

به: ل ۹۲

[دفع نفوذ افراد عراقی]

گزارش گروهان خسروآباد حاکی است در ساعت ۲۱۳۰ روز ۵۹/۷/۱۱ مأمورین گشت تعدادی در حدود ۱۰ نفر از افراد عراقی که قصد نفوذ به ایران را داشتند مشاهده و پس از مقاومت مأمورین متجاوزین را به عقب نشینی وادار نمودند. مراتب جهت استحضار به عرض می رسد.

اروند

[۵۹/۷/۱۰]

[پیام سرگرد شریف النسب]

پیام سرگرد شریف النسب از خرمشهر به فرماندهی لشکر و استاندار محترم خوزستان

۱. فرماندار در محل نیست.

۲. شهر آب و برق ندارد.

۳. نیروهای خودی زیاد نیستند.

۴. دشمن به خارج از مرز رانده شده.

۵. هرچه زودتر فعالیت عادی از خرمشهر و آبادان آغاز گردد.

سرگرد شریف النسب اعلام داشتند:

۱. نیرو نفرستید. نیرو کافی است.

رکن سوم وضعیت را گزارش کنید.

سرکار سرگرد میرجانی

نیروهای انقلابی ارتش مرکب از نیروهای زمینی، دانشکده افسری و نیروی هوایی، هوانیروز، تکاوران، نیروی دریایی، سپاه پاسداران و گروه‌های انقلابی متعهد ساعت ۴ روز ۵۹/۷/۱۰ در یک نبرد شدید دشمن را که به شهر وارد گردیده بود منهدم ساختند. هم‌اکنون مرز ایران و عراق گورستان تانک‌های دشمن گردیده و صدها تانک سوخته شده و تعدادی تانک سالم به غنیمت گرفته شده است.

سرگرد شریف‌النسب

شماره: ۱۲۸-۴۸-۲۰۱

تاریخ: ۵۹/۷/۱۲

از: ل ۹۲ زرهی (۳)

به: ف گردان ۴۸۴ پل

[تغییر مکان آتشبار ۱۷۵م به شرق کارون]

دستور دهید آتشبار ۱۷۵م مستقر در مجاور ایستگاه حسینی را با هرگونه تدبیر و با استفاده از کلیه مقدرات موجود گردان و با همکاری سرگرد هدایتی ظرف امشب ۵۹/۷/۱۲ تا شروع روشنایی ۵۹/۷/۱۳ به شرق کارون تغییر مکان دهید. هرگونه سستی و عدم اجرای دستور یعنی عدم تغییر مکان آتشبار، برابر مقررات زمان جنگ با شما رفتار خواهد شد.

فل ۹۲ - سرهنگ قاسمی

شماره: ۸۰-۴۸-۲۰۱

تاریخ: ۵۹/۷/۱۱

از: لشکر ۹۲ زرهی (۳)

به: ستاد ارون

[اعزام طراد]

طراد امروز صبح در ساعت ۰۹۰۰ در منطقه اعزام گردید.

فل لشکر

شماره: ۱۲۲-۵۰-۱۸۴-۴۰۱

تاریخ: ۵۹/۷/۱۲

از: ارون

به: فل ۹۲

آگهی: ژاندارمری ناحیه

[درخواست پشتیبانی هوایی]

به قرار اطلاع و برابر گزارش مأمورین اعزامی به جبهه، دشمن در حوالی پاسگاه حدود ایران و پاسگاه مؤمنی ایران و در عرایض و مقابل پاسگاه ۲۵ کیلومتر ۲۵ در حال تجدید سازمان و از طریق محور شلمچه تدارک و مشغول تجدید سازمان برای حمله قطعی به خرمشهر است. لذا استدعا دارد هواپیماهای دولت جمهوری اسلامی ایران فردا اول وقت قبل از طلوع آفتاب این منطقه را زیر آتش قرار بدهند. بدیهی است اقدامات لازم با استفاده از توپخانه‌های موجود به عمل خواهد آمد.

اروند

شماره: ۳-۴۰۱-۴۸-۵۰-۱۰۸

تاریخ: ۵۹/۷/۱۳

از: ستاد اروند

به: فل ۹۲ زرهی

[گلوله باران فرودگاه و شهر خرمشهر]

برابر اعلام شهربانی آبادان مستند به گزارش سرگرد علی زاده رئیس فرودگاه برای چندمین بار هر وقتی به موج بی سیم عراق روی بی سیم داخلی فرودگاه منعکس می شود و پیام رمزی مخابره می نماید، بعد از ده دقیقه فرودگاه و شهر خرمشهر گلوله باران می گردد. پیشنهاد می شوند منبع مکاتبات و پیام ها را در شب بین لشکر و ستاد عملیات جنوب و همچنین واحدهای زیر امر به جای بی سیم، تلفنی انجام گیرد.

خواهشمند است دستور فرمایید نظر آن لشکر را در این مورد اعلام نمایند.

ف ستاد اروند

شماره: ۳-۴۰۱-۸۴-۵۰-۱۴۱

تاریخ: ۵۹/۷/۱۴

از: اروند

به: فل ۹۲

[تجدید سازمان دشمن برای تصرف خرمشهر]

بازگشت ۵۵-۷۰-۵۰۱-۵۹/۷/۱۴

تیپ عراقی در سه بار به خرمشهر هجوم و عقب نشینی کرده است. هم اکنون از پل دوربند به بعد در محور شلمچه و به صورت نیم دایره ای به شعاع هشت تا چهار کیلومتر اطراف خرمشهر را در محاصره دارد و مشغول تجدید سازمان برای اجرای یک تک هماهنگ و تصرف خرمشهر و آبادان است. برای تخریب روحیه مردم این منطقه تمام طول شب خانه های مردم بی دفاع را زیر آتش توپخانه قرار می دهد تا شهر را از سکنه خالی کند و مقاومت مردم را در هم بکوبد. روز گذشته دو فروند هواپیمای متجاوز، ستاد عملیاتی جنوب را مورد هجوم قرار داده و بمب ها در فاصله هر ۲۰ متری به زمین خورد و چهار نفر شهید شدند و در هر کشتی که با پرچم از دو طرف حرکت کند هدف طرف مقابل قرار می گیرد، نقل و انتقالات و تدارکات دشمن در شب به طور مستمر ادامه دارد. نیروهای خودی به شرح زیر است:

۱. هفت دستگاه تانک سالم

۲. تعدادی نفر پیاده

۳. در حدود ۱۲ قبضه تفنگ ۱۰۶م و سایر سلاح متوسط شامل خمپاره ۶۰ و ۸۱ و سه قبضه با سه آتشبار توپخانه شامل یک آتشبار کاتیوشا، یک آتشبار ۱۳۰م با چهار قبضه توپ، یک آتشبار عملیاتی ۱۳۰م مستقر در قُصبه پشتیبانی آتش می شود.

۵. سایر نیروهای پیاده که مدت ده روز است در عملیات شرکت کرده اند بسیار فرسوده هستند.

۶. برای نیروها تقسیم کار شده و از پشتیبانی توپخانه و هوایی برخوردار هستند.

۷. عمل تدارکات به وسیله مردم انجام می شود و فعلاً حالت پدافندی داریم. به محض سروسامان گرفتن امور ستادی و ترابری و گشایش بهتر در کار نیروها، به یاری خداوند هجوم را آغاز خواهیم کرد.

اروند

شماره: ۲۰۱-۴۸-۷۸

تاریخ: ۵۹/۷/۱۵

از: اروند

به: ف ل ۹۲

[عقب‌نشینی دشمن و محل استقرار]

بازگشت به شماره ۵۰۱-۱۷۰-۱۷۴

۱. نیروی دشمن در مختصات ۷۹-۲۶ نقشه ۱/۵۰۰۰۰ عقب‌نشینی کرد و در داخل جنگل نخلستان عرایض به بالا مستقر گردیده است.

۲. یک ستون نظامی حدود ساعت ۱۴۰۰ روز جاری در حال حرکت به طرف خرمشهر از طریق جاده خرمشهر - اهواز دیده شده است.

اروند

شماره: ۲۰۱-۴۸-۷۵

تاریخ: ۵۹/۷/۱۵

از: اروند

به: ف ل ۹۲

[نتیجه آتش گردان ۳۴۲ توپخانه]

برابر گزارش گد ۳۴۲ توپخانه قُصبه عملیات زیر در مورخه ۱۳ و ۵۹/۷/۱۴ توسط این یگان انجام شده است:

(۱) انهدام یک دستگاه مرزی دشمن

(۲) محل تجمع و ادوات زرهی دشمن

(۳) استراحتگاه و محل تجمع پرسنل نظامی دشمن

(۴) پادگان انبار مهمات در منطقه منهدم گردید.

اروند

شماره: ۲۰۱-۴۸-۶۵

تاریخ: ۵۹/۷/۱۵

از: اروند

به: ف ل ۹۲

[وضعیت خودی و دشمن]

بازگشت به شماره ۵۹/۷/۱۵-۲۰۱-۴۸-۲۲

۱. وضعیت خودی: در حال حاضر با گردان دژ و گردان ۱۰ - اف در خط و یگان تکاوران دریایی در احتیاط با پشتیبانی هوایی یگان هوانیروز و آتش پشتیبانی آتشبارهای ۱۲۲م و کاتیوشا تک و با مختصات ۷۳۰۰۰ و ۲۲۰۰۰ (۷۷۰۰۰ - ۲۹۰۰۰) پیشروی نموده‌اند.

۲. وضعیت دشمن: در این وضعیت استقرار نیروهای دشمن با در نظر گرفتن مختصات که در مورد وضعیت نیروهای خودی بند یک تشریح گردیده است، در مختصات (۷۳۵۰۰ - ۲۱۰۰۰) و (۷۵۵۰۰ - ۲۴۰۰۰) و (۷۷۰۰۰ - ۲۷۰۰۰) می‌باشد محل استقرار یگان‌های مشروحه زیر عراق:

۱. تیپ ۸ مکانیزه در منطقه شلمچه عراق

۲. تیپ ۱۲ زرهی در شلمچه عراق

۳. لشکر ۵ مکانیزه در بصره

۴. قرارگاه مقدم و پاسگاه فرماندهی در هویزه که شامل (الف) تیپ ۲ مکانیزه محور خرمشهر - اهواز (ب)

تیپ ۲۶ زرهی محور خرمشهر - بهمنشیر.

ستاد اروند

شماره: ۲۰۱-۴۸-۸۲

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۱۶

از: ارونند

به: ل ۹۲

[مقابله با هجوم زرهی نیروهای عراق]

امروز ۵۹/۷/۱۶ آبادان زیر آتش قرار گرفته. با دادن مختصات دشمن، به تقاضای پشتیبانی هوایی این ستاد پاسخ داده نشده است. تکلیف مردم این منطقه مهم نفتی چیست؟ ستاد مستقر در منطقه که مردم از آن انتظار دارند و به انگیزه فوق و همچنین نداشتن یک نیروی زرهی قوی، قادر به مقابله با هجوم زرهی نیروهای عراقی نیستیم.

اروند

شماره: ۳-۴۰۱-۸۴-۵۰-۲۳۷

تاریخ: ۵۹/۷/۱۶

از: ستاد ارونند

به: تیپ لشکر ۹۲ زرهی

آگهی: ژاندارمری جمهوری اسلامی

موضوع: آخرین وضعیت جبهه خرمشهر

۱. امروز توپ ۱۳۰م به علت نداشتن گلوله هیچ فعالیتی نداشت.
 ۲. کاتیوشا هدف‌های تعیین شده سپس عراق و مقابل جزیره مینورا در خاک عراق هدف قرار داد و خسارات مالی و جانی مهمی به دشمن وارد ساخت.
 ۳. واحد هوانیروز دو پرواز روی دشمن داشت و موفق شد چند دستگاه تانک دشمن را منهدم کند.
 ۴. در گمرک خرمشهر مأمورین ژاندارمری مرتباً از داخل خاک عراق زیر آتش قرار گرفته و تعدادی تلفات و زخمی داشت.
 ۵. ارتش عراق در فاصله ۶ الی ۸ کیلومتری اطراف خرمشهر بر خلاف چند روز پیش حالت دفاعی گرفته و مواضع خود را محکم می‌کند.
 ۶. یک گروهان از نیروهای عراق از طرف خرمشهر به طرف کارون رفته و قصد زدن پل روی کارون را داشته تا محور اهواز - آبادان را از طریق دارخوین بسته و خرمشهر و آبادان را از سه طرف در محاصره قرار دهد.
 ۷. روی هم‌رفته ما امروز به علت نداشتن آتش کافی برعکس روز گذشته فعالیت چشمگیری نداشتیم.
- ف ستاد ارونند

شماره: ۲۰۱-۴۸-۸۹

تاریخ: ۵۹/۷/۱۶

از: ستاد عملیات جنوب

به: ف ل ۹۲ زرهی ۳

موضوع: گردان دژ

مقام عالی را آگاه می‌سازم:

به طوری که استحضار دارید از بدو حمله ناجوانمردانه رژیم بعث عراق به مرزهای ایران پرسنل گردان مذکور با رشادت با مزدوران بعثی درگیر بوده و در اثر آتش توپخانه و سایر آتش‌های دشمن حدود ۱۲۰ نفر از پرسنل آن شهید یا مجروح شده و از صحنه جنگ خارج گردیده‌اند. عده‌ای نیز مفقود و تعدادی مرتکب نُهست شده‌اند. با نگرش به موارد فوق، یگان مزبور آمادگی رزمی خود را از دست داده است. استدعا می‌شود مقرر فرمایید به منظور تعویض گردان دژ یک گردان پیاده مکانیزه به منطقه اعزام دارند.

ف ستاد عملیات جنوب - سرهنگ رضوی

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۹۳

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۰۷

تاریخ: ۵۹/۷/۱۸

از: اروند

به: ل ۹۲

[درخواست نیروی کمکی]

وضعیت نیروهای خودی در حوالی دوربند در محور شلمچه - خرمشهر ۲۶۵۹ شمال پادگان دژ ۲۸۷۳ مستقر و با دشمن درگیر می‌باشند که با آتش‌های پشتیبانی پیشروی دشمن سد گردیده است. در حال حاضر هلی‌کوپترهای موجود به علت بدی هوا قادر به پرواز و پشتیبانی آتش نمی‌باشند. مقرر فرمایید به منظور تقویت نیروهای خودی یک گردان زرهی و دو گردان پیاده مکانیزه و یک گردان توپخانه به منطقه اعزام دارند.

اروند

شماره: ۴-۳۵-۱-۱۴

تاریخ: ۵۹/۷/۱۹

از: ستاد عملیات اروند

به: لشکر ۹۲

رونوشت به گروهان شادگان آبادان

[اطلاعات واصله از دشمن]

یگان‌های توپخانه مستقر در منطقه خبر واصله حاکمیت یکی از واحدهای لشکر ۹ زرهی عراق هم‌اکنون در ایستگاه راه‌آهن در کیلومتر ۷۰ مستقر می‌باشد.

سپاه دوم ارتش عراق به لشکر ۵ دستور می‌دهد که وسیله عوامل خود نسبت به شناسایی مواضع توپخانه ارتش ایران اقدام نماید. خواهشمند است جهت سرکوبی دشمن نسبت به اعزام نیرو به هر شکلی اقدام عاجل معمول دارند.

شماره: ۳/۴۰۱/۸۴/۵۰/۳۱۳

تاریخ: ۵۹/۷/۲۰

از: ستاد اروند

به: لشکر ۹۲ زرهی

[درخواست نیروی کمکی برای خرمشهر و آبادان]

۳۲ تانک دشمن از سلمانیه به طرف آبادان در حرکت است. چنانچه لشکر با نیروهای کمکی و پشتیبانی هوایی و هوانیروز اقدام ننماید شهر آبادان و خرمشهر با سقوط حتمی روبه‌رو خواهد بود.

سرهنگ رضوی

شماره: ۳۰۰۱-۱۲

تاریخ: ۵۹/۷/۱۸

تلفنگرام

به: فرمانده هوانیروز در منطقه دزفول

[اجرای آتش با هلی‌کوپتر]

دستور فرمایید مواضع توپخانه دشمن که از ساعت ۱۴۰۰ آتش خود را روی شهر دزفول روانه کرده است با یک دیده‌بان مقدم توپخانه از گروه ۵۵ توپخانه شناسایی و مواضع را تعیین و در صورت امکان با هلی‌کوپترهای کبرا خنثی نمایید.

جانشین عملیات دزفول - سرهنگ ستاد حسینی

شماره: ۳۰۰۱/۸

تاریخ: ۵۹/۷/۱۸

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا (جنوب)

به: ف تیپ ۸۴

[تیپ دفاع قطعی نماید]

برابر دستوراتی که دوروز پیش از این تاریخ داده ام، تیپ بایستی در دهلران دفاع قطعی نماید. دستور دهید فوراً نتیجه اجرای دستور را گزارش و موفقیت محلی خود را اطلاع دهید.

سرتیپ ظهیرنژاد

از طرف: سرهنگ ستاد حسینی

شماره:

تاریخ:

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا (جنوب)

به: ل ۹۲

[فشار شدید دشمن در خرمشهر]

طبق اطلاع واصله فشار دشمن در خرمشهر شدید است. دستور دهید پشتیبانی آتش مقدور به وسیله لشکر به عمل آید و با هماهنگی استانداری خوزستان از نیروهای مقاومت مردمی برای تقویت دفاعی شهر استفاده شود. جانشین عملیات قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

سرهنگ ستاد حسینی

[پیام فرماندار آبادان]

گوینده پیام: سرهنگ بختیاری

گیرنده پیام: سرهنگ اصفهانی

ساعت ۰۸۴۵ روز ۵۹/۷/۱۸

خلاصه پیام فرماندار آبادان

وضع آبادان و خرمشهر بسیار خراب است.

راه دارخوین نزدیک است به دست متجاوزین بیفتد.

کشته و زخمی زیاد و نیاز شدید به آمبولانس احساس می شود.

روحیه مردم خیلی قوی است.

نیاز به پشتیبانی شدید و قوی توپخانه است.

آنی حضوری

شماره: ۲۰۱-۰۸-۶-۲۰

تاریخ: ۵۹/۷/۱۸

از: نزاجا - عملیات

به: قرارگاه عملیاتی جنوب، سماجا (مرکز فرماندهی)

[وضع خرمشهر و اعزام آتشبار]

به عرض می رساند در کمیسیون مورخه ۵۹/۷/۱۸ که برابر روش جاری در ستاد مشترک تشکیل گردید، به علت بحرانی بودن وضع خرمشهر تأکید گردید که هرچه سریع تر حداقل باید یک آتشبار توپخانه ۱۰۵م م با مهمات کافی از ل ۲۱ پیاده حمزه که در منطقه دزفول مستقر می باشد به خرمشهر اعزام گردد. در صورت تصویب

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۹۵

تیمسار فرماندهی، این آتشبار در ۵۹/۷/۱۹ به خرمشهر اعزام شود. در صورتی که به این آتشبار نیاز می‌باشد دو راهکار پیشنهاد می‌گردد.

الف) یک آتشبار از لشکر ۲۸ یا ۷۷ پیاده برداشت شود و اعزام گردد.

ب) آتشبار از لشکر ۲۱ به خرمشهر اعزام شود. سپس از لشکرهای ۲۸ یا ۷۷ جایگزین گردد.

راهکار «ب» به علت نیاز فوری خرمشهر به توپخانه ارجح به نظر می‌رسد. استدعا دارد اوامر عالی را تلفنی امر به ابلاغ فرمایید تا تأخیری ایجاد نگردد.

سرتیپ خزاعی

شماره: ۲۳-۶-۰۸-۲۰۱

تاریخ: ۵۹/۷/۱۹

از: نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات

به: سماجا (مرکز فرماندهی)

[تابعیت یگان‌های نزاجا در خرمشهر]

پیرو شماره ۲۲-۶-۰۸-۲۰۱-۵۹/۷/۱۹

نظر به اینکه تعدادی از یگان‌های نزاجا در خرمشهر مستقر می‌باشند خواهشمند است مقرر فرمایید به طور صریح اعلام دارند که یگان‌های مذکور در زیر امر کدامیک از قرارگاه‌ها در خرمشهر باید قرار بگیرند.
ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

آنی

شماره: ۱۵۷۸۰

تاریخ: ۵۹/۷/۱۹

از: معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا

به: قرارگاه تاکتیکی در تیپ ۲ دزفول

[اعزام پرسنل کمکی از اصفهان به اهواز]

پیرو شماره ۴۳ ۵۹/۷/۱۹-۱۵۶۹۸

پرسنل منظور شده در شماره پیروی در ساعت ۰۹۳۰ مورخه ۰۷/۲۰ جاری از اصفهان به اهواز اعزام خواهند شد. دستور فرمایید پیش‌بینی‌های لازم را بنمایند. پرسنل هوانیروز آمادگی دارند که در ساعت ۰۸۳۰ روز ۵۹/۷/۲۰ از تهران به اصفهان حرکت که در معیت پرسنل موجود در اصفهان به اهواز عزیمت نمایند. لذا خواهشمند است دستور فرمایید دو فروند هواپیمای سی ۱۳۰ یک فروند در ساعت ۰۷۳۰ در فرودگاه مهرآباد جنوبی آماده تا از مسیر تهران - اصفهان به اهواز اعزام کنند. ضمناً گد اصفهان تعدادی از پرسنل موجود را ترابری خواهند نمود.

فروند دوم در ساعت ۰۸۳۰ در اصفهان آماده باشند تا بقیه پرسنل باقیمانده فروند یکم را به اهواز ترابری نمایند.

معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا

گیرنده: سماجا ۳

از: تهران نزاجا
به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب
شماره: ۱۵۵۳۴
تاریخ: ۵۹/۷/۱۸
[درخواست اعزام نیروی کمکی]

گزارش ستاد ارونند نیروهای خودی در حوالی توربند در محور شلمچه - خرمشهر مستقر و با دشمن درگیر می باشند که با آتش پشتیبانی دشمن سد گردیده است. ستاد مزبور به منظور تقویت نیروهای خودی تقاضا دارد در صورت امکان یک گردان زرهی و دو گردان پیاده مکانیزه و یک گردان توپخانه به منطقه خرمشهر اعزام گردد. ل ۹۲ در مورد درخواست یگان با ستاد موقت عملیات جنوب مکاتبه نمایند.

ف نزاجا

پاسخ داده شده، اعزام نیرو مورد نیاز می باشد.

از: تهران
به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در تیپ ۲ دزفول
شماره: ۱۵۶۹۸
تاریخ: ۵۹/۷/۱۹
[اعزام پرسنل داوطلب هوانیروز]

تعداد ۲۰۰ نفر پرسنل داوطلب هوانیروز در روز جاری به وسیله دو فروند هواپیمای سی ۱۳۰ از اصفهان به اهواز اعزام خواهند شد. این پرسنل باید در اختیار سرگرد شریف النسب قرار گرفته تا هلی برد زدن نامبردگان در پشت ستون پیاده شده و عملیات را هدایت نماید. لشکر حق برداشت این پرسنل را نخواهد داشت و باید نهایت همکاری با عناصر مورد بحث به عمل آید.

ف نزاجا

گیرنده: سماجا ۳، جهت استحضار و واگذاری دو فروند هواپیمای سی ۱۳۰ و صدور دستورات لازم به سرگرد شریف النسب.

از: نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات
به: فرماندهی لشکر ۷۷
شماره: ۲۵-۶-۰۸-۲۰۱
تاریخ: ۵۹/۷/۱۹
آگهی: سماجا - قرارگاه تاکتیکی جنوب ل ۹۲
[اعزام آتشبار ۱۰۵ م به اهواز]

پیرو رمز ۲۲-۶-۰۸-۲۰۳-۵۹/۷/۱۹

دستور فرماید با توجه به هماهنگی های لازم انجام شده آتشبار ۱۰۵ م را سریعاً در ظرف روز جاری با هواپیمای سی ۱۳۰ از طریق نیروی هوایی در اختیار گذاشته خواهد شد، به اهواز در خوزستان اعزام نموده و مورد بهره برداری قرار گیرد نتیجه و ساعت حرکت گزارش گردد.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

از: سماجا
به: نزاجا
شماره: ۲۱۸۰-۰۲-۲۹-۱۷۱
تاریخ: ۵۹/۷/۱۹
[اعزام آتشبار از لشکر ۷۷ به خرمشهر]

۱. به منظور پشتیبانی عملیاتی یگان‌ها در خرمشهر در شورای ستادی مورخه ۵۹/۷/۱۹ که در حضور فرماندهی نیروهای مسلح و با شرکت جانشین ف نازجا تشکیل شد، تصمیم گرفته شد که یک آتشبار ۶ تپه از لشکر ۷۷ مشهد در ظرف شب جاری اعزام گردد.

۲. دستور فرمایید در ظرف شب جاری آتشبار مزبور به خرمشهر عزیمت و با همکاری نه‌جا ترتیب حمل آتشبار داده شود.

ج سماجا - سرتیپ فلاحی
از طرف: سرهنگ صفاپور

از: نازجا (عملیات) شماره: ۲۹۵۷
به: ل ۹۲ اهواز تاریخ: ۵۹/۷/۱۹
[حرکت آتشبار ۱۰۵م به اهواز]

یک آتشبار توپخانه با خودرو بار مبنای مربوطه با سه فروند هواپیمای سی ۱۳۰ از ساعت ۰۱۱۵ روز ۵۹/۷/۲۰ جاری الی ساعت ۳ روز جاری از مشهد به اهواز حرکت نمودند.

سرهنگ صانعی فرد

از: ل ۹۲ زرهی (۲) شماره: ۳۰۰۱/۱۳
به: ستاد عملیات مقدم (اطلاعات) تاریخ: ۵۹/۷/۱۹
[عبور دشمن از دارخوین به شرق کارون] ساعت: ۱۰۲۰

در ساعت ۰۹۲۰ روز جاری اطلاع حاصل شد که نیروی دشمن از ساحل غربی کارون در محل دارخوین به طرف ساحل شرقی کارون عبور کرده و هم‌اکنون در دو طرف جاده اهواز - آبادان در حال حرکت به سمت آبادان می‌باشد. مراتب جهت اطلاع اقدام می‌گردد.

ف ل ۹۲ زرهی - سرهنگ قاسمی

از: م ع ت نازجا (عملیات) خیلی فوری شماره: ۲۰۰۱-۱۲
به: ف ل ۲۱ پ تاریخ: ۵۹/۷/۱۹
[قصد حمله دشمن به پل کرخه]

با توجه به فعالیت‌های اخیر دشمن در منطقه دزفول احتمالاً قصد حمله به پل کرخه را دارد. اقدامات زیر را انجام و نتیجه را گزارش نمایند.

۱. طرح پاتک به منطقه سرپل را تهیه در صورت تک دشمن بدون فوت وقت اجرا گردد.
۲. طرح پدافندی در شرق رودخانه کرخه و محور شوش - اندیمشک را تهیه و یگان‌ها به نحوی گسترش یابند که به محض احساس تهدید جدی مواضع پدافند را بدون کسب دستور از قرارگاه تاکتیکی اشغال نمایند.
۳. مأموریت آمادگی عملیاتی برای خنثی کردن تک احتمالی دشمن در پای پل کرخه به عهده آن لشکر محول پیش‌بینی‌های لازم برای عکس‌العمل سریع معمول گردد.

سرهنگ ستاد حسینی

خیلی فوری

شماره: ۱۵۷۷۸
تاریخ: ۵۹/۷/۱۹

از: تهران
به: قرارگاه تاکتیکی در دزفول
[عبور دشمن از کارون و اشغال جاده آبادان]
برابر اعلام سماجا:

۱. به استناد اعلام نزاجا مستند به اطلاعات واصله، نیروهای دشمن از نزدیکی روستای سلیمانیه عبور نموده و جاده آبادان را اشغال نموده و کلیه وسایل نقلیه در جاده خرمشهر را گروگان می گیرند و شهر خرمشهر و آبادان از طرف دشمن زیر گلوله دشمن قرار گرفته است و احتمالات بعدی برای حرکت به طرف جاده بندر ماهشهر و شهرستان شادگان خواهد بود.
۲. برابر اعلام نهاجا دشمن ناحیه شادگان را به تصرف درآورده، به سمت بندر امام خمینی در حال حرکت است. مراتب جهت آگاهی و اقدام لازم اعلام می گردد.

تهران

شماره: ۳۰۰۱-۴۱
تاریخ: ۵۹/۷/۲۰

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان
به: ف لشکر ۹۲ زرهی
[تشکیل دسته های ضدتانک]

دستور فرماید با استفاده از پرسنل آموزش دیده دراگون که در تاریخ ۵۹/۷/۲۰ اعزام گردیده اند، دسته های ضدتانک گردان های پیاده مکانیزه را تکمیل و یا به صورت تیمی مورد استفاده قرار دهند. چنانچه کمبود موشک دراگون وجود دارد، تلگرافی از تهران درخواست نمایند.
سرهنک ستاد حسینی

خیلی فوری

شماره: ۳۰۰۱/۳۹
تاریخ: ۵۹/۷/۲۰

از: م.ع.ت نزاجا (دزفول)
به: ف تی ۵۸ پ
[تصرف شمال عین خوش بنا به دستور]

آماده باشید به محض ابلاغ دستور در محور آبدانان، مورموری، عین خوش حرکت نموده و به محض وصول به مواضع دشمن در دشت عباس را از جناح چپ زیر آتش بگیرید و بنا به دستور هماهنگ باشید. یگان های نزاجا که از عناصر لشکر ۲۱ پیاده خواهند بود به موضع عین خوش تک نمایند و ارتفاعات شمال موضع عین خوش در غرب رودخانه چیخواب را تصرف و تأمین نمایند.

سرهنک ستاد حسینی

شماره: ۷۰۱/۰۳/۲۸
تاریخ: ۵۹/۷/۲۰

آنی

از: گروه رزمی تی ۳۷
به: ف ستاد عملیاتی
[وضعیت گروه رزمی تی ۳۷]

موضع این گروه کاملاً کشف شده است و به علت موقعیت زمین هیچ گونه تغییری موضع امکان پذیر نیست. تلفات و ضایعات روزانه بی نهایت سنگین است، باقیمانده پرسنل به طور کلی روحیه خود را از دست داده اند و انتظار هیچ گونه کارآیی از آنها نمی رود اگر فکری به حال این گروه نشود در ظرف ۲۴ ساعت یا حداکثر ۴۸ ساعت دیگر آثاری از این گروه باقی نخواهد بود. مراتب جهت هرگونه اقدام مقتضی به عرض می رسد. ف گروه رزمی تی ۳۷ سرگرد اسدزاده

آنی - حضوری

شماره: ۲۰۱/۴۸/۱۳۹

تاریخ: ۵۹/۷/۱۹

از: ل ۹۲ اهواز

به: معاونت عملیات و اطلاعات

آگهی به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

[عبور دشمن از کارون و اسارت تعدادی زن و مرد]

به استناد گزارش استانداری خوزستان نیروهای مهاجم عراقی از طریق رودخانه کارون در محل سلیمانیه از رودخانه عبور نموده اند و تا داخل در حدود ۳۰۰ نفر را به اسارت گرفته اند که تعداد ۶۴ نفر زن را آزاد و به محل اولی بازگردانده شده اند. حدود ۸۰ تانک از رودخانه عبور نموده در سنگرهایی که از طرف جاده کنده اند استفاده گردیده و توپخانه هوایی دشمن به سه قسمت تقسیم گردید. یک قسمت به طرف اهواز یک قسمت به طرف آبادان و قسمت سوم به سمت ماهشهر روانه شده اند. توپخانه قسمت آبادان فعال و دو قسمت دیگر خاموشند. استانداری اعلام نموده در صورتی که امشب نیروهای مهاجم پاکسازی نشوند، شهرستان آبادان - خرمشهر - شادگان - دارخوین - ماهشهر سقوط خواهد کرد. مراتب استحضاراً به عرض می رسد.

ل ۹۲ اهواز

آنی

شماره: ۱۵۷۷۴

تاریخ: ۵۹/۷/۲۰

از: معاونت عملیات اطلاعات نزاجا

به: قرارگاه تاکتیکی در منطقه تیپ ۲ دزفول

[قصد دشمن از طریق جاده آبادان - ماهشهر]

برابر اعلام سماجا:

۱. برابر اطلاعات واصله، دشمن در نظر دارد از طریق جاده آبادان - بندر ماهشهر و از طریق شادگان، بندر امام خمینی و بندر ماهشهر را مورد تهدید قرار دهد.

۲. دستور فرمایید با توجه به اهمیت اقتصادی بندر سریعاً نیروهای لازم جهت دفاع و حفظ بندر یادشده اعزام گردد.

ب) اعزام یک گروه مجهز به آرپی جی ۷ با هلی کوپتر به منطقه قبل از اعزام نیروهای اصلی توصیه می شود.

پ) حفاظت پل های مشرف به جزیره آبادان (آزادگان) و پل خرمشهر روی کامیون توصیه می شود.

معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا

از: معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا
به: قرارگاه تاکتیکی در منطقه تیپ ۲ دزفول
آگهی به: لشکر ۹۲ زرهی اهواز
[تغییر موضع یگان های توپخانه]

برابر اعلام سماجا نظر به اینکه نیروهایی که از دشمن از رودخانه کارون عبور می دهند جاده قدیم آبادان - اهواز و جاده آبادان - ماهشهر را تهدید خواهند کرد. سماجا پیشنهاد می نماید چنانچه نزاجا صلاح بداند یگان توپخانه مستقر در خسروآباد تغییر موضع داده به طوری که بتواند ضمن انجام مأموریت اصلی روی یگان هایی که از رودخانه عبور نموده اند در صورت شروع آتش، آتش بنمایند. نزاجا پیشنهاد می نماید ضمن تأیید اظهاریه سماجا در مورد تغییر مکان یگان مورد نظر، این یگان از جبهه آبادان خارج و در امتداد محور آبادان - ماهشهر اشغال موضع نموده یا در صورتی که محوره های آبادان - ماهشهر و آبادان - اهواز به وسیله دشمن بسته شد، این یگان مورد محاصره و احیاناً مواجهه با اتمام مهمات نگیرد.

معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا

از: ستاد عملیاتی منطقه دزفول
به: ف قرارگاه تاکتیکی رده مقدم نزاجا
[تأمین پهلوی چپ]

برابر گزارش تیپ ۲ با وجودیکه بارها گزارش شده از لشکر ۲ یک دسته ضدتانک یا تانک در پهلوی چپ مستقر شود که جلو دور زدن دشمن گرفته شود تاکنون اقداماتی نشده است و یگان های مستقر در مواضع در سطحی نیستند که هم سرپل را حفظ کند و هم پهلوی چپ را. لذا چنانچه این جابجایی انجام نشود پهلوی چپ آسیب پذیر است. نیروی هوایی از تاریخ ۵۹/۷/۱۵ پشتیبانی خود را به طور مطلق قطع نموده است. مراتب جهت استحضار به عرض می رسد.

ف ع منطقه دزفول - سرهنگ ملک نژاد

گیرندگان:

۱. ف ل ۹۲ جهت آگهی و هرگونه اقدام لازم
۲. ف تی ۹۲ زرهی، فرمانده قرارگاه تاکتیکی نزاجا در دزفول

از: شماره: ۱۵۹۱۲
به: تاریخ:
[آخرین وضعیت]

برابر اعلام نزاجا
۱. جاده خرمشهر - اهواز از کیلومتر ۲۴ الی ۴۶ در اختیار دشمن است.

۲. در کیلومتر ۲۰ خرمشهر - اهواز دشمن مبادرت به زدن پل روی کارون نموده است و تعداد ۱۵ دستگاه تانک و خودروهای خود را به طرف دیگر رودخانه منتقل نموده است و قریه مارد را که در ۱۵ کیلومتری شمال جاده آبادان - ماهشهر می‌باشد تصرف کامل نموده و اکنون ضمن اینکه خمپاره‌اندازهای دشمن مرتباً حوالی پل بهمنشیر را می‌زند مشغول پیشروی به طرف پل بهمنشیر می‌باشد.

۳. از سلیمانیه تعدادی از اسرای مرد را گرفته و زن‌ها را آزاد کرده‌اند.

۴. تعداد نیروهای دشمن در شمال دارخوین و سلیمانیه رو به ازدیاد.

۵. یک هواپیمای فانتوم را مورد هدف قرار داده و خلبان آن را که بیرون پریده بود دستگیر و به عقب جبهه تخلیه نموده‌اند.

تهران - نزاجا

شماره: ۱۵۹۱۸
تاریخ: ۵۹/۷/۲۰

از: عملیات اطلاعات تهران
به: ل ۹۲ منطقه عملیات تاکتیکی نزاجا در جنوب
[وضعیت دشمن و خودی در منطقه آبادان]

برابر اعلام سماجا

۱. جاده نفوذی به جزیره آبادان در اختیار دشمن ولی طبق خبر رسیده در ساعت ۱۲۰۰ روز ۵۹/۷/۱۹ جاده آبادان و بندر امام خمینی هنوز باز بوده و با توجه به گسترش نیروهای دشمن به احتمال زیاد امشب بسته خواهد شد.

۲. پانزده دستگاه تانک دشمن در منطقه نفوذ مشاهده شده است و حدود یک گردان تانک و یک گردان پیاده مکانیزه در شرق کارون گسترش یافته است.

۳. تمام راه‌های سلیمانیه - مارد را گرفته‌اند.

۴. شواهد نشان می‌دهد که هم‌اکنون دشمن مشغول تقویت مواضع خود در شرق کارون می‌باشد.

۵. ضمناً موجودی آماد نیروهای نزاجا در آبادان و خرمشهر و حداکثر سه روز خواهد بود و مرکز آماد مهمات در بندر امام خمینی می‌باشد. در صورتی که راه اهواز در کنترل نیروهای دشمن قرار گیرد پشتیبانی غیرعملی خواهد بود.

۶. دستور دهید: (الف) طرح لشکر به راه عمل متقابل چیست (ب) آیا ۲۰۰ نفر دیروز به لشکر رسیده‌اند (پ) آیا پرسنلی که آموزش دراگون و آرپی جی ۷ را طی نموده‌اند به اهواز اعزام شده‌اند (ت) اگر نیاز به پرسنل دیگر نیز دارند امکان اعزام آنها از پرسنل دیگر می‌باشد. (ث) تنها راه حمله این است که پرسنل و هلی کوپتر هوانیروز می‌باشد.

عملیات و اطلاعات نزاجا

شماره: ۱۵۸۸۰
تاریخ: ۵۹/۷/۲۰

از: تهران نزاجا
به: ل ۹۲ زرهی و قرارگاه تاکتیکی در دزفول
[اعزام توپخانه]

یک گروه توپخانه دو آتشبار ۱۳۰م آماده نموده که به لشکر ۹۲ اعزام نماید. تیمسار فرمانده نیرو نظرشان این است که در دزفول مستقر شوند. نظریه سریع ابلاغ شود.

۱. ل ۹۲ باقیمانده یگان کاتیوشا را از گروه ۲۲ خواستار گردید. با توجه به اینکه بار مینای یگان مشهود است ولی محدودیت‌های مهمات هرگز برطرف نشده آیا این به اهواز اعزام شود یا نه؟

۲. به استحضار می‌رساند که آتشبار ۱۳۰ از گروه ۳۳ آماده و منتظر قطار است که در دو روز آینده اعزام خواهد شد.

تهران نزاجا

آنی

شماره: ۱۰۱/۴۸/۳۸

تاریخ: ۵۹/۷/۲۰

از: ل ۹۲ اهواز

به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

[اعزام دسته خمپاره‌انداز ۱۲۰م به خرمشهر]

برابر هماهنگی با سرهنگ حسینی سریعاً یک دسته خمپاره‌انداز ۱۲۰م با ۵۰ نفر خدمه آرپی‌جی ۷ از طریق بندر ماهشهر به خرمشهر اعزام گردید.

ضمناً آرپی‌جی ۷ در لشکر موجود است.

ل ۹۲ اهواز

خیلی فوری

شماره: ۳۰۰۱/۶۰۱

تاریخ: ۵۹/۷/۲۰-۲۰۵۰

از: م.ع.ت نزاجا

به: ل ۹۲ م ع دزفول

آگهی به ل ۲۱ حمزه - ل ۱۶

[وسائط شناور دشمن]

دستور فرمایید با هماهنگی سپاهیان پاسدار و پرسنل داوطلب در نقاط مناسب ساحل رودخانه‌های کارون و کرخه گروه‌هایی حداقل سه نفره مجهز به آرپی‌جی ۷ گمارده تا به محض نزدیک شدن وسائط شناور دشمن، آن را هدف قرار دهند.

جانشین عملیات - سرهنگ حسینی

شماره: ۲۰۱/۸۴/۳۶۴

تاریخ: ۵۹/۷/۲۰

از: ستاد عملیاتی منطقه دزفول

به: ف قرارگاه تاکتیکی نزاجا

[نجات نفرات گروه رزمی ۱۳۸ و ۱۴۱]

برابر گزارش گروه رزمی ۱۳۸ و ۱۴۱ عده‌ای از گروه‌های مذکور به آن طرف رودخانه عزیمت نموده و با دشمن درگیر شده‌اند. برای نجات آنها سریعاً دو فروند هلی‌کوپتر کبری تقاضا نموده است و ضمناً یادآور شده‌اند

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۰۳

که در صورتی که این مورد اقدامی نگردد همه کشته خواهند شد. از هوانیروز فوراً تقاضای اعزام هلی‌کوپتر گردید تا به محل اعزام گردد.

مراتب جهت آگهی

ف ع منطقه جنوب دزفول - سرهنگ ملک‌نژاد

گیرندگان:

۱. فل ۹۲ جهت آگهی و هرگونه اقدام لازم

۲. ف گروه رزمی ۱۳۸ و ۱۴۱ بازگشت به شماره ۵۹/۷/۲۰-۳/۲۰۷/۳۲/۲۸ جهت آگهی

ضمناً چنانچه هلی‌کوپترها به موقع نرسیدند با استفاده از تاریکی شب نسبت به نجات پرسنل با تدبیر آن فرمانده و روشی که عبور کرده‌اند اقدام نمایند.

خیلی محرمانه

شماره: ۱۵۲-۱۴۸-۲۰۱

تاریخ: ۲۰-۷-۱۳۵۹

از: ستاد ارون

به: فل ۹۲ زرهی

موضوع: [اجرای عملیات طرح‌ریزی شده]

این ستاد عملیاتی را در مورخه ۵۹/۷/۱۹ طرح‌ریزی و به مورد اجرا گذارده بود که تا ساعت ۰۷۰۰ مورخه ۵۹/۷/۲۰ می‌بایستی ادامه نماید. لیکن در ساعت ۲۳۳۳ روز ۵۹/۷/۱۹ از لشکر ابلاغ گردید که یگان‌ها قبل از ساعت ۰۵۰۰ مورخه ۵۹/۷/۲۰ عقب کشیده شوند و در نتیجه، عملیات طرح‌ریزی شده این ستاد ناتمام مانده در صورتی که عملیات هوایی در ساعت ۰۷۱۵ مورخه ۵۹/۷/۲۰ صورت می‌گرفت حتماً موفق می‌شدیم. برابر اطلاعات واصله استعداد دشمن که در نظر دارد عبور از رودخانه نماید یک تیپ می‌باشد که در حال حاضر طبق اطلاع نیرویی با استعداد یک گردان از آن عبور از رودخانه نموده است.

ف ستاد ارون

شماره: ۲ سپار

تاریخ: ۵۹/۷/۲۰

از: ارون، سرهنگ ستاد حسن رضوی

به: فل ۹۲ زرهی

[نیاز به چند افسر]

به استحضار می‌رساند با تمام وجود، تاکنون هجوم نیروهای عراقی به شهرهای خرمشهر و آبادان دفع شده و من به علت از هم گسیختگی گردان‌های موجود که اصلاً سروسامان ندارند و عدم اعزام یک یگان منظم تانک به این منطقه و فرسودگی پرسنل و اینکه من افسر ژاندارمری بوده و به فنون نظامی آشنایی کامل ندارم، استدعا می‌کنم ظرف امشب تعدادی افسر جهت اداره این منطقه اعزام نمایید. زیرا مسئله حیثیت کشور مطرح است و این یک تقاضای ساده است که قابل اجرا بوده و اگر به آن توجه نشود با این وضع من خرمشهر و آبادان را در خطر اشغال دشمن می‌بینم. امیدوارم موضوع را جدی تلقی کرده در اسرع وقت اقدام فرمایید.

اروند

از: اروند
به: ل ۹۲
شماره: ۴ سیار
تاریخ: ۵۹/۷/۲۰
آگهی توسط ل ۹۲ به مرکز فرماندهی ستاد ارتش ج.ا.ا.
رونوشت دفتر امام خمینی
[پیش‌بینی سقوط شهر]

آقای رشیدبان، آقای صفایی، آقای کیاوش وکلای مجلس شورای اسلامی فرمودند بی تعارف بگوئیم شهر و مردم خرمشهر و آبادان و کلیه نیروهای مسلح در اثر نرسیدن نیروی پشتیبانی در حال از هم پاشیدن است و مردم عقیده دارند امروز یا فردا این دو شهر سقوط خواهد کرد. مسئولین باید مستقیماً جوابگو باشند.
اروند

از: اروند
به: ل ۹۲
شماره: ۳ سیار
تاریخ: ۵۹/۷/۲۱
آگهی توسط ل ۹۲ به مرکز فرماندهی ستاد ارتش
[وضع جبهه خرمشهر]
وضع خرمشهر

۱. امروز در تمام جبهه‌ها دشمن ما را مورد هجوم قرار داد. در محور اهواز - شادگان با کمک توپخانه و هواپیما و هوانیروز ستون‌های زرهی دشمن در هم کوبیده شده و ارتش عراق سرگردان گردید، ولی چون ما فقط هفت تانک سالم داریم برای انهدام کامل دشمن هیچ اقدامی نتوانستیم انجام دهیم. ناچاراً با نیروی پیاده وارد عمل شده‌ایم که ممکن است امشب تمام نیروی ما را از بین ببرند.
۲. در محور اصلی خرمشهر - اهواز چهار تانک و حدود یکصد سرباز از گردان ۱۶۵ مستقر بودند که برای فشار دشمن عقب‌نشینی کرده و اکنون در شهر سرگردان و فرمانده آن سرگرد دانشور مفقودالاث‌ر شد.
۳. در محور خرمشهر - شلمچه با دادن بیش از سه شهید و ۱۰ زخمی نیروی ما عقب آمده و در شهر هستند.
۴. باقیمانده پرسنل دژ زیر آتش شدید بودند و به عقب آمده فرمانده آنان سرهنگ ۲ شاهان زخمی و بستری است.
۵. گمرک خرمشهر زیر آتش شدید دشمن قرار گرفته و عده زیادی از پرسنل ما شهید و در حال سقوط است.
۶. امروز بیش از ده بار شهر آبادان مورد هجوم هوایی قرار گرفته و خسارات بزرگی به بار آورده است.

از: تهران، عملیات و اطلاعات نزاجا
به: ل ۹۲
شماره: ۱۵۸۳۴
تاریخ: ۵۹/۷/۲۰
[پیشنهاد درباره جبهه خرمشهر و آبادان]
آنی

عملیات تاکتیکی نزاجا با توجه به وضع خوزستان پیشنهاد زیر را نموده است:
۱. به نیروی مستقر در خرمشهر و آبادان ابلاغ شود با قوای خود و از پل‌های خرمشهر و آبادان، پل بهمنشیر و پل ایستگاه هفت حفاظت نمایند.

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۰۵

۲. یک ایستگاه بزرگ عملکرد هلی‌کوپترها را برای رساندن پشتیبانی یا هر نوع عملیات دیگر عمل آن را اعلام دارند.

۳. از پل ایستگاه هفت به طرف بهمنشیر محل مناسبی برای ورود و تخلیه پشتیبانی توسط هاورکرافت پیش‌بینی شود.

دستور فرماید پیشنهاد فوق را مورد بررسی قرار داده و در صورت موافقت هماهنگی یا سایر طرح اقدام شود. تهران عملیات و اطلاعات نزاجا

خیلی فوری

شماره: ۳۰۰۱/۱۸

تاریخ: ۵۹/۷/۲۱

از: قرارگاه عملیاتی در نزاجا در جنوب

به: ل ۹۲

[اعلام وصول آتشبار ۱۰۵م]

برابر گزارش نزاجا یک آتشبار ۱۰۵م در ساعت ۰۳۰۰ مورخه ۵۹/۷/۲۰ به منطقه اهواز حمل و دستور داده شد که به خرمشهر اعزام شود. وصول آتشبار و محل استقرار آن را گزارش نمایند.

جانشین عملیات: سرهنگ حسینی

شماره: ۳۰۰/۱۶

تاریخ: ۵۹/۷/۲۱

فوری

از: قرارگاه عملیاتی نزاجا در جنوب

به: ف ع منطقه دزفول

[ادامه مقاومت دلیرانه نیاز است]

بازگشت به شماره ۵۹/۷/۲۰- / ۲۰۱/۸۴/۳۷۱

به منظور ایجاد زمان کافی جهت آمادگی هرچه بهتر و اجرای طرح‌های آن، ادامه مقاومت دلیرانه این جانبازان مورد نیاز است و به موقع برای تعویض آنان اقدام خواهد شد.

جانشین عملیات - سرهنگ حسینی

شماره: ۳۰۰۱/۷۸

تاریخ: ۵۹/۷/۲۱

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا (جنوب)

به: فرماندهی منطقه غرب، تی ۸۴ پیاده

[درباره تیپ ۸۴ پیاده]

۱. عناصری از تیپ ۸۴ پیاده که در صالح‌آباد و مهران مستقر هستند کماکان زیر امر فرماندهی منطقه غرب باقی بمانند و بقیه عناصر آن تیپ که در منطقه دهلران و آبدانان مستقر هستند از ساعت ۶۰۰ روز ۵۹/۷/۲۳ از زیر امر فرماندهی منطقه غرب خارج و زیر امر قرارگاه تاکتیکی منطقه جنوب قرار می‌گیرند.

۲. عناصر تیپ ۸۴ مستقر در منطقه دهلران آماده باشند یک گردان اعزامی از شیراز را در آبدانان زیر امر گیرد. کاربرد تاکتیکی این گردان بنا به دستور خواهد بود.

۳. تیپ آماده باشد در محور آبدانان - عین‌خوش حرکت و به مواضع دشمن در عین‌خوش تک نماید.

۴. وصول این دستور گزارش گردد.

جانشین عملیات تاکتیکی نزاجا در جنوب: سرهنگ ستاد یعقوب حسینی

شماره: ۳۰۰۱/۷۴

تاریخ: ۵۹/۷/۲۱

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان

به: ل ۹۲

[گزارش آخرین وضعیت]

پیرو ۵۹/۷/۲۱-۱۶۱۷۰

گزارشاتی که تاکنون درباره چگونگی عبور دشمن از منطقه سلیمانیه به قرارگاه تاکتیکی رسیده هماهنگ نبوده است. دستور فرمایید آخرین وضعیت نیروی خودی و دشمن را در این محل گزارش نمایند.

حسینی

آنی

شماره: ۱۶۱۷۰

تاریخ: ۵۹/۷/۲۱

از: ف نزاجا

به: ف ل ۹۲

آگهی به ف قرارگاه تاکتیکی دزفول

[اعزام نیروی کافی جهت مقابله]

در اجرای امریه سماجا و برابر گزارش سرهنگ رضوی از آبادان نیروی دشمن در مارد و سلیمانیه زیاد شده و به طرف پادگان در حرکت هستند و برای چندمین بار از ل ۹۲ درخواست شده نیروی کافی از سمت اهواز جهت مقابله و نابودی دشمن اعزام شود. دستور فرمایید در این مورد اقدام معمول و نتیجه را اعلام نمایند.

ف نزاجا

شماره: ۱۶۱۳۸۴

تاریخ: ۵۹/۷/۲۱

از: مد عملیات نزاجا

به: ف ارون

آگهی به قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

[نیروهای اعزام شده و در شرف اعزام]

بازگشت به ۵۹/۷/۲۱-۲۰۱/۴/۸/۵۸

۱. نیروی زمینی تاکنون آنچه مقدور بوده است از یگان‌های در دسترس نیرو برای شما اعزام نموده است.
۲. در حال حاضر، شما از مشاوره جناب آیت‌الله خامنه‌ای، دکتر چمران، سرهنگ نامجو و استاندار خوزستان بهره‌مند و گروه‌های مختلف در آنجا هستند. با استفاده از سروان خسرو شریفی و سرگرد شریف‌النسب و با سرپرستی دانشجویان دانشکده می‌توانید بهترین عملیات چریکی را در منطقه ترتیب دهید. اگر این گروه‌ها از طرحی تبعیت نمی‌نمایند از منطقه خارج شوند. طرح‌ها و دستورات صحیح است.
۳. تعداد ۱۲۶ افسر و ۲۴۵ درجه‌دار از تمام یگان‌ها برداشت و برای شما اعزام شده است و اگر منطقه ارون نیاز به فرمانده دارد می‌توانند از افسران اعزامی یک افسر تعیین نمایند.
۴. اگر فرماندهان کار دارند، با ترک یک ساعت محل کار می‌توانید به دزفول رفته ولو از راهنمایی و هدایت آنها بهره‌مند شوید.

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۰۷

۵. حمله روز چهارشنبه ۵۹/۷/۱۶ شما را در مراسم صبحگاه نزا جا و همه جا به عنوان یک حماسه‌آفرین و قهرمان جنگ یاد شده است و بدون اطلاع نیرو بوده و شما بایستی بدانید تحمل ضایعات وسایل به خصوص تانک غیرقابل جبران است. از این رو اقدام به این قبیل عملیات با نیرو مشورت نمایند.

۶. تلاش پرسنل تاکنون فوق‌العاده بوده. از هر حیث برای نیرو غرورآفرین است و حال هم بایستی در مقابل این فشارها تحمل نموده خدای بزرگ سپاهیان راستین را در این نبرد موفق و پیروز خواهد ساخت.

۷. قریباً از لشکر مشهد یک گردان پیاده با یک دسته تانک و یک آتشبار پس از تصویب تیمسار فرماندهی نزا جا به آن لشکر اعزام خواهد شد.

از: اهواز
به: قرارگاه تاکتیکی در جنوب
[قصد دشمن در مسدود نمودن راه]
برابر اعلام نزا جا:

تیپ ۶۲ لشکر ۳ عراق منهای گردان تانک المقداد در حال حاضر در دوراهی آبادان - ماهشهر به مختصات زیر مستقر و قصد مسدود کردن راه مذکور را دارند. دستور دهید در مورد بالا بررسی و چنانچه مورد تأیید می‌باشد اعلام تا از طریق هوا مورد حمله قرار گیرد. مختصات دوراهی ۳۰ درجه ۲۳ دقیقه و ۴۸ درجه ۱۷ دقیقه و ۳۰ ثانیه.

ف اهواز

آنی حضوری

از: مد اطلاعات
به: فل ۹۲ و قرارگاه تاکتیکی نزا جا
[پشتیبانی هوایی در صورت نیاز]

برابر اعلام نزا جا: از خرمشهر پیش‌بینی می‌شود که قریباً خرمشهر و آبادان محاصره شود. دستور فرمایید پیش‌بینی‌های لازم معمول و در صورت نیاز به مختصات از دسک مربوطه درخواست پشتیبانی هوایی نماید.

مد اطلاعات

از: مد عملیات
به: قرارگاه تاکتیکی نزا جا در جنوب
[محاصره تنگ‌تر می‌شود]

برابر اعلام سماجا مستند به گزارش نزا جا در ساعت ۶۳۰ روز جاری دشمن از هر دو محور پیش‌رفته و مرز شدیداً بحرانی است. ایستگاه ۷ تا نزدیکی منطقه ایران کارتا ۸۰۰ متری شهر رسیده‌اند. به استناد اعلام فرمانده ژاندارمری منطقه، دشمن جلو آمده و محاصره تنگ می‌باشد و تماس با خرمشهر از آبادان ممکن نیست. مراتب جهت اطلاع و اقدام لازم اعلام می‌گردد.

از: ل ۹۲ اهواز
به: قرارگاه تاکتیکی نزا جا در جنوب
[اعزام تیم‌های مخرب]

شماره: ۲۰۷-۳۲-۴۶-۳۴
تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۱

بازگشت ۵۹/۷/۲۱-۳۰۰۱/۲۰

ایستگاه مخابراتی سلیمانیه در دست دشمن بوده و اعزام تیم‌های تخریب به محل مورد نظر مقدور نمی‌باشد.

شماره: ۳۰۰۱-۴۲

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان

تاریخ: ۵۹/۷/۲۲

به: معاونت عملیات و اطلاعات

[راهنمایی یگان‌ها از نزدیک]

بازگشت به شماره ۵۹/۷/۲۲/۱۶۱۰۴

بعد از این‌همه نبرد، خط دفاعی، خط تماس با دشمن است. مأموریت، دفاع از خرمشهر و آبادان است. این مسئله برای عموم روشن است بقیه مطالب به فرمانده هر منطقه ارتباط دارد. نظر فرمانده لشکر را با این قبیل جملات مبهم آزار ندهید، اگر نظری غیر از این دارید فوراً به خرمشهر حرکت و از نزدیک یگان‌ها را راهنمایی کنید. ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

آنی - حضوری

شماره:

از: نزاجا - مد عملیات و اطلاعات

تاریخ:

به: ف ل ۹۲ و ف قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

[پیشنهادهای عملیاتی]

۱. برابر اعلام سماجا مستند به گزارش نزاجا پرسنل نظامی مستقر در خرمشهر و آبادان به انگیزه اینکه حدود آنها با دشمن مشخص نیست و دارای خط دفاعی نیست و عملاً در مقابل دشمن قرار گرفته‌اند و ضمن آنکه شهید و مجروح فراوان متحمل شده‌اند، دارای روحیه پایین می‌باشند. این روحیه با نکات زیر می‌تواند تقویت گردد که خط دفاعی مشخص شود و نفرات خط مقدم در احتیاط مورد تعیین گردد.
 ۲. آتش‌های پشتیبانی در محل‌های مناسب قرار گرفته و از حداکثر آتش خود استفاده نمایند.
 ۳. ارسال پشتیبانی هوایی هوانیروز بی‌نیازیت مثمر می‌باشد.
 ۴. چنانچه از جبهه اهواز فشار روی دشمن وارد آید و یا به صورت گریز رفتار شود، حتی به مقیاس خیلی هم کوچک، در تصمیم نیروی دشمن فشار آتش روی جبهه خرمشهر و آبادان را کاهش خواهد داد.
 ۵. مستقر نمودن و اعزام توپخانه در هر اندازه به جبهه خرمشهر و آبادان بی‌اندازه حائز اهمیت می‌باشد.
- عملیات و اطلاعات نزاجا

[در انتظار اقدام فوری]

تاکنون جز اعزام عده‌ای پیاده آن هم بعضی بدون اسلحه و یا با اسلحه سبک هیچ کمکی به این منطقه نشده. مقرر فرمایید ظرف امشب فرمانده ارتش برای این منطقه تعیین و با اعزام یگان‌های منظم زرهی از جاده ماهشهر از سقوط قطعی خرمشهر آبادان جلوگیری کنید.

یگان‌های موجود به علت تلفات و خسارات و مداومت شرکت در جنگ و تعویض پی‌درپی فرماندهان و عدم جایگزینی و تقویت، حتی نمی‌توان دیگر در برابر یک گروهان تانک مقاومت کنند و اغلب آنان سوال می‌کنند

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۱۰۹/

چرا دولت به فکر این دو شهر نیست. منتظر اقدام فوری آن فرماندهی هستم و الا منطقه به علت فشار زیاد از پای درخواهد آمد و این یک حقیقت است.

سرهنگ رضوی

شماره: ۲۰۱/۴۸/۱۰۷

تاریخ: ۵۹/۷/۲۱

از: ستاد لشکر ۹۲ زرهی - ۳ر

به: فرماندهی دانشکده افسری - سرکار سرهنگ نامجو

[مأموریت به فرمانده دانشکده افسری]

به شما مأموریت داده می‌شود با نیرویی به استعداد تقریبی ۸۰ نفر افسر و دانشجوی و ۳۲۰ نفر سرباز با دریافت جنگ افزار از لشکر به آبادان عزیمت. در روز ۵۹/۷/۲۱ از طریق بندر ماهشهر زیر امر ستاد عملیات جنوب در آبادان و خرمشهر به عملیات بپردازید.

فرمانده لشکر ۹۲ زرهی - سرهنگ ستاد قاسمی نو

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۴۷

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۳

از: لشکر ۹۲ - ۳ر

به: ف توپخانه لشکری - مرکز تطبیق آتش‌های پشتیبانی

[احداث پل روی کارون توسط دشمن]

برابر اطلاع دقیق، دشمن در مختصات زیر بر روی کارون پل احداث نموده است. دستور فرمایید به یگان توپخانه مستقر در خرمشهر ابلاغ نمایند که با اجرای آتش دقیق موجب تخریب پل شده و از عبور دشمن به طرف شرق کارون جلوگیری به عمل آورند.

ل ۹۲ زرهی - سرهنگ قاسمی نو

شماره: ۱۶۷۰۶

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۲

خیلی فوری

از: نزاجا - مد عملیات و اطلاعات

به: ف ل ۹۲

[تأیید شجاعت و شهامت کلیه پرسنل]

دستور فرمایید:

۱. از دیده بانان توپخانه به نحو مطلوب‌تری استفاده شود.
 ۲. از شجاعت و شهامت پرسنل دانشکده افسری و مردم و نیروهای انقلابی جهت تشکیل گروه‌های ضدتانک و چریکی استفاده نموده و از افسران و درجه داران باایمان و کاردان جهت تشکیل این تیم‌ها نهایت استفاده را بنمایید به نحوی که برای هر منطقه یک مسئول مشخص شود.
 ۳. شجاعت و شهامت کلیه پرسنل آن لشکر مورد تأیید همگان است.
- سعی فرمایید تا اجرای طرح قرارگاه تاکتیکی دزفول همچنان با رشادت، پدافند خود را بر مواضعی که مستقر هستند ادامه دهند.

شماره: ۱۶۲۰۰

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۱

از: مد اطلاعات نزاجا

به: ف قرارگاه عملیاتی تاکتیکی در جنوب در تیپ ۲ دزفول

[اطلاعات از دشمن]

برابر اعلام سماجا ۳ مرکز فرماندهی، در مختصات ۳۲۰۸ و ۴۷۵۶ نیروهای عراقی مستقر می‌باشند.

۱. دستگاه رادار مادر، ۵ ضدهوایی سام، ۶ شلیکا در اطراف خود مستقر نموده و هرگاه هواپیماهای خودی برای کوبیدن مواضع دشمن در نقطه پرواز می‌نمایند صفحه رادار سایت گرفته و هواپیماهای عراقی را به ضدهوایی شلیکا و هواپیماهای دور را به ضدهوایی سام ۶ به هدف قرار دادن واگذار می‌نماید. سیستم فوق مشکلاتی برای شکارهای نهاجا به وجود آورده، لذا دستور فرمایید همین روز منطقه جنوب بررسی و با هماهنگی نیروی هوایی دسک اهواز و ل ۹۲ آنچه را که می‌توانند به انهدام ضدهوایی مزبور انجام دهند.

شماره: ۳۰۰۱-۱۴

تاریخ: ۵۹/۷/۲۴

از: قرارگاه تاکتیکی جنوب دزفول

به: ل ۹۲ اهواز

[اطلاعات از دشمن در گمرک و شمال آبادان]

برابر اعلام سماجا طبق اطلاع واصله از خرمشهر:

۱. در محوطه گمرک نیروهای عراقی با بولدوز و چراغ مشغول تهیه پناهگاه برای نیروهای زرهی می‌باشند.

۲. یک ناوچه عراقی در اسکله گمرک پهلو گرفته و تعدادی از مردم را اسیر کرده و به طرف عراق حرکت نموده و صدای شیون و فریاد مردم به گوش می‌رسد.

۳. نیروهای عراقی در جهت شمال آبادان در دوراهی بهمنشیر مستقر و در حال حاضر شهر را بمباران می‌نمایند.

دستور فرمایید موارد بالا را بررسی فرمایید و تأیید یا تکذیب آن را بازگشت به شماره ۱۷۰۵۴-۵۹/۷/۲۴ به نزاجا و این قرارگاه اعلام نمایند.

جانشین عملیات: سرهنگ حسینی

شماره: ۲۰۱-۴۸-۲۰۲

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۳

از: ستاد ارون

به: ل ۹۲

[عدم وجود نیروهای تثبیت کننده]

بازگشت به شماره ۵۹/۷/۲۳-۲۰۱/۴۸/۱۰۱

۱. جاده آبادان به ماهشهر که از ساعت ۰۲۰۰ مورخه ۵۹/۷/۲۳ به وسیله عناصر دشمن مسدود شده بود

در ساعت ۱۶۰۰ مورخه ۵۹/۷/۲۳ در اثر آتش‌های نیروی هوایی و هوانیروز و توپخانه باز شد، ولی به علت عدم وجود نیروهای تثبیت کننده زمینی امکان مسدود شدن مجدد پیش‌بینی می‌شود.

۲. در خرمشهر خیابان طالقانی و جاده کمربندی در دست دشمن است.

۳. گمرک خرمشهر در دست نیروهای دشمن می‌باشد.

۴. پادگان دژ در دست دشمن است.

شماره: ۴ سیار
تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۴

از: ستاد اروند
به: فل ۹۲ زرهی
[تقاضای تعویض فرمانده ستاد اروند]

پیرو شماره ۲ سیار ۱۳۵۹/۷/۲۰

به استحضار می‌رساند با اینکه من افسر ژاندارمری هستم و تاکنون در یگان‌های ارتشی خدمت نکرده‌ام، مأموریت محوله را انجام و بلافاصله به آبادان عزیمت و ستاد عملیات جنوب را سروسامان داده و تاکنون از سقوط خرمشهر و آبادان با نیروی پیاده جلوگیری کرده‌ام. اکنون به علت بیماری و درد شدید سینه که خون در اخلاط سینه‌ام دیده می‌شود نیروی خود را از دست داده و دو روز است سرهنگ فروزان فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی که در عقب حضور دارند غیررسمی من را در هدایت نیروها یاری می‌کند و لشکر با داشتن چندین افسر ارشد مرا به این مأموریت فرستاده و کوچکترین اهمیتی هم به گزارش من نمی‌دهد. مع الوصف با اینکه دکتر دستور بستری کردن مرا داده همچنان با بیماری شدید کار می‌کنم. اما با این شرایط حساس ایجاب می‌کند فوراً تعویض و برای استراحت و مداوا به پشت جبهه اعزام شوم.

شماره: ۵۲-۶-۰۸-۲۰۱
تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۳

از: نزاجا (عملیات)
به: فل ۹۲
آگهی: قرارگاه تاکتیکی جنوب
[تأمین پدافند هوایی]

چون تعداد ۸ فروند هواپیمای سی ۱۳۰ به منظور حمل یک گردان ژاندارمری با تجهیزات کامل به استعداد ۶۰۰ نفر در ساعت ۱۵۳۰ روز ۵۹/۷/۲۳ از تهران به اهواز و تعداد ۲۰۰ نفر از اصفهان به اهواز اعزام می‌شوند، دستور فرمایید جهت تأمین پدافند هوایی یگان‌های مذکور هنگام حرکت از اهواز به منطقه پیش‌بینی‌های لازم معمول دارند.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره:
تاریخ: ۵۹/۷/۲۲

از: سماجا
به: نزاجا
[آخرین اطلاعات از دشمن]

برابر اعلام سپاه پاسداران اهواز

۱. گمرک خرمشهر و کشتارگاه و پلیس‌راه به تصرف نیروهای دشمن درآمده و جنگ به طریقه تن به تن به داخل خرمشهر کشیده شده است و قدرت دفاعی شهر چندان نیست. پادگان دژ در محاصره قرار دارد و در ضمن جاده ماهشهر - آبادان توسط توپخانه عراق کوبیده می‌شود و احتمالاً به زودی مسدود خواهد شد. جاده اهواز - آبادان در حدود فاصله سلیمانیه و مارد بسته شده است و جاده شادگان به ماهشهر نیز توسط توپخانه عراق کوبیده می‌شود.

۲. صبح روز گذشته ۵۹/۷/۲۱ عراقی‌ها با توپخانه به دهلران حمله و به آن خساراتی وارد کرده، در ضمن دیده‌بان‌های دشمن با خودرو به شهر وارد شدند. توپخانه دشمن شامل ۳ گردان که هر گردان دارای ۸ قبضه

توپخانه سنگین بوده در حال حاضر جاده بین دهلران و عین خوش در دست دشمن می باشد. مراتب جهت آگاهی به عرض می رسد.

گیرندگان: نداجا - ژاجا - سماجا جهت آگاهی

این پیام عیناً طی شماره ۴۸-۶-۸-۲۰۱-۵۹/۷/۲۳ به قرارگاه جنوب و لشکر ۹۲ زرهی مخابره شده است.

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۰۵

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۴

از: ستاد لشکر ۹۲ زرهی - رکن سوم

به: ستاد ارون، سرهنگ رضوی

[ادامه مسئولیت فرمانده ارون]

بازگشت به ۵ سیار ۱۳۵۹/۷/۲۴

۱. مسئولیت شما در طرح عملیاتی حر که طی شماره ۲۳۶۲-۴۸-۲۰۱-۶/۲۷-۱۳۵۹/۶ ابلاغ شده است مشخص و بایستی برابر آن عمل نمایید.

۲. شما به نام فرمانده نظامی منطقه در آبادان تعیین و اعزام شده اید.

۳. عملیاتی که در خرمشهر انجام دادید و باعث عقب نشینی دشمن گردید به نام شخص شما ثبت گردید. چگونه اینک در این موقعیت که مسئله جدی تر گردیده از زیر بار مسئولیت شانه خالی کنید.

۴. من نمی توانم مسئولیت منطقه آبادان را به کس دیگری محول کنم. چون شما ارشدترین افسر به علاوه فرمانده ژاندارمری خوزستان هستید و باید عملیات زیر نظر شما انجام گیرد.

۵. چنانچه حال مزاجی شما وخیم باشد این پزشک است که می بایستی تشخیص دهد و مسلماً در این صورت تصمیم دیگری خواهم گرفت.

سرهنگ قاسمی

شماره: ۵ سیار

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۴

از: ستاد ارون

به: فل ۹۲ زرهی

[بیماری فرمانده ارون]

اگر جان انسان ها برای شما بی ارزش است حداقل به فکر حیثیت کشور باشید. سرکار سرهنگ فروزان فرمانده ژاندارمری هم با هلی کوپتر به طرف اهواز حرکت، من هم در بستر بیماری و شهیدهای آبادان و خرمشهر در محاصره و مورد حملات هوایی قرار دارد اگر تا امروز یک فرمانده برای هدایت این نیروی باقیمانده فرسوده اعزام نکنید در برابر تاریخ شرمنده خواهید بود و هر تصمیمی من بگیرم مقصر شما هستید.

شماره:

تاریخ: ۵۹/۷/۲۴

از: ستاد ارون

به: فل ۹۲ زرهی

آگهی رونوشت وسیله ل ۹۲ به ت ف نزاجا و رونوشت به سماجا

[توپخانه ما در محاصره دشمن]

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۱۱۳/

تمام توپخانه ما در جاده خرمشهر است. صد بار تلفنی گفتم حداقل آنها را حفظ کنید و تا در محاصره عراقی‌ها درنیامدید به فکر چاره باشید. تا حال چه اقدامی کردید نمی‌دانم زیرا ما در محاصره دشمن بوده و با آنها تماس نداریم.

آنی - حیاتی - اقدام سریع

شماره: ۵۰۱/۱۷۰۱/۲۹/۰۲/۳۷۲۲

از: سماجا۳

تاریخ: ۵۹/۷/۲۴

به: ف ق ت نزا جا در دزفول

[پیشنهاد چگونگی ممانعت از محاصره آبادان]

با ارسال گزارش فرمانده عملیات منطقه جنوب به پیوست و بررسی وضعیت منطقه خرمشهر و آبادان راهکار زیر به عنوان توصیه پیشنهاد می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایید از تصمیمات متخذه این ستاد را آگاه سازند. اعزام شبانه یک گروه رزمی از نیروهای موجود در دزفول و به اهواز به بندر امام خمینی و آماده شدن این یگان جهت حمله متقابل به پشت یگان‌های مستقر در شرق رودخانه کارون و ممانعت از محاصره آبادان قبل از حمله یگان مزبور، نیروی هوایی با تمام قدرت در دو طرف رودخانه مزبور، یگان‌های گروه رزمی هلی‌کوپتر نیز با تمام قدرت، خرمشهر هدف‌های واقع در غرب رودخانه مواضع توپخانه ستون‌های کامیونی را بمباران و منهدم نمایند.

سماجا۳

شماره: ۵۰۱/۱۷۰/۲۶۰

از: ل ۹۲

تاریخ: ۵۹/۷/۲۳

به: قراگاه تاکتیکی نزا جا در جنوب

[حمله نیروی هوایی خودی به دشمن]

برابر اطلاع واصله حدود ۲۵ دستگاه تانک دشمن که قصد ورود به آبادان را داشته و تا پانصد متری آبادان نیز رسیده بودند مورد حمله نیروهای هوایی خودی واقع شده و در نتیجه انسجام آنها از هم گسست. مراتب اعلام می‌گردد.

ل ۹۲

شماره: ۳۰۰۱-۲۹

از: قرارگاه عملیاتی دزفول

تاریخ: ۵۹/۷/۲۴

به: ف تی ۲

فوری

[پدافند غیرعامل]

در بازدیدی معموله از یگان مستقر در پای پل وسائط مجتمع شدیداً آسیب‌پذیر بودند. در حقیقت در محل یک دسته تمام وسائط جمع شده بودند. سریعاً نسبت به تفرقه اقدام شود.

جانشین عملیات - سرهنگ حسینی

شماره: ۲۰۱/۴۸-۱۵۸

تاریخ: ۵۹/۷/۲۴

از: ستاد لشکر ۹۲- رکن سوم

به: نزاجا (مد عملیات) ، سماجا (مد عملیات)

قرارگاه مقدم نزاجا در دزفول

[وضعیت منطقه شهرهای آبادان و خرمشهر]

با توجه به گزارش ستاد ارون وضعیت منطقه شهرهای آبادان و خرمشهر به شرح زیر به عرض می‌رسد:

۱. شهرهای آبادان و خرمشهر از قسمت شمال شرقی و غربی در محاصره نیروهای دشمن است. کلیه محورهای زمینی دو شهر مسدود است. تنها راه که تاکنون بسته نشده راه آبی بهمنشیر به خلیج فارس است. چنانچه نیروهای دشمن که در شرق آبادان می‌باشند به سمت جنوب ادامه دهند امکان زدن پل در روی بهمنشیر را دارد که در نتیجه راه جنوبی نیز مسدود می‌گردد و نیروهای پادگان خرمشهر دارای آب و برق نیست. از نظر بهداشتی ارگان‌های دولتی اقدامی نکرده‌اند.

۲. وضعیت نیروهای خودی در خرمشهر که قسمتی از شهر را در دست دارند و قسمتی از کوی طالقانی و تمام گمرک، جنگ خیابانی ادامه دارد و پرسنل در اثر مداومت به زد و خورد و عدم وجود نیروهای رزمی دارای روحیه ضعیف می‌باشند. سربازان جدید کارایی لازم را ندارند. مجروحین و کشته‌شدگان تخلیه نشده‌اند. با این حال، با نهایت فداکاری مأموریت خود را انجام می‌دهند. در آبادان نیروهای نظامی در محورهای ورودی شهر مستقر شده‌اند. عناصری از تکاوران جهت تعقیب و دستگیری نیروهای دشمن که در ۵ کیلومتری آبادان بودند و توسط هواپیما و توپخانه پراکنده شده بودند اعزام گردیدند.

۳. برابر گفته یکی از اسرا، استعداد دشمن در منطقه خرمشهر لشکر ۹ عراق که با یگان‌هایی از نیروی مخصوص تقویت شده است می‌باشد که در گمرک قسمت غربی شهر پادگان در کشتارگاه و پلیس‌راه می‌باشد و عناصر نیروی مخصوص دشمن در ساختمان‌های کوی طالقانی به جنگ خیابانی پرداخته‌اند. در محور اهواز- آبادان یک تیپ زرهی که از پل‌های شناور در منطقه سلیمانیه عبور داده می‌شوند مستقر هستند و عناصر جلوی آنها در پنج کیلومتری آبادان می‌باشند و بقیه در طول راه هستند. ضمناً فعالیت توپخانه دشمن در دو روز اخیر در آبادان کمتر شده است.

سرهنگ قاسمی

شماره: ۲۰۱-۸۴-۴۵۶

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۴

از: ستاد عملیاتی منطقه دزفول

به: ف قرارگاه تاکتیکی نزاجا

[آخرین وضعیت یگان‌های لشکر ۹۲]

برابر رمز شماره ۲-۴۸-۲۰۱-۵۹/۷/۲۴ لشکر ۹۲ زرهی آخرین وضعیت یگان‌ها به شرح زیر است:
الف - ستاد عملیات جنوب در خرمشهر: نیروهای خودی پراکنده و دشمن خیابان طالقانی و جاده کمربندی گمرک دژ را در اختیار دارد.

ب - در آبادان دشمن در حوالی چهار کیلومتری موضع گرفته و روی شهر آبادان آتش گشوده است.

پ - تیپ ۱: هیچ تغییری نداشته است.

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۱۵

ث - تیپ ۳: دشمن روی دو محور یکی از شرق بستان و دیگری از محور حمیدیه به سمت ارتفاعات الله اکبر و پادگان حمید پیش می‌رود و در محلی به نام کوت، جاده سوسنگرد و حمیدیه را قطع کرده است. مراتب جهت استحضار و هرگونه اقدامات لازم به عرض می‌رسد.

ف ع منطقه دزفول - سرهنگ ملک‌نژاد

شماره:

تاریخ: ۵۹/۷/۲۵

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب (دزفول)

به: سماجا ۳ (مرکز فرماندهی)

آگهی ل ۹۲

درخواست پرسنل برای آبادان]

بازگشت به شماره ۵۹/۷/۲۴-۵۰۱-۱۷۰۱-۲۹-۰۲

۱. فرمانده ل ۹۲، برای حمله به عناصر دشمن در آبادان پرسنل زیر را درخواست نموده است که دستور داده شد فردا صبح با هلی کوپتر به محل اعزام گردد.

- پرسنل خدمه تانک برای ده دستگاه، پرسنل راننده نفربر چرخدار برای پنج دستگاه.

- ضمناً دستور داده شد که علاوه بر آنها عناصر ضدتانک سه گردان پیاده فردا صبح اعزام شود.

۲. فرمانده ل ۹۲، عناصری در حد یک گروه رزمی که با وسایل بالا تکمیل می‌شود تدارک دیده است.

۳. با صلاحدید تیمسار فلاحی قرار شده است یک گروه رزمی متشکل از عناصر ضدتانک یک تیپ در ظرف فردا از دزفول به اهواز حرکت نماید.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۱۷۲۹۰

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۴

از: عملیات و اطلاعات نزاجا

به: ف ل ۹۲ و قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

اعزام گردان دژبان]

گردان دژبان به استعداد ۱۸۰ نفر به سرپرستی سرگرد دژبان منوچهر سخاوت‌پور جهت برقراری کنترل عبور و مرور و جاده شادگان در ساعت ۹۰۰ روز ۵۹/۷/۲۴ به اهواز عزیمت نمود. دستور فرمایید رسیدن این گروهان فوق را به اهواز گزارش نمایند.

شماره: ۳۰۰۱-۷

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۵

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان

به: مسجد سلیمان، فرماندهی هوانیروز

آگهی ل ۹۲ زرهی

اتقدم پشتیبانی آتش هلی کوپتر به خرمشهر و آبادان و اهواز]

دستور دهید ظرف روز جاری حداکثر تقدم پشتیبانی آتش هلی کوپتر را در پشتیبانی عملیات لشکر ۹۲ زرهی در خرمشهر و آبادان و اهواز قرار دهند.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۳

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۵

از: ستاد عملیاتی لشکر ۹۲ زرهی

به: ستاد ارون

[توپخانه‌ها در محاصره قرار نگیرند]

دستور دهید به هر طریقی که امکان دارد به توپخانه‌های مستقر در جاده ماهشهر ابلاغ نمایند که طوری تغییر مکان دهید که هم بتوانند یگان‌های آن ستاد را پشتیبانی نمایند و هم در محاصره قرار نگیرد. ضمناً آخرین وضعیت نیروهای خودی را گزارش نمایید.

ف ستاد عملیاتی ل ۹۲ - سرهنگ ستاد قاسمی نو

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴۰۳

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۵

از: ارون

به: ف ل ۹۲

[آبادان محاصره است]

بازگشت به شماره ۱۳۵۹/۷/۲۵-۲۰۱-۴۸-۱۳

استحضاراً اعلام می‌دارد توپخانه به علت محاصره بودن آبادان در اختیار من نیست. صد بار گفتم به فکر آنها باشید. اگر توپخانه هم مثل ما فراموش شده عرضی ندارم و الا سه روز است می‌گویم فرمانده بفرستید توپخانه را هدایت کند.

شماره: ۳-۴۰۱-۸۴-۵۰-۳۹۸

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۴

از: ستاد ارون

به: ف ل ۹۲ سماجا

موضوع: آخرین وضعیت خرمشهر و آبادان

تا ساعت ۲۲۰۰ که با یک سخنرانی مهیج تمام نیروهای موجود را به طرف خرمشهر فرستاده‌ام. جنگ تن به تن ادامه دارد و با شدت دنبال می‌شود. نیروهای ما بدون زرهی خطوط دشمن را در هم شکسته‌اند و آنها را به عقب می‌رانند، ولی دشمن آنها را با توپخانه زیر آتش گرفته است. از میزان تلفات طرفین اطلاعی در دست نیست. آبادان و خرمشهر در محاصره دشمن قرار دارد و مردم آبادان خود را برای آفریدن حماسه‌ای دیگر آماده کردند. ولی اگر کمک فوری نرسد و بهترین یگان‌های زرهی منظم به این منطقه اعزام نگردد تمام زحمات مردم بر باد خواهد رفت و روح شهدا به ما نفرین خواهند فرستاد. با بی‌صبری منتظر اعزام یک واحد سنگین هستیم که از طریق ماهشهر اعزام شود و محاصره را درهم بشکنند. راه تدارکات را باز، دشمن را تا روی خطوط مرز به عقب رانده و نیروی در هم ریخته و فرسوده این دو شهر را تعویض و برای استراحت و قدردانی به پشت جبهه بفرستید.

ف ستاد عملیاتی ارون

شماره: ۷ سیار

تاریخ: ۷۱۳۵۹/۲۴

از: ستاد ارون

به: ف ل ۹۲ زرهی

[تاریخ قضاوت خواهد کرد]

بازگشت به ۱۳۵۹/۷/۲۴-۲۰۱-۴۸-۳۲

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۱۷

با اینکه بیمار هستم و حصبه گرفته‌ام پرسنل موجود را رهبری می‌کنم. تاریخ درباره شما قضاوت خواهد کرد و در شانه خالی کردن از زیر بار مسئولیت ضرب‌المثل خواهید بود. اطاعت می‌کنم من با بیماری منطقه را اداره می‌کنم تا شما راحت باشید و به گزارش یک فرمانده عملیات که در شرایط حساس قبول مسئولیت کرده پوز خند بزنید.

ستاد ارون

شماره: ۶ سیار
تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۴

از: ستاد ارون
به: ف ل ۹۲

[حقیقت تلخ است]

چون حقیقت تلخ است امیدوارم ناراحت شوید. زیرا آن نیروهای چریکی مورد نظر شما هم فرار کردند و شهر خالی از سکنه است و در هم کوبیده شد. بهتر بود به گزارشات به موقع ما توجه می‌کردید تا به این روز گرفتار نشویم، زیرا ۵ بار دشمن را شکست دادیم و شما از موقعیت استفاده نکردید. مع‌الوصف مایوس نیستم، ولی می‌دانم که از طرف شما هیچ اقدامی به عمل نخواهد آمد.

ف ستاد ارون

شماره: ۴۲۴-۵۰-۸۴-۱۳/۲۰
تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۵

از: ارون
به: ف ل ۹۲

[وضعیت خرمشهر و آبادان]

بازگشت به شماره ۴۴-۴۸-۲۰۱-۲۵-۱۳۵۹/۷

محل استقرار نیروهای دشمن:

- الف - در خرمشهر دشمن در حاشیه خارج شهر و مناطق گمرک و غرب شط العرب مستقر می‌باشند.
- ب - در آبادان دشمن در سه کیلومتری سهراب آبادان - اهواز - ماهشهر مستقر و در روی محور آبادان - اهواز تا سلیمانیه مستقر می‌باشد. سراسر خاک غربی شط العرب، دشمن مستقر می‌باشد.
۲. محل استقرار نیروهای خودی در خرمشهر در داخل شهر مستقر است.
۳. در آبادان نیروهای خودی در سهراب آبادان - اهواز - ماهشهر به طرف داخل شهر مستقر است و توپخانه نیروی خودی در فاصله ۱۶ الی ۲۰ کیلومتری جاده آبادان - ماهشهر مستقر است.

شماره: ۱۷۴۱۰
تاریخ: ۵۹/۷/۲۵

از: مد اطلاعات عملیات نزاجا
به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

[دستور پشتیبانی هوایی]

با توجه به اینکه سهرابی آبادان و خرمشهر به شدت در محاصره و نفوذ قوای زرهی و مکانیزه دشمن می‌باشد و امکان دارد ستاد عملیات جنوب و ل ۹۲ نتواند به موقع از سورتی‌های واگذاری و پشتیبانی هوایی بهره‌مند گردند، لذا به نیروی هوایی دستور داده شد تا نسبت به انهدام مهاجم اقدام تا فشار دشمن کم شده تا ترتیب اعزام یگان کمکی داده شود. دستور فرمایید در جهت هدایت و استفاده از پشتیبانی اقدام لازم معمول نمایند.

از: عقاب ت ۲
به: ابوذر
شماره:
تاریخ: ۵۹/۷/۲۴

[احتمال حمله دشمن از دشت عباس]

بازگشت به امریه ابلاغی با توجه به اینکه حمله احتمالی ستون زرهی و مکانیزه دشمن از دشت عباس می باشد، عقاب با وجودیت فعلی احتیاج به تقویت یک رده دوم دارد. دستور فرمایید ناصر در رده دوم آمادگی تقویت عقاب را داشته باشد.

عقاب

از: لشکر ۹۲
به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب
شماره: ۱۷۱۳۶۰
تاریخ: ۵۹/۷/۲۵
[دفاع آبادان]

برابر اعلام سماجا ۳ چون تعداد زخمی ها و تیر خورده ها به علت مقاومت خیابانی در آبادان زیاد اعلام شده است و در سه کیلومتری پل بهمنشیر جنگ تانک و توپخانه ادامه دارد و رفت و آمد از روی پل امکان ندارد، دستور فرمایید به شرح زیر اقدام نمایند:

۱. در صورت امکان با توپخانه بردلند، آبادان را پشتیبانی نمایند.

۲. در روشنایی روز هلی کوپتر تا آخرین حد امکان به کمک مدافعین اعزام شوند.

سرهنگ قاسمی نو

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان
به: لشکر ۲۱
شماره: ۳۰۰۱-۵
تاریخ: ۵۹/۷/۲۵
[تخلیه اجساد شهدا و وسایل]

برابر اطلاع یکی از افسران تیپ ۲ سرکار ستوان ۱ زرهی محمد طاهری، مقداری از وسایل سلاح ذی قیمت و تعدادی تانک سالم و سلاح ضد هوایی در منطقه باقیمانده است. حتی تعداد خیلی زیادی در منطقه تیپ ۲ بین دیده بان تیپ در سه راهی قهوه خانه و خط مقدم تیپ موجود می باشد. همچنین برابر اطلاع تعدادی از اجساد شهید نیز در محل باقی مانده است. دستور فرمایید سریعاً نسبت به جمع آوری سلاح و وسایل تانک ها و توپ ها و اجساد شهید اقدام سریع معمول فرمایند.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیر نژاد

از: مد عملیات و اطلاعات نزاجا
به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا - آگهی به ل ۹۲
شماره: ۱۱
تاریخ: ۵۹/۷/۲۵
[جلوگیری از سقوط خرمشهر و آبادان]

با توجه به سقوط قریب الوقوع خرمشهر دستور فرمایید که توان و مقدورات یگان را برای جلوگیری از سقوط خرمشهر و آبادان به کار ببرند. اجرای امر جنبه فوریت دارد. در این مورد مهم هماهنگی لازم با ف ل ۹۲ را معمول نمایند.

مد عملیات و اطلاعات

از: ل ۹۲

شماره: ۳۷-۴-۲۰۱

به: نزا - سماجا - استانداری خوزستان

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۵

[گزارش ستاد عملیاتی اروند]

استحضاراً به عرض می‌رساند برابر گزارش ستاد عملیاتی اروند

۱. یک نفر جهت تحویل گرفتن چپفتن از گردان ۲۳۲ تانک نیست. گردان ۲۳۲ تانک منهدم شده است.
۲. نیازمندی یگان رزمی با خدمه می‌باشد. زیرا خرمشهر در حال فتح شدن به وسیله دشمن است.
۳. کلیه ماسک‌ها بدون فیلتر جنگی می‌باشند.
۴. گردان ۱۶۵ وجود ندارد. تمام خرمشهر پر از جسد ایرانی است. وسیله جهت تخلیه موجود نیست.
۵. فرماندهان در خرمشهر شهید شدند. فقط توپخانه در جاده ماهشهر است. مراتب جهت آگاهی و اقدام به عرض می‌رسد.

سرهنگ قاسمی

از: سماجا ۳ - مرکز فرماندهی

شماره: ۳۹۱۴-۰۲-۲۹-۱۷۰۱

به: نزا

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۵

[احتمال سقوط آبادان]

برابر اعلام نیروی دریایی مستند به گزارش واصله از خرمشهر و آبادان کلیه راه‌های آبادان و خرمشهر مسدود و در دست دشمن می‌باشد. تعداد مجروحین زیاد شده است و تخلیه آنها امکان ندارد. در حال حاضر سردخانه‌ها از کار افتاده است. آب و برق و دارو وجود ندارد. جمع‌آوری مجروحین و کشته‌ها در محوطه باز بی‌اندازه روحیه نفرت را پایین می‌آورد و اوضاع متشنج می‌باشد. احتمال سقوط آبادان تا ساعت ۱۲۰۰ روز ۵۹/۷/۲۵ پیش‌بینی می‌گردد. مراتب جهت آگاهی و هرگونه اقدام لازم اعلام می‌گردد.

ج ر سماجا - سرتیپ فلاحی

از طرف - سرهنگ شهسوار

از: سماجا ۳ - مرکز فرماندهی

شماره: ۲۸۷۵-۰۲-۲۱-۱۷۰۱

به: ت ج ر سماجا - دزفول

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۵

[پیام ستاد اروند]

در پیام ستاد اروند وضعیت به شرح زیر تلگرافی اعلام گردیده است. مراتب جهت استحضار و اخذ تصمیم به عرض می‌رسد. وضعیت خرمشهر و آبادان تا ساعت ۲۲۰۰ که با یک سخنرانی مهیج تمام نیروهای موجود را به طرف خرمشهر فرستاده است، جنگ تن به تن ادامه دارد و با شدت دنبال می‌شود. نیروهای ما ستون زری خطوط دشمن را با توپخانه زیر آتش گرفته از میزان تلفات طرفین اطلاعی نیست. آبادان و خرمشهر در محاصره دشمن قرار دارد و مردم آبادان خود را برای حماسه‌آفرینی آماده کردند ولی اگر کمک فوری نرسد و بهترین یگان‌های رزمی منظم به این منطقه اعزام نگردد، تمام زحمات مردم بر باد رفته و روح شهیدانمان نفرین خواهند فرستاد. با بی‌صبری منتظر اعزام یک واحد سنگین هستیم از طریق ماهشهر اعزام شود و محاصره را در هم

بشکنند. راه تدارکات باز و دشمن تاروی خطوط مرز به عقب رانده و نیروی درهم ریخته و فرسوده دو شهر تعویض و برای استراحت و قدردانی به پشت جبهه بفرستید.

سماجا ۳ سرهنگ معینی
از طرف سرهنگ شهسواری

آنی

شماره: ۱۷۰۱-۲۹-۰۲-۴۱۵۶

تاریخ: ۵۹/۷/۲۶

از: سماجا

به: نهاجا

[بمباران عقبه دشمن]

برابر اطلاع نادجا مستند به گزارش تلفنی از خرمشهر تانک‌های دشمن وارد خرمشهر شدند. در حال تیراندازی شدید می‌باشند و هیچ‌گونه مقاومت مؤثر وجود ندارد و تقاضای کمک فوری نموده است. دستور فرمایید سریعاً اقدام لازم معمول و با بمباران عقبه دشمن از نفوذ تانک‌ها به داخل شهر جلوگیری شود.

ج سماجا - سرتیپ فلاحی

گیرنده: نزاجا - عملیات؛ با توجه به مراتب فوق بالآخره تصمیم قطعی نیروی زمینی در دفاع از خرمشهر برای ستاد مشترک روشن نشد. دستور فرمایید اقدام مقتضی معمول و نتیجه را اعلام فرمایند.

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴۲۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۶

از: ستاد ارون

به: فل ۹۲ زرهی

[جنگ در شهر خرمشهر]

به استحضار می‌رساند حالت جنگ در شهر مورد بحث به شرح زیر است:

الف - با پیشروی نیروهای خودی به متجاوزین عراق که در داخل شهر خرمشهر شده بودند عده‌ای از آنها کشته و عده زیادی متواری ولی هنوز در قسمتی از گمرک و بعضی از منازل خرمشهر حضور دارند و با مأمورین ما در حال جنگ هستند و امروز احتمالاً در خرمشهر بیش از ۲۰ شهید و عده‌ای زخمی داشته‌ایم که چون جزء نیروهای مختلف هستند، هنوز آمار دقیق در دست نیست و توپخانه عراق بدون وقفه روی خرمشهر شلیک می‌کند.

ب - در جبهه آبادان چند بار از طرف نیروهای خودی به دشمن به صورت پراکنده حمله شد که در نتیجه شلیک موشک ۱۰۶ ژاندارمری منهدم شد دو مأمور ژاندارم شهید و دو نفر زخمی شدند. در این جبهه بر اثر شلیک توپخانه ما متفرق شد، ولی طبق معمول امشب تجدید سازمان کرده مجدداً محورهای آبادان - ماهشهر و آبادان - اهواز را زیر آتش قرار خواهند داد و آبادان همچنان در محاصره دشمن و کلیه راه‌ها بسته است ولی بعداً در اثر هجوم نیروهای خودی چند دقیقه باز و خودروهای اضطراری عبور می‌کنند. امروز هم با فداکاری تعدادی از پرسنل موفق شدیم با استفاده از نیروهای عبور موجود بیش از ۸۰ زخمی و مصدوم را از جبهه اعزام کنیم. پرسنل مابدون نقشه سنگر به سنگر آن هم زیر آتش سنگین توپخانه با دشمن در حال جنگ و مایه افتخار هستند و چشم به ورود نیروهای زرهی تقویت‌ی دوخته‌اند.

ستاد ارون

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۲۱

شماره: ۳۲-۴۸-۲۰۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۶

از: اروند

به: فل ۹۲ زرهی

[دشمن در مقابل ایستگاه آبادان]

بازگشت ۷۱-۱۵۵-۲۵-۷-۱۳۵۹

نیروی عراقی در مقابل ایستگاه آبادان مشغول فعالیت و تخلیه مهمات هستند.

شماره: ۲۳-۳۰۰۱

تاریخ: ۵۹/۷/۲۶

خیلی فوری

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب (دزفول)

به: فل نزاجا - (معاونت عملیات و اطلاعات) مد عملیات

[گفته یکی از اسرا]

به استناد گزارش فل ۹۲ زرهی: برابر گفته یکی از اسرا استعداد دشمن در منطقه خرمشهر لشکر ۹ عراق که با یگان‌هایی که از نیروی مخصوص تقویت شده‌اند می‌باشد. در محور اهواز - آبادان یک تیپ زرهی که از پل‌های شناور منطقه سلیمانیه عبور داده می‌شود مستقر می‌باشند و عناصری از آنها در ۵ کیلومتری آبادان می‌باشند و بقیه در طول راه مستقر هستند.

فعالیت توپخانه دشمن در روزهای ۲۳ و ۲۴ در منطقه آبادان کمتر شده و به نظر می‌رسد کمبود گلوله توپخانه دشمن مورد تأیید باشد.

جانشین عملیات - سرهنگ ستاد حسینی

خیلی فوری

شماره: ۶-۳۰۰۱

تاریخ: ۵۹/۷/۲۶-۰۸۱۵

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب (دزفول)

به: معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا (مد عملیات)

[آخرین وضعیت یگان‌ها]

برابر گزارش فل ۹۲، آخرین وضعیت یگان‌ها در مورخه ۵۹/۶/۲۵ به شرح زیر بوده است:
الف - ستاد عملیاتی جنوب: شهرهای آبادان و خرمشهر از قسمت شمال شرقی و غربی در محاصره دشمن است و یک قسمت از شهر در دست خودی است که در این قسمت زد و خورد خیابانی وجود دارد.
ب - تی ۱: هیچ‌گونه تغییری نداشته است.

پ - تی ۲: اطراف ارتفاعات الله اکبر مواضع پدافندی اشغال نموده است.
کالک عملیاتی متعاقباً ارسال خواهد شد.

جانشین عملیات - سرهنگ ستاد حسینی

شماره: ۲-۳۰۰۱

تاریخ: ۵۹/۷/۲۶

از: م ع ت نزاجا (جنوب)

به: نزاجا - معاونت عملیات و اطلاعات

[حضور مقامات در منطقه]

بازگشت به رمز ۱۱-۵۹/۷/۵

فرماندهی کل قوا و ریاست ستاد مشترک در منطقه حضور دارند. مسلماً هر اقدامی که میسر باشد انجام می‌دهند.

فل نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۲۰۱-۰۸-۶-۷۲

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۶

از: نزاجا

به: قرارگاه تاکتیکی جنوب

[بمباران عقب دشمن]

برابر اعلام سماجا مستند به گزارش نداجا تانک‌های دشمن وارد خرمشهر شده در حال تیراندازی می‌باشند و هیچ‌گونه مقاومت مؤثری وجود ندارد و تقاضای کمک فوری نموده است. با توجه به اینکه کلیه رده‌های فرماندهی و مسئولین مملکتی در دزفول حضور دارند و یگان‌هایی که می‌توانند جوابگو باشند در دزفول مستقر می‌باشند، خواهشمند است مقرر فرمایید هرگونه اتخاذ تصمیم در این موارد را به سماجا و نداجا و ستاد عملیات جنوب اعلام دارند. ضمناً از طریق سماجا به نهاجا ابلاغ گردیده است که عقب دشمن را بمباران تا از نفوذ تانک‌ها به داخل شهر جلوگیری شود.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

از طرف - سرهنگ وصالی

شماره: ۲۰۱-۰۸-۶-۱۱۶

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۳۰

از: نزاجا (عملیات)

به: سماجا ۳

[درباره ستاد عملیات اروند]

پیرو رمز شماره ۲۲۰۱۱-۲۹-۷-۵۹ ستاد عملیات اروند

خواهشمند است دستور فرمایید موارد زیر را به این نیرو ابلاغ فرمایند.

۱. ستاد عملیات اروند تحت نظر چه سازمانی می‌باشد.

۲. با توجه به اینکه تعدادی از یگان‌های نزاجا در اختیار ستاد عملیات اروند می‌باشد، رابطه این ستاد با لشکر ۹۲ زرهی و ستاد عملیاتی جنوب در دزفول و همچنین ستاد نزاجا به چه صورت می‌باشد.

با توجه به موارد فوق، نظر نزاجا این است که ستاد مشترک از ابتدا بایستی فرماندهی مشترک عملیات در منطقه تشکیل می‌داد و بر حسب نیاز، فرماندهی مناطق تشکیل و از یک ستاد و فرماندهی تابعیت می‌نمودند.

۳. ضمناً ستون عملیاتی مالک اشتر که ستاد عملیات اروند طی شماره ۴۲-۵۰-۸۴-۴۰۱-۴۰-۱۳۵۹/۷/۳۰ اعلام نموده است و مراتب نیز به سماجا آگهی داده شده برای نزاجا مشخص نمی‌باشد.

از طرف ف نزاجا

شماره: ۶۹

تاریخ: ۵۹/۷/۲۶

از: معاونت عملیات و اطلاعات

به: ق ت نزاجا در جنوب

آگهی به ل ۹۲

[وضعیت آبادان و خرمشهر]

برابر اعلام نداجا وضعیت آبادان و خرمشهر از دیشب تا ساعت ۱۳۰۰ روز جاری به شرح زیر گزارش شده است:

۱. شهر خرمشهر دیشب شدیدترین تلفات به نفرات خودی وارد که در اثر آتش توپخانه دشمن بوده است.

۲. در حال حاضر نبرد در قسمت کوچکی از شهر که توسط دشمن تصرف شده است ادامه دارد.

۳. فرمانده عملیات ستاد در خرمشهر اعلام خطر نموده است که در اثر تلفات زیاد و نابرابری نفر و تجهیزات، روحیه پرسنل در شهرهای آبادان و خرمشهر به شدت تنزل کرده است. دیروز آخرین آثار علنی نافرمانی وصل

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۲۳

به اغتشاش دیده شده و در حال سرایت است. چنانچه اوضاع به شدت عوض نشود و نیروهای کمکی نرسد و یا ضربات خیلی مؤثر به دشمن وارد نشود بر اثر پراکندگی نیروها چنانچه در سطر بالا آمد، کنترل از دست خواهد رفت و دیگر یک نفر هم برای مبارزه باقی نخواهد ماند.

۴. نیروی دریایی تا این لحظه همه‌گونه اقدامات لازم را بر نفرات خرمشهر و آبادان جهت مقاومت در مقابل نیروهای دشمن و شکستن خط محاصره از داخل نموده است. مراتب جهت آگاهی و هرگونه اقدامات اعلام می‌گردد. معاونت عملیات و اطلاعات

شماره: ۵۰۱/۱۷۰/۲۸۲

تاریخ: ۵۹/۷/۲۶

از: ل ۹۲ اهواز

به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

[دشمن در خرمشهر و آبادان در محاصره]

برابر اطلاع ستاد ابروند، نفرات و تانک‌های دشمن وارد خرمشهر شده و آبادان در محاصره دشمن بوده و در محل پل کهنه فشار زیاد وارد می‌شود. علی‌هذا حمله به طور موقت سد شده. شهر آبادان زیر آتش خمپاره قرار دارد.

شماره: ۳۰۰۱-۱۳

تاریخ: ۵۹/۷/۲۷

از: م ع ت نزاجا (عملیات)

به: ف ل ۹۲

[هماهنگی در دفاع از مواضع]

دستور فرماید به یگان‌های ارتشی مستقر در خرمشهر و آبادان ابلاغ گردد، موقعی که پاسداران و سازمان بسیج، مواضعی را اشغال می‌نمایند، بلافاصله از این مواضع دفاع نموده تا پاسداران و بسیج فرصت پیشروی داشته و هماهنگی بیشتری بین آنان معمول گردد.

سرهنک حسینی

شماره: ۶

تاریخ: ۵۹/۷/۲۶

از: عملیات و اطلاعات نزاجا

به: ق ت نزاجا در جنوب

[گزارش شهربانی]

بازگشت به ۵۹/۷/۲۴-۳۴۰۱/۸۴/۵۰/۴۲۵

طی گزارشی وضعیت شهربانی اعلام نموده که عین گزارش به شرح زیر است:

صبح روز جاری دشمن با تانک و پیاده نظام در پوشش توپخانه، شهر خرمشهر از یک سو و طرف آبادان از سوی دیگر در حرکت و واحد کمکی که تقریباً وعده آن را می‌دهید تا ساعت مخابره حتی یک نفر نرسیده و مأمورین هم به تپه‌های شمالی انتقال شده و دیگر حرف فرماندهان گوش نمی‌دهند و ستاد عملیات جنوب بار دیگر زیر آتش شدید توپخانه قرار دارد. نجات این دو شهر نیاز به کمک فوری مؤثر دارد که با توجه به اینکه تقریباً تمامی یگان‌های نزاجا درگیر و در اختیار ت ف نزاجا در محل می‌باشند، مراتب جهت هرگونه اقدام لازم اعلام می‌گردد.

عملیات و اطلاعات نزاجا

شماره: ۳۰۰۱-۱۰

تاریخ: ۵۹/۷/۲۸

از: قرارگاه تاکتیکی نزا جا در جنوب

به: معاونت عملیات و اطلاعات

آگهی به: ف لوج نزا جا

[جنگ افزار پدافند هوایی]

بازگشت به شماره ۵۹/۷/۲۶-۶۰۲-۰۲-۲۲-۱۰۷

همان طور که طی شماره ۵۹/۷/۲۷-۳۰۰۱-۶ اعلام گردید، جنگ افزار پدافند هوایی اضافی به هیچ وجه در منطقه نیست و یگان ها نیز تعدادی از جنگ افزار سازمانی خود را به نقاط حساس اختصاص داده اند. برابر اطلاع حدود ۲۰ دستگاه مسلسل چهار لول کالیبر ۵۰ روی برجک اخیراً به وسیله ف لوج تعمیر و در اختیار معاونت لجستیکی می باشد. دستور فرمایید از جنگ افزارهای مزبور و یا مشابه استفاده نمایند.

ج عملیات قرارگاه تاکتیکی نزا جا در جنوب - سرهنگ ستاد حسینی

آنی

شماره: ۳۰۰۱-۵

تاریخ: ۵۹/۷/۲۶

از: قرارگاه تاکتیکی نزا جا در منطقه خوزستان

به: لشکر ۲۱ پیاده

[تأمین کمبودهای وسایل]

برابر ابلاغ تیمسار فلاحی، گردان اعزامی به اهواز فاقد وسایل سازمانی ضدتانک و بی سیم می باشد. دستور دهید به محض وصول کلیه وسایل سازمانی گردان اعزامی را جمع آوری و به اهواز اعزام دارند. کمبودهای مهم شامل جنگ افزار ضدتانک و بی سیم، از سایر یگان های آن لشکر تأمین شود.

ف نزا جا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۳۰۰۱-۴۸

تاریخ: ۵۹/۷/۲۶

از: قرارگاه تاکتیکی نزا جا در منطقه خوزستان

به: معاونت عملیات و اطلاعات نزا جا

[عوامل اعزامی]

بازگشت به ۵۹/۷/۲۵-۱۷۴۰۸

عوامل اعزامی به شرح زیر است:

۱. پرسنل خدمه تانک برای ده دستگاه

۲. پرسنل خدمه نفربر برای پنج دستگاه

۳. یک گردان پیاده تحت نظر تیمسار فلاحی

۴. ۳۷ دستگاه تانک تعمیرشده در مسجد سلیمان

ف نزا جا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره:

تاریخ: ۵۹/۷/۲۶

از: قرارگاه عملیاتی نزا جا در جنوب (دزفول)

به: ل ۹۲

[گروه رزمی ۱۵۳]

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۲۵

گروه رزمی ۱۵۳ پیاده از ل ۷۷ در سریال‌های مختلف در اهواز پیاده خواهند شد. دستور فرمایید پس از سازمان دادن به شرح زیر از آن استفاده نمایند.

۱. هیچ‌گونه برداشتی از این ستون ننمایند و آن را یک جا به کار برند.
 ۲. با راهنمایی یک افسر ورزیده این گروه را به کمک مدافعین در خرمشهر و آبادان اعزام نمایند.
 ۳. در موقع ورود به جزیره آبادان ترتیب پشتیبانی هوایی کامل وی را بدهید.
- جانشین عملیات - سرهنگ ستاد حسینی

از: م ع ت نزا (عملیات) شماره: ۳۰۰۱-۱۳
به: ل ۹۲ تاریخ: ۵۹/۷/۲۷

[هماهنگی لازم بین یگان‌ها و سپاه و بسیج]

دستور فرمایید به یگان‌های ارتشی مستقر در خرمشهر و آبادان ابلاغ موقعی که پاسداران و سازمان بسیج موضعی را اشغال می‌نمایند بلافاصله از این مواضع دفاع نموده تا پاسداران و بسیج فرصت پیشروی داشته و هماهنگی بیشتری بین آنان معمول گردد.

سرهنگ ستاد حسینی

از: مد عملیات نزا شماره: ۹۳
به: قرارگاه تاکتیکی نزا در جنوب
[دفاع از مواضع]

بنا به درخواست مردم آبادان که مستقیماً در جنگ‌های تن به تن خرمشهر و آبادان شرکت دارند دستور فرمایید وقتی پاسداران و اعضاء بسیج موضعی در اختیار می‌گیرند بلافاصله واحدهای ارتشی از این مواضع دفاع و آنها را حفظ کنند تا پاسداران فرصت بیشتری داشته باشند و همکاری و هماهنگی بیشتری بین پاسداران و بسیج و ارتش به وجود آید.

از: اروند شماره: ۲۰۱-۴۸-۵۱
به: ف ل ۹۲ تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۷

[فعالیت دشمن در داخل شهر]

نیروهای دشمن در داخل گمرک خرمشهر شدیداً فعالیت می‌نمایند و مشغول تهیه سنگر می‌باشند. ضمن وارد کردن تانک و نفربر، شهر خرمشهر و پایگاه دریایی را به شدت تهدید می‌نماید. تاکنون چندین بار از طریق نهاجا تقاضای بمباران گمرک را نموده ولی تاکنون هیچ‌گونه اقدامی نشده است و طبق اظهار افسر ناظر مقدم هوایی مقامات نهاجا بمباران شهر را موکول به تصویب مقامات حکومتی نموده‌اند و آنها نیز با این امر موافقت نکرده‌اند. لذا استدعا می‌شود تا گمرک به عنوان یک منطقه تدارکاتی نفوذی دشمن تبدیل نشده، اقدامات لازم در این مورد به عمل آورند. ضمناً مقرر فرمایید که هر چه سریع‌تر با فعال بودن ستاد عملیاتی مستقر در ماهشهر در این مورد از طریق نیرو اقدام گردد.

ف اروند

از: ستاد عملیاتی ارون

شماره: ۳-۴۰۱-۸۴-۵۰-۴۲۸

به: ف ل ۹۲ زرهی

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۷

توسط لشکر ۹۲ زرهی آگهی به سماجا و نداجا و نزاجا

[آخرین وضعیت جبهه خرمشهر و آبادان]

۱. با توجه به اینکه نیروهای خودی در خرمشهر از پشتیبانی توپخانه محروم هستند، دشمن تمام تلاش خود را برای تصرف شهر با استفاده از تانک، توپ و نفر پیاده به کار بسته و امروز شهر چند بار بین نیروهای طرفین دست به دست و تا لحظه تقدیم این گزارش با دادن تعداد زیادی شهید و وارد کردن تلفات سنگین به دشمن نیروهای ما موفق شدند، بیشتر ساختمان‌های شهر را از وجود نیروهای پیاده دشمن پاک کنند. ولی هنوز قسمتی از گمرک و یک‌چهارم شهر در تصرف آنهاست که در داخل منازل مسکونی مردم که خالی بوده است موضع گرفته‌اند. با اینکه نیروهای ما بسیار خسته و اغلب فرماندهان شهید شده‌اند، مع‌الوصف باز هم با شجاعت و تا آخرین فشنگ مقاومت می‌کنیم. اگر حداکثر تا فردا نیروی مورد تقاضا به کمک ما نرسد صادقانه بایست عرض کنم که بعضی از این همه پیروزی احتمالاً هدر خواهد رفت، زیرا کنترل و فرماندهی از بین رفته، کمبود مهمات، بسته شدن راه‌ها، موجود نبودن آب و برق، نبودن وسیله تخلیه مجروحین، عدم امکان جمع‌آوری اجساد، نبودن آب خنک و وسایل تدارکاتی، سخت نیروهای ما را متشنج نموده است.

۲. در آبادان که نیروهای ما از پشتیبانی توپخانه برخوردار هستند با دادن چند شهید هجوم دشمن را سد کردند و هنوز موفق به رسیدن به ساختمان‌های شهر نشده اما گلوله‌باران مداوم برای تخریب روحیه مردم و نیروی خودی همچنان ادامه دارد.

۳. برابر اطلاع ستاد، عملیات‌هایی که در ماهشهر تشکیل و فعال شده است، تنها امید ماست که این ستاد نیروها را در پشت جبهه سازمان داده و با یک هجوم برق آساراه تدارکاتی ما را باز و نیروهای فرسوده را به عقب تخلیه و ما را از محاصره نجات داده، مجدداً یک حرکت تعرضی گرفته به یاری خدا دشمن را از خاک کشورمان بیرون کنیم. استدعا دارد این ستاد را فعال و مقرر فرمایید رهبری عملیات را به عهده گرفته هرچه زودتر اقدام کنند.

ف ستاد ارون

از: ستاد ارون

شماره: ۳۰۲-۰۱-۳۶-۱۴۳

به: ف ل ۹۲ زرهی

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۷

[اگردان ۱۶۵ از بین رفته]

برابر گزارش یگان ۱۶۵ ۹۰٪ وسایل و تجهیزات و پرسنل این گردان از بین رفته. در مورد واگذاری و یا تعویض این یگان اوامر مؤکدی صادر و نتیجه را امر به ابلاغ فرمایید.

ستاد ارون

از: ستاد ارون

شماره: ۳-۴۰۱-۸۴-۵۰-۴۴۲

به: ف ل ۹۲ زرهی

تاریخ: ۵۹/۷/۲۷

آگهی: وسیله ل ۹۲ به سماجا، نداجا، نزاجا، ژاندارمری کل کشور

موضوع: وضعیت جبهه‌های خرمشهر و آبادان در روز ۵۹/۷/۲۷

۱. امروز سه بار شهرهای آبادان و خرمشهر مورد هجوم هوایی دشمن قرار گرفت و تلفاتی به مردم غیرنظامی وارد و خسارات فراوان به لوله‌های نفت و تأسیسات وارد آمد که در اثر دفاع ضدهوایی توپخانه خودی یک فروند میگ سقوط کرد.

۲. صبح روز جاری پرسنل پدافند هوایی مستقر در فرودگاه زیر آتش توپخانه دشمن قرار گرفت که در نتیجه ۵ نفر شهید و ۷ نفر زخمی و دو دستگاه جیپ و یک آمبولانس و چهار خودرو فرودگاه منهدم شد.
۳. واحدهای توپخانه خودی چند بار مورد هجوم هلی کوپترهای دشمن قرار گرفت و در نتیجه چند خودرو و یک تانک سوخت و مقداری مهمات از بین رفت.
۴. در جبهه خرمشهر نیروهای تازه نفس دشمن وارد عمل شده و جنگ تن به تن و کوچ به کوچ جریان دارد و تلفات سنگین به دو طرف وارد شده. در این جبهه نیروهای خسته ما که بیشتر فرماندهان خود را از دست داده اند آخرین تلاش خود را برای جلوگیری از سقوط شهر به کار می‌برند. خستگی و نبودن آب و برق و غذای مناسب و گلوله باران پی در پی و عدم جایگزینی نفرات و تجهیزات فقط به خاطر ایمان و عقیده و شرف سربازی خود پایداری می‌کنند، ولی سقوط شهر قطعی است. از نیروی کمکی هم تا این ساعت ۲۲۰۰ خبری نشده که به عنوان یک فرمانده در این دقایق حساس باید بگویم با تمام این نامالیمات حماسه می‌آفرینند و اگر زنده ماندم این مسئله را با دلیل به همه مقامات ثابت خواهم کرد و اگر خرمشهر هم سقوط کند حتی سربازی که جبهه را ترک می‌کند مسئول نیست، زیرا بیشتر از حد تصور یک انسان پایداری کرده ولی عدم تقویت، نرسیدن مهمات و تجهیزات و هزار مسئله دیگر او را از پای در خواهد آورد که هر شب در گزارشاتم به آن اشاره می‌کنم و ترتیب اثر داده نمی‌شود اما هرگز مأیوس نشده‌ایم.
۵. در جبهه آبادان که توپخانه خودی با هدایت افسر مسئول توپخانه، تلفات سنگین به دشمن وارد کرده و آنها را در هم کوبیده است، ولی دشمن مشغول تجدید سازمان و خود را برای هجوم قطعی به شهر آبادان آماده می‌سازد.
۶. ما همچنان در محاصره دشمن قرار داریم و اگر نیروهای اعزامی به ماهشهر ظرف امشب و فردا وارد عمل نشوند راه تدارکاتی ما را باز نکرده و دشمن را در هر دو جبهه عقب نرانند همه پیروزی‌های گذشته ما و خون شهیدان خرمشهر و آبادان هدر خواهد رفت و این گزارشات در تاریخ ثبت خواهد شد.
۷. وضع پرسنل روز به روز بدتر و خودروهایی که در جبهه از بین می‌رود جبران نمی‌شود. در نتیجه نفرات ظاهر و شب ناچاراً سنگرهای خود را ترک و برای خوردن غذا به نقاط آمادی مراجعه می‌کنند که در اثر ترکش گلوله مجروح می‌گردند.
۸. نحوه تخلیه بمباران و مصدومین و شهدا با سختی انجام می‌شود.
۹. تمرّد، خودزنی، حالت‌های جنگی‌زدگی، فراموشی و شوکه شدن هر روز بین نفرات بیشتر می‌شود و مهمات رو به پایان و سلاح‌های نیمه سنگین به صورت غیرقابل استفاده درمی‌آیند.
۱۰. وعده‌های ما به پرسنل در مورد رسیدن کمک جامه عمل به خود نگرفته و همین مسئله باعث بی‌اعتمادی و پخش شایعاتی مثل آنکه ما را تنها گذاشته‌اند، می‌خواهند ما را به کشتن بدهند، مسئولین به فکر ما نیستند. روز به روز دشمن با گسترش و استفاده از ستون پنجم دشمن حداکثر استفاده را در موقعیت به عمل می‌آورد. با همه این تفاسیل با دادن پیام‌های دلگرم‌کننده از طریق بی‌سیم و رادیو و سخنرانی، هنوز آنها را در جبهه‌های مختلف نگاه داشته‌ام ولی چون خود من هم بیمار هستم کمک و توان خود را از دست می‌دهم. لذا استدعا دارم ستون ماهشهر و نیروها را هر چه زودتر سازمان داده و بدون پروا به دشمن حمله‌ور شوند و هر دقیقه در سرنوشت این دو شهر تأثیر تاریخ دارد. به امید پیروزی و سرفرازی نیروهای موجود در خرمشهر و آبادان دقیقه‌شماری می‌کنم. خداوند حافظ همه ملت ایران است و تنها آرزویم این است که نگذارند خون شهدا هدر رفته و ما در برابر خانواده‌های آنان سرافکننده باشیم.

شماره: ۳۰۲-۰۱-۳۶-۱۴۳

تاریخ: ۵۹/۷/۲۸

از: ستاد ارون

به: ل ۹۲

[یازده روز محاصره شهرهای خرمشهر و آبادان]

در اثر یازده روز محاصره شهرهای خرمشهر و آبادان، تدارکات از هر نظر غذا، آب، مهمات، بنزین و سایر مایحتاج ضروری رو به اتمام است. دستور فرمایید اقدامات لازم به عمل آمده و ستاد عملیاتی مستقر در ماهشهر هر چه زودتر نسبت به شکستن محاصره اقدام نمایند.

اروند

شماره: ۲۷

تاریخ: ۵۹/۷/۲۷

از: ف نزاجا

به: ق ت نزاجا در جنوب

[وضعیت جبهه خرمشهر و آبادان]

برابر گزارش ستاد عملیات ارون اخیراً وضعیت جبهه خرمشهر و آبادان به شرح زیر است:

۱. با توجه به اینکه نیروهای خودی در خرمشهر از پشتیبانی توپخانه محروم هستند، دشمن تمام تلاش خود را برای تصرف شهر با استفاده از توپ و نفر پیاده به کار بسته و قسمتی از شهر چند بار بین نیروهای دو طرف دست به دست گشته و لحظه‌هایی که این گزارش از خرمشهر مخابره شده نیروهای خودی با دادن تعداد زیادی شهید و وارد کردن تلفات سنگین به دشمن، نیروهای ما موفق شدند بیشتر ساختمان‌های شهر را از وجود نیروی آنها پاک کنند، ولی هنوز قسمتی از ساختمان‌ها و یک‌چهارم شهر در تصرف دشمن است که در داخل منازل مسکونی مردم که خالی بوده است موضع گرفته با اینکه نیروهای خودی بسیار خسته و اغلب فرماندهان شهید شده‌اند، باز هم با شجاعت و سرسختی مقاومت می‌کنند و برای روز ۵۹/۷/۲۷ ستاد مزبور اظهار نموده که کنترل فرماندهان از بین رفته و کمبود مهمات و بسته شدن راه‌ها و نبودن آب و نبودن امکانات تخلیه مجروحین و شهدا باعث تضعیف روحیه پرسنل شده است. مدافعین آبادان با استفاده از پشتیبانی توپخانه نیروهای خودی موفق شده‌اند نفوذ دشمن را سد نمایند و از دستیابی دشمن به شهر آبادان جلوگیری نمایند و تیراندازی هنوز روی شهر ادامه دارد. ستاد مزبور درخواست نموده با استفاده از ستاد عملیات که در ماهشهر تشکیل شده یگان‌های خرمشهر را از محاصره نجات دهند.

ف نزاجا

شماره: ۳۰۰۱/۲۸

تاریخ: ۵۹/۷/۲۷

از: قرارگاه عملیاتی نزاجا در جنوب (دزفول)

به: نزاجا (معاونت عملیات و اطلاعات) مد عملیات

[نتیجه عملیات هوانیروز]

برابر گزارش ف گروه هوانیروز مستقر در دزفول گروه مزبور در مورخه ۵۹/۷/۲۶ اقداماتی به شرح زیر انجام داده است:

۱. تعداد ۲۵ سورتی پرواز در ۳۵ ساعت

۲. شناسایی و کشف مواضع آن و اجرای آتش به وسیله هلی کوپترهای کبری

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۱۲۹/

۳. ضایعات لجستیکی دشمن، انهدام ۱۰ دستگاه تانک و ۳۵ دستگاه خودرو سبک و سنگین توسط موشک و راکت و ۲ دستگاه توپ کالیبر بزرگ
۴. تلفات آن در حدود ۲۰۰ نفر

جانشین عملیات - سرهنگ ستاد حسینی

شماره: ۳۳
تاریخ: ۵۹/۷/۲۷

از: عملیات و اطلاعات نزاجا
به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب
[وضعیت منطقه جنوب]

به عرض تیمسار فرماندهی نزاجا برسد، ل ۹۲ زرهی برابر اعلام سماجا ۳ مرکز فرماندهی مستند به گزارش نیروی دریایی وضعیت منطقه جنوب به شرح زیر می‌باشد.
۱. خرمشهر زیر آتش شدید خمپاره دشمن قرار دارد.
۲. تدارک مهمات با توجه به وضعیت محاصره منطقه به سختی انجام می‌شود و روحیه جنگی پایین بوده و تعدادی از پرسنل نظامی در حال ترک مواضع هستند.
۳. در آبادان وضعیت تغییری نکرده و شهر در محاصره کامل بوده و در خارج شهر درگیری ادامه دارد و شهر زیر آتش شدید دشمن قرار دارد و با توجه به وضعیت وخیم منطقه خرمشهر و آبادان اعزام نیروی رزمی مناسب که کراراً تقاضا شده برای شکستن محاصره و نجات این دو شهر امر حیاتی است. مقرر فرمایید در این اقدام مقتضی به عمل آید.

عملیات و اطلاعات نزاجا

شماره: ۱۱-۶۰۲-۰۲-۴
تاریخ: ۵۹/۷/۲۷

از: ل ۹۲
به: قرارگاه تاکتیکی عملیات نزاجا
آگهی به: ف گد ۲۴۷ سوارزرهی
[درخواست هلی کوپتر شناسایی]

نظر به اینکه به گد ۲۴۷ سوارزرهی منطقه ۳۵ کیلومتر در ساحل شرقی رودخانه کرخه واگذار که مأموریت شناسایی و پوشش را معمول دارد و یگان مزبور با مقدرات موجود قادر به تأمین منطقه فوق نیست، لذا استدعا دارد مقرر فرمایید یک فروند هلی کوپتر شناسایی جهت تکمیل مأموریت فوق در اختیار این لشکر گذارده شود.
ف ل ۲۱ - سرهنگ ستاد ورشوساز

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۷
تاریخ: ۵۹/۷/۲۸

از: ل ۹۲ اهواز
به: ق ت نزاجا در جنوب
[درباره اعزام آتشبار]

بازگشت به شماره ۵۹/۷/۲۷-۶۰۲-۰۲-۶-۳۴۳

درخواست ژاندارمری آبادان با دستور درگیرنده‌ها مغایرت دارد. ژاندارمری خواسته است آتشبار اعزام شود، در صورتی که انتقال خودی از راه هوا و زمین مقدور نیست. ضمناً توپخانه با اینکه در محور ماهشهر - آبادان قرار دارند، ژاندارمری آبادان می‌باید استفاده نماید.

آنی

شماره: ۶۰۲-۰۲-۶-۳۱۰

تاریخ: ۵۹/۷/۲۸

از: ف نزاچا

به: ف ت نزاچا در جنوب

[اعزام گروه رزمی به آبادان]

بازگشت ۴۲۸-۵۰-۴-۱-۴۰۱-۳-۵۹/۷/۲۷

از: نزاچا مد عملیات به: ستاد عملیات ارونند آبادان از طریق ل ۹۲ - قرارگاه تاکتیکی نزاچا در جنوب - ف

ل ۹۲

۱. سماچا ۳ مرکز فرماندهی در مورد شجاعت و شهامت پرسنل نظامی و غیرنهادهای آن ستاد کلیه مقامات متشکرند.

۲. ظرف امروز تا آخر وقت یک گروه رزمی شامل یک گروهان تانک و یک آتشبار مستقل و یک گردان پیاده از طریق ماهشهر به آبادان عزیمت و به کمک شما می آیند و به ل ۹۲ ابلاغ شده از آن نیرو هیچ برداشتی نکند و در موقع شکافتن خط محاصره و ورود به آبادان پشتیبانی هوایی نیز انجام خواهد شد.

ف نزاچا

شماره: ۱۱۰۵

تاریخ: ۵۹/۷/۲۸

از: ف نزاچا - عملیات و اطلاعات

به: ق ت نزاچا در جنوب

[درباره وضعیت منطقه خوزستان]

ژاندارمری آبادان با توجه به وضع بحرانی خرمشهر و آبادان نیاز فوری و حیاتی به یک آتشبار توپخانه از هر نوع کالیبر می باشد دارد. لذا دستور فرمایید با برداشت از آتشبارهای توپخانه موجود در اهواز به هر ترتیبی که می باشد یک آتشبار سازمان داده و سریعاً از طریق جاده ماهشهر به آبادان اعزام و نتیجه را گزارش نمایند. زیرا اعزام آتشبار از محل دیگری که با سرعت انجام شود امکان ندارد. آورنده رمز سماچا ۳ مرکز فرماندهی به شرح فوق به لشکر ۹۲ زرهی ابلاغ گردید که در صورت امکان یک آتشبار اعزام نمایند. ضمناً اعزام یگان با وضعیت گسترش نیروهای دشمن از طریق جاده بندر ماهشهر به آبادان امکان پذیر نیست. مسلماً اگر هیچ کس نتواند به آبادان وارد شود هیچ گونه کمکی به خرمشهر نمی توان نمود، زیرا امکان کمک از طریق جاده اهواز به خرمشهر هم نمی باشد.

عملیات و اطلاعات نزاچا

قرارگاه تاکتیکی نراجا

دزفول

ز - ۴۶۷-ج

خلاصه اطلاعاتی شماره ۳

پایان دوره ساعت ۱۲۰۰ ۵۹/۷/۲۷

۱. وضعیت دشمن در مدت ویژه

الف - نیروهای عراقی محاصره خرمشهر را کامل نموده و هر لحظه بیشتر به داخل شهر نفوذ می‌کنند اکثر نیروهای خودی از بین رفته و مردم و سپاه پاسداران با دشمن درگیر جنگ هستند. دشمن درصدد ایجاد و تحکیم سنگرهای خود در اطراف و داخل شهر می‌باشد چنانچه نیروی مؤثر کمکی به شهر مزبور نرسد احتمالاً بین ۲۴ تا ۴۸ ساعت آینده به تصرف کامل دشمن درخواهد آمد. دشمن با خمپاره‌انداز شهر را زیر آتش گرفته است. ب - دشمن با استفاده از سرپل اشغالی خود در شرق رودخانه کارون حلقه محاصره آبادان را تنگ‌تر کرده و فشار خود را بیشتر می‌کند. پ - بر اثر اجرای آتش توپخانه دشمن و نیز درگیری‌های مردم با دشمن تعداد زیادی جنازه در سطح شهر خرمشهر باقی مانده که امکان جمع‌آوری آنها نیست.

۲. فعالیت‌های دشمن:

الف - زرهی. نیروهای زرهی دشمن در دو ستون از شرق بستان به پشت دکل تلویزیون در محلی به نام کوره‌ها مستقر که با توپخانه و تانک پل سابل را زیر آتش گرفته و نیروهای خودی نمی‌توانند به سوی بستان پیشروی نمایند. حدود ۸ تا ۱۰ کیلومتر شرق سوسنگرد و دو کیلومتری جنوب جاده آسفالته حمیدیه سوسنگرد به اهواز با آتش توپخانه و تیربار و تانکها پوشانده که ایاب و ذهاب مقدور نیست. در جنوب سوسنگرد از کوت سید نعیم حدود پنج کیلومتری جنوب جاده با ۹ دستگاه تانک و یک نفربر با بلدوزر مواضع تهیه می‌نمایند. ۱۶ دستگاه تانک و ۸ دستگاه نفربر در تاریخ ۵۹/۷/۲۵ وارد دهلران شده و به مدت ۶ ساعت کلیه تأسیسات منهدم و مجدداً به مواضع خود واقع در موسیان مراجعه نمودند. ب - توپخانه:

(۱) در مورخه ۵۹/۷/۲۵ بر اثر پرتاب گلوله توپ در یکی از خیابان‌های اهواز یک نفر شهید و ۲۰ نفر مجروح شدند.

(۲) در ساعت ۱۹۰۰، ۵۹/۷/۲۵ در قسمت جاده کوت عبدالله گلوله توپ دشمن به یک وانت‌بار اصابت کرده که منجر به شهادت هشت نفر غیرنظامی گردید.

(۳) در مورخه ۵۹/۷/۲۵ دشمن مجدداً شروع به تیراندازی با توپخانه و سلاح‌هایی به نام راکت بی‌ام ۲۱ به شهر اهواز نموده است.

(۴) یک آتشبار کاتیوشای دشمن در ارتفاعات علی‌گره‌زد حاشیه عین‌خوش مستقر و به صورت متناوب روی مناطق رودخانه کرخه تیراندازی می‌نماید.

(۵) در ساعت ۱۰۰۰ مورخه ۵۹/۷/۲۶ توپخانه دشمن شهر اهواز و نقاط مسکونی را زیر آتش گرفت.

پ - هوایی

(۱) در مورخه ۵۹/۷/۲۵ چند فروند میگ عراق به بندر خمینی حمله نموده و منابع نفت آن را به آتش کشیدند.

(۲) در ساعت ۱۳۰۰ مورخه ۵۹/۷/۲۵ دو فروند میگ ۲۳ مواضع ل ۹۲ را بمباران کردند.

(۳) در ساعت ۰۹۴۰، ۵۹/۷/۲۶ هواپیمای عراقی شهر اهواز و منطقه کیان پارس و زیتون کمربندی را بمباران نمودند.

(۴) دشمن برای منهدم کردن چهار موضع کاتیوشا و ۲۵ هلی کوپتر، فوری در محور خرمشهر - آبادان در مورخه ۵۹/۷/۲۶ درخواست بمباران هوایی نموده است.
ت - شیمیایی گزارشی دریافت نشده است.

۳. لجستیک

الف - دولت کویت کلیه نان‌های تولیدشده در شرکت آرد کویت را همراه با ۴۵ کامیون باربری حامل خواروبار و چند تانک به عراق فرستاده است.

ب - دولت هند نسبت به تأمین نیازمندی‌های عراق در زمینه قطعات یدکی و تجهیزات الکترونیکی رادار و غیره اقداماتی شروع نموده است و اولین محموله از کمک‌های خود را از طریق خطوط هوایی کویت به طور ترانزیت به عمان ارسال نموده است.

۴. روحیه دشمن

در حال حاضر، دشمن به علت حصول برتری چشمگیر نظامی از روحیه نسبتاً خوبی برخوردار است.

۵. نتیجه‌گیری

دشمن با توجه به وضعیت فعلی قادر به اقدامات زیر می‌باشد:

الف - ادامه تک و استفاده از موقعیت‌های حاصله در مناطق خرمشهر، آبادان و سوسنگرد.

ب - ادامه بمباران شهر اهواز و تقویت نیروهای خودی در منطقه اهواز به منظور محاصره و تصرف قطعی شهر.

پ - تحکیم مواضع خود در غرب دزفول.

ت - حمله به سرپل نیروهای خودی در سرپل کرخه.

ث - اقدام به عبور از رودخانه کرخه.

ج - اجرای برنامه‌های تبلیغاتی رادیویی به منظور تخریب روحیه مردم و پرسنل نظامی.

اطلاعات قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

شماره: ۳/۴۰۱/۸۴/۵۰/۴۴۷

از: ستاد ارون

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۲۸

به: فل ۹۲

[در محاصره دشمن هستیم]

تا این لحظه که ساعت ۰۹۳۰ مورخه ۵۹/۷/۲۸ می‌باشد، ما همچنان در محاصره ارتش عراق قرار داریم. از نیروی تقویتی که برای نجات آبادان و خرمشهر باید اعزام می‌شد خبری نیست و جاده‌ها همچنان بسته مانده‌اند. وضعیت به طور کلی به شرح زیر است.

۱. در خرمشهر بعضی‌ها با تانک و توپ تنها نیروی پیاده ما را با آتش شدید مورد هجوم قرار داده و خیابان‌ها پر از شهدا شده است. نافرمانی، تمرد، عقب‌نشینی بدون برنامه و نابوری در نجات، بین پرسنل شیوع پیدا کرده و چون از عوارض جنگ است قابل کنترل نیست، زیرا وعده‌های ما هم خالی از حقیقت درآمده است. بمباران‌های پی در پی بیمارستان از غیرنظامیان را بی سر و دست کرده است. شخصاً امروز از بیمارستان‌ها بازدید و وضع رقت‌بار مردم را از نزدیک دیدم. نبودن آب و برق، بهداشت، خطوط ارتباطی، سوخت و جایگزینی تجهیزات که از بین می‌رود نیروهای ما را رنج می‌دهد. گروه‌های اعزامی به محض دیدن چند شهید روحیه خود را از دست داده جبهه را ترک می‌کنند. تمام مسائل کمک به درهم شکستن نیروهای ما دارد و نیروهای هوایی حملات مؤثری بر دشمن وارد می‌کنند ولی چون ما فاقد نیروی زرهی هستیم نمی‌توانیم از موقعیت‌های نیروی هوایی استفاده کنیم. در ماهشهر اقداماتی در جریان است و اگر تأخیر کنند تلاش آنها هم بدون ثمر خواهد ماند، زیرا اگر خدای ناکرده خرمشهر تماماً به دست دشمن بیفتد به علت نزدیک بودن این شهر به عراق و وجود طرق مواصلاتی سریع، بیرون راندن آنها کار ساده‌ای نخواهد بود. وظیفه دارم صراحتاً بگویم دو نیروی نابرابر هستیم که با وجود تمام نابسامانی‌ها، فداکاری پرسنل و اینکه هر روز بیش از صد شهید می‌دهند در خور ستایش است و ما تا هفت روز متوالی است که از سقوط خرمشهر جلوگیری کرده‌ایم و حال چه زمان کمک ما خواهد رسید که مثمر‌تر واقع شود با مسئولین است، زیرا وظیفه شرعی و میهنی خود را به حق انجام داده‌ایم. من از شما و تمام ملت ایران برای رفع این مشکل کمک می‌طلبم تا خون شهیدان ما هدر نرفته و پیروزی‌های ما خنثی نشود. اضافه می‌کنم تمام مسائل را بدون کمترین پرده‌پوشی و با صراحت به مقامات گزارش کرده‌ام. امیدوارم این آخرین گزارش باشد که به این صورت تقدیم می‌گردد.

۲. در آبادان نیروهای ما دلیرانه دشمن را متوقف کرده‌اند ولی اگر خرمشهر سقوط کند نیروهای دشمن به صورت گازانبری آبادان را هم تصرف خواهند کرد. به امید اقدامات مؤثری که انجام می‌دهید هستیم.
ستاد اروند

شماره: ۳۰۰۱-۱۵

تاریخ: ۵۹/۷/۲۸

از: م ع ت نزا (عملیات)

به: فل ۹۲ زرهی

[اعزام گروه رزمی مشهد به خرمشهر]

برابر اعلام مد عملیات نزا، گروه رزمی مشهد روز ۵۹/۷/۲۶ به خرمشهر اعزام گردیده است.

سرهنگ ستاد حسینی

شماره: ۳۰۰۱-۴

تاریخ: ۵۹/۷/۲۸

از: م ع ت نزا

به: مد عملیات و اطلاعات نزا

[وضعیت خرمشهر و آبادان]

برابر گزارش ل ۹۲ به روز ۵۹/۷/۲۶:

۱. در خرمشهر درگیری شدید بوده دشمن با دادن تلفات عقب‌نشینی کرد. مقداری از جاده کمربندی

دست دشمن و پل خرمشهر - آبادان باز است.

۲. در آبادان از دو جناح زیر آتش شدید تلفات زیادی به نیروی خودی وارد شده، مع هذا با تفنگ ۱۰۶ دشمن ۵ کیلومتر عقب نشست.

۳. یک فروند میگ عراقی توسط فانتوم ایران سرنگون شد.

سرهنگ حسینی

شماره: ۳۰۰۱-۲

تاریخ: ۵۹/۷/۲۸

از: م ع ت نزا (عملیات)

به: ف ل ۹۲

[تقاضای نان]

برابر امریه نزا مدافعین در خرمشهر هنوز می جنگند. هرگونه کمک آمادی به ویژه نان به آنان برسانید. سرهنگ حسینی

شماره: ۶۰۲-۰۲-۶-۳۱۶

تاریخ: ۵۹/۷/۲۷

از: عملیات و اطلاعات نزا

به: قرارگاه تاکتیکی جنوب نزا و ف ل ۹۲

[مدافعین خرمشهر هنوز می جنگند]

بازگشت به ۵۹/۷/۲۶-۱۷۰۱-۲۹-۰۲-۴۳۴۵

۱. مدافعین در خرمشهر هنوز می جنگند. خبرگزاری پارس صحیح نیست.

۲. به ف ل ۹۲ دستور فرمایید هرگونه کمک تدارکاتی به خصوص نان به مدافعین برسانند.

عملیات و اطلاعات نزا

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۱۹

تاریخ: ۵۹/۷/۲۸

از: ف ل ۹۲

به: ق ت نزا در جنوب

[اعزام گردان ۱۴۴]

گد ۱۴۴ که در ساعت ۱۶۳۰ روز ۵۹/۷/۲۶ اعزام گردیده، در تاریخ ۵۹/۷/۲۷ در ساعت ۱۶۳۰ به سوی ماهشهر حرکت و برابر اطلاع رسیده از فرمانده منطقه یگان مزبور به ماهشهر رسیده است.

ف ل ۹۲

شماره: ۳۰۰۱/۲

تاریخ: ۵۹/۷/۲۹

از: قرارگاه تاکتیکی نزا در جنوب (دزفول)

به: ف ل ۹۲ اهواز

[آخرین مقاومت]

برابر اعلام سماجا ۳ مستند به گزارش نداجا در خرمشهر آخرین مقاومت در حال شکسته شدن بوده و ۹۹٪ شهر در دست دشمن است و از پل خرمشهر تقاضای کمک فوری شده.

در آبادان تانک ها و توپ ها و نفرات دشمن در حال پیشروی هستند. ناخدا خلیل زاده فرمانده منطقه مجروح و در بیمارستان است و شدیداً تقاضای کمک شده.

دستور فرمایید مراتب بالا را بررسی و چنانچه مورد تأیید است اعلام و اقدامات رزمی لازم به عمل آورید.

سرهنگ ستاد حسینی

از طرف: سرهنگ اصفهانی

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۳۵

شماره: ۱۴۱۲/۰۱/۲۷

تاریخ: ۵۹/۷/۲۹

از: مد عملیات و اطلاعات نزا

به: اداره سوم سماجا، ل ۹۲ - نداجا، ف ژاجا،

ق ت ع نزا

ج در جنوب

آگهی به فل ۷۷

[درباره مین گذاری]

پیرو شماره ۵۹/۷/۲۸-۱۴۱۲/۰۱/۲۰

پیشنهاد و تصویب این طرح قبل از تشکیل فرماندهی قرارگاه ماهشهر می باشد، چون از تدبیر این قرارگاه، نزا فعالاً بی اطلاع می باشد. خواهشمند است مقرر فرمایید به نیروی دریایی و قرارگاه ماهشهر ابلاغ شود که قبل از اجرای طرح موصوف ویژه جنوب، کار را با فرمانده یگان مین گذار سروان ادهمی درمیان گذارند. توسط نداجا به یگان مهندس مین گذار در بوشهر ابلاغ گردد تا روشن شدن مطالب ذکر شده از اجرای مین گذاری خودداری نماید.

عملیات و اطلاعات نزا

شماره: ۲۰۱/۰۸/۶/۷۳

تاریخ: ۵۹/۷/۲۹

از: مد عملیات و اطلاعات نزا

به: ق ت نزا

ج در جنوب

[درباره گردان ۱۸۵ هوابرد]

گردان ۱۸۵ هوابرد اعزامی به آبادان هم اکنون نزدیک خرم آباد می باشد. دستور فرمایید نسبت به پوشش ستون مذکور اقدام لازم معمول دارد.

عملیات و اطلاعات نزا

شماره: ۱۷۰۱-۳۹-۰۲-۵۰۶۲

تاریخ: ۱۳۵۹/۷/۳۰

از: سماجا ۳ (مرکز فرماندهی)

به: نزا (عملیات)

[درباره تشکیل ستاد اروند]

بازگشت به ۱۱۶-۶-۰۸-۲۰۱-۱۳۵۹/۷/۳۰

۱. فرماندهی نیروهای مسلح، جانشین ریاست ستاد مشترک، فرماندهی نزا، فرماندهی ژاندارمری در خوزستان تشریف دارند.

۲. در مورد تشکیل ستاد اروند و چگونگی آن که مطمئناً با نظر فرماندهی نزا انجام شد سابقه ای در دست نیست.

۳. بهتر است که این اطلاعات از تیمسار فرماندهی نیروی زمینی یا ستاد مقدم ایشان کسب شود. از اطلاعات به دست آمده ستاد مشترک را آگاه فرمایند.

ج سماجا - سرتیپ فلاحی

از طرف - سرهنگ جلوه گر

شماره: ۱۷۰۱-۲۹-۰۲-۵۴۷۸

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۲

از: سماجا ۳ (مرکز فرماندهی)

به: نزاجا عملیات

[راه حل های فرماندهی عملیات در جنوب]

بازگشت به ۱۴۶-۶-۰۸-۲۰۱-۲-۱۳۵۹/۸/۲

۱. در حال حاضر در منطقه جنوب سه راه حل فرماندهی عملیات به شرح زیر وجود دارد که ستاد مشترک معتقد است که می تواند به صورت کنترل عملیاتی یگان ها را هدایت نماید و روابط آنها با هم به صورت روابط دو یگان مجاور است.

الف - فرماندهی عملیات دزفول

ب - فرماندهی عملیات اهواز

پ - فرماندهی عملیات ارون

۲. نیازمندی های لجستیکی فرماندهی های مزبور وسیله یگان های اصلی تأمین می گردد.

۳. هدایت و کنترل فرماندهی های فوق تا قرارگاه فرماندهی نزاجا خواهد بود.

دستور فرماید نظریه ستاد نزاجا، ف ل ۹۲ و قرارگاه عملیاتی ارون به سماجا ۳ اعلام تا پس از بررسی دستورالعمل لازم صادر گردد

ج سماجا - سرتیپ فلاحی

از طرف - سرهنگ هاشمی روان

شماره: ۲۰۱-۴۸۷-۸۹

تاریخ: ۵۹/۷/۲۹

از: ل ۹۲ - رکن سوم

وسیله ستاد عملیاتی ارون به ستاد عملیاتی ماهشهر

[ترمینال نظامی]

برابر امریه شماره ۵۷-۴-۴۳-۲۰۱ تاریخ ۵۹/۷/۲۴ نزاجا (ف لوچ) دستور فرماید با استفاده از یگان هایی که به آن منطقه اعزام می کردند، نسبت به تأمین هوایی و زمینی ترمینال نظامی بندر خرمشهر و ترمینال نظامی بندر امام خمینی و تأسیسات پتروشیمی که به علت موقعیت اقتصادی مورد توجه دشمن می باشد و تاکنون چندین مرتبه به وسیله هواپیماهای دشمن مورد هجوم قرار گرفته و همچنین چنانچه دشمن اقدام به پیاده کردن نیرو و غیره بنماید اقدام لازم معمول دارند.

ف ل ۹۲ - سرهنگ ستاد قاسمی نو

۱. از وظایف لشکر است.

۲. لشکر نمی تواند به فرماندهی ارون دستور دهد.

۳. چه امکاناتی لشکر در اختیار ارون گذارده است که چنین انتظاری دارد.

۴. از کاغذبازی و انتقال مسئولیت به دیگران اجتناب کنید.

مراتب جهت استحضار و صدور اوامر مقتضی با توجه به امکانات پدافند هوایی و هواژاجا و هوانیروز به عرض می رسد.

سرتیپ فلاحی ۵۹/۷/۳۰

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات /۱۳۷

شماره: ۱۸ سیار

تاریخ: ۵۹/۷/۳۰

از: ستاد عملیات اروند

به: ستاد عملیات جنوب، سرکار سرهنگ حسینی

[تخلیه سریع نفرات]

برابر اعلام خلبانان، افراد اعزامی به طور مجتمع در محل تخلیه شده باقی می‌باشند. دستور فرمایید سریعاً نفرات پیاده شده محل را تخلیه و یا استتار گردند و برای تخلیه عوامل بهبهان که هم‌اکنون اعزام می‌گردند وسیله تخلیه سریع از محل آماده باشد.

معاون عملیاتی ستاد اروند - سرهنگ ستاد شکرریز

شماره: ۴-۵۰-۸۴-۴۰۱

تاریخ: ۵۹/۷/۳۰

از: ستاد عملیات اروند (رکن ۳)

به: فرماندهی گردان ۲۰۱ امداد

موضوع: نفربرهای چرخ‌دار

به فرموده دستور فرمایید کلیه نفربرهای چرخ‌دار آن یگان را همراه با خدمه‌های مربوطه فوری زیر امر یگان تانک به فرماندهی سرگرد مظفریان قرار داده و نتیجه را گزارش نمایند.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ شکرریز

شماره: ۲۵/۱۰۳۵۳/۶۰/۶۰۶۸۹/۱۳/۱۰۱

تاریخ: ۵۹/۷/۳۰

از: رکن سوم ژاندارمری کشور

به: فرمانده ستون عملیاتی اروند

موضوع: تقویت گارد ساحلی

برابر گزارش گارد ساحلی در ساعت ۱۷۰۰ ۵۹/۷/۲۸ قرارگاه گارد ساحلی زیر آتش توپخانه دشمن قرار گرفته مقداری از مهمات ناو تیپ هشتم خرمشهر که به وسیله هلی‌کوپتر خارج از محدوده پادگان حمل گردیده بود طعمه حریق توپخانه واقع گردیده است. گارد ساحلی مدت ۲۱ روز است با توان رزمی قلیل منطقه عملیات خود را حفظ و تا آنجایی که امکان داشت ضرباتی به دشمن وارد کرده است، ولی گسترش نیروی دشمن با سلاح سنگین و توپخانه و تانک این منطقه مرز را تهدید می‌کند. مراتب به ستاد ژاندارمری رکن سوم اعلام، جواب واصله حاکیست در صورتی که ژاندارمری تقویت منطقه مزبور را ضروری می‌داند زودتر اقدام نماید و با اعزام یگان‌های تازه‌نفس از فرسودگی آنها جلوگیری کند. مقرر فرمایید در مورد تقاضای گارد ساحلی اقدام نمایند.

سرهنگ نجف‌دری

۵۹/۷/۲۹

[درباره آقای رحیم صفوی]

برادر عزیز سرکار سرهنگ فروزان

با سلام و درود فراوان

برادر بسیار خویم آقای رحیم صفوی را که در دارخوین مشغول جهاد در راه خداست به شما معرفی می‌کنم برای هماهنگی در عملیات منطقه. وضع کار این برادران در منطقه خیلی خوب است. هر چه می‌توانید کمک کنید.

سید علی خامنه‌ای ۵۹/۷/۲۹

۵۹/۷/۳۰

انياز به ضد هوایی

تهران - وسیله رکن ۳ زاجا فرماندهی سپاه پاسداران

رونوشت ستاد سماجا

رونوشت ت - ف. نزاجا

با توجه به موقعیت حساس منطقه ستون عملیاتی ارون احتیاج مبرم به یکصد قبضه مسلسل کالیبر ۵۰، پنجاه قبضه ضد هوایی از انواع مختلف دارد که در سپاه پاسداران موجود است. خواهشمند است نسبت به ارسال سلاح مزبور با یک فروند هواپیمای نظامی به اهواز اقدام لازم معمول دارند.

فرمانده ستون عملیاتی ارون - سرهنگ ستاد فروزان

شماره: ۴۰۱-۸۴-۳۸

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۱

از: تهران وسیله رکن ۳ زاجا

به: فرماندهی سپاه پاسداران

رونوشت ت ف نزاجا

انياز به آرپی جی ۱۷

با توجه به موقعیت حساس منطقه ستون عملیاتی ارون احتیاج مبرم به دو قبضه آرپی جی ۷ یا بار مبنای مربوطه که در سپاه موجود است دارد. خواهشمند است نسبت به ارسال سلاح مورد نظر با یک هواپیمای نظامی به اهواز اقدام لازم معمول دارند.

فرمانده عملیاتی ارون - سرهنگ ستاد فروزان

شماره: ۴۰۱/۸۴/۵۰/۱۲

تاریخ: ۵۹/۸/۱

از: ستاد ارون

به: فرماندهی لشکر ۹۲ زرهی اهواز

اگر وسیله دارید بدهید

بازگشت ۳۰-۲۰-۴۸-۲۰۱-۵۹/۷/۳۰

من می دانهم کسری فراوان است، اگر وسایل مورد نیاز که می گوئید کم بُرد است و دارید بدهید اگر می توانید از جای دیگر تهیه کنید و بدهید. و آلا با گفتن و رفع تکلیف کردن مسئله حل نمی شود. این منطقه استحفاظی لشکر است لشکر باید امنیت را برقرار می کرد. حال دیگران آمده اند مسئولیت لشکر را به عهده گرفته اند. به جای کمک فقط اظهار نظر می کنید، اگر وسیله دارید بدهید، اگر ندارید حرف نزنید.

از ماهشهر - سرتیپ فلاحی

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۱۱

تاریخ: ۵۹/۸/۱

از: ارون

به: فرماندهی لشکر ۹۲ زرهی اهواز

وظایف لشکر

پاسخ ۸۹-۴۸-۲۰۱-۵۹/۷/۲۹

۱- از وظایف لشکر است.

۲- لشکر نمی تواند به فرماندهی عملیاتی ارون دستور دهد.

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۳۹

۳- چه امکاناتی لشکر در اختیار ستاد اروند گذارده است که چنین انتظار دارد.

۴- از کاغذ بازی و انتقال مسئولیت به دیگران اجتناب کنید.

از ماهشهر - سرتیپ فلاحی

شماره:

تاریخ: ۵۹/۸/۱

از فرماندهی عملیات اروند

به: فرماندهی لشکر ۹۲ زرهی اهواز

آگهی فرماندهی لشکر ۷۷ خراسان

[اعزام توپ ۲۳م]

برابر گزارش فرمانده آتشبار ۱۰۵ توپخانه مشهد تعداد دو عراده توپ ۲۳م از مشهد با دو قبضه توپ ۱۰۵م جهت تقویت به عملیات اروند اعزام شده است که تاکنون دو عراده توپ ۲۳م با خدمه مربوط و خودرو هنوز به آتشبار نرسیده، از قرار اطلاع در اهواز مأموریت دیگری به آنها داده شده است. در صورتیکه فرمانده آتشبار مذکور اعلام نموده هیچ‌گونه دفاع هوایی ندارد. دستور فرمائید با توجه به حاد بودن منطقه نسبت به اعزام آن به ستاد عملیات اروند اقدام و بهره را آگهی دارند.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ شکرریز

شماره: ۰۱۱۷۰۶

تاریخ: ۵۹/۸/۱

از: منطقه سوم دریایی خرمشهر / پست فرماندهی

به: فرمانده دریایی / پست فرماندهی

آگهی به ستاد مستقر در بندر امام خمینی / فرمانده دریایی

[وضعیت جبهه آبادان و خرمشهر]

وضعیت جبهه‌ها تا این ساعت به شرح زیر گزارش می‌گردد:

- ۱- در خرمشهر جنگ خانه به خانه شدیداً در جریان است. دشمن مواضع تانک خود را در جاده کمربندی ایجاد و به پل خرمشهر نزدیک‌تر می‌شود. پایگاه نیز به طور دائم زیر آتش توپخانه سنگین و خمپاره قرار دارد.
- ۲- در جبهه آبادان، دشمن به بمباران مواضع خودی ادامه داده، همچنین شهر را نیز در کنترل آتش دارد و بدون هدف شهر را زیر آتش دارد.
- ۳- با استراق سمع روی مدار دشمن مشخص شده که تقاضای آتش پشتیبانی برای پیشروی می‌کنند و تعداد نفرات ۶۵۰ نفر گفته شده است. همچنین گفته شده که ما امروز پیشروی می‌کنیم.
- ۴- هر ساعت که می‌گذرد، وضعیت دشمن مستحکم‌تر شده، با جرئت بیشتر عمل می‌کند. در اثر نبود نیروی کافی، روحیه پرسنل هر لحظه ضعیف‌تر می‌شود. باعث عدم سقوط خرمشهر تا این لحظه از جان گذشتن پرسنل و آتش شدید سلاح سنگین تکاوران با خمپاره ۱۲۰ بوده است، که بدون آن، شهر در عرض چند ساعت سقوط خواهد نمود.

تاریخ ۵۹/۸/۱

برابر اعلام سماجا مستند به اعلام نهاجا

۱- نیروهای عراق قصد حمله به اهواز را دارند.

۲- نیروهای ارتش عراق قصد حمله مکرر به تأسیسات نفتی جنوب را دارند.

- ۳- نیروهای هوایی عراق قصد حمله به آبادان را دارند.
- ۴- نیروهای زمینی عراق قصد حمله مجدد به خرمشهر را دارند.
- ۵- همه منتظرند که هر چه زودتر، اقدامات تهاجمی نیروهای خودی شروع شود. این امید در سه روز گذشته با توجه به اخبار رسیده زیاده بوده. همین باعث تقویت روحیه شده است، ولی ضمناً این آخرین نیروی روحی باقیمانده در پرسنل است که اگر تمام شود، تخریب کامل روحیه انجام گرفته، میل به جنگ و مقاومت مانند چند روز گذشته از بین برود. مقرر فرمایند موارد فوق در طرح‌ریزی‌های عملیاتی در نظر گرفته شده، اقدامات بموقع انجام گردد. هر تأخیری باعث قوی‌تر شدن دشمن و تضعیف نفرات در محاصره می‌شود.
- فرمانده منطقه سوم دریایی - ناخدا صمدی

فرماندهی عملیات خرمشهر و آبادان تلفنگرام شود

[اطلاعیه]

- ۱- دلیران و رزمندگان و مبارز راه خدا در خرمشهر و آبادان، قهرمانان جاودان میهن اسلامی ما بوده و برای همیشه نام آنان در خاطر کلیه برادران و خواهران و نسل‌های آینده کشور باقی و زنده خواهد ماند و زبان همه از تشریح و تمجید این همه مقاومت و فداکاری‌های این قهرمانان قاصر است.
- ۲- انتظار ما و همه مردم مسلمان ایران به رهبری امام امت آنست که در این آخرین لحظات حساس، با ادامه دفاع دلیرانه خود، آخرین فرصت را برای ما فراهم نمایند.
- ۳- دستور فرمائید مراتب بالا به کلیه برادران و خواهران شجاع و جسور رزمنده مسلمان ما ابلاغ شود. خداوند متعال یار و یاور، دعای خیر امام و امت بدرقه راه شما باشد.
- فرمانده عملیات اروند - سرهنگ ستاد فروزان

از: افشین آنی شماره: ۵۰۱-۱۷۰-۱۶۶
به: کارن عطار تاریخ: ۵۹/۸/۱
[قصد حمله دشمن]

- برابر اعلام سماجا مستند به اعلام نهاجا
- ۱- نیروهای عراق قصد حمله به اهواز را دارند.
- ۲- نیروهای ارتش عراق قصد حمله به تکرار تأسیسات نفتی جنوب را دارند.
- ۳- نیروهای هوایی عراق قصد حمله به آبادان را دارند.
- ۴- نیروهای زمینی عراق قصد حمله مجدد به خرمشهر را دارند.

از: ایستگاه دریایی بندر امام خمینی شماره: ۴/۰۱۱۲۴۳
به: ستاد عملیات اروند تاریخ: ۵۹/۸/۱
موضوع: [تعداد نفرات آماده جهت تقویت جبهه]

طبق گزارش پست فرماندهی نداجا، تعداد ۵۰۰ نفر از افراد بسیج مجهز به تفنگ همراه با ۴۰ نفر دوره دیده در عملیات تکاوری جهت تقویت جبهه خرمشهر و آبادان پیش بینی گردیده است، در صورت نیاز به افراد یادشده، مراتب اعلام تا در اسرع وقت به پست فرماندهی نداجا جهت اعزام آنان ابلاغ گردد.

فرمانده ایستگاه دریایی بندر امام خمینی - ناخدا یکم سیفی مهر

شماره: ۴۰/۸۴/۵۰/۸۴

تاریخ: ۵۹/۸/۱

از : ستاد عملیات اروند

به : فرماندهی عملیات آبادان و خرمشهر

آگهی: فرماندهی گارد ساحلی

آگهی: فرماندهی گردان ۱۴۴

آگهی: فرماندهی گردان ۲۰۱

آگهی: سرپرستی آتشبارهای ۱۳۰م اصفهان و ۱۳۰م شهرضا و ۱۰۵م مشهد و کاتیوشا

آگهی: فرماندهی عملیات شادگان

آگهی: فرماندهی یگان تانک (وسیله گردان ۲۰۱ امداد)

آگهی: فرماندهی سپاه پاسداران مستقر در دارخوئن

موضوع: [تله انفجار وسایل]

دستور فرمایید موارد زیر را مورد توجه قرار داده و اجرای آن نیز از مسئولین امر خواسته شود. به کلیه پرسنل تابعه ابلاغ گردد، در صورت ترک وسایل یا تجهیزات، چنانچه مقدور است، به تله انفجار تبدیل و در صورت امکان آن را منهدم نمایید تا سالم به دست دشمن نرسد.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ شکرریز

شماره: ۴۰۱/۸/۵۰/۸۲

تاریخ: ۵۹/۸/۱

از : ستاد عملیات اروند رکن ۳

به : فرماندهی سپاه پاسداران آبادان

آگهی: فرماندهی سپاه پاسداران خرمشهر

آگهی: فرماندهی سپاه پاسداران ماهشهر

آگهی: فرماندهی سپاه پاسداران شادگان

آگهی: فرماندهی گارد ساحلی خسروآباد

آگهی: سازمان بسیج ملی ماهشهر

آگهی: سازمان بسیج شادگان

آگهی: سازمان بسیج خرمشهر

آگهی: فرماندهی شهرستان آبادان

آگهی: فرمانداری شهرستان خرمشهر

آگهی: فرمانداری شهرستان ماهشهر

موضوع: [تحويل اسلحه به افراد غیرنظامی]

برابر اعلام گارد ساحلی خسروآباد، عده ای از اهالی منطقه سعدونی توسط پاسداران کمیته ۴۸ آبادان مسلح شده اند. عمل فوق بدون شناسایی افراد صورت گرفته. کما اینکه یکی از افراد به نام جابر رئیسی فرزند شعیف ساکن رزکوت و بوعبود قبلاً دوره چریکی را در عراق طی و با جنگ افزار و مین ضدتانک و بمب ساعتی جهت خرابکاری به ایران مراجعت کرده بود، دستگیر و تحویل دادگاه انقلاب اسلامی داده شده است و هم اکنون اسلحه در اختیار او قرار گرفته و به عنوان پاسدار در رزکوت و بوعبود، که منطقه بسیار حساس می باشد، سکونت اختیار کرده است. علی هذا دستور فرمایید در هنگام تحویل اسلحه به افراد غیرنظامی به سوابق آنان دقت بیشتری معمول دارند.

رئیس ستاد عملیات ارون - سرهنگ ستاد شکرریز

شماره: ۴/۰۲۱۴۲۰

تاریخ: ۵۹/۸/۲

از: ایستگاه دریایی بندر امام خمینی

به: فرماندهی عملیات ارون

موضوع: [خرمشهر در وخیم ترین وضعیت]

۱- برابر اطلاع واصله از خرمشهر، وضعیت جبهه خرمشهر و آبادان تا این ساعت به شرح زیر است. به خرمشهر شدیدترین فشار از طرف نیروی دشمن وارد می شود. کنترل پل از نظر آتش در دست دشمن است و نیروهای کمکی قادر به عبور نیستند. نیروهای خودی در محاصره کامل دشمن هستند. بمباران توپخانه و نبرد تن به تن ادامه دارد. فقط پشتیبانی شدید و مداوم توپخانه قادر به نجات موقت شهر از سقوط خواهد بود. وخیم ترین وضعیت در خرمشهر حکم فرماست.

۲- در آبادان، بمباران شهر به مواضع خودی از طرف دشمن ادامه دارد. از فعالیت توپخانه خودی صدایی شنیده نمی شود.

۳- این آخرین فرصت برای نجات منطقه از سقوط قطعی است. اگر امکان هست عمل شود.

فرمانده نیروی دریایی - ناخدایکم افضلی

شماره: ۰۱۱۳۱۵

تاریخ: ۵۹/۸/۱

از: منطقه سوم دریایی خرمشهر/ عملیات/ ل/ ۶ بندر امام خمینی

به: فرمانده دریایی / پست فرماندهی / ن / ۳ تهران

[وضعیت جبهه های خرمشهر و آبادان]

مقام عالی را آگاه می سازد:

وضعیت جبهه های خرمشهر و آبادان تا این ساعت به شرح زیر است:

۱- در جبهه خرمشهر، نبرد شدیداً در جریان است. فشار از شب تا به حال از طرف دشمن بسیار شدید و تمام شب، توپخانه سنگین دشمن، شهر و مواضع خودی را زیر آتش داشته که هنوز هم ادامه دارد. در این لحظه، دشمن تمام سعی خود را برای تصرف پل به کار می برد. اخبار بعدی در این مورد به اطلاع خواهد رسید.

۲- در جبهه آبادان، وضعیت دشمن تغییری نکرد و درگیری از خارج توسط توپخانه خودی و دشمن یگان های سماجا ادامه دارد.

۳- از مهمات داده شده برای دفاع از شهرها چهار روز می گذرد و هنوز هم هیچ طرح و برنامه ای برای عملیات قطعی به منظور نجات شهرها از محاصره کامل صورت نگرفته است. تعداد کمی قوای نظامی و

غیرنظامی که برای کمک اعزام شده‌اند، که تا حدودی کمبود نفرات را جبران کنند؛ ولی همانطور که مستحضر هستید، نفر چاره کار نیست. مضافاً اینکه در اثر عدم هماهنگی و نبودن کنترل در رده فرماندهی، از این نیروها نیز به طور صحیح استفاده نمی‌شود. امکانات تأمینی جبهه از قبیل خودرو و مهمات و وسایل مخابراتی به شدت در حال تحلیل رفتن است. جاده فرعی آبادان - ماهشهر به طور یک‌طرفه باز است، یعنی همه می‌توانند از آبادان خارج شوند، ولی هیچ‌کس حاضر به آمدن به شهر و آوردن وسایل و تجهیزات خواسته شده نیست. فرسودگی در سطح پرسنل و وسایل به شدت محسوس است. گسترش و نفوذ دشمن لحظه به لحظه بیشتر می‌شود. مراتب جهت آگهی و هرگونه اقدام لازم به عرض می‌رسد.

ناخدا صمدی

شماره:

تاریخ: ۵۹/۸/۱

از: قسمت عملیات

به: عملیات اروند - ماهشهر

[وضعیت جبهه‌های آبادان و خرمشهر]

وضعیت جبهه‌های آبادان و خرمشهر از ساعت ۱۲:۰۰ مورخه ۷/۳۰ تا ساعت ۱۲:۰۰ مورخه ۵۹/۸/۱

- ۱- شهرهای آبادان و خرمشهر کماکان در محاصره نیروهای بعثی عراق می‌باشد.
- ۲- در خرمشهر، جنگ تن به تن ادامه داشته، گلوله‌باران شهر به وسیله توپخانه و خمپاره‌اندازهای دشمن، خصوصاً در تمام طول شب به شدت ادامه داشته. تعداد شهدا و مصدومین بسیار است.
- ۳- در خرمشهر، از نیروهای بعثی عراق شش نفر دستگیر شدند. سه نفر از آنها در مورخه ۵۹/۷/۳۰ و سه نفر دیگر در مورخه ۵۹/۸/۱.

۴- در خرمشهر، نیروهای خودی از خرمشهر تا فلکه فرمانداری و همچنین در خیابان ۴۰ نفری و در بستان مستقر بوده و پاکسازی را خانه به خانه به طرف جلو انجام می‌دهند.

۵- شهر آبادان نیز به وسیله توپخانه‌های دشمن گلوله‌باران می‌شود و نیروهای خودی تلاش دشمن را به منظور پیشروی در محورهای سهرای آبادان - اهواز - ماهشهر تا پل بهمنشیر و همچنین پل نو در جاده آبادان مواضع نیروهای بعثی عراق با شدت هر چه تمام به وسیله توپخانه و یگان هوانیروز زیر آتش قرار گرفته است.

۶- نیروی هوایی نیز چندین مأموریت انجام داده، که یک فروند فانتوم مورد اصابت نیروهای بعثی قرار گرفته و در خاک ایران سقوط کرد؛ لیکن خلبانان آن با چتر نجات در خاک عراق فرود آمدند که تا این ساعت از سرنوشت آنان اطلاعی در دست نیست.

سرهنگ حسنی سعدی

شماره: ۲۰۱/۸/۶/۱۴۲

تاریخ: ۵۹/۸/۲

از: معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا

به: ق ع ت نزاجا در جنوب

[وضعیت آبادان و خرمشهر]

۱- سماجا ۳ به مرکز فرماندهی برابر پیام شماره ۵۲۴۶-۵۸/۱۷۰۱/۲۹/۰۲-۵۹/۸/۱ وضعیت آبادان و

خرمشهر را به شرح زیر جهت آگهی و هرگونه اقدام به نزاجا اعلام نموده است.

۲- سماجا با آگاهی کامل نسبت به اینکه ستاد اروند در ماهشهر به فرماندهی فرمانده ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، سرکار سرهنگ فروزان با یک ستاد قوی تشکیل گردیده و کلیه یگان‌های اعزامی از نزاجا و لشکر زرهی در آن منطقه در زیر امر این ستاد قرار گرفته و لشکر ۹۲ زرهی نمی‌تواند با توجه به مناسبات فرماندهی این ستاد را زیر امر گرفته باشد و مناسبات مشخصی نیست و همچنین با اطلاع کامل از اینکه فرماندهی کل قوا و تیمسار جانشین ریاست ستاد مشترک و تیمسار فرماندهی نزاجا در منطقه تشریف دارند و از اوضاع کلی منطقه و جبهه‌های جنگ و ستادهای متشکله اطلاع کامل دارند و حتی از گسترش کلیه یگان‌های نزاجا آگاهی دارند مع الوصف از نزاجا توضیح خواسته شده است. هنوز هیچ طرح و برنامه‌ای برای عملیات قطعی به منظور نجات شهر از محاصره کامل انجام نگرفته است. استدعا می‌شود اکنون که تیمسار جانشین ریاست ستاد مشترک در منطقه حضور دارند در مرحله اول مناسبات و روابط قرارگاهی موجود در منطقه را ستاد مشترک و نزاجا روشن فرمایند و ضمناً اوامری صادر فرمایند که مرکز فرماندهی سماجا مستقیماً مشکلات را در مرحله اول به عرض ایشان برسانند و دستورات لازم را با توجه به وظایف محوله مستقیماً به قرارگاه‌های مسئول صادر فرمایند؛ زیرا قرارگاه مرکزی نزاجا در حال حاضر نمی‌تواند به علت عدم اطلاع از تصمیمات که در قرارگاه تاکتیکی جنوب در ذفول و قرارگاه اروند در ماهشهر پشتیبانی‌هایی که در اجرای اوامر فرماندهی نزاجا انجام می‌شود طرح تهیه و دستوراتی صادر نماید. متن پیام ۵۲۴۶-۵۲۹/۰۲-۵۸/۱۱۷۰۱-۵۸/۸/۱ سماجا به شرح زیر به عرض می‌رسد وضعیت جبهه‌های خرمشهر و آبادان به شرح زیر گزارش شده است:

۱- در جبهه خرمشهر شدیداً درگیری در جریان است. فشار از دیشب تا به حال از طرف دشمن بسیار شدید و تمام شب توپخانه سنگین دشمن شهر و مواضع خودی را زیر آتش داشت که هنوز هم ادامه دارد. در این لحظه دشمن تمام سعی خود را برای تصرف پل به کار می‌برد، اوامر بعدی در این مورد اعلام خواهد شد.

۲- در جبهه آبادان وضعیت دشمن تغییری نکرده است.

۳- مهمات داده شده برای دفاع از شهر.

۴- چهار روز می‌گذرد و هنوز هم محاصره کامل صورت نگرفته. تعداد کمی از قوای نظامی و غیرنظامی برای کمک اعزام شده‌اند، تا حدودی کمبود نفرات را جبران کند، ولی در اثر عدم هماهنگی و نبود کنترل در رده فرماندهی، از این نیروها نیز به صورت صحیح استفاده نمی‌شود. امکانات تأمین جبهه از نظر خودرو و مهمات و وسایل مخابراتی در حال تحلیل رفتن است. جاده فرعی آبادان - ماهشهر هم به صورت یک‌طرفه باز است، یعنی همه می‌توانند از آبادان خارج شوند، ولی هیچ‌کس حاضر به آمدن به شهر نیست و آوردن وسایل و تجهیزات خواسته شده میسر نمی‌شود. گسترش و نفوذ دشمن لحظه به لحظه بیشتر می‌شود. مراتب جهت آگاهی و هرگونه اقدام اعلام می‌شود.

شماره:

تاریخ: ۵۹/۸/۲

از: معاونت عملیات و اطلاعات

به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

[جبهه خرمشهر و آبادان]

برابر اعلام سماجا به استناد گزارش نزاجا وضعیت جبهه‌ها تا این ساعت به شرح زیر گزارش گردیده است:

۱- در خرمشهر، جنگ خانه به خانه شدیداً در جریان است. دشمن مواضع تانک خود را در جاده کمربندی ایجاد و به پل خرمشهر نزدیک می‌شود. پایگاه به طور دائم زیر آتش توپخانه سنگین و خمپاره قرار دارد.

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۴۵

۲- در جبهه آبادان، دشمن به بمباران مواضع خودی ادامه داده همچنین شهر را تحت کنترل آتش دارد و بدون وقفه شهر را زیر آتش گرفته است.

۳- با استراق سمع روی مدار دشمن، مشخص شده که تقاضای آتش پشتیبانی برای پیشروی می‌کنند و تعداد نفرات ۶۵۰ نفر گفته شده است. همچنین گفته شده که ما امروز پیشروی می‌کنیم.

۴- هر روزی که می‌گذرد، وضعیت دشمن بهتر و مجدداً با جرئت بهتری عمل می‌کنند. در اثر نبودن جواب کافی، روحیه پرسنل هر لحظه ضعیف‌تر می‌شود. باعث عدم سقوط خرمشهر تا این لحظه از جان گذشتگی پرسنل و دادن شهید بود، سلاح سنگین تکاوران خمپاره ۱۲۰ بوده که بدون آن شهر در عرض چند ساعت سقوط خواهد کرد.

۵- همه منتظرند که هر چه زودتر اقدامات تهاجمی نیروهای خودی شروع شود. این امید در سه روز گذشته با توجه به اخبار رسیده زیاد بود، همین باعث تقویت روحیه شده است، ولی ضمناً این آخرین نیروی روحی باقیمانده در پرسنل است که اگر تمام شود، ضربه روحی انجام گرفته میل به جنگ و مقاومت مثل چند روز گذشته از بین خواهد رفت. نداجا درخواست نموده مدارج فوق در طرح‌ریزی عملیاتی در نظر گرفته شده اقدامات به موقع انجام گردد، تأخیر باعث تقویت دشمن و تضعیف نفرات در محاصره ماست. دستور فرمایید ضمن انجام اقدامات کافی، مراتب توسط لشکر ۹۲ به عرض جانشین رئیس ستاد مشترک ارتش برسد. معاونت عملیات و اطلاعات

از: معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا
به: ف ع ت نزاجا در جنوب
[وضعیت خرمشهر و آبادان]
شماره: ۵۳
تاریخ: ۵۹/۸/۱

بنا بر اعلام سماجا، مستند به گزارش نداجا، آخرین وضعیت خرمشهر و آبادان تا ساعت ۱۲:۰۰ روز ۵۹/۸/۱ جاری:

۱- در جبهه آبادان عکس‌العمل دشمن تیر اندازی با تانک و توپخانه و خمپاره به مواضع خودی در ایستگاه ۷ و اطراف آن می‌باشد.

۲- در خرمشهر هر سه طرف زیر آتش توپخانه سنگین قرار دارد، در داخل شهر درگیری شدید ادامه دارد. کوی سازمانی نیروی دریایی و پایگاه دریایی زیر آتش شدید دشمن هستند. مراتب جهت آگهی و اقدام اعلام می‌گردد.

از: ستاد عملیاتی منطقه دزفول
به: ف قرارگاه تاکتیکی نزاجا
[خودی و دشمن در غرب کرخه]
شماره: ۲۰۱/۸۴/۶۴۳
تاریخ: ۵۹/۸/۱

برابر گزارش تیپ ۲ یگان‌های خودی در دو کیلومتری غرب رودخانه کرخه و دشمن بین شش تا ده کیلومتری غرب رودخانه کرخه مستقر می‌باشد.

ف ع منطقه دزفول - سرهنگ ستاد ملک نژاد

شماره: ۵۸
تاریخ: ۵۹/۸/۲

از: معاونت عملیات و اطلاعات نزا
به: ق ت نزا در جنوب
[توپخانه دشمن در ساحل اروند]

برابر گزارش ژاجا باستناد گزارش گارد ساحلی:

۱- در ساعت ۱۸:۳۰ مورخه ۸/۱ جاری دشمن با خمپاره و توپخانه، مدت یک ساعت قرارگاه گارد را زیر آتش قرار داده که با آتش سلاح‌های سنگین پاسخ لازم داده شد. در این درگیری ضایعاتی به نیروهای خودی وارد نگردیده است.

۲- برابر اعلام دیده‌بان گارد ساحلی، توپخانه دشمن در پادگان مرکز آموزش خسروآباد، حدود ۱۰ الی ۱۲ کیلومتری ساحل اروند مستقر و از آنجا به طرف آبادان و محل‌های دیگر تیراندازی می‌کند، و هم‌اکنون تیراندازی و نور آتش مشهود است و هدف مناسبی برای آتش هوایما می‌باشد. مراتب جهت آگاهی و اقدام لازم اعلام می‌گردد. دستور فرمایید در صورت لزوم از دسک مربوطه تقاضای پشتیبانی هوایی گردد.

معاونت عملیات و اطلاعات نزا

شماره: ۲۱۶۲۵
تاریخ: ۵۹/۸/۲

از: ایستگاه دریایی بندر امام خمینی
به: ستاد عملیاتی اروند
[وضعیت جبهه]

بنا به پیام آنی، پایگاه دریایی خرمشهر وضعیت جبهه تا این ساعت به شرح زیر است:

۱- در خرمشهر، شدیدترین فشار از طرف دشمن وارد می‌شود. کنترل پل از نظر آتش در دست دشمن است و نیروهای کمکی قادر به عبور نیستند. نیروهای خودی در محاصره کامل دشمن هستند. بمباران توپخانه و نبرد تن به تن ادامه دارد. فقط پشتیبانی مداوم و شدید هوایی و توپخانه قادر به نجات موقت شهر از سقوط خواهد بود. وخیم ترین وضعیت در خرمشهر حکم فرماست.

۲- در آبادان، بمباران شهر به مواضع خودی از طرف دشمن ادامه دارد. از فعالیت توپخانه خودی صدایی شنیده نمی‌شود.

۳- این آخرین فرصت برای نجات منطقه از سقوط قطعی است. اگر امکان هست عمل شود.

ف ایستگاه نیروی دریایی امام خمینی
ناخدا یکم سیفی مهر

از: ستاد عملیات خوزستان
به: ستاد عملیاتی اروند
[وضعیت جبهه‌های آبادان و خرمشهر]

وضعیت جبهه‌های آبادان خرمشهر از ساعت ۱۲:۰۰ مورخه ۵۹/۷/۲۹ الی ۵۹/۷/۳۰:

۱- شهرهای آبادان و خرمشهر کماکان در محاصره عراق می‌باشند.

۲- با نیروهای بعثی در خرمشهر جنگ تن به تن به شدت ادامه دارد. خصوصاً از ساعت ۱۸:۰۰ مورخه ۷/۲۹ الی ۷/۳۰، قسمتی از شهر را که در اختیار نیروهای ایران می‌باشد، با شدت هرچه تمام‌تر زیر گلوله باران

توپخانه و خمپاره‌اندازهای خود قرار داده‌اند، که تعداد ۱۱ نفر شهید و ۱۰۴ نفر مجروح و ۶ نفر مفقودالثر گذاشته‌اند و حال تعدادی از مجروحین وخیم می‌باشد.

۳- در حال حاضر نیز، توپخانه دشمن فعال می‌باشد. نیروی هوایی پیشرفتهایی داشته، توپخانه و انبار مهمات دشمن را مورد بمباران قرار داد که برابر گزارش‌های اولیه تا ساعت‌ها، صدای انفجار و دود و آتش مشاهده می‌شد. گمرک خرمشهر دوباره مورد بمباران قرار گرفته و بنابر گزارش‌های رسیده، انبار مهمات موجود در آنجا سوخت. نیروهای زرهی بعث عراق در اطراف جاده آبادان - ماهشهر و اهواز مورد بمباران قرار گرفته و مأموریت برون‌مرزی انبار تدارکات دشمن مورد بمباران قرار گرفته و بنابر گزارشات رسیده حدود دو ساعت می‌سوخت. یک میگ عراقی به وسیله توپخانه‌های ضدهوایی که در منطقه توپخانه‌های زمینی عمل می‌کند سقوط کرد. دستور داده شده خلبان آن که مرده است جسدش را به ستاد آورند.

۴- مدرسه صدیقه رضایی در آبادان مورد اصابت توپخانه دشمن قرار گرفته و از پرسنل کمیته‌های چهارده‌گانه تهران که تعدادی از آنان در محل مذکور بوده، دو نفر شهید و چهار نفر مجروح شده‌اند.

سرهنگ حسنی سعدی

شماره: ۱۲ سیار

تاریخ: ۵۹/۸/۲

از: گردان ۱۴۴

به: فرماندهی عملیات ارون

موضوع: گشتی شناسایی

تیم گشتی: سرگرد محمدی - ستوانیکم خلج - ستوانیکم غضنفری

بدینوسیله مشاهدات گشتی شناسایی از ساعت ۱۱:۰۰ مورخه ۵۹/۸/۱ الی ۰۹:۰۰ صبح مورخه ۵۹/۸/۲ تغییراتی که در مواضع دشمن در این مدت زمان ایجاد شده است، به عرض می‌رسد.
مشاهدات مورخه ۵۹/۸/۱:

- ۱- مسیر شماره یک از نقطه تجمع تا روی جاده ماهشهر - آبادان
- ۲- مسیر شماره ۲ از جاده ماهشهر به سمت آبادان پس از ۱۷ کیلومتر به توپخانه خودی می‌رسیم و سپس حدود ۱۶/۵ کیلومتر حرکت نماییم، به پلی که روی لوله‌های گاز زده شده است می‌رسیم، این پل در حدود ۵/۵ کیلومتر الی ۶ کیلومتری آبادان می‌باشد. مشاهدات از این محل در زیر نوشته می‌شود.
- ۳- هلی‌کوپتر خودی به خودرو دشمن تیراندازی نموده از مسیر جاده اهواز - آبادان و قسمت پایین گسترش دشمن نزدیک جاده ماهشهر - آبادان به هلی‌کوپتر توسط ضدهوایی تیراندازی شد.
- ۴- در مورخه ۵۹/۸/۲، دشمن بین گرای ۴۶۰۰ تا ۵۲۰۰ مشاهده گردیده است و نسبت به پل مذکور ۷ سنگر تانک به شکل نیم دایره ۳ دستگاه تانک در قسمت بالای آن در ضمن یک توپ خودکشی نیز در قسمت ۲ کیلومتری پل مذکور مشاهده شده است. در حدود ۵۰۰ متری جلو سنگر تانک‌ها سنگر انفرادی مشاهده گردیده است. چنین استنباط می‌گردد که دشمن سریعاً قصد بستن جاده ماهشهر - آبادان را دارد. در ضمن نفرات دشمن به صورت عادی مشاهده و بولدوزر مشغول حفر سنگر بود.

فرمانده گردان ۱۴۴ - سرگرد شاهین‌راد

شماره: ۰۲۱۲۰۴/۴

تاریخ: ۵۹/۸/۲

از: منطقه سوم دریایی / عملیات

به: نداجا / پست فرماندهی

آگهی به: فرمانده دریایی / بندر امام خمینی

[سقوط خرمشهر نزدیک است]

بازگشت به شماره: ۵۹/۸/۲ ۰۲۱۰۵۳

خرمشهر از سه طرف زیر شدیدترین آتش توپخانه دشمن قرار دارد. پیشروی جهت کمک رسانی امکان پذیر نیست. احتیاج شدید به پشتیبانی شدید و توپخانه هست. اگر سریع اقدام نشود سقوط خرمشهر و انهدام نیروهای خودی حتمی است.

ناخدا دوم صمدی

شماره: ۳۲۰۰۰

تاریخ: ۵۹/۸/۳

از: منطقه سوم دریایی / پست فرماندهی

به: فرماندهی دریایی / پست فرماندهی

آگهی به پست فرماندهی مستقر در بندر امام خمینی / فرمانده دریایی

[وضعیت جبهه‌ها]

وضعیت جبهه‌ها در آبادان و خرمشهر به شرح زیر گزارش می‌شود.

۱- در خرمشهر، وضعیت جبهه تغییری نکرده است. دشمن هنوز پل را زیر کنترل آتش تانک و توپ ۱۰۶ دارد و با هر دو، به انتهای پل تیراندازی می‌کند. مقاومت داخل شهر از طرف تکاوران و پاسداران هنوز ادامه دارد، ولی رساندن آذوقه و مهمات تقریباً غیرممکن است. سعی می‌شود از راه آب حتماً آذوقه و مهمات رسانده شود. نیروهای خودی در انتهای پل به علت آتش دشمن مجبور به عقب‌نشینی شده‌اند.

۲- در جبهه آبادان، درگیری شدیدترین نیروهای زرهی خودی و دشمن از صبح زود شروع و تا بعدازظهر ادامه داشته. طبق گزارشات، پیشروی در ابتدا خوب، ولی به علت برتری آتش دشمن تلفات زیادی به نیروهای خودی وارد شده است. این تلفات شامل نفر و تانک می‌باشند. مراتب جهت استحضار هرگونه اقدام به عرض می‌رسد.

ستاد ارون

شماره: ۴۰۱/۸۴/۵۰/۶۳

تاریخ: ۵۹/۸/۲

از: فرماندهی عملیات ارون (۳)

به: فرماندهی نداجا (بندر امام خمینی)

[رابطه تکاوران با این فرماندهی]

بازگشت به شماره ۰۲۱۱۴۵ - پ

من نمی‌دانم روابط و مناسبات تکاوران با این فرماندهی چگونه است. خواهشمند است اولاً این رابطه را تعیین فرمایید و سپس افسر مورد نظر را معرفی نمایید.

فرماندهی عملیات ارون - سرهنگ ستاد فروزان

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۱۴۹/

شماره: ۱- سیار

تاریخ: ۵۹/۸/۲

از: گردان ۱۴۴

به: فرماندهی ستون عملیات

[گزارش گشتی]

برابر گزارش گشتی گردان ۱۴۴ در ساعت ۱۲:۳۰ روز جاری تعداد هشت دستگاه تانک دشمن در سمت جنوب جاده‌ی ماهشهر - آبادان، کیلومتر چهار تا پنج آبادان مشاهده گردیده است.

فرمانده گردان ۱۴۴

شماره: ۱- سیار

تاریخ: ۵۹/۸/۲

از: گردان رزمندگان

به: فرماندهی ستون عملیات

[عبور دشمن از جاده ماهشهر - آبادان]

طبق مشاهدات عینی، نیروی دشمن از جاده ماهشهر - آبادان عبور و در کیلومتر ۴ مستقر و مشغول سنگر می‌باشد. اگر لازم است جهت طرح مسایل دیگر به ماهشهر بیایم.

سرگرد محمدی

شماره: ۴۰۱/۸۴/۵۰/۹۰

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: فرماندهی عملیات اروند (۳)

به: فرماندهی عملیاتی اروند

[عدم اعزام واحد غیر منظم]

بازگشت به نامه شماره ۵۹/۸/۱ - ۴ - ۰۱۲۴۳

دستور فرماید تا دستور ثانوی هیچ واحد غیر منظمی به آبادان اعزام نگردد.

رئیس ستاد عملیاتی اروند - سرهنگ شکرریز

شماره: ۲۰۱/۸۴/۲

تاریخ: ۵۹/۸/۳

از: لشکر ۹۲ زرهی اهواز

به: ستاد عملیاتی اروند

[محاصره پاسداران در خرمشهر]

برابر اطلاع از رئیس مجلس، حدود دویست نفر پاسدار در خرمشهر محاصره گردیده‌اند. دستور فرمایید در حدود امکانات موجود کمک‌های لازم به آنان بنمائید.

ف ل ۹۲ زرهی اهواز

[گزارش تلفنی]

گزارش تلفنی سرهنگ حسینی‌سعدی از وضعیت آبادان و خرمشهر در ساعت ۱۰:۳۰ روز ۸/۲:

۱- آن طرف پل خرمشهر در اختیار نیروی دشمن می‌باشد و نیروهای خرمشهر در محاصره می‌باشند.

۲- نیروهای خودی سمت چپ پل هستند.

۳- خرمشهر و آبادان به شدت زیر آتش توپخانه می‌باشد.

پاسخ داده شد: که تقدم پشتیبانی هوایی به منطقه خرمشهر داده شده است.

به ناظر مقدم ابلاغ شد که پیگیری نماید.

سرهنک کیهانی

شماره:

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: سرگرد محمدهاشم غرق

به: فرماندهی عملیاتی ارون

موضوع: گزارش عملیات

۱- مأموریت

این یگان استقرار در محل های تعیین شده و سپس یک پیشروی کوتاه تا حدود ۱/۵ کیلومتر پس از رسیدن گردان های حمله و سپس پوشاندن سمت راست رودخانه کارون و تحکیم مواضع بوده است.

۲- وضعیت

الف- دشمن

(۱) آرایش برابر کروکی پیوست (الف)

(۲) روحیه - دشمن فاقد روح ایمان بوده و روحیه اش در اثر حملات مداوم توپخانه ظرف شب و روز قبل و همچنین آتش تهیه صبحگاه ۵۹/۸/۴ کسل شده است.

ب- خودی

(۱) آرایش: با توجه به آخرین هماهنگی در ستاد عملیاتی ارون در مورخه ۲۲۳۰-۵۹/۸/۱ به شرح

زیر بوده است: (پیوست ب)

(الف) در خط:

«۱» تکاوران بسیج با استعداد یکصد نفر با سلاح ژ-۳، ام-۱، پنج قبضه آر پی جی ۷، دو

قبضه تیربار

«۲» سپاه پاسداران محلی ۳۰ نفر با تفنگ ژ-۳ و آر پی جی ۷

«۳» واحد عملیات شهربانی ۳۶ نفر، تفنگ ژ-۳، آر پی جی ۷

«۴» واحد های سپاه پاسدار ۴۵ نفر، تفنگ کلاشینکف - آر پی جی ۷

(ب) احتیاط:

«۱» دو گروهان اصفهان

«۲» دانشجویان دانشکده افسری.

(پ) پشتیبانی:

«۱» چهار قبضه تفنگ ۱۰۶ قسمت زیر امر ستوان عامری از شهربانی

«۲» دو قبضه خمپاره انداز ۱۲۰ میلی متری زیر امر افشارنژاد که به وسیله دشمن شناسایی و

عملاً غیر فعال بوده.

(۲) روحیه: افراد عموماً داوطلب معتقد به مبانی جمهوری اسلامی عمال به فرایض دینی، آموزش های

رزمی، تکاوری، خدمت سربازی با عملیات در کردستان، گنبد و حتی فلسطین شرکت نموده اند و دارای روحیه برتر و مشتاق شهادت هستند.

۳- اجرا

ساعت ۶:۰۰ در خاتمه اجرای آتش تهیه کلیه واحدها در مواضع خود مستقر گردیده بودند و کوچکترین درگیری پیش نیامده بود.

ساعت ۷:۳۰ واحد شهربانی و یک دسته از بسیج به منظور استفاده از موقعیت بهتر چند خیز به جلو برداشته و در مواضع بالنسبه محکم مستقر شده‌اند. هم‌زمان واحدهای استوار سرخابی پیشروی را شروع کردند که زیر آتش شدید دشمن قرار گرفتند. از واحدهای شهربانی دونفر به دلیل اصابت ترکش خمسه خمسه شهید و یک نفر زخمی می‌شوند که دیگران مواضع را ترک و مراتب را با بیسیم به من گزارش می‌دهند. به افراد دستور مقاومت و عدم ترک مواضع داده و اعلام نمودم در محل حاضر خواهم شد، کسی حق ترک مواضع را ندارد. بلافاصله با یکی از برادران سپاه با یک وانت زیر باران گلوله به صحنه عملیات وارد و به کمک ستوان مرادی و یک نفر دیگر از مأمورین، اجساد و مجروحین را از صحنه خارج می‌نماییم. افراد همراه اجساد رفته و من برای بررسی وضع در جبهه می‌مانم، که متأسفانه صحنه را خالی از عناصر شهربانی می‌نماییم؛ لیکن واحد استوار سرخابی با شجاعت درگیر نبرد بودند.

ساعت ۸:۰۰ در سمت چپ جبهه که افراد دسته یکم مستقر گردیده‌اند، مواضعشان کشف و امکان کوییده شدن مواضع می‌رفت؛ لذا تصمیم به تغییر مواضع به سمت جلو صادر می‌شود.

ساعت ۹:۳۰ به یگان‌ها دستور پیشروی داده و به تدریج اولین مواضع دشمن اشغال و افراد در یک خط قرار می‌گیرند.

ساعت ۱۱:۰۰ یگان به طور شدید در مواضع اولیه دشمن زیر آتش شدید مستقر و خود را برای پیشروی آماده می‌نماید. تا این ساعت تقاضای آتش پشتیبانی از ستاد عملیاتی شد که هیچ اقدامی به عمل نیامد و از آنجایی که مواضع کاملاً شناسایی شده‌اند. ضمن تماس با ستاد عملیاتی اجازه پیشروی گرفته و با آتش و حرکت (دو قسمت آتش یک قسمت حرکت) واحد پیشروی ادامه دارد.

ساعت ۱۴:۰۰ واحدهای اصفهان پس از تماس با بی‌سیم و هماهنگی از سمت راست به واحد ملحق شدند. ساعت ۱۵:۰۰ با وجود آتش شدید دشمن به ویژه فعالیت آشیانه‌های مسلسل، خمپاره، ام‌پی افراد با روحیه عالی به پیشروی ادامه می‌دهند. در این زمان، افراد کمکی به خط حمله نزدیک شده‌اند؛ لیکن هنوز در فاصله‌ی ۳۰۰ متری از خط جلو زمین گیر شده‌اند. به منظور کم کردن اثر آتش، نیرو را در قسمت راست و چپ باز نمودم. درخواست برای آتش پشتیبانی همچنان ادامه دارد. جز تفنگ‌های ۱۰۶ که فعالانه کاری کنند لیکن به دلیل آسیب پذیری ناچار به سرعت عمل می‌شوند و دقت کافی ندارند پشتیبانی از واحد به عمل نیامده است.

ساعت ۱۵:۳۰ مجدداً با ستاد عملیاتی تماس گرفته و گرای مواضع دشمن را به ستاد اعلام و درخواست آتش پشتیبانی شد که در این هنگام به علت ترکش گلوله‌ای در پای راست، صدمه دیده و ناگزیر به خروج از صحنه گردیدم.

ساعت ۱۷:۰۰ برابر اطلاع تا این ساعت همچنان درگیری ادامه داشت پشتیبانی به عمل نیامده؛ لیکن به یگان دستور عقب نشینی داده شده است.

یگان با اتکال به خداوند و بهره‌گیری از روحیه ضعیف و خسته دشمن و امکانات محدود توانست حدود ۶ کیلومتر در منطقه اشغالی دشمن نفوذ کند. مع‌الأسف در حالی که دشمن تا حد زیادی فرسوده گشته و خودروها و نفربرها در مقابل رزمندگان می‌گریختند و روحیه افراد خودی همچنان بالا بود و قادر به ادامه مأموریت بودند، پس از گذشت ۱۲ ساعت از عملیات، پشتیبانی لازم از این یگان به عمل نیامده و حتی آخرالامر

دستور به عقب نشینی هم صادر گردیده است. اینک پس از پیشروی موفقیت آمیز یگان که به قیمت جان ۷ تن از رزمندگان جان بر کف (بسیج دو نفر، واحد استوار سرخابی دونفر، واحد اصفهانی سه نفر) و تعدادی مجروح به دست آمده است.

این سؤالات مطرح است:

- ۱- چگونه از این موقعیت استفاده شده در حالی که دشمن پس از ۴۸ ساعت فرسوده شده بود؟
- ۲- چگونه پس از ۱۲ ساعت درگیری پشتیبانی لازم انجام نشد؟
- ۳- چگونه سه قبضه خمپاره از ۶۱ قبضه خمپاره انداز ۸۱ و ۵۰ قبضه ژ-۳ و پنج قبضه آرپی جی ۷ که دستور تحویل آن به وسیله فرماندهی ژاندارمری در جمعه شب ۵۹/۸/۱ صادر و به مسئولین داده شد، ۳۶ ساعت بعد در آبادان (پس از خاتمه عملیات) حال آن که مسئولین مربوطه از کمبود سلاح و مهمات این یگان و ساعت و روز آغاز درگیری در صبح ۵۹/۸/۳ آگاهی کامل داشتند و وجود همین خمپاره اندازها یگان را تا حدودی از پشتیبانی بی نیاز می کرد. از آن جایی که هدف مبارزه پیروزی اسلام و مسلمین بر مستکبرین جهانی است، برای حفظ محتوا و جهت اصلی مبارزه در هر مرحله از جنگ ارتباط عقیده و جهاد را همچنان به افراد متذکر شد تا در سایه این ارتباط معقول روحیه افراد را همچنان بالا و هدف را در مقابلشان مجسم کرد و آنان را به ادامه راهی که آغاز نموده اند تشویق نمود. لذا پس از عملیات روز مزبور، پیام پیوست ۳ برای افراد فرستاده شده است. امید است با توجه خاصی به رفع نواقص و تذکر لازم به مسئولین که نموده اند اقدام و ارزش خون پاک شهیدان این عملیات را پاس و بهره را ابلاغ فرمایید.

سرگرد محمدهاشم غرقی مسئول عملیات محور ۷ تا ۱۲ آبادان

شماره: ۲۰۱/۴۸/۹۵

تاریخ: ۵۹/۸/۳

از: ل ۹۲- رکن سوم

به: ف ق مقدم نزا- دزفول

[گزارش آخرین وضعیت]

- ۱- برابر اطلاع نزا تعداد ۲۰۰ نفر سپاهیان پاسدار در خونین شهر در محاصره بودند به ستاد عملیاتی ارون دستور داده شد با استفاده از امکانات موجود نسبت به شکستن محاصره اقدام نمایید.
- ۲- از قرارگاه مقدم نزا در خواست تعدادی دیده بان توپخانه ورزیده (که بسیار مورد نیاز است) گردید.
- ۳- در ساعت ۳۵:۱۰ روز جاری در منطقه بستان و سابل از طرف نیروی چریکی ضربه شدیدی به دشمن وارد و دو تانک دشمن منهدم گردید.
- ۴- در اثر حمله هلی کوپترهای هوانیروز در اطراف بستان دو دستگاه خودرو و دو سنگر ضدهوایی دشمن منهدم و تعدادی به هلاکت رسیدند.
- ۵- به گروه رزمی ۱۵۳ منهای گروهان تانک دستور داده شد که شبانه به طرف ماهشهر حرکت کند و صبح روز ۸/۴ آماده اجرای مأموریت در منطقه باشد.
- ۶- در ساعت ۳۰:۱۲ روز جاری، یک فروند میگ دشمن در نزدیکی مسجد سلیمان سرنگون شد.
- ۷- در وضعیت تی ۱ تغییری ایجاد نشده است.
- ۸- در وضعیت تی ۳ تغییری ایجاد نشده است.
- ۹- آبادان در محاصره دشمن و زیر آتش توپخانه.

۱۰- در خرمشهر جنگ ادامه دارد گزارشات بعدی متعاقباً به عرض می‌رسد.
ف ل ۹۲- سرهنگ قاسمی نو

از: نزاجا (عملیات) شماره: ۲۵۴-۶-۰۸-۲۰۱
به: سماجا ۳ (مرکز فرماندهی) تاریخ: ۵۹/۸/۳
[درخواست اعلام نظریه عالی]

بازگشت به ۵۴۷۸-۰۲-۲۹-۱۷۰۱-۵۹/۸/۲

۱- خواهشمند است دستور فرمایید نسبت به مسائل زیر که در حال حاضر در منطقه موجود می‌باشد نظریه عالی را در ثانی اعلام فرمایند تا مراتب بررسی و نتیجه به عرض برسد.
الف- قرارگاه فرماندهی جنوب به فرماندهی تیمسار فرماندهی نزاجا تشکیل شده است.
ب- تیمسار جانشین ریاست ستاد مشترک و جناب آیت الله خامنه‌ای اکنون در منطقه حضور دارند و برای فعال نمودن یگان‌ها و پیشبرد هدف‌ها دستورات لازم را مستقیماً در مورد جابه جایی و پشتیبانی از یگان‌ها صادر می‌فرمایند که اغلب از طریق مرکز فرماندهی به نزاجا ابلاغ می‌شود.
پ- فرماندهی عملیات اروند در ماهشهر به فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران تشکیل شده است.
ت- نزاجا به طور کلی از نحوه فعالیت سایر نهادهای انقلابی در منطقه و طرح‌های آنها در منطقه اطلاعی ندارد.
ث- نزاجا از تصمیمات اتخاذ شده در ستاد قرارگاه تاکتیکی جنوب و ستاد عملیاتی اروند به طور کلی بی‌اطلاع می‌باشد.

۲- با توجه به موارد فوق آیا قرارگاه مرکزی نزاجا که در حال حاضر مسئولیت آن با جانشین تیمسار فرماندهی نزاجا می‌باشد، می‌تواند قرارگاه‌های فوق را در کنترل عملیاتی داشته باشد و دستورات لازم را ابلاغ نماید.

۳- در حال حاضر، قرارگاه مرکزی نزاجا قرارگاه فوق را پشتیبانی می‌نماید و بر سایر قرارگاه‌های موجود و قرارگاه مقدم نزاجا در کرمانشاه و قرارگاه عملیات مخصوص (سرکار سرهنگ صیادشیرازی) و قرارگاه عملیاتی شماره ۳ فارس فرماندهی می‌نماید.

از طرف نزاجا- سرتیپ خزاعی

از: جانشین رئیس سماجا شماره: ۷۴-۵۰-۸۴-۴۰۱
به: فرماندهی عملیات اروند تاریخ: ۵۹/۸/۳
[اعزام گردان ۱۵۳ و آتشبار ۱۰۵م]

در اجرای امر فرماندهی نیروهای مسلح، گردان ۱۵۳ پیاده لشکر ۷۷ و یک آتشبار ۱۰۵ مم زیر امر فرماندهی عملیات اروند (سرکار سرهنگ فروزان) قرار می‌گیرد تا در منطقه خرمشهر به کار رفته و مسئولیت تأمین و دفاع شهر خرمشهر را به عهده بگیرد.

جانشین رئیس ستاد مشترک سرتیپ فلاحی

ضمناً گروهان تانک اعزامی از لشکر ۷۷ در اهواز بماند و بنا بر درخواست فرمانده گردان ۱۵۳ به خرمشهر اعزام و زیر امر فرماندهی گردان ۱۵۳ خواهد بود.

گیرندگان:

- ۱- سرکارسرهنگ فروزان فرماندهی عملیات ارون
- ۲- سرکار سرهنگ کچتری فرماندهی گردان ۱۵۳ جهت اقدام
- ۳- نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران جهت آگاهی.

شماره: ۳۱۷

از: نزاجا

تاریخ: ۵۹/۸/۳

به: قرارگاه تاکتیکی نزاجادر جنوب

[شهر آبادان در حمله هوایی دشمن]

برابر اعلام سماجا، سه شب گذشته شهر آبادان زیر یکی از شدیدترین حملات دشمن قرار داشت و از ساعت ۲۲:۳۰، با آغاز اولین حمله هوایی تعدادی از تانک‌های دی.او.تی مشتعل گردیده است و سپس پالایشگاه پتروشیمی فرودگاه و چندین نقطه دیگر شهر زیر آتش شدید توپخانه و خمپاره‌انداز دشمن قرار گرفته، به نحوی که خسارات شدید مالی به شهر وارد شده است. و اگر امشب نیز مانند شب گذشته چنین برنامه‌ای اجرا گردد، شهر تبدیل به ویرانه‌ای خواهد شد. دستور دهید با استفاده از یگان‌های موجود در دزفول و اعزامی از مشهد سریعاً عمل متقابل انجام و آتش‌های توپخانه و خمپاره دشمن خنثی و با استفاده از دسک هوایی، در جلوگیری از حملات هوایی دشمن اقدامات لازم به عمل آید.

شماره: ۳۱۱

از: ف نزاجا

تاریخ: ۵۹/۸/۳

به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا

[پشتیبانی هوایی]

نداجا در ساعت ۹:۱۵ روز جاری تقاضای پشتیبانی هوایی هرچه بیشتر یگان‌های تحت محاصره در خونین شهر و آبادان را نموده است. در اجرای اوامر سماجا، دستور فرمائید پشتیبانی هوایی لازم را سریعاً از طریق دسک مربوطه در اختیار فرماندهی ارونکنار قرار دهند.

ف نزاجا

شماره: ۳۰۰۱-۱

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا (در جنوب)

تاریخ: ۵۹/۸/۳

به: گیرندگان مراجعه شود

[تک مرزی دشمن]

برابر اطلاع واصله، ارتش عراق در ۵۹/۸/۴ قصد دارد یک تک مرزی هماهنگ شده در تمام خط مرزی ایران اجرا نماید. دستور فرمایید برای جلوگیری از غافلگیری اقدامات لازم و فوری به عمل آورند. سرتیپ ظهیرنژاد

گیرندگان:

- ۱- تیپ ۲ زرهی
- ۲- لشکر ۲۱
- ۳- لشکر ۱۶
- ۴- گروه ۵۵ توپخانه

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۱۵۵/

شماره: ۲۰ تکرار ۰۴۱۱۰۲

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: منطقه‌ی سوم پست فرماندهی

به: بندر امام خمینی فرمانده دریایی

آگهی به فرمانده دریایی پست فرماندهی

[خرمشهر در شمال کارون در اختیار دشمن]

وضعیت جبهه در خرمشهر و آبادان تا این ساعت به شرح زیر می‌باشد:

۱- در خرمشهر، پرسنل در محاصره، توسط نفرات پایگاه دریایی شبانه با قایق به طرف دیگر آورده شده‌اند و خرمشهر به طور کامل در طرف شمالی کارون در اختیار دشمن قرار دارد. در حال حاضر تعدادی در ضلع جنوبی پل موضع گرفته‌اند و زیر آتش شدید توپخانه و تانک و سایر سلاح‌های دشمن قرار دارند.

۲- در جبهه‌ی آبادان درگیری مجدداً از صبح امروز شروع شده و در حال حاضر نیز شهر از اطراف زیر آتش توپخانه و خمپاره‌ی دشمن قرار دارد.

۳- با توجه به وضعیت خرمشهر مقرر فرمائید هر چه سریع‌تر در مورد پایگاه دریایی که در نزدیک‌ترین فاصله با دشمن قرار گرفته و هر آن ۴۵۰ نفر پرسنل آن در خطر انهدام کامل و سریع قرار گرفته‌اند دستورات لازم صادر گردد.

فرمانده‌ی منطقه‌ی دریایی ل ن ۶ خ - ناخدا ۲ صمدی

شماره: ۲۵۴-۶-۰۸-۲۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: ایستگاه دریایی بندر امام خمینی

به: بوشهر گروه رزمی ۴۲۱

آگهی نداجا (پست فرماندهی) خارک (پست فرماندهی)

[فعالیت از ۵۹/۸/۳ تا ۵۹/۸/۴]

فعالیت انجام شده به‌وسیله سه فروند هوانا وها به شرح زیر است:

۱- هواناو شماره ۱۰۶

الف- حمل و تخلیه هشت تن مهمات مربوط به ستاد عملیات اروند و سی نفر پاسدار از بندر امام خمینی به آبادان محل تخلیه.

ب- حمل و تخلیه ۱۰۲ نفر زخمی از آبادان به بندر امام خمینی

پ- حمل و تخلیه ۵ تن مهمات و هفتاد نفر پاسدار

۲- هواناو شماره ۱۰۵

الف- حمل و تخلیه ۸ تن مهمات ستاد اروند و ۳۵ نفر پاسدار از بندر امام به محل تخلیه

ب- حمل و تخلیه‌ی سی و پنج نفر زخمی و شصت و پنج نفر نظامی و غیر نظامی و تیم پزشکی از منطقه به بندر امام

۲- هواناو شماره ۱۰۱

الف- حمل و تخلیه ۷ تن مهمات ستاد اروند و یک تن وسایل مخابراتی و چهار نفر تکاور و ۳۵ نفر پاسدار از بندر امام خمینی به محل تخلیه آبادان

ب- حمل و تخلیه ۱۳۰ نفر نظامی و غیر نظامی تیم پزشکی در بازگشت از آبادان به بندر امام

پ- حمل و تخلیه دو تن و نیم مهمات ستاد اروند و ۳۰ نفر پاسدار و هفتاد نفر از تیم پزشکی در محل تخلیه آبادان

ت- حمل و تخلیه هفت نفر زخمی و تعداد ۱۷ نفر نظامی و غیر نظامی در بندر امام فرمانده ایستگاه دریایی بندر امام خمینی ناخدا یکم سیفی مهر

شماره: ۱۰۰۱۰

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: ناخدا ۲ تکاور هوشنگ صمدی

به: فرماندهی ستاد منطقه خرمشهر

[تعیین فرمانده عملیات خرمشهر]

به عرض می‌رسانم همان‌طور که اطلاع دارید، گردان یکم تکاوران بوشهر از بدو شروع عملیات حتی از چندین وقت جلوتر تا مورخه ۵۹/۷/۲۲ در عملیات خرمشهر شرکت کرده و در تاریخ فوق به علت دادن تلفات زیاد، آمادگی خود را از دست داده و در نتیجه، اجباراً با گردان منجیل جایگزین و جهت استراحت ۱۵ روزه به بندر امام خمینی اعزام گردیده‌اند. من فرمانده گردان به اردوگاه استراحت نرفته و همکاری خود را در منطقه عملیات با سایر یگان‌ها و ستاد عملیات خوب شروع کردم. لازم به توضیح است از گردان سه نفر افسر: سرگرد آموزش و عملیات، سرگرد سازنگ، فرمانده گروهان پشتیبانی رزمی، ستوان اکبر ساحلی و فرمانده دسته خمپاره‌انداز، به اضافه ۴ قبضه ۱۰۶ با خدمه و ۶ قبضه خمپاره‌انداز ۸۱ م با خدمه در منطقه باقیمانده و تا به حال نیز انجام وظیفه می‌نمایند. از مورخه ۵۹/۷/۲۸ به فرماندهی منطقه سوم دریایی تعیین شدم. در همان زمان، به فرماندهی عملیات خرمشهر نیز تعیین شدم. با توجه به اینکه اجرای دو شغل آن هم در این زمان، مشکلات زیادی دارد، مع هذا تا مورخه ۵۹/۸/۴ انجام وظیفه نمودم. شرح عملیات چنین از عرض می‌گذرد:

۱- با توجه به تعداد یگان‌های شرکت کننده در عملیات خرمشهر، همچنین ناهماهنگی موجود و بی‌توجهی‌های پرسنل به دستورات به انگیزه عدم تشکیل سازمان نظامیگری و عدم علاقه پرسنل به جنگ خواسته‌های حق و ناحق پرسنل که برآوردن آن مقدور نیست، گاهی نیروهای اعزامی به منطقه از وضع جنگ و منطقه جنگی که عموماً در اولین برخورد در روحیه آنان تأثیرش را می‌گذاشت و علاوه بر اینکه مثمر ثمر نمی‌باشند، و بال گردن هم هستند، مع هذا با کلیه امکانات موجود تا مورخه ۵۹/۸/۴ در شهر خرمشهر مقاومت نمودم و در ساعت ۴:۲۰ مورخه فوق با کسب اجازه از فرمانده و ستاد و منطقه عملیات، نیروهای خود را به پشت جبهه منتقل داده و در آنجا موضع دفاعی اشغال نمودند. انگیزه تعیین موضع بیشتر ترک محل وسیله یگان‌های شرکت کننده در عملیات، حدود ۸۵٪ پرسنل بوده است، که این عمل در اثر شدت محاصره شدن خرمشهر به وسیله نیروهای عراقی بوده است.

۲- در مورخه --- تعداد قریب به ۴۰۰ نفر از کمیته‌های ۱۲ گانه تهران ساعت ۴:۲۰ وارد منطقه عملیات شدند. از مجموع فوق نزدیک ۲۰۰ نفر در عملیات شرکت کردند که بقیه از رفتن به جبهه به عناوینی خودداری نمودند. پرسنل شرکت کننده در ساعت بعد از ظهر همان روز به ۸۰ الی ۱۰۰ نفر رسید، که بقیه گویا منطقه را ترک کردند، بدون اینکه مجوزی از کسی داشته باشند. در مورخه ۵۹/۸/۳ فقط حدود ۱۶ نفر از این پرسنل در منطقه باقیمانده بودند.

۳- تعداد ۱۴۰ نفر از پرسنل هوانیروز به فرماندهی سروان پازوکی در اختیار این یگان قرار گرفت، که افسر فوق تا ۲۴ ساعت حتی در محل حاضر نشد و یگان پس از حرکت در عملیات صبحگاهی تا صبح تقریباً همگی منطقه را ترک نمودند. ناگفته نماند تعداد محدودی شاید حدود ده نفر به مدت ۳ روز در عملیات بودند.

۴- نیروهای دیگر مانند گروه‌های سربازی، ژاندارمری، شهربانی، تکاور نیز به ترتیب حدود ۸۰٪ پرسنل آنها قبل از موعد مقرر بدون کسب مجوز منطقه را خالی کرده بودند.

۵- گروه‌هایی مانند گروه‌های الله اکبر، بسیج، فدایی امام، گروه خلخالی و غیره که تعدادشان خیلی زیاد است، هر یک بدون هماهنگی در عملیات وارد و بدون هماهنگی خارج شدند. مهم‌تر از همه پرسنل به هیچ وجه با ساز و برگ موجود حاضر به مقابله و رودررویی با دشمن نبوده و با صحبت‌های خود روحیه دیگران را تضعیف می‌نمودند. در نتیجه، همه پرسنل منطقه را ترک و جبهه را خالی می‌نمایند و الباقی پرسنل نیز در خانه‌ها اجتماع نموده و از شرکت در هر نوع عملیات خودداری می‌نمایند و یا در مسجد اجتماع نموده و به مصرف خوار و بار مشغولند و هر بار عملیاتی از آنها خواسته شود اظهار خستگی یا همان حرف‌های بی سر و ته که با ۳ نمی‌شود با تانک جنگید و چرا تانک و توپخانه نمی‌آورند و شماها خائن هستید و می‌خواهید جوان‌ها بیخود کشته شوند، چرا در حکومت نظامی در آبادان آن همه تانک بود ولی حالا نیست و سایر چیزها، با توجه به مراتب فوق و اینکه من هیچ‌گونه یگان رزمی سازمانی ندارم مقرر فرمایید:

الف- افسر دیگری به فرماندهی عملیات خرمشهر تعیین و در مورد عملیات از وی خواسته شود در مورد جابه‌جایی افسرانی که در بدو عملیات در منطقه اقدام و ابلاغ فرمایید.

فرمانده منطقه سوم دریایی - ناخدا سوم صمدی

شماره: ۲۰۱/۴۸/۴

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: ل- ۹۲

به: ف ت نزاچا در جنوب

[کشف حرکات خودی]

بازگشت به ۳۴۲-۵۹/۸/۳

به استناد امریه بازگشتی فوق نزاچا مد عملیات، برابر اعلام سماچا ۳ مرکز فرماندهی و اطلاعات واصله از استراق یگان‌های عراقی حاکی است که دشمن حرکت یگان‌های خودی را که از طریق رودخانه‌های بهمنشیر و خرمشهر انجام می‌شود و استفاده از گد ۳۲۲ توپخانه از گروه ۲۲ در فاصله بین آبادان و خرمشهر را کشف کرده است. مراتب جهت آگاهی و هرگونه اقدام مقتضی مجدداً ابلاغ می‌گردد.

شماره: ۳۰۰۱/۱۶

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: قرارگاه عملیاتی نزاچا در جنوب (دزفول)

به: ل ۹۲

[انتقال نیروها با موتور لنچ]

برابر اعلام نزاچا، امکانات پشتیبانی آذوقه و مهمات یگان‌های مستقر در آبادان و خرمشهر فقط از طریق آبراه بهمنشیر به وسیله هاورکرافت میسر است. بنابراین، هرگونه نقل و انتقال نیروها و نهادهای انقلابی به خرمشهر از طریق بو شهر یا بندر امام خمینی به وسیله موتور لنچ‌های معمولی انجام گرفته، تا نداجا همچنان به پشتیبانی در صحنه نبرد ادامه دهد. مراتب را در محل به استحضار جانشین سماچا برسانید.

سرهنگ ستاد حسینی

شماره: ۲۷۵-۰۶-۲۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: سماجا

به: جانشین ستاد مشترک

آگهی به نزاجا

[تشکیل شورای فرماندهان]

۱- با توجه به حمله شدید اخیر دشمن به منطقه خونین شهر و آبادان و تصرف قسمت‌های زیادی از خونین شهر، چنین برآورد می‌شود که دشمن با در دست داشتن قسمتی از خونین شهر و قرار دادن آبادان زیر آتش شدید بتواند شهر آبادان و خونین شهر را تصرف و تلاش خود را برای تصرف بنادر امام خمینی و ماهشهر ادامه دهد.

۲- عدم تیراندازی دشمن به منابع حیاتی شهر مانند پالایشگاه‌ها و منابع سوخت مؤید این نظریه است که دشمن از تصرف شهرهای آبادان و خونین شهر اطمینان حاصل نموده است و می‌خواهد منابع مذکور را برای استفاده آتی حفظ نماید.

۳- تلاش برای حفظ شهرهای آبادان، خونین شهر، بندر امام خمینی و ماهشهر و اتخاذ تصمیم در مورد تخریب یا عدم تخریب منابع حیاتی در صورت موفقیت دشمن نسبت به تصرف آنها از مسائلی است که ضرورت دارد ابتدا در شورای فرماندهان مطرح و پس از انجام هماهنگی لازم به شورای عالی دفاع ارائه گردد.

۴- با نگرش به مراتب فوق، پیشنهاد می‌شود شورای فرماندهان هر چه زودتر در هر محلی که صلاح می‌دانند تشکیل گردد.

سرهنک هاشمی‌روان

شماره: ۳۱۱-۱-۱۴۰۴

تاریخ: ۵۹/۸/۷

از: سماجا ۳ عملیات

به: نزاجا عملیات

[اعزام توپخانه به عملیات اروند]

در اجرای دستور تلفنی مورخه ۵۹/۸/۷ تیمسار جانشین ستاد مشترک، خواهشمند است دستور فرمایید سریعاً یک «آتشبار ۱۰۵م» و یک «آتشبار ۱۳۰م» دو عرادۀ کاتیوشا با پرسنل و وسایل و تجهیزات ماهشهر، زیر امر فرماندهی منطقه عملیات اروند (سرکار فروزان) قرار داده و نتیجه را اعلام فرمایند.

رئیس اداره سوم - سرهنک ستاد معینی

شماره: ۶۸۰-۴۸-۲۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: اروند

به: فل ۹۲

[وضعیت عملیاتی]

وضعیت عملیاتی آبادان خرمشهر در روز ۵۹/۸/۳

۱- نیروهای دشمن:

الف- در جبهه خرمشهر تأمین شهر را با آتش در کنترل دارد. ورودی پل خرمشهر را با آتش تانک پوشانده است و نیروهای پیاده نیروی مخصوص به سه چهارم منازل مسکونی خرمشهر رخنه کرده و با آتش خود اجازه فعالیت به نیروهای خودی نمی‌دهد.

ب- جبهه آبادان: دشمن در اثر اجرای آتش تهیه و هجوم نیروهای اعزامی از ستاد عملیات ارونند ابتدا مبادرت به جوابگویی و حمله متقابل نمود، ولی نیروهای خودی تا قبل از ظهر به نیروهای دشمن یورش برده ولی به علت عدم تدارکات از بعدازظهر خسته شده و توان رزمی خود را از دست دادند و تنها قادر به ادامه پیشروی نبودند، بلکه در اثر آتش شدید دشمن، ابتدا مبادرت به مقاومت و به تدریج عقب نشینی نمودند.

۲- نیروی هوایی خودی:

الف- جبهه خرمشهر تعدادی حدود ۱۰۰ نفر از نیروهای خودی در جنوب خیابان چهل متری و درب گمرک در محاصره می‌باشند و مدت ۲۴ ساعت امکان رساندن آذوقه و مهمات برای آنها وجود ندارد. نیروهای اعزامی از تهران و ارگانهای مختلف در بدو ورود با علاقه مندی کامل به جبهه اعزام ولی فقط می‌توانند ۲۴ ساعت مقاومت نموده و بدون نتیجه جبهه را ترک و تقاضای مراجعت می‌نمایند. فقط تعدادی از تکاوران ژاندارمری، دانشجویان دانشکده افسری در جبهه‌ها باقی می‌مانند، اکثر مجروح و شهید شدند. جبهه آبادان صبح امروز برابر دستور عملیاتی ستاد ارونند تک نیروهای خودی در تمام جبهه‌ها آغاز ولی بعدازظهر موفقیت اولیه صبح متوقف شد و نیروهای خودی خسته و فرسوده شدند و مبادرت به عقب نشینی نموده‌اند. از نیروهای اعزامی از ماهشهر به علت قطع ارتباط اطلاعی در دست نیست. نیروی هوایی فعالیت چندانی نداشت و هلی‌کوپترها فعالیت کمی داشتند. تعداد شهید و مجروح به علت ازدیاد قابل شمارش نیست و هنوز آمار دقیقی در دست نیست. یگان‌ها به علت کثرت زیاد باقی ماندن در جبهه خسته و روحیه خود را از دست داده‌اند و قابل کنترل نیستند و از فرماندهان خود حرف شنوی ندارند. نتیجه عدم پشتیبانی کامل فرسودگی پرسنل، پایین بودن روحیه، عدم برابری نیروها، عدم تجانس نیروهای اعزامی از ارگانهای انقلابی. ادامه نبرد جز شهید و مجروح نتیجه‌ای ندارد و چنانچه مقامات کشوری به فکر اساسی نباشند، می‌توان گفت کلیه نیروها نابود خواهند شد، ولی آبادان و خرمشهر نجات داده نخواهند شد.

ستاد ارونند

شماره: ۲۰۱-۴۸-۱۷۳

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: ستاد ارونند

به: ل- ۹۲

[آخرین وضعیت]

بازگشت به شماره ۸۳-۱۷۰-۵۰۱-۵۹/۸/۴

وضعیت خودی و دشمن:

۱- نیروهای خودی در پشت پل خرمشهر در سمت آبادان مستقر و حفاظت پل برای جلوگیری از حرکت دشمن به سمت آبادان به کار گرفته شده‌اند. همچنین نیروهای ایستگاه ۷ و ۱۲ آبادان به منظور جلوگیری از ورود دشمن به آبادان در مواضع قرار دارند. نیروهای رزمنده و انقلاب اعزامی از نقاط مختلف کشور به علت عدم سازمان‌بندی صحیح، نداشتن تجهیزات و وسایل انفرادی، عدم تبعیت و ناآشنا بودن به انضباط نظامی، فاقد کارایی رزمی بوده و اکثراً بعد از ۲۴ ساعت درخواست مراجعت به آبادان را دارند. آتشبارهای موجود به علت دور بودن از خرمشهر دارای آتش بر روی شهر نبوده و فقط در جبهه شرقی آبادان اجرای آتش می‌نماید. بقیه نیروهای نظامی به علت ازدیاد مدت رزم از روحیه در سطح پایین برخوردارند. و کارایی رزمی خود را به

تدریج به طور کامل از دست می دهند و در شهر خرمشهر نیروهای نظامی وجود ندارد. صبح امروز در یک مرحله، هواپیمای خودی فلکه فرمانداری خرمشهر را بمباران نمود.

۲- نیروهای دشمن در جبهه خرمشهر بر تمام شهر تسلط دارند و کنترل پل خرمشهر را در اختیار گرفته و نیروهای دشمن در داخل شهر بوده و نیروهای متحرک قوی در شمال و غرب شهر خرمشهر مستقر نموده است. در جبهه آبادان دشمن در ۶ کیلومتری جاده آبادان اهواز مستقر و از شدت آتش دشمن در شب گذشته بر روی شهر آبادان کاسته شده و طی اطلاع واصله، دشمن قصد تک متقابل را به شهر آبادان دارد. صبح امروز حلقه دودهای مشکوکی بر روی پالایشگاه مشاهده شده است. نقل و انتقالات دشمن از فاو به طرف بصره و شلمچه بر روی جاده دیده شده است. آتشبارهای سنگین در غرب ارون رود مستقر می باشند.

اروند

شماره: ۳/۳۱۱/۲۰۱/۴۸/۱۷۶

تاریخ: ۵۹/۸/۴

از: ستاد عملیاتی خرمشهر آبادان

به: ستاد عملیات و یگان های تابعه ماهشهر

موضوع: [انتقال تیپ ۴۹ پیاده]

برابر اعلام سماجا ۲، تیپ ۴۹ پیاده لشکر ۱۱ سپاه یک عراق که احتمالاً در موصل تشکیل یافته است، در تاریخ ۵۹/۷/۲۷ از موصل به بصره انتقال که امروز ۵۹/۸/۳ از بصره به منطقه شلمچه خرمشهر انتقال و در عملیات خرمشهر شرکت نموده، تفصیل لشکر ۱۱ و تیپ های تابعه متعاقباً به آگاهی خواهد رسید.

سرگرد نیکفرد

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰

تاریخ: ۵۹/۸/۵

از: عملیات ارون

به: فرماندهی عملیات آبادان و خرمشهر

نیروی دشمن و پشتیبانی هوایی]

برابر اعلام نیروی دریایی مستقر در بندر امام مستند به اعلام نزاجا و سماجا:

۱- نیروی دشمن در جبهه خونین شهر تقریباً بر تمام شهر مسلط شده و پل خرمشهر را کنترل می نماید.
۲- نیروی زرهی دشمن در داخل شهر بوده و یک نیروی متحرک قوی در شمال و غرب خونین شهر مستقر می باشد.

۳- در آبادان، دشمن در ۶ کیلومتری جاده آبادان و اهواز مستقر شده و از شدت آتش دشمن در شب گذشته بر روی آبادان کاسته شده است.

۴- نقل و انتقالات نیروهای دشمن از فاو به طرف بصره و شلمچه بر روی جاده دیده شده است

۵- آتشبارهای سنگین دشمن در غرب ارون مستقر می باشد.

۶- در مورد بندهای چهار و پنج از طریق افسر ناظر مقدم این عملیات درخواست پشتیبانی هوایی گردیده است؛ دستور فرمایید بهره اقدامات آن قسمت و نیز اقدامات نیروی هوایی را به این فرماندهی اعلام دارند.

رئیس ستاد عملیاتی ارون - سرهنگ شکرریز

شماره: ۵۰۱/۱۶/۲/۱۲

تاریخ: ۵۹/۸/۵

از: گد ۲۰۱ - رکن دوم

به: ف ستاد عملیات اروند

[مشاهدات دو گروه گشتی]

از ساعت ۱۱:۰۰ مورخه ۵۹/۸/۵ به اتفاق دو گروه رزمی از یگان‌های اول و دوم این گردان از طرف ماهشهر آبادان با خودرو حرکت مشاهدات است گروه به شرح زیر است:

- ۱- عده زیادی از مردم غیر نظامی از سه راهی شادگان به طرف جاده آبادان در حرکت بودند.
- ۲- از جاده خاکی آبادان ضلع جنوب شرقی تعداد زیادی خودرو و حامل نفر (شخصی) و موتورسیکلت سوار در حرکت بودند.
- ۳- از افراد غیر نظامی درباره موقعیت آبادان سؤال، وضع شهر آبادان را در شب گذشته آرام و از صبح امروز به طور مداوم در آتش و شلیک توپخانه دیده‌اند.
- ۴- از پل بهمنشیر به طرف جاده‌ی خاکی دو طفلان، حدود یک گروهان نظامی دیده شده است.
- ۵- درباره خرمشهر سؤال شد و به انگیزه قطع ارتباط و صدای شلیک توپخانه و دشمن از شهر خرمشهر خبری ندادند.
- ۶- در کیلومتر ۱۷ آبادان تعداد زیادی گلوله توپ در جبهه و خارج از جبهه پشت لوله‌های نفت دیده شد.
- ۷- در کیلومتر ۱۴، یک گلوله خمپاره از دشمن به طرف ما شلیک شد.
- ۸- در کیلومتر ۱۱، یک عدد گلوله خمپاره عمل نکرده مشاهده شد (ضمناً یک بمب عمل نشده دیده شد).
- ۹- در ساعت ۱۲:۰۰ دشمن گروه گشتی شناسایی و رزمی را زیر آتش شدید توپخانه شدید قرار دارد.
- ۱۰- در ساعت ۱۲:۵۰ سه فروند هلی‌کوپتر خودی به طرف ضلع جنوب شرقی جاده ماهشهر حرکت کردند.
- ۱۱- دشمن در ضلع شمال غربی جاده آسفالت دیده می‌شود.

شماره: ۵۱۲۴۵

تاریخ: ۵۹/۸/۵

از: منطقه‌ی سوم / پست فرماندهی

به: فرماندهی دریایی / پست فرماندهی

آگهی به پست فرماندهی مستقر در بندر امام / فرمانده دریایی

[وضعیت جبهه آبادان و خرمشهر]

وضعیت جبهه خرمشهر و آبادان تا این ساعت به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- در خرمشهر، شهر به اشغال کامل دشمن درآمده و پرچم عراق در ساختمان فرمانداری منطقه نصب شده است. دشمن مشغول کوبیدن مواضع دفاعی پل خرمشهر و تمام منطقه با توپخانه‌ی سنگین و آتش شدید می‌باشد. در صورت پیشروی و عبور از پل در شرایط فعلی دفاعی وجود ندارد و در صورت عبور از پل دشمن عملاً آبادان را نیز تصرف کرده است.
- ۲- در جبهه ایستگاه ۷ و ۱۲ درگیری وجود دارد، ولی هیچ ارتباطی وجود ندارد؛ چون عملیات آنجا از بندر امام خمینی رهبری می‌شود. شهر آبادان زیر آتش و توپخانه و خمپاره دشمن قرار دارد. مراتب جهت آگهی به عرض می‌رسد.

فرمانده منطقه سوم دریایی - ناخدا دوم صمدی

شماره: یک - سیار

تاریخ: ۵۹/۸/۵

از: ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران

به: وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران

موضوع: تخلیه مخازن سوخت آبادان

- ۱- همانطوری که آگاهی دارند شهرستان آبادان مرتباً مورد حمله توپخانه و هواپیماهای ارتش مزدور عراق بوده و دشمن قصد دارد که با به کار بردن حداکثر امکانات خود و دادن تلفات سنگین، شهر مذکور را تصرف نماید.
- ۲- تاکنون قسمت اعظم مخازن سوخت شهرستان آبادان صحیح و سالم مانده و مورد حمله قرار نگرفتند.
- ۳- در مورد علت عدم حمله و انفجار منابع سوخت شهرستان مزبور با توجه به اطلاعات موجود ۳ نظریه مورد بررسی قرار گرفته.

الف- دشمن به طور کامل و صحیح از محل مخازن سوخت آگاهی نیافته است.

ب- دشمن تاکنون نتوانسته است با هدف گیری صحیح مخازن را مورد حمله و انفجار قرار دهد.

پ- دشمن می خواهد تمام یا قسمتی از مخازن موجود سالم مانده که بتواند آنها را مورد استفاده قرار دهد.

۴- چون با وجود دفاع دلاورانه و با شدت و سخت نیروهای انقلاب به علت برتری آتش دشمن، احتمال اشغال مخازن وجود دارد، خواهشمند است دستور فرمایید:

شرکت ملی نفت ایران و سایر سازمان ها و مؤسسات جمعی با کمک وزارتخانه نسبت به تخلیه و انتقال کلیه مخازن سوخت شهرستان آبادان با کمک فرماندهی عملیات شهرستان مزبور از کلیه طرق ممکن (از طریق لوله اگر وجود دارد یا وسایل ترابری) اقدام سریع به عمل آورد و نتیجه را به این ستاد اعلام فرمایید.

جانشین رئیس ستاد مشترک - سرتیپ فلاحی

شماره: ۵۰۰۲۵

تاریخ: ۵۹/۸/۵

از: نداجا - پست فرماندهی

به: بوشهر - ۴۲۱

آگهی به بندر امام - خرمشهر

[فعالیت های دشمن]

برابر اعلام نزاجا توسط سماجا:

- ۱- نیروهای دشمن در جبهه خونین شهر تقریباً بر تمام شهر مسلط شده و پل خرمشهر را کنترل می نمایند.
- ۲- نیروی زرهی دشمن در داخل شهر بوده و یک نیروی متحرک قوی در شمال غرب خونین شهر مستقر می باشد.
- ۳- در آبادان دشمن در ۶ کیلومتری جاده آبادان و اهواز مستقر می باشد و از شدت آتش دشمن در شب گذشته بر روی آبادان کاسته شده است.

۴- نقل و انتقال نیروهای دشمن از فاو و بصره و شلمچه بر روی جاده دیده شده است.

۵- آتش بار های سنگین دشمن در غرب اروند رود مستقر می باشند. ضمناً در مورد ردیف های ۵ و ۴ به نزاجا دستور داده شده است که درخواست پشتیبانی هوایی برابر طرح های مربوطه بنماید. مراتب جهت اطلاع و اقدام لازم اعلام می گردد.

ز ۴۵ بوشهر ۲۴ بندر امام

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۶۳

شماره: ۴۰۱/۸۴/۵۰/۱۱۱

تاریخ: ۵۹/۸/۵

از: ستاد عملیاتی اروند (رکن ۱)

به: سرکار سرهنگ پیاده کپتری، ف گد ۱۵۳ پیاده

موضوع: فرماندهی عملیات شهرستان خرمشهر

به فرموده: فرماندهی عملیات اروند

۱- سرکار از تاریخ ۵۹/۸/۵ به فرماندهی عملیات شهرستان خونین شهر (خرمشهر سابق) منصوب می‌گردید.

۲- با توجه به اینکه دفاع از خونین شهر و سرکوبی و اخراج متجاوزان مزدور بعثی فوق‌العاده حائز اهمیت است، مقرر است خیلی فوری:

الف- با ستاد عملیات شهرستان آبادان به فرماندهی سرکار سرهنگ ۲ حسنی سعدی ارتباط برقرار نموده و اطلاعات لازم را از ایشان اخذ و همکاری پیوسته و ممتد را برقرار نمایید.

ب- نیروهای انقلاب را سامان داده و وجب به وجب از خاک میهن اسلامی دفاع نمایید.

پ- نتایج عملیات را مرتباً از چانل لازم با امنیت کافی به ستاد عملیاتی اروند گزارش نمایید. ضمناً قسمت ارکان یگان تانک را که همراه سرکار به خرمشهر برده شده است زیر امر گرفته و مورد استفاده قرار دهید.

ت- امکانات آن فرماندهی را از نظر:

(۱) تجهیزات پرسنل (۲) اقلام مخابراتی (۳) سلاح‌ها و مهمات

(۴) سایر اقلام عمده (۵) آمار پرسنل

سریعاً به این فرماندهی ارسال کنند.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ شکرریز

شماره: ۲۲۰

تاریخ: ۵۹/۸/۵

از: نزاجا

به: ستاد ماهشهر وسیله اهواز

آگهی ستاد اروند

[اعلام سپاه پاسداران]

برابر اعلام سپاه پاسداران تا ساعت ۰۴:۰۰ روز ۵۹/۸/۴ اکثر نیروهای موجود در خونین شهر طبق دستور سرهنگ صمدی فرمانده عملیات تکاوران، خونین شهر را تخلیه کردند. این نیروها عبارتند از ۲۰۰ نفر تکاور و ۴۵۰ نفر از کمیته‌های تهران که به محل آمده بودند. ولی در نقاط مختلف شهر مقاومت‌هایی از طرف گردان پاسداران وجود دارد. آبادان از طرف جاده خونین شهر - آبادان و اروندرود در محاصره می‌باشد. عراق با خمپاره و توپ، شهر را می‌کوبد. مراتب جهت اطلاع و اقدام مقتضی اعلام می‌گردد.

سرهنگ صانعی فرد

شماره: ۳۴۵

تاریخ: ۵۹/۸/۵

از: نزاجا - مد عملیات

به: قرارگاه ستاد اروند ماهشهر، وسیله ژاندارمری

موضوع: [اضطراب و نگرانی در سطح شهر]

برابر اعلام سماجا مستند به وزارت نفت:

برابر گزارش تلفنی ستاد عملیاتی وزارت نفت در آبادان اضطراب و نگرانی در سطح شهر و کارکنان شرکت نفت و فعالین ستاد عملیاتی گسترده است. با اخباری که از جبهه خرمشهر می‌رسد، احساس می‌شود که اهالی آبادان از سه سو محاصره شدند و اظهار می‌شود که اگر اقدام مؤثر و سریع انجام نشود، خدای ناخواسته آبادان سقوط خواهد کرد. عوامل جنایتکار دشمنان مجهز و با خشونت عمل می‌کنند. نیروهای خودی به ویژه مردم بی‌دفاع در انتظار نیروی تازه نفس و سلاح سنگین می‌باشند. نگرانی و صبر و انتظار و دلهره شدیدی احساس می‌شود. اظهار شده است در صورتی که وضع امروز و فردا همین‌طور بماند، احتمالاً اهالی شهر آبادان را ترک می‌کنند و به دست خدا رها می‌شود. دستور فرمایید از نتیجه تصمیمات متخذه، ستاد مشترک را آگاه سازند. سرهنگ صانعی فرد

از: ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران
به: وزارت نفت دولت جمهوری اسلامی ایران
موضوع: تخلیه مخازن سوخت شهرستان آبادان

۱- به طوری که آگاهی دارید شهرستان آبادان مرتباً مورد حمله توپخانه و هواپیماهای ارتش مزدور عراق بوده و دشمن قصد دارد با به کار بردن حداکثر خود و دادن تلفات سنگین، شهر مزبور را تصرف نماید.
۲- تاکنون قسمت اعظم مخازن سوخت شهرستان آبادان صحیح و سالم مانده و مورد حمله قرار نگرفته است.

۳- در مورد علت عدم حمله و انفجار منابع سوخت شهرستان مزبور، با توجه به اطلاعات موجود سه نظریه مورد بررسی قرار گرفته است.

الف- دشمن به طور کامل و صحیح از محل سوخت آگاهی نیافته است.

ب- دشمن می‌خواهد تمام و یا قسمتی از ذخایر موجود سالم مانده که بتواند آنها را مورد استفاده قرار دهد.

۴- با وجود دفاع دلاورانه و شدید و سخت نیروهای انقلاب به دلیل برتری آتش دشمن احتمال اشتعال مخازن وجود دارد. خواهشمند است دستور فرمایید شرکت ملی نفت ایران و سایر سازمان‌ها و مؤسسات جمعی آن وزارتخانه نسبت به تخلیه و اشتعال کلیه مخازن سوخت شهرستان آبادان با هماهنگی فرماندهی عملیات شهرستان مزبور از کلیه طرق ممکن (از طریق لوله اگر وجود دارد) یا وسایل ترابری اقدام سریع به عمل آورده نتیجه را به این ستاد اعلام فرمایید.

جانشین رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران- سرتیپ فلاحی

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب - دزفول
به: معاونت عملیات و اطلاعات (مد عملیات)
شماره: ۳۰۱/۱۲
تاریخ: ۵۹/۸/۵

[اقدامات انجام شده]

بازگشت به: ۵۹/۸/۵-۳۲۸

۱- برای دفاع از خرمشهر و آبادان (علاوه بر امکانات قبلی) ۱۵۰۰ قبضه ژ-۳ در تاریخ ۵۹/۸/۳ در اختیار آقای دکتر چمران قرار گرفت.

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۱۶۵/

۲- بیست قبضه خمپاره انداز ۱۲۰ طبق درخواست آقای دکتر چمران در تاریخ ۵۹/۸/۴ از تهران به اهواز حمل گردید.

۳- یک گروه رزمی گردان شامل یک گروهان تانک، یک گروهان پیاده، یک آتشبار ۱۰۵ م در صبح روز ۵۹/۸/۴ در ماهشهر در اختیار تیمسار فلاحی و سرکارسرهنگ فروزان قرار گرفت.

۵- دستور داده شده است دو گردان پیاده از ل ۷۷ به سمت اهواز حرکت نمایند تا از اهواز در ماهشهر در اختیار قرار گیرد. یک گردان در ۵۹/۸/۵ به وسیله قطار حرکت می‌کند. یک گردان دیگر روز بعد حرکت خواهد کرد.

۶- آقای رضایی فرمانده سپاه پاسداران در ۵۹/۸/۴ در حضور آقای بنی صدر اظهار داشت ۸۰۰ نفر مسلح به خرمشهر اعزام می‌کند.

ف نازاجا سرتیپ ظهیرنژاد

از طرف سرهنگ حسینی

شماره: ۳۲۸

تاریخ: ۵۹/۸/۵

از: معاونت عملیات و اطلاعات نازاجا

به: قرارگاه تاکتیکی نازاجا

[تخلیه شهر]

برابر اعلام سپاه پاسداران تا ساعت ۴:۰۰ مورخه ۸/۴ جاری اکثر نیروهای موجود در خونین شهر به دستور سرهنگ صمدی فرمانده تکاوران خرمشهر تخلیه گردیده‌اند. نیروها عبارتند از: ۴۰۰ نفر تکاور و ۴۵ نفر از کمیته‌های تهران. در نقاط مختلف شهر مقاومت‌هایی از طرف گردان پاسداران وجود دارد. آبادان از طرف جاده خونین شهر و اروندرود در محاصره است. عراق با خمپاره و توپ، شهر را می‌کوبد. مراتب جهت آگاهی و اقدام لازم اعلام می‌شود.

شماره: ۳۲۸

تاریخ: ۵۹/۸/۵

از: قرارگاه تاکتیکی نازاجا در منطقه‌ی خوزستان

به: ف پایگاه چهارم شکاری

[مراقبت از ستون‌های دشمن]

برابر اطلاع از نازاجا، دشمن به لشکر ۱ و تیپ ۲۷ پیاده مکانیزه خود اعلام نموده جهت کمک به نیروهای مستقر در دزفول از روز ۵۹/۸/۴ به منطقه‌ی دزفول حرکت نمایند. علی‌هذا دستور فرمایید ضمن مراقبت‌های لازم، هرگونه اطلاع راجع به ستون مزبور را به این قرارگاه اعلام دارند. جانشین اطلاعات قرارگاه تاکتیکی در منطقه جنوب - سرهنگ ستاد امین

شماره: ۳-۴۰۱-۸۴-۴۹-۸

تاریخ: ۵۹/۸/۶

از: هنگ ژاندارمری آبادان (رکن سوم)

به: فرماندهی عملیات آبادان و خرمشهر

موضوع: پرکردن حداقل یگان‌های ژاندارمری

به استحضار می‌رساند حداقل پاسگاه‌های ژاندارمری در کرانه‌ی اروندرود و بهمنشیر که مورد تعرض دشمن قرار دارد، لاقال هرکدام ۴ الی ۷ کیلومتر باز و بدون مدافع می‌باشند. مقرر فرمایید با توجه به اینکه پرسنل تکاور

دژبان نیروی دریایی، گردان دژ، گردان ۱۶۵ و سایر واحدهای تقویتی در حال حاضر از خرمشهر خارج شده‌اند، برای پرکردن حداقل فواصل مذکور که بهترین راه نفوذی دشمن است، با نظر و صلاح دید و موافقت آن فرماندهی در دورادور جزیره آبادان جهت پدافند استقرار یابند.

فرمانده هنگ ژاندارمری آبادان - سرهنگ ۲ عبداللہی

از: عملیات خرمشهر آبادان

به: ارون

موضوع: تلفات

تلفات دشمن در تکی که به وسیله‌ی تعدادی از یگان‌های این فرماندهی به دشمن واقع در جلو رودخانه‌ی بهمنشیر از ساعت ۱۰ مورخه ۵۹/۸/۴ الی ساعت ۱۸ همین روز به عمل آمد. متعاقباً به عرض خواهد رسید. نتایج زیر به عمل می‌آمد. تعدادی اسیر گرفته شد. این نفرات در ظرف روز جاری به ماهشهر و بندر امام تخلیه خواهند شد. تعداد ۱۸۷ نفر کشته و بیش از این تعداد، زخمی و مجروح شدند، به طوری که حداقل حدود ۷۰ % پرسنل یک گردان موشک‌انداز پیاده دشمن نابود گردید. تعداد چهار دستگاه تانک منهدم و به احتمال یقین به تعداد ۱۲ دستگاه دیگر ضربات سنگین وارد شد. مراتب جهت هرگونه اقدام لازم به عرض می‌رسد.

سرهنگ شکرریز

از: فرماندهی عملیات ارون (۳)

به: فرماندهی تکاوران نیروهای دریایی

(سرکارسرهنگ دهقان)

[اعزام نیرو]

به فرموده دستور فرمایید تعداد ۲۰۰ نفر تکاوران آن واحد را با تجهیزات کامل به آبادان اعزام و در اختیار فرماندهی عملیات آبادان قرار داده، نتیجه را اعلام دارند

رئیس ستاد عملیاتی ارون - سرهنگ کیهانی

از: فرماندهی عملیات ارون

به: تیمسار ریاست ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران

[قصد دشمن]

با توجه به اینکه دشمن چند روزی است با تمام امکانات خود مشغول تقویت نیروهای خود در منطقه آبادان و خرمشهر می‌باشد، قبلاً نیز نیروهای زیادی را در منطقه مستقر نموده است. به نظر می‌رسد که دشمن قصد دارد:

۱- از سه طرف به آبادان حمله نموده و پس از تصرف این شهر نیروهای خود را از جاده ماهشهر به جاده مارد به طرف شادگان به طرف بندر امام خمینی و بندر ماهشهر و شهر شادگان و بندر ماهشهر اقدام نماید.

۲- بدون اقدام جهت اشغال آبادان به محاصره‌ی این شهر ادامه و با پیشروی خود از جاده ماهشهر و جاده مارد به طرف شادگان به منظور تصرف بندر امام خمینی، شهر شادگان و بندر ماهشهر اقدام نماید. با توجه به

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۶۷

مراتب فوق، جهت نگهداری شهرها و بندرهای نامبرده بالا و همچنین دفاع از شهر آبادان، خسروآباد و گارد ساحلی و تأمین جاده‌های موجود حداقل نیروی مورد نیاز به شرح زیر است:

(۱) یک گردان تانک	(۲) یک گردان نیروهای ویژه
(۳) سه گردان پیاده‌ی مکانیزه	(۴) یک گردان مهندسی رزمی
(۵) سه گردان توپخانه ۱۳۰م	(۶) یک گروه مخابرات
(۷) یک گردان توپخانه کاتیوشا	(۸) عناصر لازم از پشتیبانی خدمات رزمی
(۹) یک گردان توپخانه پدافند هوایی	
(۱۰) پرسنل و تسهیلات لازم جهت قرارگاه اروند و فرماندهی آبادان	

فرمانده عملیات اروند - سرهنگ فروزان

شماره: ۰۶۱۴۲۰

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۶

از: منطقه سوم دریایی عملیات

به: فرماندهی ستاد عملیات جنوب

آگهی به پست فرماندهی نداجا جنوب / ستاد اروند / فرماندهی تکاوران در بندر امام خمینی

[فرسودگی پرسنل]

ناو سروان گرامی فرماندهی قرارگاه منطقه سوم دریایی طی گزارش مبسوطی که خلاصه‌ای از آن به عرض می‌رسد، اظهار می‌دارد که از مورخه ۵۹/۶/۲۶ که درگیری آغاز شد با تعدادی از درجه‌داران افسران و ناویان از جان گذشته که علاقه‌مند به ایران و اسلام بودند، دفاع از خاک میهن عزیز را آغاز کردیم. در ابتدا پرسنل عموماً بدون تخصص بودند که حتی ناویان تیراندازی آشنایی را نیز انجام نداده بودند. با استفاده از تجربیات پرسنل و کمک به تدریج پرسنل تکاور و همچنین علاقه‌مندی پرسنل از جان گذشته آموزش و تجربه‌ای در پرسنل به وجود آمد و از همان تاریخ تا به امروز اجازه کوچکترین نفوذ به دشمن داده نشد. پس از گذشت حدود ۴۲ روز از جنگ، این پرسنل شب و روز در زیر رگبار خمپاره و توپخانه دشمن به سر برده‌اند و با دادن چند شهید و مجروح از جمله فرماندهان و معاون یگان و دیگر پرسنل یگان به طور کامل فرسوده شده و آمادگی رزمی خود را از دست داده و قدرت شرکت در رزم را ندارند. پرسنل تسلط بر اعصاب نداشته و مرتب درگیری‌های لفظی، نزاع و خودزنی‌های مختلف وجود دارد. احساس می‌شود که پرسنل موجود در این منطقه قرارگاه پایگاه و تعدادی خدمه سلاح سنگین تکاوران بایستی ظرف مدت حداکثر ۴۸ ساعت تعویض گردند، در غیر این صورت، امکان دارد فاجعه اسفبار و غیر قابل جبرانی ایجاد گردد.

فرمانده منطقه سوم - ناخدا ۲ صمدی

شماره: ۵۹/۸/۵-۳۲۸

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۶

از: نداجا - مدیریت اطلاعات

به: فرماندهی گروه رزمی ۴۲۱

[اطلاع از دشمن]

برابر اطلاع:

۱- ساعت ۹ روز ۵۹/۸/۶ نیروهای رزمنده ایران با خمپاره اندازها، پاسگاه خضر و مواضع دشمن را در اطراف آن زیر آتش خود قرار داده و تلفات سنگینی به دشمن وارد آمده است.

- ۲- فانتوم های نیروی هوایی امروز ساعت ۱۰ روز ۵۹/۸/۶ جهت بمباران مناطق سیبه اعزام شده بودند به علت مقاومت شدید زده‌هوائی دشمن بمب های خود را در خارج از منطقه و دور از هدف، ریخته و مراجعت نمودند.
- ۳- ساعت ۱۰:۲۹ مورخه ۵۹/۸/۶ دو فروند فانتوم مناطق کوت زین و ام‌الرصاص و مواضع دشمن را در خرمشهر بمباران کردند.
- ۴- ساعت ۱۱:۰۹ مورخه ۵۹/۸/۶ دو فروند فانتوم مواضع عراقی ها را در منطقه ایلام به شدت بمباران کردند. مراتب جهت آگاهی اعلام می‌گردد.

شماره: ۰۶۱۴۳۰

از: خرمشهر - عملیات

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۶

به: بندر امام خمینی - ایستگاه پشتیبانی
آگهی به پست فرماندهی نداجا ستاد عملیات جنوب
[نیاز به تعویض یگان]

استحضاراً به عرض می‌رساند قرارگاه فرماندهی منطقه سوم از بدو درگیری های مرزی به طور شبانه روز زیر آتش مستقیم و غیرمستقیم دشمن بوده و پرسنل یگان های قرارگاه با تعدادی ناوی بدون آموزش با از جان گذشتگی تا کنون توانسته اند جلو نفوذ دشمن را به پایگاه سد نمایند. با سقوط کامل خرمشهر، وضعیت ویژه کنار رودخانه کارون هر آن امکان نفوذ دشمن در منطقه وجود دارد. با توجه به مراتب فوق به اینکه از قرارگاه منطقه در طول مدت درگیری، فرمانده قرارگاه و معاون فرمانده قرارگاه مجروح و از صحنه خارج و تعدادی پرسنل شهید و مجروح از منطقه خارج شده و استعداد رزمی یگان به حد خیلی پایین آمده که اخیراً خود زنی های پی در پی با نزاع های مختلف در اثر ناراحتی اعصاب وجود داشته و احتمال می‌رود در صورتی که تا ۴۸ ساعت دیگر این یگان به طور کامل تعویض نگردد، وضع شورش در یک یگان به وجود آمده و یا به کلی مواضع تخلیه خواهد شد. مقرر فرمایید یک یگان سازمان یافته تازه نفس به استعداد ۱۵۰ نفر دو قبضه تفنگ ۱۰۶ دو قبضه خمپاره انداز ۸۱ یا ۱۲۰ م م با تعدادی موشک انداز آرپی جی ۷ برای جایگزینی این یگان اعزام گردد.

شماره: ۰۶۰۸۰۰

از: منطقه ی سوم پست فرماندهی

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۶

به: فرمانده ی دریایی پست فرماندهی
آگهی به پست مستقر در بندر امام خمینی - ستاد اروند
[وضعیت جبهه آبادان و خرمشهر]

وضعیت جبهه در آبادان و خرمشهر تا این ساعت به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- در خرمشهر وضعیت تغییری نکرده است. دشمن بر تمام شهر و قسمت شمالی کارون مسلط و مشغول محکم کردن مواضع خود می‌باشد، ضمناً طبق گزارش دیده بانان، فعالیت هایی در جریان هست که احتمال آماده کردن محل برای پل زدن در قسمت کم عرض کارون در کوت شیخ را می‌دهد. تمام قسمت پل و جاده خرمشهر در آتش سنگین توپخانه دشمن قرار دارد.
- ۲- در آبادان، دشمن مشغول تنگ تر کردن حلقه محاصره می‌باشد. از شب گذشته، تاکتیک جدید حمله موشکی با هلی کوپتر از پشت نخلستان ها از طریق دشمن به کار رفته، شهر آبادان علاوه بر آتش توپخانه و خمپاره با راکت نیز مورد حمله قرار می‌گیرد. مجدداً تأکید می‌شود چنانچه دشمن از پل خرمشهر و یا پل دیگری

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۶۹

که خودش بزند به قسمت جنوبی کارون برسد از خرمشهر تا آبادان به غیر از مواضع زیر پل، هیچ موضع دفاع دیگری وجود ندارد و راه برای دشمن باز است. مراتب جهت اطلاع به عرض می‌رسد.

فرمانده منطقه سوم دریایی نداجا - ناخدا دوم صمدی

شماره: ۵۴۸ - ۵۰ - ۸۴ - ۴۰۱ - ۳

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۶

از: ل ۹۲ زرهی

به: ستاد اروند- ف ژاجا

[اعزام یگان به واحد اولیه]

یگان اعزامی از هنگ مستقل بوشهر و ناحیه فارس که به فرماندهی سرکار سرگرد بهرام آریافر به جبهه خرمشهر اعزام گردیده بود، در اثر مداومت استقرار در جبهه و همچنین مقاومت سرسختانه در مقابل دشمن، اکنون از تعداد کل ۴۸ نفر اعزامی تعداد دو شهید، یک نفر مفقود و ۲۱ نفر مجروح و بستری می‌باشند. با توجه به اینکه سرکار سرگرد آریافر در جنگ مجروح گردیده و یگان مزبور توانایی رزمی خود را از دست داده است، لذا به منظور استراحت و جایگزینی و بالا بردن توان رزمی، یگان فوق را به واحد اولیه اعزام می‌دارد.

فرمانده لشکر ۹۲ زرهی اهواز

شماره: ۷۰۱ - ۰۳ - ۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۶

از: هنگ ژاندارمری آبادان (انتظامات)

به: فرماندهی عملیات آبادان و خرمشهر

موضوع: انتظامات

به استحضار می‌رساند نیروی متفرق و پراکنده از دسته‌ها و صفوف و واحدهای مختلف به حدی زیاد است که ژاندارمری به راحتی قادر به جمع‌آوری آنان نیست. به علاوه، کلیه پرسنل ارتش حاضر به عمل به سخنان انتظامات ژاندارمری نمی‌باشند، کما اینکه بسیاری از نیروهای ما در حال حاضر در اطراف بریم برارده و شهر وجود دارند. مقرر فرمائید دژبان نیروی دریایی و یا نمایندگان تحت امر یک افسر ارتشی در این زمینه اقدام تا بتوان پرسنل متفرق را جمع‌آوری نمود. پرسنل موجود ژاندارمری برای اجرای امر آمادگی دارند.

فرمانده هنگ ژاندارمری آبادان - سرهنگ دوم عبدالهی

شماره: ۳۴۹

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۶

از: مدیریت اطلاعات ستاد نزاجا

به: ق ت ع نزاجا در جنوب ل ۹۲

[قصد دشمن در نصب پل]

برابر اعلام سماجا مستند به گزارش شهربانی آبادان در روز جاری ۵۹/۸/۵ کوی مصدق اطراف کلانتری یک و خیابان کشتارگاه زیر آتش بارهای سنگین و خمپاره و راکت بود. در فرودگاه آبادان از ساعت ۱۰:۴۵ در اثر پرتاب راکت یکی از انبارهای گمرک آتش گرفت و در حال سوختن می‌باشد. بمبی نیز به بانک ملی مرکزی آبادان پرتاب شد که عمل نکرده است. به قرارگاه اطلاع نیروهای دشمن قصد دارند با نصب پل در قریه منیریه، به شهر آبادان وارد گردند. مراتب جهت آگاهی اعلام می‌گردد.

مدیریت اطلاعات ستاد نزاجا

از: اردوگاه

شماره: ۲ سیار

به: فرماندهی ستون عملیات اروند

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۷

[تغییر مسیر جاده]

پیرو ۱ سیار ۵۹/۸/۵ استدعا می‌شود به منظور برقراری تأمین اقدامات عاجلی درباره تغییر مسیر جاده اصلی از مجاورت یگان‌ها مبذول فرمایید.

سرگرد مرزبان

از: ستاد عملیات اروند

شماره: ۵۰۱-۰۶-۱-۲۹

به: فرماندهی عملیات آبادان خرمشهر

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۶

[احتمال نصب پل از جزیره مینو]

برابر اعلام شاجا روز جاری (۵۹/۸/۶) کوی مصدق و اطراف کلاتری یک و خیابان کشتارگاه آبادان زیر آتش سنگین خمپاره انداز و راکت دشمن بوده و نیز یکی از انبارهای گمرک فرودگاه به همین علت آتش گرفته است. در بانک ملی و بانک شعبه مرکز نیز یک بمب عمل نکرده و پرتاب شده است و به قرار اطلاع نیروهای دشمن قصد دارند با نصب پل از جزیره مینو به شهر آبادان وارد شوند که مراتب بالا به عرض فرماندهی رسید. در پی نوشت مقرر فرمودند:

۱- نسبت به تخلیه پرسنل و اسلحه و مهمات گردان ۱۵۳ سرعت بیشتری به عمل آید.

۲- عناصر مهندسی جهت مین گذاری و تخریب سریعاً به آبادان اعزام شوند.

خواهشمند است دستور فرمایید نتیجه اقدامات گزارش نمایند.

معاون عملیاتی اروند - سرهنگ کهتری

از: گارد ساحلی ژاندارمری - ۳

شماره: ۴۰۱-۷۷-۱۳-۱۶۶

به: فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۶

موضوع: [فرماندهی ستون عملیات آبادان و خرمشهر]

مقام عالی را آگاه می‌سازم

از تاریخ شروع جنگ ایران و عراق در منطقه خرمشهر و آبادان افسران مشروحه زیر:

۱- ناخدا دوم جوادی

۲- سرهنگ ستاد رضوی

۳- سرهنگ دوم حسینی سعدی

۴- سرهنگ شکرریز

به سمت فرماندهان ستون عملیات آبادان و خرمشهر انتخاب و هریک با چند روز انجام وظیفه یکی پس از دیگری تعویض گردیده‌اند. تردیدی به ایمان سرهنگ شکرریزها نیست، ولی جنگ با کشوری که بعد از به ثمر رسیدن انقلاب خود را تا خرخره مسلح و همه تلاش آن، حملات نظامی به ایران بوده را نمی‌توان حقیر تلقی کرد. تعیین یک فرمانده کاردان و مدیر و آشنا به منطقه و فنون نظامی در سرنوشت جنگ در حوزه آبادان و خرمشهر اثر زیادی داشته است.

شاید بفرمایید سرگرد بهرام پور به شما چه ربطی دارد. به خدا سوگند یاد می‌کنم یکی از موارد عدم پیشرفت عملیات نیروی خودی نداشتن آشنایی و بی‌اطلاعی فرماندهان از موقعیت دشمن در منطقه بوده است. امروز آبادان و خرمشهر به این روز افتاده، چنانچه این وضع به نحو فعلی ادامه یابد ضمن طولانی شدن و کاهش سطح روحیه پرسنل، وضعیت روحی نتیجه مطلوبی گرفته نمی‌شود و تا آنجایی که من اطلاع دارم فرماندهی معظم در تعیین فرماندهان نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مؤثر بوده است و با ایمان راسخی که در آن فرماندهی سراغ دارم شما را به جان امام قسم می‌دهم افسری برای فرماندهی ستون عملیات آبادان و خرمشهر انتخاب فرمایید که به این نارسائی‌ها خاتمه داده شود. افسران زیادی در ارتش بوده و هستند که بتوانند عهده‌دار این مأموریت شوند. استدعا می‌شود مقرر فرمایید در این باره اقدام مقتضی مبذول فرمایید.

فرمانده گارد ساحلی ژاندارمری - سرگرد بهرام پور

شماره: ۲۱-۲۸-۲۰۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۷

از: یگان تانک مامور

به: ف عملیات اروند

موضوع: گزارش

آنچه برای خداوند پنهان نیست این است که پرسنلی که در کمترین زمان ممکن (پنج روز) از گوشه کنار مملکت گرد آمدند و تشکیل یک یگان را دادند و حتی بعضی از آنها آشنایی به تانک تحویلی را نداشتند، ولی با علاقه و ایمان پذیرفتند که با کافران بجنگند قصدشان به پیروزی رسیدن و به دست آوردن توفیق و رضایت خداوند و امام و امت و فرماندهان بوده و اکنون با توجه به پیش آمد ها و اعتقاد به مشیت الهی راهی جز قبول رضای پروردگار نیست و امید که با تلاش و پیگیری مداوم جبران نماییم.

در هر مرحله شبانه با تعدادی از پرسنل از تانک‌های موجود در میدان نبرد بازدید که موارد زیر به عرض می‌رسد:

(۱) تعدادی از تانک‌ها که دستگاه تعلیق آنان مورد اصابت گلوله قرار گرفته و مهمات نیز داخل آنها موجود است غیرقابل حرکت می‌باشد.

(۲) تعدادی از تانک ها که برجکشان مورد اصابت گلوله قرار گرفته و منفجر شده. تانک کاملاً منهدم و غیر قابل حرکت می‌باشد. تصمیم گرفته شد تا به وسیله بکسل نمودن ارابه هایی که می‌توان به عقب تخلیه نمود تخلیه نماییم، ولی با توجه به آتش مستقیم و دائم دشمن روی محل، امکان انهدام تانک‌های سالم نیز که برای بکسل برده شده است می‌رود. مراتب به منظور استحضار و صدور هرگونه اوامری به عرض می‌رسد.

ف یگان تانک - سروان کوثر

شماره: ۱۰۸-۵۰-۸۴-۴۰۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۷

از: فرماندهی عملیات اروند (۳)

به: ت ر سماجا ۳ - مرکز فرماندهی

آگهی به: فرمانده منطقه سوم دریایی

اگزارش فرمانده عملیات خرمشهر

گردان یکم تکاوران بوشهر از بدو شروع عملیات حتی از چندین وقت جلوتر تا مورخه ۵۹/۷/۲۲ در عملیات خرمشهر شرکت کرده و در تاریخ فوق با انگیزه دادن تلفات زیاد آمادگی رزمی خود را از دست داده. در نتیجه،

گردان منجیل جایگزین و برای استراحت ۱۵ روزه به بندر امام خمینی اعزام گردید. فرمانده منطقه سوم دریایی (ناخدا صمدی) اضافه می‌نماید من با انگیزه کار عملیاتی به اردوگاه استراحت نرفته و کار خود را با سایر یگان‌ها ادامه دادم و تا مورخه ۵۹/۸/۴ با حفظ سمت، به سمت فرمانده عملیات خرمشهر نیز تعیین که شرح عملیات را چنین گزارش می‌نماید:

(۱) با توجه به تعداد یگان‌های شرکت کننده در عملیات خرمشهر، همچنین ناهماهنگی موجود، بی-توجهی‌های پرسنل به دستورات به انگیزه عدم تشکیل و سازمان نظامی‌گری و عدم علاقه پرسنل به جنگ، خواسته‌های حق و ناحق پرسنل، که برآوردن آن مقدور نیست، ناآگاهی نیروهای اعزامی به منطقه از وضع جنگ و منطقه جنگی که عموماً در اولین برخورد در روحیه آنان تأثیرش را می‌گذاشت و علاوه بر اینکه مثر ثمر نمی‌باشند، و بال گردن هم هستند. مع هذا با کلیه امکانات موجود تا مورخه ۵۹/۸/۴ در شهر خرمشهر مقاومت نمودم و در ساعت ۴:۲۰ مورخه فوق با کسب اجازه از فرمانده ستاد و منطقه عملیات، نیروهای خود را به پشت جبهه منتقل داده و در آنجا موضع دفاعی اشغال نمودند. انگیزه تغییر موضع، ترک محل وسیله کلیه یگان‌های شرکت کننده در عملیات حدود ۸۵٪ پرسنل بوده است، که این عمل در اثر شنیدن محاصره شدن خرمشهر به وسیله نیروهای عراقی بوده است.

(۲) در مورخه --- تعداد قریب به ۴۰۰ نفر از کمیته‌های ۱۶ گانه تهران در اختیار من قرار گرفت و پس از ۲۰ ساعت کار و طراحی و هماهنگی مطالبه افراد فوق در مورخه - ساعت ۴:۲۰ وارد منطقه عملیات شدند. از مجموع فوق نزدیک ۲۰۰ نفر در عملیات شرکت کردند که بقیه از رفتن به جبهه به عناوینی خودداری نمودند. پرسنل شرکت کننده در بعداز ظهر همان روز به ۸۰ الی ۱۰۰ نفر رسید که بقیه گویا منطقه را ترک کردند بدون اینکه مجوزی از کسی داشته باشند. در مورخه ۵۹/۸/۴ فقط حدود ۱۶ نفر از این پرسنل در منطقه باقی مانده بودند.

(۳) تعداد ۱۴۰ نفر از پرسنل هوانیروز به فرماندهی سروان پازوکی در اختیار این یگان قرار گرفت که افسر فوق تا ۲۴ ساعت حتی در محل حاضر نشد و یگان پس از شرکت در یک عملیات صبحگاهی تا ظهر تقریباً همگی منطقه را ترک نمودند. ناگفته نماند تعداد معدودی شاید حدود ده نفر به مدت ۳ روز در عملیات بودند. (۴) گروه‌های دیگری مانند گروه‌های سربازی، ژاندارمری، شهربانی، تکاور نیز به ترتیب حدود ۸۰٪ پرسنل آنها قبل از موعد مقرر بدون کسب مجوز منطقه را خالی کرده بودند.

(۵) گروه‌هایی مانند گروه‌های الله اکبر، بسیج، فدایی امام، گروه خلخال و غیره که تعدادشان خیلی زیاد است، هر یک بدون هماهنگی در عملیات وارد و بدون هماهنگی خارج شدند. مهم تر از همه پرسنل به هیچ وجه با ساز و برگ موجود حاضر به مقابله و رو در رویی با دشمن نبوده و با صحبت های خود روحیه دیگران را تضعیف می‌نمایند. در نتیجه، همه پرسنل منطقه را ترک و جبهه را خالی می‌کنند و الباقی پرسنل نیز در خانه‌ها اجتماع نموده و از شرکت در عملیات خودداری می‌نمایند.

از سوی فرمانده عملیات ارون - سرهنگ کیهانی

شماره: ۸۹-۰۳-۷۰۱-۱۲۶

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۷

از: ستون عملیاتی ارون - رکن یکم

به: ستاد عملیات آبادان و خرمشهر

موضوع: عوامل ستاد عملیات

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۷۳

هیچ یک از عناصر ستاد عملیات آبادان و خرمشهر قبل از کسب مجوز و حضور جانشین حق خروج از آن قسمت را ندارند.

رئیس ستاد عملیات اروند

شماره: ۴۰۱ - ۸۴ - ۵۰ - ۶۹

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۶

از: فرماندهی عملیات اروند

به: فرماندهی عملیات آبادان

آگهی: فرماندهی عملیات خرمشهر

[انهدام هلی کوپترهای دشمن]

بفرموده:

بنابر اعلام نیروی دریایی بندر امام خمینی مستند به اعلام سماجا نیروهای متجاوز عراقی در آبادان تاکتیک جدیدی را درکوبیدن شهر به کار برده‌اند. به این ترتیب که هلی کوپترهای عراقی به طور دسته جمعی از سوی نخلستان‌ها پرواز کرده و شهر آبادان را به راکت می‌بندند. دستور فرمایید یگان‌های مستقر در آبادان و خرمشهر ابلاغ شود که با سلاح‌های پدافند هوایی نسبت به انهدام هلی کوپترهای دشمن اقدام نمایند.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ کیهانی

شماره: ۲۰۱ - ۰۸ - ۶ - ۲۲۰

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۷

از: نزاجا - عملیات

به: سماجا

آگهی قرارگاه جنوب ل ۷۷

[اعزام نیروهای جدید]

(۱) در ساعت ۱۴:۲۰ روز ۵۹/۸/۵ اولین سری گردان ۱۳۶ با جنگ‌افزارهای سبک و بار مبنایک فروند هواپیمای سی ۱۳۰ از فرودگاه مشهد به سمت اهواز حرکت نمود.

(۲) از ساعت ۱۲:۲۰ روز سه شنبه ۵۹/۸/۶ به ترتیب ۴ سورتی شامل ۴۰۵ نفر با تجهیزات و جنگ افزار سبک از مشهد به اهواز حرکت نموده‌اند.

(۳) در ساعت ۱۷:۴۵ روز سه شنبه ۵۹/۸/۶ اولین سریال قطار شامل ۱۴۱ نفر ۶ قبضه توپ ۱۰۵ م م و دو قبضه ۲۳ م م و سی و یک دستگاه خودرو چرخ دار از ایستگاه مشهد به اهواز عزیمت نمودند. از طرف سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۱۴۰۴ - ۰۱ - ۲۱۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۸

از: معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا

به: تیپ ۸۴ خرم‌آباد

آگهی به قرارگاه جنوب

[اعزام آتشبار ۱۳۰م]

به آتشبار ۱۳۰م گروه ۳۳ مستقر در خرم‌آباد دستور دهید چهار قبضه توپ ۱۳۰م م با حداقل پرسنل مورد نیاز جهت هدایت آتش آماده نموده و سریعاً به ماهشهر حرکت نمایند و زیر امر ستاد عملیات اروند قرار گیرید.

ضمناً به محض رسیدن به محل می‌توانید با آتش بار موجود در ماهشهر همکاری نموده کمبودهای دو یگان را تعدیل نمایید. تاریخ و زمان حرکت را گزارش نمایید.

از طرف ف نزا جا - سرتیپ خزاعی

شماره: ۱۱۳۸-۰۴-۰۱-۲۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۸

از: سما جا ۳ عملیات

به: ستاد عملیاتی ارون

موضوع: [۴ قبضه توپ ۱۳۰م]

نزا جا طی رمز شماره ۰۱-۲۱۱-۰۴-۱۴۰۴-۵۹/۸/۸ به تی ۸۴ خرم‌آباد دستور داده است که تعداد ۴ قبضه توپ ۱۳۰م با حداقل پرسنل مورد نیاز از آتشبار ۱۳۰م گروه ۳۳ مستقر در خرم‌آباد جهت هدایت آتش آماده نموده و سریعاً به ماهشهر حرکت و زیر امر ستاد عملیاتی ارون قرار گیرد. به محض رسیدن به محل با آتشبار موجود در ماهشهر همکاری نموده کمبودهای دو یگان را تعدیل نمایید. علیهذا دستور فرمایید یگان یاد شده بالا را زیر امر گرفته و تاریخ حضور یگان بالا را اعلام دارند.

جانشین ر سما جا سرتیپ فلاحی

از طرف سرهنگ صفاپور

خلاصه اطلاعاتی شماره ۱۱

قرارگاه تاکتیکی نزاجا (جنوب)

شماره: ۳۵ - ۱ - ۲۰۰۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۷

دزفول

م ی ۸۵

دوره از ۱۲:۰۰ روز ۵۹/۸/۶ الی ۱۲:۰۰ روز ۵۹/۸/۷

۱- وضعیت کلی:

(الف) استعداد: از ساعت ۸:۰۰ روز ۵۹/۸/۷ نقاط مسکونی شهر اهواز زیر آتش توپخانه دشمن قرار گرفته است.

(ب) دزفول: نقل و انتقالاتی در امتداد ساحلی غربی رود کرخه صورت گرفته است که احتمالاً به طرف شوش بوده است.

۲- فعالیت دشمن:

الف- زمینی

(۱) پیاده: حدود ۸۰ نفر از افراد دشمن به آبادی سرخه صالح رفته و ضمن گرفتن اطلاعاتی از وضع توانی خودی مقداری طیور با خود برده‌اند.

(۲) زرهی

(الف) نیروهای ارتش عراق تا ایستگاه هفت و دوازده آبادان پیشروی کرده‌اند

(ب) در طول مدت دوره تغییر مکان‌هایی از یگان‌های مستقر در غرب پل کرخه به طرف شوش دیده شده است.

(۳) توپخانه و پدافند هوایی

(الف) توپخانه صحرایی: توپخانه دشمن از سیبه و فاو و بصره و از داخل خرمشهر شهر آبادان را زیر آتش قرار داده‌اند.

(ب) پدافند هوایی: اخباری که از طریق یگان‌ها در مورد استقرار موشک‌های سام و سام ۶ و مختصات آنها گزارش گردیده است دقیق نبوده است.

در تاریخ ۵۹/۸/۷، یک واحد جدید ضد هوایی از طریق شلمچه به منطقه خرمشهر وارد شده است.

(۴) مهندسی: روز ۵۹/۸/۷ تیپ گارد مرزی که در عملیات خرمشهر درگیر می‌باشد تقاضای ۱۰۰۰ کیسه شن جهت ایجاد سنگر نموده است.

(۵) لجستیکی:

(۶) اداری: یکی از فرماندهان عالی رتبه ارتش عراق روز ۵۹/۸/۷ در نزدیکی شلمچه، پاسگاه تشکیل خواهد داد.

نظریه: این پاسگاه احتمالاً پاسگاه فرماندهی سپاه جنوب عراق است که سابقاً در حوالی صفوان بوده و بعد از موفقیت‌های نسبی ارتش عراق به جلو نقل مکان کرده است.

ب- هوایی

نیروهای ارتش عراق مستقر در خرمشهر به واحدهای درگیر اطلاع دادند که هلی کوپترهای خودی جهت انجام مأموریت بمباران وارد منطقه شده و به آن تیراندازی نکنند.
(پ) جنگ افزار جدید:

(۱) برابر گزارش یگان پدافند هوایی در خارک هواپیماهای متجاوز نوعی وسیله پرتاب می نمایند که به صورت تکه های پنبه ای بوده در ارتفاع بالا شباهت به هواپیما دارد و خدمه پدافند هوایی را وادار به تیراندازی می نمایند.

۳- ترتیب نیرو:

(الف) سازمان ۱ تیپ ۵ کوهستانی عراق شامل گردان ۲ توپخانه کوهستانی و آتشبار ۱ گردان ۱۷۴ ضدتانک و آتشبار ۶ سبک و آتشبار ۱ گردان ۱۸ صحرایی و آتشباری از گردان ۴۵ پدافند هوایی می باشد.

(ب) استعداد- آمار گردان ۸ توپخانه صحرایی به شرح زیر است:

۱- افراد ۴۴۹ نفر، احتیاط ۱۹ نفر، توپ ۱۳۰ م ۱۶ قبضه، کلت میکارف ۷۷ قبضه، تفنگ کلاشینکف ۹۸، تفنگ سمینوف ۲۲۶ قبضه، مسلسل ۱۴ قبضه، موشک انداز آرپی جی ۷ تعداد ۷ قبضه.

تلفات و ضایعات:

۱- در روز ۵۹/۸/۶ به وسیله گروه هوانیروز تعداد ۵ خودرو دشمن منهدم و تعداد ۳۵ نفر به هلاکت رسیدند.

۲- در روز ۵۹/۸/۲ در منطقه سوبله و بستان ۶ دستگاه تانک دشمن و در منطقه دب حردان یک نفر بر دشمن منهدم و تعدادی از نفرات دشمن در یک سنگر ضد هوایی کشته شدند.

۳- در اثر ایجاد آتش توپخانه خودی در منطقه دزفول دو دستگاه خودروی دشمن آسیب دید و نفرات و تانک های دشمن متفرق شدند.

(ت) روحیه

برابر بخشنامه صادره از سپاه ۳ ارتش عراق اکثر درجه داران و افراد خدمه توپ و تانک عمداً وسایل را دستکاری و پس از تعمیر به وسیله تعمیرکاران از رفتن به جبهه امتناع می ورزند. و چنین استنباط می شود که در ارتش عراق روحیه و انضباط بسیار سست گردیده و میل جنگجویی در سربازان به شدت کاهش یافته است.

(ث) حفاظت اطلاعات

۱- یکی از واحدهای ارتش عراق مستقر در منطقه خرمشهر به قرارگاه بالاتر از خود اطلاع داده است که تعدادی از سربازان ایرانی در نظر دارند که از آبادان به جزیره حاجی حسین رفته و از طریق جزیره حاجی سلون مینو به وسیله توپخانه، سیبه را زیر آتش قرار دهند.

۴- نتیجه: با توجه به روند فعالیت های توپخانه و هوایی دشمن در مناطق دزفول چنین به نظر می رسد که دشمن تا تحکیم موقعیت خود در منطقه خرمشهر و آبادان همچنان به حفظ وضعیت موجود و مستحکم نمودن مواضع خود ادامه دهد، تا پس از تجدید سازمان و تعویض نیروهای خود اقدام به اجرای یک آفند دامنه دار بر تصرف شهرهای دزفول و اهواز بنماید.

جانشین اطلاعات قرارگاه تاکتیکی نزا جا در جنوب - سرهنگ ستاد امین

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۷۷

شماره: ۱۴ - ۱۶ - ۵۱۰ - ۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۸

از: ر ۲ ستاد عملیات اروند

به: ر ۳ ستاد عملیات اروند

موضوع: حرکت دشمن

برابر گزارش گردان ۱ مقدار به استناد اعلام گشتی شناسایی در مورخه شب ۵۹/۸/۶ دشمن در جلو به سمت جاده آبادان - ماهشهر مشغول حفر سنگرهای جدید با بولدوزر و سایر وسایل مکانیکی می‌باشد. مراتب جهت آگاهی و اقدام سریع به عرض می‌رسد.

سرپرست رکن دوم

شماره: ۲۱ - ۲۸ - ۲۰۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۷

از: مسئول عملیات محور اهواز آبادان

به: ف عملیات اروند

موضوع: خلاصه وضعیت

حداقل دو گردان زرهی و سه آتشبار ضد هوایی و تعدادی موشک سام از قسمت غرب رودخانه کارون توسط ایجاد یک سرپل در ناحیه مارد بیست کیلومتری آبادان به طرف شرق رودخانه حرکت نموده‌اند. (اطلاعات فوق توسط یک درجه دار عراقی که خود را در ناحیه سلیمانیه تسلیم قوای اسلامی کرده بود نیز تأیید شده است.) از صبح روز سه شنبه ۵۹/۸/۶ یک ستون نظامی از طرف جنوب غربی مارد حرکت کرده و این ستون تا ساعت ۵:۳۰ بعد از ظهر چهارشنبه ۵۹/۸/۷ ادامه داشت و نزدیک رودخانه توسط یک دوب لنچ از سمت غربی کارون به طرف شرق کارون خودروهای نظامی را تغییر مکان می‌دادند. این ستون شامل واحدهای توپخانه بود که توسط سه فروند هلی کوپتر اسکورت میشد.

شماره: ۴۰۱/۸۴/۰/۱۷۰

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۸

از: فرماندهی عملیات اروند (۳)

به: ف عملیات آبادان

آگهی خرمشهر

[آمادگی لازم]

برابر اعلام به سماجا نیروهای عراقی تا ۳ کیلومتری آبادان رسیدند. و این شهر مورد حملات ارتش بعث قرار گرفته. دستور فرمایید پیشگیری و آمادگی‌های لازم را سریعاً معمول دارند.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ کیهانی

آبادان - فرماندهی ستون عملیاتی جنوب سرکار سرهنگ شکرریز، رونوشت خسروآباد کارون سرکار سرگرد بهرام‌پور، رونوشت فرمانده گروهان ژ خسروآباد، در نقطه تخلیه آماد ارسالی از ماهشهر و تخلیه مجروحین و شهدا یگانه راه موجود می‌باشد. برابر گزارش خلبان هاورکرافت و هلی کوپتر نظم و کنترل وجود ندارد، به همین علت، منجر به بروز حادثه اسفبار شب گذشته شده و اگر این وضع ادامه داشته باشد، این راه نیز بسته خواهد شد. با توجه به حیاتی بودن این نقطه، با اعزام افسر و افراد ورزیده، سریعاً نقطه مزبور را تخلیه و نظم را در آنجا برقرار که ستون عملیات اروند قادر باشد سریعاً پشتیبانی و تخلیه نماید.

معاون ستون عملیات اروند - سرهنگ کنزی

شماره: ۳-۱۳-۸۴۰۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۸

از: فرماندهی عملیات شادگان

به: ف عملیات ارون (۳)

موضوع: هلی کوپترهای دشمن

بازگشت به شماره ۱۰۰-۵۰-۸۴-۴۰۱-۱۳۵۹/۸/۷

تجاوز هلی کوپترهای دشمن در منطقه شادگان به علت عدم وجود پدافند هوایی اغلب مشاهده می شود. چنانکه در بعد از ظهر مورخه ۵۹/۸/۷ سرگرد خواجه نوری و سرهنگ کهتری حضور داشتند، مشاهده نمودند بیش از مدت سه ربع ساعت در منطقه دارخوین و انرژی اتمی در حال گشت بودند. مراتب جهت استحضار و هرگونه اقدام به عرض می رسد.

فرمانده عملیات شادگان

شماره: ۰۸۱۴۰۰

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۸

از: منطقه سوم پست فرماندهی

به: فرمانده دریایی پست فرماندهی

آگهی: به ستاد مستقر در بندر امام خمینی

[وضعیت جبهه آبادان و خرمشهر]

وضعیت جبهه آبادان و خرمشهر تا این ساعت به شرح زیر گزارش می گردد:

- ۱- در خرمشهر، وضعیت دشمن تغییری نکرده و آبادان در تمام اوقات زیر آتش سنگین دشمن قرار دارد.
- ۲- وضعیت آبادان: دشمن از ایستگاه هفت در امتداد جاده خاکی در امتداد رود بهمنشیر حدود ۱۵ کیلومتر به طرف خسروآباد پیشروی و با تانک و توپ مستقر در مواضع تا حدود منطقه خسروآباد را در شعاع عمل سلاح های خود قرار دارد. عبور و مرور به هیچ طرف فعلاً مقدور نیست و آبادان در شرف محاصره کامل است. تاکنون دو نفر از درجه داران تکاور شهید گردیده اند.

شماره: ۷۰-۲۳-۲۹-۲۰۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۸

از: هنگ لنگه

به: ---

موضوع: اعزام پرسنل داوطلب بر حسب تقاضای هنگ

در اجرای امریه ناحیه یک واحد به جبهه خوزستان از این هنگ اعزام گردید. واحد سازمان داده شده، تجهیزات مهمات کامل زرهی ۴ نفر افسر و ۲۴ نفر درجه دار ۱۰۴ نفر سرباز در مورخه ۵۹/۸/۹ ساعت ۱۰:۰۰ صبح با هواپیمای سی ۱۳۰ نیروی هوایی از فرودگاه بندر لنگه پست امیدیه ماهشهر حرکت می نماید. مقرر فرمایید اقدامات لازم مبذول فرمایند.

هنگ لنگه

از: عملیات شادگان (گروه بانیکم مباری)

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۹

به: ف عملیات ارون

موضوع: وضعیت دشمن

- ۱- ستون دشمن از صبح روز ۸/۹ از طرف جنوب غربی مارد به طرف مارد دائماً در حرکت توسط یک پل ثابت از غرب کارون به شرق کارون بوده و بعد از تاریکی با چراغ روشن از مارد به طرف جاده آبادان - ماهشهر

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۱۷۹/

حرکت داشته و تا ساعت ۰۰:۲۴ روز ۸/۹ ادامه دارد. ضمناً برای از بین بردن پل به طرف شرق کارون احتیاج به وارد عمل کردن در منطقه به شعاع ۶ کیلومتر می‌باشد.

توسط بیسیم ژاندارمری ماهشهر گ ۱ مرادی

از: ستاد عملیات اروند شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴

به: فرماندهان عملیاتی آبادان شادگان - آتشبارها تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۱۰

آگهی: آتشبارها، گروهان تانک و گردان‌های ۱۴۴ پیاده و ۲۰۱ امداد

[پشتیبانی هوایی]

برابر اعلام لشکر اهواز به علت نامساعد بودن هوا، پشتیبانی هوایی تا اطلاع ثانوی در مناطق اهواز و آبادان انجام نخواهد شد.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ ستاد کیهانی

از: فرماندهی عملیاتی اروند (۳) شماره: ۴۰۱/۸۴/۵۰/۱۷۰

به: فرماندهی عملیات آبادان تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۸

آگهی: خرمشهر

[دشمن تا سه کیلومتری آبادان]

برابر اطلاع سماجا، نیروهای عراقی تا سه کیلومتری آبادان رسیدند و این شهر مورد حملات پی در پی ارتش بعث قرار گرفته و تأسیسات نفتی پالایشگاه در خطر است دستور فرمایید پیشگیری‌های لازم را سریعاً مبذول دارند. رئیس ستاد عملیاتی - سرهنگ ستاد کیهانی

از: ستاد عملیاتی اروند (۳) شماره: ۱۰-۱۹-۵۱۰-۱

به: فرماندهی گردان ۱۴۴ تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۷

آگهی: فرماندهی گروه توپخانه، تانک دانش

موضوع: قوای دشمن

برابر اطلاع واصله وضعیت دشمن در محور آبادان - خرمشهر به شرح زیر می‌باشد. دستور فرمایید اقدامات لازم در تأمین و آمادگی یگان‌ها بنمایند.

۱- نیروهای دشمن از نقطه انهدام تانک‌های خودی ماهشهر حدود پنج کیلومتری مشاهده شده است.

۲- دشمن از دکل‌های برق جهت دیده‌بانی استفاده می‌کند.

رئیس ستاد عملیات - سرهنگ ستاد کیهانی

از: نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات شماره: ۱۴۰۴-۰۱-۲۱۲

به: گروه ۱۱ مراغه تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۸ ل

آگهی به قرارگاه تاکتیکی جنوب دزفول، ل ۹۲

[اعزام آتشبار کانیوشا]

دستور فرمایید یک آتشبار کاتیوشا با کلیه تجهیزات پرسنل و مهمات حداکثر ظرف ۲۴ ساعت با قطار به اهواز اعزام از آنجا به ماهشهر حرکت کرده و زیر امر ستاد عملیات ارون قرار گیرند. ساعت و تاریخ حرکت را گزارش نمایید.

سعیدی

شماره: ۴۰۱/۸۴/۰/۱۷۰

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۸

از: قرارگاه عملیاتی نزاجا (دزفول)

به: نزاجا (مد عملیات)

[نیازمندی های قرارگاه ارون]

بازگشت به ۵۹/۸/۸-۳۲۴

ادامه دفاع از شهرهای خرمشهر و آبادان به عهده فرماندهی ارون گذاشته شده و آن فرماندهی با دریافت پشتیبانی های مورد نیاز از نهاجا، نزاجا و نداجا، عملیات را طرح ریزی و هدایت می نماید و با توجه به اینکه فرماندهی کل قوا در منطقه بوده اند، اوامر حضوری نیز به مسئولین امر داده اند. قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب در حال حاضر مسئولیت عملیات منطقه دزفول را به عهده دارد. دستور فرمایید هرگونه نیازمندی تقویت آبادان به وسیله قرارگاه ارون درخواست و مستقیماً از طریق ستاد نزاجا در تهران واگذار شود.

سرهنگ ستاد حسینی

شماره: ۳۲۴

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۸

از: نزاجا - عملیات

به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب - دزفول

آگهی به ل ۹۲ زرهی

[نجات شهر آبادان]

برابر اعلام سماجا مستند به گزارش سپاه پاسداران اطلاعات واصله از آبادان حاکی است که شهر آبادان از دو طرف در محاصره می باشد و جاده خاکی اهواز - آبادان که در آن رفت و آمد می کردند بسته شده است. یک ستون از نیروهای خودی بر اثر آتش دشمن فرار نموده اند و احتمال محاصره ستون و سقوط شهر بالاست. ضمناً در مورخه ۵۹/۸/۷، آتش توپخانه مهاجمین اهواز را به شدت کوبید و تاکنون ۳۰ نفر شهید از مردم غیر نظامی به جا مانده است. مراتب جهت آگاهی و اقدام مقتضی ابلاغ می گردد. دستور دهید هرگونه کمکی که امکان داشته باشد جهت نجات شهر از سقوط به عمل آید.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۲۰۱-۰۸-۶-۲۱۶

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۷

از: نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات (مد عملیات)

به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب - دزفول

[کمیسیون فرماندهان]

یک نامه با طبقه بندی سری و ارجحیت آنی طی شماره ۲۷۵-۲۰۱-۰۶-۹-۵۹/۸/۴ به عنوان تیمسار جانشین ریاست مشترک از طریق ستاد مشترک به منطقه ارسال گردیده است که یک کمیسیون باید با حضور فرماندهی کل نیروهای مسلح و فرماندهان نیروهای سه گانه تشکیل و در مورد آن تصمیم گیری شود که فتوکپی

آن به وسیله پیک امروز مورخه ۵۹/۸/۷ به عنوان فرماندهی کل قوا به آن قرارگاه ارسال خواهد شد. استدعا می‌شود مقرر فرمایید در تماس با تیمسار جانشین ریاست ستاد مشترک متن آنرا به عرض آن فرماندهی برسانند. ف نزا جا - سرتیپ ظهیرنژاد

از: نزا جا - معاونت عملیات و اطلاعات
به: ف عملیات آبادان
آگهی به ل ۹۲ زرهی
[خطر نابودی پالایشگاه نفت]

برابر اعلام وزارت نفت نیروهای عراقی تا سه کیلومتری آبادان رسیده‌اند و شهر آبادان را مورد حملات پی در پی قرار داده است و تأسیسات پالایشگاه نفت در خطر نابودی قرار دارد و تأخیر هر لحظه موجب خسارات جبران‌ناپذیری خواهد شد. دستور فرمایید با توجه به درخواست وزارت نفت اقدام لازم مبذول دارند. سرهنگ نوبهار

از: نزا جا - معاونت عملیات و اطلاعات
به: قرارگاه مقدم نزا جا تاکتیکی در دزفول
آگهی به ل ۹۲ اهواز
[فعالیت دشمن در آبادان]

۱- در خرمشهر وضعیت دشمن تغییری نکرده و آبادان در تمام مدت زیر آتش سنگین دشمن قرار دارد.
۲- آبادان: دشمن از ایستگاه ۷ در امتداد رود بهمنشیر حدود ۱۵ کیلومتر به طرف خسروآباد پیشروی کرده و با تانک و توپ مستقر در موضع‌ها منطقه خسروآباد را در شعاع عمل سلاح‌های خود قرار داده است و عبور و مرور از جاده آبادان به سمت ماهشهر به هیچ عنوان مقدور نیست و در سایر راه‌ها با احتیاط می‌باشد و دشمن در ۱۵ کیلومتری تا این ساعت مستقر گردیده است.
۳- ارتش عراق در نظر دارد در جهت پروازی خط مواصلاتی در محل پل مهندسی در جنوب سلیمانیه جاده احداث نماید، منتها این جاده در کیلومتر ۶۰ جاده خرمشهر - اهواز می‌باشد. عرض جاده ۸ متر و شانه‌های طرفین ۲ متر برآورد شده است.
۴- دولت عراق در نظر دارد از پل نشوه در منطقه الدیریک یک جاده به طول ۱۰۵ کیلومتر به اهواز احداث نماید در حال حاضر قسمت اعظم این جاده زیر سازی شده است.
مراتب جهت آگاهی و اقدام لازم اعلام می‌گردد.

سرهنگ نوبهار

از: هنگ ژاندارمری آبادان (رکن سوم)
به: فرماندهی عملیات آبادان و خرمشهر
موضوع: نفوذ دشمن در آبادان

پیرو گزارش شماره ۵۲۷-۵۰-۸۴-۱-۴۰۳-۵۹/۸/۶-۵۲-۴۲-۸۴-۱-۴۰۳-۵۹/۸/۸

گزارش مجدد واصله از گروهان ژاندارمری آبادان حاکی است که برابر اطلاع نیروی پیاده دشمن که به استعداد ۴۰۰ الی ۵۰۰ نفر تخمین زده می شود پس از عبور از رودخانه بهمنشیر از حوالی قریه قبرستان وارد شده و مشغول تیراندازی می باشد. اهالی آن محل این موضوع را تأیید کرده اند. چنانچه کوششی برای راندن آنها نشود، راه ارتباطی خسروآباد و گارد ساحلی را کاملاً در اختیار خواهند گرفت و جاده مذکور در حال حاضر در برد سلاح سبک آنان می باشد و نیاز مبرم به دفاع شدید می باشد. با عنایت فوق مقرر فرمایید اقدامی سریع در این مورد به عمل آید تا از بسته شدن تنها راه ارتباطی خسروآباد به گارد ساحلی جلوگیری به عمل آید. فرمانده هنگ ژاندارمری آبادان - سرهنگ ۲ عبداللّهی

شماره: ۵۳-۴۹-۸۴-۴۰۱-۳

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۹

از: هنگ ژاندارمری آبادان - رکن سوم

به: فرماندهی عملیات آبادان و خرمشهر

موضوع: نفوذ دشمن در آبادان

گزارش واصله از گروهان ژاندارمری آبادان خبرهای متعددی رسیده که در شب گذشته نیروهای دشمن از رودخانه بهمنشیر در حوالی خضر و قریه الموالیه و توامر و خیابان ۱۵ عبور کرده و وارد آبادان شده اند و تعدادی گروگان را با خود به آن طرف آب و آبادی مذکور برده اند و احتمالاً در حال حاضر در نخلستان ها در آن طرف رودخانه بهمنشیر مستقر شده اند. همان طور که قبلاً به عرض رسید، گروهان مذکور از پاسگاه تا آخر آسفالت جمشیدآباد در این طرف رودخانه مذکور نیرویی ندارد و در آن طرف هم تنها پاسگاه بهمنشیر می باشد و هیچ گونه نیروی دیگری وجود ندارد و نیروی دشمن در فاصله ی مذکور ساده می باشد و اضافه نمود همچنانکه نفوذ نیز کرده اند. استدعا می شود نسبت به تأمین محله های مذکور و محل هایی که قبلاً گزارش شده اقدام سریع مبذول فرمایید.

فرمانده هنگ ژاندارمری آبادان - سرهنگ ۲ عبداللّهی

شماره: ۵۳۳-۱۱۰۸۸-۳۵

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۹

از: عملیات

به: قرارگاه ارون - ماهشهر

آگهی: به ل ۹۲ زرهی، قرارگاه تاکتیکی جنوب

اورود دشمن به شهر آبادان]

برابر اعلام سماجا به گزارش شاجا دشمن روز جاری وارد شهر آبادان شده چنانچه تا ظهر نیروی کمکی نرسد آبادان سقوط خواهد کرد. مراتب جهت هرگونه اقدام اعلام می گردد.

ف نزا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۹۵-۴۸-۲۰۱

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۱۰

از: لشکر ۹۲ زرهی اهواز

به: ستاد عملیاتی ارون

[قصد دشمن در نصب پل]

بنا به اطلاع رسیده از سپاه پاسداران آبادان، در ساعت ۳ بعد از ظهر مورخه ۵۹/۸/۹ تعدادی نیروی دشمن از پشت گورستان و از طرف بیابان ذوالفقاری وارد آبادان شده و دشمن قصد دارد رو به روی سردخانه بر روی رودخانه بهمنشیر پل بزند.

ف ل ۹۲ زرهی اهواز

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۱۸۳/

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵-۴-۹۰

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۱۰

از: فرماندهی عملیات اروند

به: فرماندهی دانشکده افسری تهران

موضوع: دانشجویان

بدینوسیله تعداد ۹۷ نفر دانشجویان دانشکده افسری به سرپرستی سرکار سرگرد صفر خدایار اعزام و معرفی می‌گردند. دستور فرمایید حضور آنان را گزارش نمایند.

معاون عملیات اروند - سرهنگ ستاد کهنتری

شماره: ۶۴-۱۷۰۱-۲۹-۰۲-۶۷۰۰

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۹

از: سماجا ۲ مرکز فرماندهی

به: نزاجا

[نیاز به کمک فوری در نجات آبادان]

خبر واصله حاکی است ساعت ۳۰:۱۰ روز ۵۹/۸/۹ نیروهای دشمن در روز گذشته در روی جاده آبادان - ماهشهر ۱۵ کیلومتر پیشروی نموده و سپس حرکت خود را به سمت جنوب شرقی منحرف نموده و با استفاده از پل رودخانه بهمنشیر عبور نموده و هم‌اکنون در گورستان ۴۸ درجه شرقی و ۲۰ دقیقه و ۳۰ درجه شمالی است. در روز گذشته به علت بدی هوا امکان پشتیبانی هوایی نبوده است. گزارش بعدی حاکی از این است که دشمن پس از عبور از بهمنشیر به طرف کوی ذوالفقاری در حال حرکت است.

در صورتی که ظرف روز جاری فوری کمک نرسد آبادان سقوط خواهد کرد. مراتب جهت آگاهی و هرگونه اقدام اعلام می‌گردد ضمناً هماهنگی‌های لازم در مورد پشتیبانی و اجرای آتش هوایی انجام گردیده است. جانشین ف سماجا - سرتیپ فلاحی از طرف سرهنگ افتخاری

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴-۶۸

تاریخ: ۵۹/۸/۱۰

از: فرماندهی عملیاتی اروند (۳)

به: فرماندهان آتشبارها، گروهان تانک و گردان‌های ۱۴۴ و ۲۰۱

امداد

[جلوگیری از پیشروی دشمن]

برابر اطلاع، دشمن در کیلومتر ۱۵ جاده آبادان - ماهشهر در حال پیشروی است. سریعاً ضمن پیش بینی لازم نسبت به جلوگیری از پیشروی دشمن اقدام سریع گردد.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ ستاد کیهانی

شماره: ۴۰۱/۸۴/۵۰/۴/۴۸

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۹

از: فرماندهی عملیات اروند (۳)

به: ت ر سماجا ۳ - مرکز فرماندهی

آگهی: نزاجا به عملیات

[نتیجه عملیات هوانیروز]

عملیات انجام شده از ساعت ۷:۰۰ تا ساعت ۱۴:۰۰ رسد هوانیروز به شرح زیر است:

۱- در جنوب جاده آبادان - ماهشهر دشمن شناسایی و تا ساعت ۱۲:۰۰ موقعیت دشمن به طرف خسروآباد حدود ۱۰ کیلومتری جاده خاکی بوده است.

۲- خسارات وارده به دشمن ۴ تانک، یک دستگاه خودرو سوخت، یک اتوبوس و دو دستگاه خودرو با نفرات مربوطه می باشد.

رئیس عملیات ارون - سرهنگ ستاد کیهانی

شماره: ۴۳۱۱

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: فرمانداری ماهشهر

به: ستاد عملیاتی ارون

موضوع: نفوذ دشمن در آبادان [و دستگیری وزیر نفت]

طبق اطلاعات موثق، وزیر نفت مهندس تندگویان و معینی فر و مهندس عزت اله سحابی نماینده مجلس و مهندس یحیی و مهندس بوشهری معاون وزیر نفت و همراهان در حوالی ایستگاه هفت ۷ آبادان با نیروهای عراقی مواجه و در حال فرار خودروی آنها در همان منطقه واژگون شده است. همانطوری که شفاهاً در ساعت ۱۵ بعدازظهر مفضلاً جریان توضیح داده شد و محل دقیق بر روی نقشه توضیح داده شد، این افراد در حال مرگ و دستگیری توسط نیروهای مزدور عراق می باشند. اقدام عاجل برای نجات آنها انجام دهید. وزیر نفت و همراهان را فوراً به اهواز گسیل دارید.

سرپرست فرمانداری ماهشهر

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴-۳۶

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: فرماندهی عملیات ارون (۳)

به: فرماندهی عملیات آبادان

آگهی: گارد ساحلی

[تأمین منطقه تخلیه]

۱- در وضعیت کنونی، تنها راه حیاتی مسیر هوا ناوها از بندر امام خمینی به منطقه تخلیه می باشد و دشمن از این امر آگاهی حاصل نموده و نیاز به موارد زیر دارد:

(۱) استقرار یک دستگاه پدافند زمین به هوا در محل تخلیه

(۲) برقراری تماس مطمئنی در محل تخلیه و پیش بینی در مورد تأمین خودرو در محل تخلیه به طور سریع.

(۳) حفاظت و کنترل منطقه در وظایف گروهان خسروآباد است.

(۴) فرماندهی عملیات آبادان یک نفر افسر ورزیده و تعدادی نفر در منطقه مورد نظر اعزام نماید.

(۵) گارد ساحلی و گروهان خسروآباد بررسی نماید دادن علامت «رسید» از چه کسی بوده نسبت به

دستگیری وی اقدام شود.

(۶) از پایگاه هوایی دزفول و هوانیروز درخواست شده که نسبت به پوشش هوایی اقدام نمایند.

رئیس ستاد عملیاتی ارون - سرهنگ ستاد کیهانی

شماره: ۶۴/۱۷۰۱/۲۹/۰۲/۶۶۸۶

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: سماجا ۲ مرکز فرماندهی

به: نزاجا

موضوع: نفوذ دشمن در آبادان

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۸۵

برابر اعلام شاجا نیروهای دشمن روز جاری داخل شهر آبادان شده چنانکه تا ظهر نیروی کمکی نرسد آبادان سقوط خواهد کرد مراتب جهت هرگونه اقدام آگهی می‌گردد.

جانشین ف سماجا - سرتیپ فلاحی
از طرف: سرهنگ افتخاری

شماره: ۳-۴۰۱-۸۴/۵۰/۵۶۸

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: ستاد عملیاتی آبادان

به: ف عملیات اروند

موضوع: نفوذ دشمن در آبادان

گزارش هنگ ژاندارمری آبادان مستند به گروهان آبادان حاکی از آن است که نیروهای پیاده دشمن به استعداد ۴۰۰ الی ۵۰۰ نفر تخمین زده شده پس از عبور از رودخانه بهمنشیر از حوالی قریه سوامر به محلی به نام دریاقلی در یک کیلومتری شمال شرقی پاسگاه دروازه خسروآباد و نزدیکی قبرستان وارد شده و مبادرت به تیراندازی می‌نمایند. موارد فوق مورد تأیید ساکنین محل قرار گرفته و همچنین فرمانده و گروهان خسروآباد در گارد ساحلی در اختیار دشمن قرار خواهد گرفت. لذا مراتب جهت اقدام بایسته به عرض می‌رسد. نتیجه اقدامات بعدی متعاقباً به عرض خواهد رسید. ضمناً مراتب ذیل همین شماره به سپاه پاسداران اعلام شده است.

۱- در مورد پشتیبانی هوایی اعزام هلی کوپتر از هوانیروز پیگیری شود.

۲- افسر رابط توپخانه به آتشبارها ابلاغ نماید که منطقه نخلستان شمال بهمنشیر که از آنجا به حوالی قبرستان و قریه سوامر نفوذ شده توسط آتش توپخانه ۱۳۰م مخروب نماید.

شماره: ۱۷۰۱-۲۹-۶۴۲۱

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: ژاجا (ر) ۳ مرکز فرماندهی

به: فرماندهی ستاد عملیاتی اروند (۲)

[پشتیبانی هوایی فوری]

گزارش تلفنی سرگرد بهرام پور فرماندهی گارد ساحلی ژاجا حاکی است که نیروهای عراقی در ساعت ۸:۱۵ از سمت بهمنشیر به طرف دروازه خسروآباد در حال عبور می‌باشند و آتش پشتیبانی و نیروهای موجود قادر به دفع این نفوذ نیستند و شهر آبادان در خطر است که ضمن اعلام مراتب به سماجا درخواست پشتیبانی هوایی فوری شده. اینک جواب واصله حاکی است که درخواست پشتیبانی هوایی بایستی از طریق افسر رابط هوایی در دسک اروند انجام شود دستورات تأکیدی در اجرای پشتیبانی هوایی به نهاجا نیز صادر شده است. لذا مقرر فرمایید در این مورد اقدامات فوری مبذول گردد.

سرهنگ ستاد رضایی

شماره: ۵۰۱-۰۲-۷۲

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: ستاد عملیاتی اروند ر ۲

به: تیمسار ریاست سماجا ۲

آگهی به ر ۲ ژاجا

آگهی به ر ۲ لشکر ۹۲ زرهی اهواز

موضوع: پیشروی دشمن [به طرف کوی ذوالفقاری]

قوای دشمن از طرف بهمنشیر به دروازه خسروآباد وارد شده و به طرف کوی ذوالفقاری در حرکت است.
رئیس ستاد ارون - سرهنگ ستاد کیهانی

از: ف عملیات ارون
به: سماجا ۳ (مرکز فرماندهی)
[گزارش گشتی گردان ۱۴۴]
تاریخ: ۵۹/۸/۹

گزارش گشتی اعزامی گردان ۱۴۴ حاکی است در ساعت ۱۷:۳۰ روز ۸/۸ تعداد ۱۰ دستگاه کامیون و دو دستگاه جیپ و تعداد نامشخص تانک دشمن در حوالی کیلومتر ۱۰ جاده ماهشهر - آبادان به مختصات ۴۸۲۲ شمالی به سمت جنوب شرقی با سرعت ۲۰ کیلومتر در ساعت در حرکت بوده اند.

ف عملیات ارون - سرهنگ فروزان
از سوی: سرهنگ کیهانی

گیرندگان:

فرمانده عملیات آبادان جهت آگهی و اقدام لازم.
فرمانده توپخانه جهت آگهی و اجرای آتش روی منطقه عمومی تانک های دشمن
فرمانده هوانیروز جهت اعزام هلی کوپتر در بامداد روز ۸/۹ به منطقه جنوب شرق نقطه مذکور به منظور شناسایی و انهدام تانکها
در ساعت ۲۳:۴۰ روز ۸/۸ از طریق مرکز فرماندهی ژاجا به سماجا مرکز فرماندهی گزارش شد.

از: فرماندهی عملیات ارون (۳)
به: فرماندهان عملیاتی آبادان - شادگان - آتشبارها
گردان های ۱۴۴-۲۰۱ - گروهان تانک
[مقابله با تهدید محور آبادان - ماهشهر]

برابر اطلاع، دشمن در حوالی کیلومتر ۱۵ جاده آبادان - ماهشهر مشغول تمرکز نیرو است دستور دهید آماده مقابله با تهدید محور آبادان ماهشهر بشوند.

رئیس ستاد عملیاتی ارون - سرهنگ ستاد کیهانی

از: منطقه سوم دریایی / پست فرماندهی
به: فرماندهی دریایی / پست فرماندهی
آگهی: به ستاد مستقر در بندر امام خمینی
[عبور دشمن از بهمنشیر]

وضعیت آبادان و خرمشهر به شرح زیر می باشد :
وضعیت آبادان و خرمشهر تغییر زیاد نکرده است در تمام اوقات زیر آتش سلاح سنگین دشمن می باشد.
دشمن که در منطقه ۱۵ کیلومتری خاکی بهمنشیر مستقر گردیده بود، تعداد زیادی از رود عبور کرده و در داخل نخلستان مستقر گردیده اند.

فرمانده منطقه سوم دریایی - ناخدا سوم خلیل احمدی

شماره: ۰۹۱۰۲۵

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: منطقه سوم پست فرماندهی

به: فرمانده نداجا / پست فرماندهی

آگهی به ستاد مستقر در بندر امام خمینی

[قصد دشمن و تلاش نیروی خودی]

پیرو شماره ۰۹۰۹۳۵ - ۱۳۵۹/۸/۹

وضعیت آبادان و خرمشهر به شرح زیر گزارش می‌گردد.

۱- وضعیت آبادان و خرمشهر طبق پیروی فوق می‌باشد.

۲- دشمن قصد دارد سریعاً از طریق بهمنشیر و اروند جاده آبادان خسروآباد را در حدود چهار کیلومتر جلوتر از پاسگاه ژاندارمری دروازه آبادان خسروآباد قطع نماید. توسط نیروی خودی سعی می‌شود که مانع اجرای این عملیات گردد.

فرمانده منطقه سوم دریایی - ناخدا خلیل احمدی

شماره: ۱-۵۰۷-۰۲-۲۲

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: ستاد عملیاتی اروند (۲)

به: سماجا ۲

آگهی: فرمانده عملیات آبادان خرمشهر

موضوع: وضعیت دشمن

خبر رسیده حاکی است:

۱- در مورخه ۵۹/۸/۸ نیروهای عراق در ۱۵ کیلومتری سمت چپ جاده آسفالت آبادان دور از توپخانه خودی مستقر گردیده است.

۲- تانک‌های دشمن با فاصله‌ی ۱۰۰ متر در جلوی مارد و در ۳۰۰ متری سمت چپ رودخانه قرار دارد.

۳- توپخانه دشمن در سمت راست رودخانه با فاصله ۲۰۰ متر در جهت سلیمانیه (در ۱/۵ کیلومتری مارد) مستقر می‌باشد.

ارزیابی: صحت دارد.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ کیهانی

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴-۶

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: فرماندهی عملیات اروند (۳)

به: ف لشکر ۹۲ زرهی اهواز

[اعزام فرمانده دسته تانک]

برابر گزارش سرگرد کوثر فرمانده گروهان تانک مستقر، مقرر بود دو نفر فرمانده دسته تانک از یگان هفتکل مامور شوند که این عمل تاکنون انجام نشده، اینک تنها یک دسته باقی مانده که بدون فرمانده دسته می‌باشد. خواهشمند است نسبت به اعزام یک افسر برای دسته تانک اقدامات سریع مبذول دارند.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ ستاد کیهانی

شماره: ۳۱۶
تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: نزاجا
به: قرارگاه تاکتیکی جنوب ل ۹۲
[آبادان در محاصره دشمن]

برابر گزارش واصله از سماجا مستند به گزارش ستاد عملیات آبادان، نیروهای مزدور عراق پس از تصرف جاده آبادان - ماهشهر موفق شدند جاده خاکی منشعب از این جاده را نیز در اختیار گیرند. از سوی دیگر با اشغال درآمدن جاده خاکی که تنها راه ارتباطی آبادان به شمار می‌رفت هم اکنون این شهر در محاصره کامل نیروهای کافر بعثی می‌باشد. ضمناً دستور اجرای آتش هوایی نیز صادر شده است. مراتب جهت آگاهی و پیش بینی لازم اعلام می‌گردد.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد
از طرف - سرهنگ نوبهار

شماره: ۳۱۰
تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: نزاجا - معاونت عملیات و اطلاعات (مد اطلاعات)
به: قرارگاه مقدم نزاجا در دزفول، ل ۹۲
[اعزام نیروی کمکی تا ظهر امروز]

برابر اعلام سماجا ۳ مرکز فرماندهی مستند به گزارش شاجا دشمن روز جاری وارد شهر آبادان شده چنانچه تا ظهر نیروی کمکی نرسد آبادان سقوط خواهد کرد. مراتب جهت هرگونه اقدام اعلام می‌گردد.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد
از طرف - سرهنگ نوبهار

شماره: ۳۲۲
تاریخ: ۵۹/۸/۸

از: نزاجا عملیات و اطلاعات
به: ق ت نزاجا در جنوب
آگاهی به ل ۹۲
[محاصره کامل آبادان]

برابر گزارش شهربانی آبادان راه‌های ارتباطی آبادان به کلی قطع و امکان آذوقه‌رسانی و کمک نیست و جزیره آبادان در محاصره کامل است. مراتب جهت هرگونه اقدام اعلام می‌گردد. ضمناً مراتب به نهاجا جهت بمباران مناطق تجمع دشمن ابلاغ شده است.

ف نزاجا - مد عملیات

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴-۶
تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: فرماندهی عملیات ارون (۳)
به: فرماندهی عملیات آبادان
[مرگ یا دستگیری وزیر نفت و همراهان]

طبق اعلام فرمانداری ماهشهر آقایان مهندس تندگویان و معین‌فر و مهندس عزت الله سحابی نماینده مجلس و مهندس یحیوی و مهندس بوشهری و همراهان در حوالی آبادان با نیروهای عراقی مواجه و در حال

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۸۹

فرار خودروی آنها در همان منطقه واژگون شده است در حال مرگ و دستگیری توسط نیروهای مزدور عراق می‌باشند. دستور فرمایید سریعاً به نجات آنان اقدام شود تا از طریق ماهشهر به اهواز رجعت نمایند.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ کیهانی

شماره: ۴۳-۴-۵۰-۸۴-۴۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: فرماندهی عملیات اروند (۳ر)

به: ف لشکر ۹۲ زرهی اهواز

آگهی: ف گارد ساحلی

[رفع محاصره گردان ۳۶۹]

به قرار اطلاع گردان ۳۶۹ در محاصره قرار گرفته تقاضای کمک به وسیله‌ی نصب پل و یا وسیله دیگر جهت عبور از رودخانه گردیده، دستور فرمایید سریعاً اقدام مقتضی مبذول و نتیجه را اعلام نمایند.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ ستاد کیهانی

شماره: ۱۹-۴-۵۰-۸۴-۴۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: فرماندهی عملیات اروند

به: فرماندهان عملیات آبادان، شادگان، آتشبار ۱۰۵ م

[مقابله با تهدید محور آبادان - ماهشهر]

برابر اطلاع، دشمن در حوالی کیلومتر ۱۵ جاده آبادان - ماهشهر مشغول تمرکز نیرو است. دستور دهید آماده مقابله با تهدید محور آبادان - ماهشهر شوند.

رئیس ستاد اروند - سرهنگ ستاد کیهانی

شماره: ۷۲-۰۲-۵۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: ستاد عملیات اروند

به: تیمسار ریاست سماجا

آگهی به رکن ۲ ل ۹۲

موضوع: پیشروی دشمن

قوای دشمن از طرف بهمنشیر به دروازه خسروآباد وارد شدند و به طرف کوی ذوالفقاری در حرکت‌اند.

رئیس ستاد اروند - سرهنگ کیهانی

شماره: ۷۰-۰۲-۵۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۹

محرمانه

از: ستاد عملیاتی اروند

به: تیمسار ستاد ریاست سماجا ۲

آگهی به: زاجا - ر ۲ ل ۹۲ زرهی اهواز

موضوع: نیروی دشمن

برابر گزارش، نیروی دشمن که در امتداد رودخانه بهمنشیر در حرکت بود، اکنون در گورستان شمال جاده آبادان - خسروآباد مشغول کندن سنگر می‌باشد. ضمناً در جاده آبادان - ماهشهر نیز با حرکت لاک‌پشتی مشغول پیشروی است.

رئیس ستاد اروند - سرهنگ کیهانی

شماره: ۳۱۲
تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: فرمانداری ماهشهر
به: فرماندهی ستاد عملیات ارون

[تخلیه زن و بچه‌ها از آبادان]

ضمن تماس تلفنی فرمانداری آبادان با اینجانب به دلیل اینکه شهرستان نیز در محاصره دشمن می‌باشد، جهت انتقال و خارج ساختن زن و بچه‌های مردم آن سامان از حلقه محاصره و جلوگیری از تعرض و تجاوز به نوامیس برادرانمان احتیاج مبرمی به هاورکرافت دارد؛ علیهذا خواهشمند است قبل از وقوع فاجعه و حوادث ناگوار، دستور فرمایید هاورکرافت‌های مورد نیاز را که حامل آذوقه به مقدار کافی باشد، سریعاً به آن منطقه اعزام فرمایید تا زن و کودکان معصوم را به این شهرستان انتقال دهند.

سرپرستی فرمانداری ماهشهر

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴-۵۵
تاریخ: ۵۹/۸/۱۰

از: فرماندهی عملیات ارون
به: جناب فرماندار محترم شهرستان ماهشهر

[مأموریت هاورکرافت]

بازگشت به شماره ۳۱۲ م - ۵۹/۸/۹

در حال حاضر، فقط یک فروند هاورکرافت وجود دارد، آن هم در تمام طول مأموریت در مراجعت زن و بچه‌ها را به ماهشهر تخلیه می‌نماید.

معاون عملیات ارون - سرهنگ ستاد کنزی

شماره: ۶۴-۱۷۰۱-۲۹-۰۲-۶۷۲
تاریخ: ۵۹/۸/۹

از: سماجا ۳ مرکز فرماندهی
به: ستاد ارون

[تلاش برای نجات وزیر و همراهان]

برابر اطلاع فرماندار ماهشهر، وزیر نفت و یکی از برادران مسئول مملکتی به طرف جاده آبادان - ماهشهر حرکت کردند. ظاهراً در ساعت ۱۱:۰۰ صبح بوده از آنجا که این جاده تأمین ندارد و در نواحی آبادان نیروهای دشمن احتمال دسترسی به جاده را دارند. دستور فرمایید به وسیله هلی کوپتر شناسایی و در صورت وجود خطر نسبت به نجات جان آنان اقدام نمایید.

جانشین سماجا - سرتیپ فلاحی
سرهنگ افتخاری

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴-۸۶
تاریخ: ۵۹/۸/۱۰

از: فرماندهی عملیات ارون (۳)
به: ۴ عملیات ارون

[طرح تقسیم خمپاره‌انداز ۱۲۰م]

بازگشت به شماره ۵۹/۸/۱۰ - ۱۱۱۴-۰۶-۱۴-۸۶

مراتب به عرض رئیس ستاد رسید. مقرر فرمودند طرح تقسیم ده قبضه خمپاره‌انداز ۱۲۰م به شرح زیر ابلاغ می‌گردد.

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۱۹۱/

۱- سه قبضه در اختیار برادر سپاهی رحیم صفوی مستقر در دارخوین

۲- سه قبضه در اختیار فرماندهی عملیات آبادان

۳- دو قبضه در اختیار گارد ساحلی

۴- دو قبضه در اختیار گروهان گارد ساحلی خسروآباد

رئیس رکن دوم عملیات اروند - سرگرد صالحی

شماره: ۶۵/۱۷۰۱/۲۹/۲/۶۸۳۲

تاریخ: ۵۹/۸/۱۰

از: سماجا ۳ مرکز فرماندهی

به: ستاد اروند

[آزاد کردن حرکت هواناو]

برابر گزارش نداجا یک فروند هواناو که جهت حمل بار و مهمات به منطقه تخلیه در حوالی آبادان اعزام شده بود، عده‌ای در حدود ۵۰۰ نفر تقاضای ترابری به بندر امام خمینی را نموده و از حرکت هواناو جلوگیری کرده در صورتی که در روشنائی حرکت نکنند برای آن خطراتی خواهد داشت. دستور فرمایید نسبت به آزاد کردن آن اقدام فرمایند.

جانشین ر سماجا - سرتیپ فلاحی

از طرف: سرهنگ ستاد جلوگر

توجه: پیام زیر را به ستاد عملیات اروند بفرستید.

شماره: ۶۵-۱۷۰۱-۲۹-۰۲-۶۹۲۴

تاریخ: ۵۹/۸/۱۰

از: سماجا ۲ مرکز فرماندهی

به: ستاد عملیاتی اروند

[اسارت وزیر نفت]

برابر اطلاع واصله، وزیر نفت و دو معاون توسط نیروهای عراقی دستگیر و اسیر شده مراتب جهت آگاهی و کاوش به منظور یافتن آنها اعلام می‌گردد.

جانشین ر سماجا - سرتیپ فلاحی

از طرف - سرهنگ عزیزی

از: مسئول عملیات دارخوین

به: فرماندهی عملیات اروند

موضوع: گزارش خلاصه وضعیت

۱- وضعیت دشمن:

مدت چهار روز است که ستون‌های دشمن از طرف غرب مارد به سمت کارون حرکت کرده و از سمت غرب کارون توسط یک پل متحرک عریض و دو لنج به سمت شرق رودخانه منتقل می‌شوند و از آنجا به طرف آبادان حرکت می‌کنند. فعالیت این ستون شبانه‌روزی می‌باشد. تنها مانع حرکت این ستون یک آتشبار توپخانه ۱۳۰مم مستقر در فاصله دارخوین سلیمانیه بود که بنا به دستور از محل خود حرکت کرد. فردای آن روز یعنی روز جمعه ۵۹/۸/۹ تانک‌های دشمن سلیمانیه را از ۵ صبح محاصره کردند و تعدادی از نفرات پیاده وارد دهکده شدند و

جنگ تن به تن در گرفت تا سرانجام دشمن با دادن ده نفر تلفات و دو تانک که یکی از قسمت برجک و دیگری از قسمت پهلوی توسط آرپی جی ۷ آسیب دید.

از: فرماندهی عملیات اروند
به: سرکار سرهنگ جلالی (فرمانده هوانیروز مستقر در ماهشهر)
شماره: ۴۰۱/۸۴/۵۰/۴/۸۳
تاریخ: ۵۹/۸/۱۰
[فعالیت هلی کوپترهای دشمن]

خبر واصله از سرکار سرهنگ حسینی سعدی در ساعت ۱۲:۳۰ از آبادان حاکی است که نیروهای عراقی به وسیله دو هلی کوپتر مرتب اسکورت می شوند و از مارد به طرف نخلستان شمال شرق آبادان تغییر مکان می دهند. مراتب به عرض فرماندهی عملیات رسید. ایشان مقرر فرمودند به سرکار ابلاغ شود.

رئیس ستاد عملیات اروند - سرهنگ ستاد کیهانی

از: فرماندهی عملیات اروند
به: فرماندهی هنگ ژاندارمری آبادان
شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۰۴-۸۲
تاریخ: ۵۹/۸/۱۰
[انتظامات نقطه تخلیه]

برابر اعلام سماجا مستند به گزارش نداجا یک فروند هواناو که جهت حمل بار و مهمات به منطقه تخلیه در حوالی آبادان اعزام شده بود عده ای در حدود ۵۰۰ نفر تقاضای ترابری به بندر امام خمینی را نموده و از حرکت هواناو جلوگیری کرده اند. دستور فرمایید سریعاً تنظیم نقطه فرود را از هر لحاظ تأمین و چنین پیش آمدهایی که موجب رکود کار می گردد، جلوگیری شود و نتیجه را گزارش نمایید.

از: فرماندهی عملیات اروند
به: فرماندهی عملیات شادگان
آگهی: فرماندهی گروهان ژاندارمری شادگان
آگهی: برادر رحیم مستقر در سلیمانیه
شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۰۴-۶۱
تاریخ: ۵۹/۸/۱۰
[نیروهای دشمن در جاده اهواز - شادگان]

برابر اعلام نزاجا نیروهای عراقی در حال استقرار بین جاده شادگان - اهواز بوده و مشغول جاده سازی می باشد. دستور دهید در این مورد بررسی و نتیجه را اعلام دارند.

رئیس عملیات اروند - سرهنگ ستاد کیهانی

از: نزاجا عملیات و اطلاعات / مد عملیات
به: فرماندهی قرارگاه تاکتیکی جنوب دزفول
شماره: ۳۰۳
تاریخ: ۵۹/۸/۱۰
آگهی به ل ۹۲
[جلوگیری از سقوط آبادان]

برابر اعلام سماجا، دشمن از هر طرف بر فشار خود جهت تصرف آبادان افزوده است و تمام راه های ورود به شهر آبادان مسدود می باشد و آبادان در خطر سقوط می باشد. ضمناً طبق گزارشات رسیده، هر گروه و دسته

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۹۳

یگان اعم از نظامی و غیرنظامی و پرسنل مسلح طبق ابتکار شخصی کار کرده و هماهنگی بین آنها وجود ندارد و این عمل علاوه بر ایجاد خسارات، موجب تلفات خودی نیز گردیده است. دستور فرمایید به وسیله ستاد اروند هماهنگی‌های لازم انجام و از طریق آن قرارگاه و با لشکر ۹۲ هرگونه کمکی که برای جلوگیری از سقوط آبادان ممکن است انجام دهند.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۳۴۰
تاریخ: ۵۹/۸/۱۰

از: نزاجا - مد اطلاعات
به: قرارگاه تاکتیکی جنوب دزفول، ل ۹۲
[نتیجه عملیات هوایی و توپخانه خودی]

۱- در ساعت ۹:۰۰ روز ۵۹/۸/۹ به مدت ده دقیقه دو فروند فانتوم ایران بندر ام‌القصر پرواز و چند مواضع دشمن را بمباران و سالم به پایگاه خود برگشتند.

۲- ساعت ۹:۴۵ مورخه ۵۹/۸/۹ توپخانه سنگین ایران مواضع دشمن را در مناطق کوت ایران و ام‌الریاض زیر آتش قرار داده است.

ارزیابی: خبر صحت دارد
ف نزاجا سرتیپ ظهیرنژاد
از طرف: سرهنگ خامنه‌ای

شماره: ۷۳
تاریخ: ۵۹/۹/۱۱

از: گردان ۲۴۶
به: ستون عملیاتی اروند
[دشمن در سه کیلومتری محمدیه]

طبق اطلاع دیده بان در ساعت ۱۷:۳۰ مورخه ۱۳۵۹/۹/۱۱ دشمن به وسیله تانک و خودرو و شیندار و چرخدار در ۳ کیلومتری محمدیه مستقر شده است.

ف گردان ۲۴۶

شماره: ۵
تاریخ: ۵۹/۹/۸

از: گروه ۲۴۶
به: ستاد اروند
[پیشروی دشمن به طرف انرژی اتمی]

تعداد ۲۰ دستگاه تانک زرهی دشمن به طرف انرژی اتمی در حال پیشروی می‌باشد و این گروه یک دسته تانک جهت مقابله با تانک‌های دشمن به انرژی اتمی اعزام نموده است. مقرر فرمایید جهت انهدام و جلوگیری از پیشروی دشمن نسبت به اعزام هلی‌کوپتر سریعاً اقدام فرمایید.

ف گردان ۲۴۶

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴-۱۲۴
تاریخ: ۵۹/۸/۱۱

از: فرماندهی عملیات اروند(۳)
به: فرماندهی عملیات آبادان
[تأمین جاده خاکی شرق بهمنشیر]

چون در حال حاضر پشتیبانی نیروهای مستقر در آبادان به وسیله هلی کوپتر و هاورکرافت تأمین و منطقه‌ی فرود و پهلو گرفتن آنها منطقه غرب رودخانه بهمنشیر (قفاص) می باشد و در شرق بهمنشیر جاده خاکی به عرض صد متر وجود دارد، برابر اطلاع واصله، دشمن کوشش دارد تا جاده مزبور را در کنترل خود قرار دهد. لذا دستور فرمایید با بررسی همه جانبه، تأمین این نقطه حیاتی را برقرار و در صورتی که امکان مین گذاری وجود دارد به وسیله دسته اعزامی اقدام شود.

رئیس ستاد عملیاتی اروند - سرهنگ ستاد کیهانی

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۰۴-۱۱۴

تاریخ: ۵۹/۸/۱۱

از: فرماندهی عملیات اروند(۳)

به: ت ر سماجا ۳ و مرکز فرماندهی

[سقوط هواپیمای دشمن]

برابر گزارش واحد عملیاتی مستقر در شادگان، ساعت ۱۴ روز جاری یک فروند میگ عراقی در حوالی سلیمانیه مورد هدف پدافند هوایی نیروهای خودی واقع و سقوط نمود. خلبان آن کشته و جنازه آن به دست قوای خودی افتاد.

معاون عملیات اروند - سرهنگ کهتری

از: گردان ۱۴۴

به: فرماندهی ستون اروند

موضوع: فعالیت گشتی دشمن در مورخه ۵۹/۸/۱۱

دشمن تا حدود ۸ کیلومتر به سمت آبادان عقب رفته است. گسترش در سمت چپ جاده بیشتر شده است. های اعزامی کیلومتر ۱۲ به سمت آبادان دیده بان اعزام نموده اند. کیلومتر ۱۵ آبادان ۳۰ گلوله خمپاره ۱۲۰ مم دیده بانی پرتاب شده است. پنجاه درصد گلوله ها مؤثر و ضربات سختی به دشمن وارد نموده اند.

فرمانده گردان ۱۴۴

شماره: ۱۸۴-۵۰-۵-۶۰

تاریخ: ۵۹/۸/۱۱

از: فرماندهی عملیات اروند

به: تیمسار ریاست ستاد مشترک

[تقویت هوانیروز در ستاد ماهشهر]

همانطور که ریاست جمهوری و فرمانده کل نیروهای مسلح تأکید نموده و تیمسار جانشین ستاد مشترک نیز تأکید نموده اند و با توجه به حساسیت منطقه و وضعیت خاص شهرهای آبادان و خونین شهر و تمرکز فوق العاده نیروهای دشمن در این منطقه، مقرر فرمایید هوانیروز مسجد سلیمان و اهواز زیر امر هوانیروز مستقر در ماهشهر قرار گرفته و نتیجه نیز به این فرماندهی ابلاغ گردد.

فرماندهی عملیات اروند - سرهنگ ستاد فروزان

شماره: ۳۹۷

تاریخ: ۵۹/۸/۱۱

از: نزاجا مد عملیات

به: قرارگاه تاکتیکی جنوب دزفول

آگهی به فل ۹۲ اهواز / ستاد اروند ماهشهر

[عدم انفجار راکت ها و موشک ها]

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۱۹۵/

برابر اطلاع، در درگیری بعد از ظهر روز ۵۹/۸/۱۰ آتش یگان‌های ایرانی بر نیروهای دشمن مستقر در خرمشهر و دیگر نقاط جنوب بسیار شدید ولی بسیاری از راکت‌ها و موشک‌ها با وجود اصابت به مواضع دشمن منفجر نشده است.

ارزیابی: خبر احتمالاً صحت دارد
ف نزاچا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۵۰۱-۱۷۰-۲۷۸

تاریخ: ۵۹/۸/۱۲

از: ل ۹۲ زرهی-۲

به: ستاد عملیات ماهشهر

آگهی به: ف قرارگاه مقدم نزاچا دزفول

[فعالیت دشمن]

برابر اطلاع واصله

۱- یک گردان از دشمن که در منطقه‌ی مارد بوده اند از مسیر کارون به طرف خرمشهر در حرکت می‌باشد.
۲- به یک واحد زرهی دشمن که در منطقه واقع در شمال شرقی سهراهی آبادان - ماهشهر بوده اند، به طرف خونین شهر در حرکت می‌باشند. احتمالاً قصد دارند پس از ملحق شدن به یکدیگر و تصرف پل خونین شهر به سمت آبادان حرکت نمایند.

سرهنگ آخوندزاده

شماره: ۴۹۹

تاریخ: ۵۹/۸/۱۱

از: گروه ۲۲ توپخانه

به: قرارگاه تاکتیکی نزاچا

آگهی به ف ل ۹۲ و معاونت عملیات و اطلاعات نزاچا

[قرارگاه گروه ۲۲]

در اجرای امر تیمسار معاونت نزاچا قرارگاه این گروه از ساعت ۶ روز ۵۹/۸/۱۲ جاری زیر امر ستاد عملیاتی اروند مستقر در ماهشهر قرار گرفت.

گروه ۲۲ ت

شماره: ۵-۱۱۳۱۸-۱۷۰۱-۲۹-۶۵۱۳

تاریخ: ۵۹/۸/۱۲

از: ژاچا ۳ - مرکز فرماندهی

به: فرماندهی ستاد اروند/ ف ناحیه اهواز

[فعالیت دشمن]

۱- برابر اعلام سماجا ۲ وضعیت در آبادان و خونین شهر تغییری نکرده و زیر آتش سنگین دشمن می‌باشد.
۲- دشمن توسط قوای خودی با دادن تلفات زیاد عقب نشینی کرده و در آن سوی بهمنشیر در حدود یک کیلومتری از ورود بهمنشیر مشغول تجدید سازمان می‌باشد.

۳- در تاریخ ۵۹/۸/۱۲ از ساعت ۹:۰۰ الی ۱۲:۳۰ سواحل اروند حد فاصل آبادان و خسروآباد مورد شناسایی قرار گرفت و فعالیت از دشمن مشخص نگردید. حد فاصل بین خسروآباد تا آن سوی رودخانه میان

نخلستان عراق شدیداً مشغول فعالیت بوده و صدای بولدوزر و لودر کمپرسی عراق به گوش می‌رسد. مراتب جهت آگهی اعلام می‌گردد.

سرهنک ستاد تیمورتاش

از: سپاه پاسداران اعزامی اهواز

به: فرماندهی ستاد عملیات ارون

تاریخ: ۵۹/۸/۱۲

[اعزام نیرو از سپاه پاسداران]

بدینوسیله تعداد حدوداً ۳۰۰ نفر از سپاه پاسداران اعزامی از خارک، بوشهر، گچساران و ستاد روحانیت که مجهز به سلاح مربوطه بوده و تحت سرپرستی اینجانب محسن کنگرلو می‌باشد، آمادگی خود را جهت انجام مأموریت محوله که استقرار در جزیره مینو می‌باشد، اعلام می‌دارم.

سپاهی پاسدار محسن کنگرلو

از: ستاد عملیات ارون

به: فرماندهی هوانیروز

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۱۱۶

تاریخ: ۵۹/۸/۱۳

[شناسایی از بهمنشیر]

بنا به درخواست ستاد عملیات آبادان دستور فرمایید منطقه شمال شرقی بهمنشیر را از قفاص تا شرق نخلستان آبادان شناسایی به عمل آید.

معاون عملیات و رئیس ستاد عملیات - سرهنک ستاد حقیقی

از: ستاد عملیات ارون

به: ۳ ستاد عملیات ارون

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۵۱

تاریخ: ۵۹/۸/۱۲

[خلاصه اطلاعاتی]

بازگشت به شماره ۵-۵۰-۸۴-۴۰۱-۵۹/۸/۱۲

۱- استعداد

در شمال شرقی و شرق آبادان از مارد تا کیلومتر ۷ آبادان در امتداد بهمنشیر نیروهای زیر وجود دارند:

(۱) تیپ ۶ زرهی لشکر

(۲) تیپ ۲۶ زرهی لشکری

(۳) گردان یک پیاده تیپ ۱۵

(۴) گردان تکاور دریایی

۲- فعالیت دشمن

دشمن تلاش می‌کند با محاصره آبادان به وسیله نیروهای بالا، شهر مذکور را تصرف نماید.

۳- روحیه دشمن

به دلیل پیشروی در خاک ایران عزیز نسبتاً خوب است، لیکن به علت طولانی شدن جنگ و نبودن تدارکات کافی (غذایی) امکان ضعف روحیه وجود دارد.

رئیس رکن دوم ستاد عملیات - سرهنک ذوالفقاری

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۹۷

از: فرمانداری ماهشهر

به: ستاد عملیاتی اروند

[اعزام پاسداران به آبادان]

تاریخ: ۵۹/۸/۱۳

بدین وسیله ۱۷۰ نفر پاسدار مسلح به سلاح سنگین و سبک مهمات را جهت اعزام به آبادان معرفی می‌نماید. خواهشمند است نظر به شرایط خاص آبادان و نیاز شدید به نیروهای مجهز به سلاح سنگین ترتیب اعزام آنها را بدهید.

فرماندار ماهشهر

از: گردان ۱۴۴ پیاده

به: اروند

[نتیجه اعزام گشتی]

شماره: ۲۰ سیار

تاریخ: ۵۹/۸/۱۳

در ساعت ۱۲:۵۰ مورخه ۵۹/۸/۱۱ گشتی این یگان با استعداد یک قبضه تفنگ ۱۰۶ و دو گروه پیاده در مسیر شماره ۳ اعزام گردید و در ساعت ۲۰:۳۰ مراجعت نمود تا کیلومتر ۱۲ آبادان ماهشهر جلورفته‌اند، دشمن را در ۳ الی ۴ کیلومتری محل توقف مشاهده نموده‌اند. به یک تانک دشمن که در حال حرکت از سمت چپ جاده‌ی مارد بوده تیراندازی شده است. از تعداد گلوله‌ها دو گلوله مؤثر به هدف اصابت نموده زیر آتش توپخانه در برد دشمن قرار گرفته و عقب‌نشینی کردند.

ف گردان ۱۴۴

از: آبادان

به: ستاد عملیات اروند

[قصد دشمن در محاصره کامل آبادان]

شماره: ۳۰-۲۲-۰۲-۵۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۱۱

مقام عالی را آگاه می‌سازم

برابر خبر رسیده از گروه رزمی منطقه سوم مستند به اعلام نداجا:

۱- دشمن آماده اجرای تک در جبهه می‌باشد و به احتمال زیاد پس از پایان ملاقات سران اسلامی اقدام به تک خواهد نمود.

۲- دشمن در نظر دارد با اجرای یک تک قوی محاصره آبادان را کامل نماید و احتمالاً به عملیات‌های بزرگ دست خواهد زد.

۳- طی جنگ، دشمن به آموزش عملیات شبانه اهمیت داده و پیشرفت‌های خوبی داشته است.

فرمانده عملیات آبادان - سرهنگ شکرریز

از: نزاجا - مد عملیات

به: قرارگاه تاکتیکی جنوب دزفول / ل ۹۲ زرهی

[نیاز به آتشبار ۱۷۵م]

شماره: ۲۲۱۰

تاریخ: ۵۹/۸/۱۲

برابر اعلام سماجا ۳ عملیات

فرماندهی عملیات اروند به منظور اجرای عملیات احتیاج مبرم به یک آتشبار ۱۷۵م دارد. دستور فرمایید در صورت امکان یک آتشبار ۱۷۵م در اختیار ستاد نامبرده قرار گرفته و نتیجه اعلام گردد.
ف نزا جا - سرتیپ ظهیرنژاد

از: قرارگاه تاکتیکی نزا جا در جنوب
به: ف نزا جا (مد عملیات)
[آتشبار ۱۷۵م]
شماره: ۲۰۰۱-۳۸
تاریخ: ۵۹/۸/۱۳

بازگشت به رمز ۳۲۹ _ ۵۹/۸/۱۳
در منطقه دزفول آتشبار ۱۷۵م اضافی وجود ندارد. چنانچه در نقاط دیگر وجود دارد اعلام گردد تا بررسی شود.
ج ف نزا جا در امور عملیات - سرهنگ ستاد حسینی
از طرف - سرهنگ پور موسی

از: یگان اعزامی از دااف
به: فرماندهی عملیات نزا جا مستقر در منطقه دزفول
موضوع: عزیمت یگان اعزامی به دا- اف
مقام عالی را آگاه می سازد
برابر دستور فرمانده دانشکده افسری در تاریخ ۵۹/۸/۸ ابلاغ شده است پرسنل جمعی این یگان در تاریخ ۵۹/۸/۱۲ به سوی تهران حرکت کرده، تا بتوانند به موقع در کلاس درس خود شرکت نمایند. بدین وسیله گزارش عزیمت خود را جهت هرگونه اقدام لازم به عرض می رساند.
سرپرست یگان اعزامی از دا اف - سرگرد هادیان

از: ستاد عملیات اروند (۲)
به: فرماندهی عملیات آبادان خرمشهر
[بررسی عبور دشمن از بهمنشیر]
برابر اطلاع واصله نیروهای دشمن به استعداد یک گردان در کیلومتر ۱۰ در امتداد رودخانه بهمنشیر در حال تجدید سازمان و قصد عبور از رودخانه مذکور را دارند. سریعاً صحت موضوع را بررسی و گزارش نمایید.
رئیس رکن دوم ستاد اروند - سرهنگ ذوالفقاری

از: تهران
به: سرکار سرهنگ فروزان فرماندهی ستاد اروند
[اعزام نیرو برای جزیره مینو]
تاریخ: ۵۹/۸/۱۳

پیرو مذاکره ی تلفنی قبلی مبنی بر پشتیبانی تدارکاتی گروه ۵۰۰ نفره مأمور از سوی این ستاد برای تأمین جزیره مینو و حاشیه جنگلی جزیره آبادان تعداد ۲۰۰ نفر از نیروی مزبور به فرماندهی محمدتقی کاشی به ماهشهر اعزام شدند. دستور فرمایید وسیله انتقال و نیز پشتیبانی لازم را فراهم آورند.
دبیر شورای عالی دفاع - خامنه ای

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۱۹۹

از: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ماهشهر

به: فرمانده ستاد جنگ - جناب سرهنگ فروزان

تاریخ: ۵۹/۸/۱۳

[دستور ریاست جمهوری برای هماهنگی]

بدین وسیله دستور جناب ریاست جمهوری در رابطه با هماهنگی عملیاتی سپاه پاسداران و نیروهای تحت فرماندهی جنابعالی به پیوست تقدیم می‌گردد و نیز برادر رحیم صفوی جهت توضیح که مورد تصویب شورای عالی دفاع واقع گردیده معرفی می‌گردد. امید است با همکاری اسلامی بتوانیم دژخیمان کافر را از میهن اسلامی بیرون بیاوریم.

فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ماهشهر

رونوشت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ماهشهر

رونوشت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی خوزستان

رونوشت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ستاد مرکزی

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب

به: معاونت عملیات نزاجا

شماره: ۱۸۵۴

تاریخ: ۵۹/۸/۱۲

آگهی: فرماندهی اروند

[قرارگاه فرماندهی اروند]

دستور فرماید قرارگاه کنترل‌کننده دو گردان پیاده که در مشهد تشکیل گردید، در ماهشهر زیر امر فرماندهی اروند قرار گرفته و به عنوان قرارگاه فرماندهی اروند اجرای مأموریت نماید.

سرهنگ ستاد حسینی

از: دزفول

به: مد عملیات

شماره: ۱۹۱۶

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۱۴

آگهی - خرم‌آباد

[اعزام توپ و تانک به ماهشهر]

تیمسار فلاحی دستور دادند شش عرابه توپ موجود در خرم‌آباد به اهواز حرکت و گروهان تانک تشکیل شده در اهواز به ماهشهر حرکت کنند. نظریه عالی را در اسرع وقت به تهران سرهنگ وصالی ابلاغ فرمایید. عملیات دزفول

از: نزاجا

به: سماجا ۳

شماره: ۲۰۱-۰۸-۶-۱۱۱

تاریخ: ۵۹/۸/۱۷

[رابطه ستادی ستاد عملیات اروند]

خواهشمند است مقرر فرمایید

۱- یگان‌های شرکت‌کننده وزیر امر ستاد عملیات اروند را به نزاجا معرفی نمایید تا نزاجا بررسی‌های لازم را انجام داده و اقدامات ممکنه را بنماید.

۲- رابطه ستاد مذکور و ستاد نزاجا و یا لشکر ۹۲ زرهی و همچنین منطقه عمل آن را اعلام فرمایید.
ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

از: نزاجا - مد عملیات
به: قرارگاه تاکتیکی جنوب دزفول
تاریخ: ۵۹/۸/۱۴
[تصویب نزاجا برای اعزام یگانها]

یگانهای مشروحه زیر مورد تقاضای ل ۹۲ و ستاد عملیاتی ارون می باشد. نظر به اینکه تیمسار ج سماجا تأکید به اعزام هرچه سریع تر یگانهای فوق دارند، مستدعی است تیمسار ف نزاجا اوامرشان را ابلاغ نمایند.
۱- یک آتشبار ۱۳۰ مم مستقر در خرم آباد مورد تقاضای ل ۹۲ اهواز
۲- یک آتشبار ۱۵۵ مم خ ک مستقر در مراغه مورد تقاضای ل ۹۲ اهواز
۳- یک دسته پدافند هوایی ۲۳ مم مستقر در مشهد مورد تقاضای ستاد عملیاتی ارون
ج ف نزاجا - سرتیپ خزاعی

از: معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا
به: قرارگاه تاکتیکی جنوب دزفول / قرارگاه عملیاتی فارس /
فرماندهی مرکز زرهی
[اعزام گروهان تانک از شیراز]

پیرو شماره ۲۶۱-۵۹/۸/۵-۶۰۲/۰۲/۱۰-۲۷۵-۵۹/۸/۸-۶۰۲/۰۲/۱۰/۲۷۵

در ساعت ۲۳ روز ۵۹/۸/۱۳، تیمسار جانشین ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران مقرر فرمودند که گروهان تانک تشکیل شده در شیراز، در تاریخ ۵۹/۸/۱۴، از شیراز به ماهشهر اعزام گردد. مراتب تلفنی به قرارگاه تاکتیکی جنوب جهت هماهنگی و کسب اجازه گزارش گردید. با هماهنگی که با سرکار سرهنگ حسینی در قرارگاه تاکتیکی به عمل آمد، مقرر گردید که گروهان از شیراز به امیدیه اعزام و محل مأموریت آن به وسیله قرارگاه تاکتیکی نزاجا تعیین و ابلاغ گردد. با توجه به مراتب فوق، در ساعت ۰۷۳۰ مورخه ۵۹/۸/۱۴، تلفنی دستورات لازم به وسیله سرهنگ وصالی به سرهنگ گلشنی ابلاغ گردید. برابر آخرین هماهنگی انجام شده تلفنی با سرکار سرهنگ همتی، فرمانده مرکز زرهی در ساعت ۱۶۳۰ مورخه ۵۹/۸/۱۴ به عمل آمد اولین سریال تانکبر در تاریخ ۵۹/۸/۱۵ حرکت خواهد نمود. استدعا می شود مقرر فرمایید با توجه به مراتب فوق، مأموریت یگان یادشده را به مرکز زرهی قرارگاه عملیات فارس و نزاجا ابلاغ فرمایند.

ج ف نزاجا - سرتیپ خزاعی

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان
به: ف گروه رزمی مستقر در منطقه آبادان
موضوع: مواضع توپخانه
تاریخ: ۵۹/۸/۱۴

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۲۰۱

دستور فرمایید به علت محدودیت موشک کاتیوشا و محدودیت مأموریت آتشبار کاتیوشا فقط یک قبضه در موضع مستقر و سه قبضه دیگر را در پشت ارتفاعات، دور از توپخانه و بمباران هوایی مستقر نمایند. دو قبضه توپ ۲۳م با خدمه در اختیار فرمانده هوانیروز در آبادان قرار دهند تا پدافند هوایی آبادان را تشکیل نمایند. ج عملیات قرارگاه تاکتیکی نزاجا در منطقه خوزستان - سرهنگ ستاد حسینی

شماره: ۱۴۰۴/۰۱-۳۸

تاریخ: ۵۹/۸/۱۵

از: نزاجا (مد عملیات)

به: لشکر ۷۷ مشهد

آگهی: به سماجا ۳ / ستاد اروند

[اعزام دسته پدافند هوایی]

پیرو شماره ۵۹/۸/۱۴-۱/۲۰۱/۰۴/۱۲۲ قرارگاه تاکتیکی جنوب

دستور دهید حداقل یک دسته پدافند هوایی ۲۳ م هرچه سریع‌تر به ماهشهر اعزام و زیر امر ستاد عملیاتی اروند قرار گیرد. وسیله حرکت قطار به محض رسیدن به دزفول با سرهنگ شاهوردیان هماهنگی سپس به اهواز حرکت و از اهواز با هماهنگی ل ۹۲ از منطقه به ماهشهر حرکت کرده و خود را به ستاد عملیاتی اروند معرفی نماید. ج ف نزاجا - سرتیپ خزاعی

از: فرمانده سپاه پاسداران

به: فرماندهی ستون عملیاتی

[نیاز به پشتیبانی هوایی]

تاریخ: ۵۹/۸/۱۵

نیروی دشمن در شمال غربی دارخوین مشغول کوبیدن مواضع توپخانه است. در این منطقه نیاز جدی به هواپیما است.

فرمانده سپاه پاسداران

شماره: ۱ سیار

تاریخ: ۵۹/۸/۱۴

از: عملیات دارخوین

به: فرماندهی عملیات نزاجا مستقر در منطقه دزفول

[حمله دشمن]

در ساعت ۲۲:۳۰ از طرف دشمن در محل دارخوین مورد حمله قرار گرفته.

رحیم صفوی

از: سپاه پاسداران

به: فرماندهی ستون عملیاتی

[کوبیدن مواضع دشمن]

تاریخ: ۵۹/۸/۱۴

پیرو گزارش ساعت ۱۵ استدعا دارد جهت کوبیدن مواضع دشمن سریعاً همین لحظه اقدام فرمایید.

فرمانده سپاه پاسداران

۲۰۲ / عملیات پدافندی ارون در مهر و آبان ۱۳۵۹

شماره: ۶۰۲/۰۲/۱۰/۳۱

تاریخ: ۵۹/۸/۱۵

از: معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا

به: سماجا ۳ قرارگاه تاکتیکی جنوب دزفول

آگهی به ل ۹۲

[اعزام تانک و نفربر]

پیرو شماره: ۵۹/۸/۱۴-۶۰۲/۰۲/۱۰/۲

تعداد ۱۴ دستگاه تانک و نفربر به وسیله تریل در صبح روز ۵۹/۸/۱۵ به طرف منطقه عملیاتی امیدیه اعزیمت نمود و بقیه یگان مزبور در مورخه ۵۹/۸/۱۶ اعزام می گردد.

سرهنک ستاد صالحی

۳۰۰۱/۸

تاریخ: ۵۹/۸/۲۱

از: قرارگاه تاکتیکی نزاجا در جنوب (دزفول)

به: نزاجا - مد عملیات

آگهی به ل ۷۷ مشهد

[قرارگاه ستاد ماهشهر]

بازگشت به ۵۹/۸/۲۰-۲۰۱/۰۸/۶/۱۵۸

فعلاً طرحی برای اعزام یگان قرارگاه لشکر ۷۷ به ماهشهر تحت بررسی نمی باشد، ولی به قرارگاه توپخانه لشکری و پشتیبانی ابلاغ شود آماده باشند بنا به دستور قسمتی از یگان های یاد شده را برای کنترل و پشتیبانی عناصر آن لشکر به ماهشهر اعزام نماید.

سرهنک حسینی

از: نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات - مد عملیات

تاریخ: ۵۹/۸/۱۳

به: قرارگاه مقدم جنوب دزفول

جهت استحضار تیمسار فرماندهی

[قرارگاه لشکر ۷۷]

مستدعی است مقرر فرمایید تیمسار فرماندهی نزاجا با توجه به قرارگاه های موجود در منطقه، توجه به منطقه شرق، نظریه خود را در مورد اعزام و عدم اعزام قرارگاه لشکر ۷۷ ابلاغ فرمایید.

معاونت عملیات و اطلاعات

شماره: ۳۰۱-۰۹/۳۱۲

تاریخ: ۵۹/۸/۱۵

از: زاجا - رکن ۲

به: ف عملیات ارون

آگهی به: ف ناحیه خوزستان

[اطلاع واصله از قصد دشمن]

خبر رسیده از سماجا حاکی از آن است که قرائنی نشان می دهد که عراق قصد دارد ظرف روز ۵۹/۸/۱۵ یا فردا دست به یک حمله برق آسا و قوی برای تصرف آبادان بزند. تیپ ۷ تفنگدار دریایی و راداری فاو درخواست کردند هرچه زودتر موشک های زمین به هوا و زمین به دریا و رادار در اختیار آنها قرار داده شود.

رکن ۲ زاجا

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۲۰۳

شماره: ۱۷۰۱-۳۹-۶۵۱۳

تاریخ: ۵۹/۸/۱۲

از: ژاجار رکن ۳ مرکز فرماندهی

به: ف ستون اروند

رونوشت ف ناحیه‌ی اهواز

[فعالیت‌های دشمن]

برابر اعلام سماجا:

۱- وضعیت در آبادان و خونین شهر تغییری نکرده و زیر آتش سنگین دشمن می‌باشد.

۲- دشمن توسط قوای خودی با دادن تلفات زیاد عقب نشینی کرده و در آن سوی بهمنشیر نیز حدود یک کیلومتری از رودخانه مشغول تجدید سازمان می‌باشند.

۳- در تاریخ ۵۹/۸/۱۲ از ساعت ۹:۰۰ الی ۱۲:۳۰ سواحل اروند رود در فاصله آبادان خسروآباد مورد شناسایی قرار گرفت و فعالیتی از دشمن مشاهده نگردید تنها در حد فاصل بین خسروآباد از سوی رودخانه میان نخلستان عراق شدیداً فعالیت بوده و صدای بولدوزر و لودر کمپرسی عراق به گوش می‌رسد.

سرهنگ تیمورتاش

شماره: ۴۰۹-۲۶-۳۲۳

تاریخ: ۵۹/۸/۱۱

از: گروه رزمی ۳۷

به: ف ستاد عملیاتی اروند

[تخلیه و اضافه شدن یک تانک]

مجدداً یک دستگاه تانک ام ۴۷ باقیمانده در منطقه نبرد به وسیله گشتی و به سرپرستی سروان مهدی خردمند در جبهه در مورخه ۵۹/۱۲/۱۰ از فاصله ۵۰۰ متری دشمن تخلیه و به دارایی تیپ ۳۷ اضافه گردید.

ف گروه ۳۷

از: دارخوین

به: ستاد اروند

[درخواست کمک از سپاه پاسداران]

زیر آتش دشمن هستیم. یاری کنید.

مسئول سپاه پاسداران دارخوین

از: دارخوین، سپاه پاسداران

به: ستاد اروند

[حمله دشمن و درخواست پشتیبانی هوایی]

نیروی دشمن در ضلع جنوب غربی مجدداً به وسیله تانک حمله کردند. فانтом بفرستید.

ستوانیار سوم اسماعیلی

از: سپاه پاسداران دارخوین

به: ستاد اروند

[درخواست کمک هوایی فوری]

تاریخ: ۵۹/۸/۱۷

۲۰۴ / عملیات پدافندی اروند در مهر و آبان ۱۳۵۹

ما در دارخوین وسط دشمن قرار داریم و کشته زیاد شده هرچه زودتر فانتوم بفرستید. اگر کمکی نرسد تا نیم ساعت دیگر همه از بین می‌روند.

ستوانیار اسماعیلی

از: دارخوین

تاریخ: ۵۹/۸/۱۷

به: ستاد فرماندهی

[درخواست کمک فوری]

دشمن در ضلع غرب دارخوین ما را محاصره کرده‌اند. اگر کمک نرسد همه کشته می‌شویم.
ستوانیار سوم اسماعیلی

از: دارخوین

شماره: ۱۷-۱۱-۱

تاریخ: ۵۹/۸/۱۷

به: ستاد اروند

موضوع: گزارش وضعیت دشمن

به استحضار می‌رساند که در ساعت ۱۴:۳۰ مورخه ۱۳۵۹/۸/۱۷ ده دستگاه تانک دشمن بین دارخوین پیشروی کرده و یک دستگاه تانک دشمن تا کنار کارون پیشروی کرده و اجرای تیر کرده، که در اثر آتش نیروی هوایی مجبور به عقب‌نشینی شدند که پس از انجام عملیات حدود شش دستگاه تانک دشمن مجدداً به طرف دارخوین پیشروی کرده که با پشتیبانی کامل همراه بودند احتیاج به کمک هوایی در ساعت شش صبح ۵۹/۸/۱۸ می‌باشد.

از طرف فرمانده سپاه پاسداران (رحیم ربیعی)

از: دارخوین

تاریخ: ۵۹/۸/۱۷

به: ستاد اروند

[نیاز به کمک هوایی و زمینی فوری]

نیروی دشمن در ضلع جنوب غربی و دارخوین در حال پیشروی مجدد هستند کمک هوایی و زمینی.
معاون سپاه پاسداران (رحیم ربیعی)

از: دارخوین

تاریخ: ۵۹/۸/۱۷

به: ستاد اروند

[پیشروی تانک‌های دشمن به دارخوین]

شش عدد تانک در حال پیشروی به طرف دارخوین هستند ۵ کیلومتری، نزدیک هستند.
معاون سپاه پاسداران (رحیم ربیعی)

از: دارخوین

تاریخ: ۵۹/۸/۱۷

به:

[احتیاج به فانتوم]

احتیاج به فانتوم در غرب دارخوین است. تانک‌های دشمن پیشروی می‌کنند.

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۲۰۵

از: دارخوین

به: ستاد عملیاتی

[در محاصره هستیم]

در محاصره هستیم. چنانچه فانتوم نرسد از بین خواهیم رفت.

اسماعیلی

از: ستاد عملیاتی مستقر در دارخوین

به: ستاد عملیات اروند

[نیاز به فانتوم و هلی کوپتر]

برای شمال غربی نیازمند شدید به فانتوم از نوع دوم و هلی کوپتر تندرو می‌باشد. دشمن در این منطقه مواضع را زیر آتش خود قرار داده است.

رضا یسجانی

از: دارخوین

به: ستاد اروند

[پیشروی دشمن و نیاز شدید به هلی کوپتر]

کلیه نیروهای دشمن به طور ستونی در حال پیشروی به طرف دارخوین می‌باشند. ملخ و از نوع هلی کوپتر کبرا شدیداً مورد نیاز است. احتمال زدن پل زیاد است. بسیج عمومی به نیروهای دشمن داده شده است.

از: یگان تانک ام-۴۸

به: فرماندهی ستاد و عملیاتی اروند (۳)

[وضعیت یگان تانک ام-۴۸]

استحضاراً به عرض عالی می‌رساند

در اجرای امریه ۱۳۹-۵-۵۰-۸۴-۱-۴۰-۵۹/۸/۱۳ ستاد عملیات اروند با اعزام پرسنل شرکت کننده در نبرد به واحدهای اعزامی و اولیه، این یگان جمعاً با داشتن ده نفر پرسنل نظامی و ۴ دستگاه تانک قدرت کارایی نداشته و پرسنل مزبور به جز دو نفر افسر و یک نفر درجه دار کادر بقیه از وظیفه های ۵۶ می‌باشند که آنان نیز آموزش نظامی ندارند و از رسته‌های غیرتخصصی می‌باشند و در ضمن وسایل این یگان توسط سروان زرهی خبازی به یگان اولیه تحویل داده شده است و پرسنل تجهیزات کافی ندارند. استدعا می‌شود مقرر فرمایید اگر چنانچه این یگان جزء واحدهای این منطقه می‌باشد، پرسنل دوره‌دیده و متخصص به این یگان واگذار شود و اگر در منطقه پرسنل زرهی موجود نمی‌باشد، پرسنلی در باغ آذری اهواز دوره تانک ۴۸ را طی نمایند. از لشکر ۹۲ اهواز درخواست شود که تعدادی تانک و خدمه‌های دوره‌دیده با تجهیزات انفرادی کامل به این یگان واگذار شود، تا مجدداً سازمان داده شود. طبق امریه تعدادی از پرسنل نظامی و غیرنظامی به واحدهای اولیه و سازمان های مربوطه با خودروهایی که تحویل آنها بوده اعزام گردیده‌اند و خدمه های موشک سه‌پا ۳ نیز با ۴ قبضه موشک و ۳ دستگاه خودرو تانکر بنزین و دو دستگاه لندروور بی‌سیم‌دار و وسایل تحویلی راننده به تیپ ۲

قوچان مأمور گردیده اند و این یگان در حال حاضر دارای ۱۲ نفر غیرنظامی می باشد، که راننده های خودروهای تانکر آب، تانکر گازوئیل و جیب بوده و بقیه در انبار مهمات که در سرپندر می باشد با خودروهای مربوطه در محل مزبور اسکان داده شده اند. مراتب جهت اطلاع و اقدام لازم به عرض می رسد.

استدعا می شود مقرر فرمایید این یگان هر چه زودتر از این نابه سامانی نجات دهند و اوامر عالی در مورد این یگان را صادر فرمایید.

سرپرست یگان تانک ام-۴۸

شماره: ۷/۴۰۱/۸۴/۲۴

تاریخ: ۵۹/۸/۱۷

از: ستاد عملیات ارون

به: ف گردان ۱۴۴

[کمک به محاصره شدگان]

به منظور کمک به عناصری که در دارخوین در محاصره هستند فرمانده گردان با یک گروهان به محل مزبور عزیمت و با کمک گروهان ژاندارمری شیراز مستقر در شادگان به محاصره شدگان کمک نموده و نتیجه را گزارش نمایند.

ف عملیات ارون - سرهنگ فروزان

۵۹/۸/۱۴

[صورتح جلسه ۵۹/۸/۱۴ درباره نیروهای سپاه پاسداران]

در مورخه ۵۹/۸/۱۴ جلسه ای با حضور فرمانده عملیات ارون، فرماندهی عملیات آبادان و خرمشهر، فرمانده سپاه پاسداران و بسیج مردمی بررسی و نتایج زیر گرفته شد که تمام اعضای جلسه آن را تصویب نمودند.

۱- در وضعیت فعلی به جز نیروی سپاه پاسدار که زیر نظر مستقیم فرماندهی عملیات آبادان و خرمشهر عمل می کنند، بقیه نیروها نیاز نمی باشند.

۲- سپاهیان پاسدار که به خوزستان وارد شوند، در صورتی به آبادان اعزام شوند که مورد تأیید سپاه اهواز بوده باشند و تأیید کتبی همراه داشته باشند (سپاه پاسداران آبادان همیشه یک نفر در اهواز و ماهشهر خواهند داشت که در بررسی وضع نیروها نظر داشته باشند) و اعزام آنها در نهایت با موافقت آنها باشد.

فرمانده سپاه پاسداران آبادان

از: فرماندهی عملیات ارون

به: ت ف نزاجا (عملیات)

آگهی: فل ۹۲ جهت اقدام

[اعزام خدمه مورد نیاز تانک]

چون تعداد چهار دستگاه تانک ام ۴۸ موجود در این منطقه فاقد خدمه می باشند، لذا مقرر فرمایید خدمه با تجهیزات و اسلحه انفرادی اعزام دارند تا آنها را در عملیات به کار گیریم.

فرمانده عملیات ارون - سرهنگ فروزان

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۲۰۷

شماره ۲-۳-۰۹-۵۰۱-۵۹-۵۲/۱۱۶ دم

تاریخ: ۵۹/۸/۱۷

از: ژاجا گروه اطلاعات

به: ف عملیات اروند

آگهی: ف ناحیه اهواز

[محاصره نیروهای دارخوین]

برابر اعلام سماجا ۳ طبق اطلاع، نیروی ایرانی مستقر در قسمت غربی دارخوین اظهار می‌دارند که کاملاً در محاصره دشمن قرار گرفته‌اند و چنانچه نیروی کمکی به آن نرسد، تا یک ساعت دیگر همه از بین خواهد رفت. ارزیابی: خبر صحت دارد. مرکز فرماندهی سماجا در جریان می‌باشد. مراتب به نزاجا نیز اعلام شده است. سرهنگ فرهی

شماره: ۳۱۵-۲۵-۰۲-۵۰۱-۵۹-۵۴/۱۱۷ دم

تاریخ: ۵۹/۸/۱۸

از: ژاجا (۳)

به: ستاد عملیات اروند

آگهی: ف ناحیه ژ خوزستان آگهی ف ناحیه کرمانشاه

موضوع: نیروهای عراقی

(خبر رسیده با ارزیابی صحت دارد)

(۱) اخیراً قرارگاه فرماندهی لشکر ۱۰ زرهی ارتش عراق، بین فکه و دهلران مستقر گردیده است.
(۲) اخیراً تیپ ۱۰ زرهی از محور سوبله بستان به منطقه فکه دهلران منتقل شده است.
(۳) اخیراً لشکر ۱۰ زرهی عراق همراه با دو تیپ زرهی ۱۰ و هفده در پشتیبانی یگان‌های عراقی عین‌خوش دزفول قرار گرفته است.

(۴) تیپ لشکر یک پیاده مکانیزه ارتش عراق در منطقه چنانه محور فکه شوش مستقر می‌باشد.
(۵) گردان دو مکانیزه تیپ ۱۰ لشکر زرهی ارتش عراق در دو کیلومتری عبدالخان مستقر گردیده است.
(۶) تیپ‌های ۳ و ۴۵ و ۵۵ و ۶۵ از گارد مرزی دستور داده شده است که هرچه زودتر جیره و مهمات مورد نیاز خود را جهت شرکت در عملیات جنگی درخواست نمایند.

سرهنگ ستاد اخیان

شماره: ۵۲-۱-۰۱-۱۴۱۲-۱۱۷۲۰/دم

تاریخ: ۵۹/۸/۱۸

از: ژاجا ر ۳ عملیات

به: ف ژاجا ستاد عملیات اروند

[ارسال اسلحه و مهمات]

در اجرای امریه شماره ۸۶۸-۲۶-۱۴۰۹-۱۶-۱۳/۸/۱۳۵۹

(۱) سیزده قبضه اسلحه آرپی‌جی ۷ سهمیه خراسان قبلاً ارسال گردیده است.
(۲) ابلاغ شد ناحیه فارس تعداد ۲۵ قبضه با ۲۵۰ تیر مهمات مربوطه و ناحیه لرستان، تعداد ده قبضه با ۳۷۰ تیر مهمات مربوطه مستقیماً با تعیین اسکورت به سرپرستی یک نفر افسر به ستاد اروند حمل و تحویل نمایند.
(۳) ناحیه ژ مازندران تعداد ۱۰ قبضه اسلحه با ۳۰ تیر مهمات مربوطه با اسکورت به تهران حمل که پس از وصول به وسیله هواپیما ارسال خواهد شد.

سرهنگ ستاد اخیان

۲۰۸ / عملیات پدافندی اروند در مهر و آبان ۱۳۵۹

از: تیپ ۲
به: ف ستاد اروند
وسیله: سنبل به شفق
[توقف فعالیت دشمن]

در مورخه ۵۹/۸/۱۷ با اجرای آتش گروه مواضع دشمن در دارخوین ۱۰ کیلومتری هرگونه فعالیت دشمن را متوقف ساخت. در مورخه حمله احتمالی زرهی دشمن که قبلاً به عرض رسیده اقدام گردد.

رشید

از: تیپ ۲
به: ستاد عملیاتی اروند
گزارش گشتی گردان

طبق خبر واصله از عوامل گشتی گردان که از مواضع مربوطه اعزام شده اند، در فاصله ۱۵ کیلومتری آبادان به طرف رودخانه ی بهمنشیر در مختصات ۲۳-۳۰-۳۳-۴۸ تعداد زیادی تانک مستقر و یک دستگاه تانک که به محض مشاهده گشتی خودی شروع به داخل زمین رفتن کرد.

ف تیپ ۲

از: ل ۹۲ زرهی
به: ت ف نزاجا - مد عملیات
آگهی به فرماندهی عملیات اروند
[گروهان تانک چیفتن]

بازگشت به: ۱۰/۰۲/۶۰۲-۱۴/۸/۱۳۵۹

مراتب به عرض تیمسار فلاحی جانشین ستاد مشترک رسید. مقرر فرمودند مأموریت گروهان تانک چیفتن تشکیل شده زیر امر فرماندهی اروند می باشد. با هماهنگی نیروی زمینی اقدام گردد.

فل ۹۲ - سرهنگ ستاد قاسمی

از: ق ع ت نزاجا (عملیات)
به: فل ۹۲ (ر۳)
[تأسیسات آب رسانی]

طبق اطلاع واصله آب مشروب بندر امام خمینی و ماهشهر که از دارخوین تأمین می گردد، قطع گردیده است. دستور فرمایید علت قطع را بررسی و گزارش و هرگونه اقدام برای تأمین تأسیسات آب رسانی به عمل آید.

سرهنگ ستاد - حسینی

از طرف - سرهنگ پورموسی

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۲۰۹

شماره: ۵۰۴-۲۰-۱۲-۳

تاریخ: ۵۹/۸/۱۸

از: عملیات شادگان

به: عملیات اروند

[محل توپخانه‌ها در دارخوین]

بازگشت به ۵۳-۸۴-۴۰۱-۷-۴۶۹-۴۰۱ / م - ۵۹/۸/۱۸

در پاسگاه دارخوین سلیمانیه و محمدیه و انرژی اتمی، سپاه پاسداران مستقر می‌باشد. در انرژی اتمی واحد اعزامی از خراسان مستقر می‌باشد. توپخانه ۱۳۰م در چهار کیلومتری پاسگاه دارخوین به سمت شادگان، توپخانه ۱۰۵م در داخل دارخوین مستقر می‌باشد.

ستوانیکم بیگلویی

شماره: ۷۰/۱۷۰۱/۲۹/۰۲/۷۹۶۰

تاریخ: ۵۹/۸/۱۷

از: سماجا / مرکز فرماندهی

به: نزاجا پست فرماندهی

[نیروهای ایرانی در غرب دارخوین]

برابر اعلام سماجا ۳ مستند به اطلاع واصله، نیروهای ایرانی مستقر در قسمت غربی دارخوین اظهار می‌دارند که کاملاً در محاصره قرار گرفته‌اند و چنانچه نیروی کمکی برای آنها نرسد تا یک ساعت دیگر کسی زنده نخواهد ماند. دستور فرمایید مراتب به ل ۹۲ زرهی اعلام تا اقدامات مقتضی مبذول گردد.

جانشین ر سماجا - سرتیپ فلاحی

از: دارخوین

به: ستاد اروند

[هلی‌کوپترهای دشمن]

الان از سلیمانیه خبر رسید که هلی‌کوپترهای دشمن مشغول بمباران منطقه‌ی سلیمانیه هستند.

سیپانی

از: سپاه پاسداران دارخوین

به: ستاد عملیات اروند

[پیشروی دشمن در دارخوین]

از قسمت شمال غربی و غرب دارخوین ستون‌های دشمن به صورت ستونی در حال پیشروی می‌باشند. تانک‌های آنها در جلو به طرف تیپ ۲ در حرکت و شلیک هستند. به همین جهت نیاز به انار از نوع دوم و ملخ می‌باشند و قصد پل زدن دارند. اقدام فوری.

مسئول سپاه پاسداران دارخوین

از: سپاه پاسداران دارخوین

به: ستاد اروند

موضوع: تقاضای هلیکوپتر

هفت دستگاه تانک دشمن در محور غربی شرقی از طرف پاسگاه حسینی به طرف سهرای دارخوین محور پاسگاه حسینی دارخوین در حال حرکت هستند و احتیاج به نیرو می‌باشد.

رحیم صفوی سرپرست سپاه

نسخه از ۵ نسخه

ستاد عملیات ارون

۱۹ آبانماه ۱۳۵۹

گزارش نوبه‌ای عملیاتی شماره ۱۷

مدت دوره از ۰۹۰۰ الی ۲۴۰۰-۱۹ آبان ماه ۱۳۵۹

مدرک نقشه ۱/۲۵۰۰۰۰۰

- ۱- وضعیت خودی در پایان دوره (پیوست الف کالک وضعیت)
- ۲- اجازه مربوط به یگان‌های همسایه و عده‌های پشتیبانی کننده
الف- با لشکر ۹۲ زرهی هیچ گونه تماس فیزیکی به منظور هماهنگی وجود ندارد.
ب- عنصر هوانیروز و توپخانه پشتیبانی
(۱) عنصر هوانیروز از ساعت ۷ صبح الی ۵ بعد از ظهر به تناوب مناطق شرق و جنوب شرق و شمال شرق آبادان و منطقه مارد را زیر آتش شدید قرار دارند.
(۲) توپخانه پشتیبانی مارد
(الف) از ۶:۳۰ الی ۷:۰۰ و از ۸:۰۰ به بعد منطقه مارد را زیر آتش قرار داد.
(ب) از ۶:۳۰ الی ۷:۰۰ و ۷:۴۵ به بعد شرق و شمال شرق آبادان را زیر آتش قرار داد.
۳- عملیات خودی در این مدت:
الف- یگان‌های فرماندهی آبادان، خرمشهر با عملیات پدافند هوا ایدائی و در قسمت جنوب شرقی آبادان با عملیات آفند محدود به دشمن ضربات شدید وارد آوردند.
ب- گروه رزمی ۱۲۹ به تیپ ۲ و قسمتی از قرارگاه و گروهان قرارگاه تیپ ۲ به آبادان اعزام گردید.
پ- پیشرو گروهان تانک اعزامی از شیراز به منطقه دارخوین وارد گردید. نیروهای نامنظم شامل یگان‌های ژاندارمری و سپاه پاسداران و عشایر با اجرای عملیات ایدائی صدماتی در منطقه دارخوین به دشمن وارد کرده‌اند.
۴- تلفات رزمی :
الف- کارایی یگان‌ها به علت طول مدت مأموریت و مداومت شرکت در عملیات، وضعیت آموزش و نقص تجهیزات و وسایل مربوطه و کسر سازمان افسری و درجه‌داری در حد متوسط بوده و توانایی انجام مأموریت تعرضی در موقعیت فعلی را ندارند.
ب- قرارگاه و گروهان قرارگاه تیپ ۲ لشکر ۷۷ با کلیه عناصر مربوطه زیر امر فرماندهی عملیات آبادان قرار گرفت.
۵- نتایج عملیات:
در اثر فعالیت‌های یگان‌های مستقر در آبادان (امتداد غربی و شرقی و از شمال به جنوب) و پشتیبانی مؤثر هوانیروز و آتش‌های توپخانه، دشمن زمین گیر شده، به هدف‌های خود نرسیده و از ادامه عملیات آفندی و پیشروی چشم پوشی نموده ولی با قرائن به دست آمده خود را برای عملیات آفندی آماده می‌نماید.
۶- متفرقه:
در صورت آمدن باران حرکت خارج از جاده برای دشمن و خودی مشکل بوده و اجباراً عملیات متکی به جاده خواهد بود.

فرمانده عملیات ارون - سرهنگ ستاد فروزان

وصول اطلاع دهید.

پیوست: الف کالک وضعیت خودی

از: ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران

به: فرماندهی نیروی زمینی

تاریخ: ۵۹/۸/۲۰

[مأموریت بازپس گرفتن خرمشهر]

به موجب این دستور، به شما مأموریت داده می‌شود که به منظور بازپس گرفتن خرمشهر با شکستن محاصره آبادان، پاکسازی منطقه از عناصر ضدانقلاب داخلی و خارجی و همچنین پاکسازی منطقه و دفاع از مرزهای کشور در منطقه و اداره مسئولیت‌های سرزمینی بر اساس طرح عملیاتی ابوذر یک فرماندهی مخصوص در منطقه خرمشهر - آبادان و بندر امام خمینی و ماهشهر ایجاد و نیروهای لازم و متناسب جهت اجرای مأموریت در اختیار این فرماندهی قرار دهید.

فرماندهی نیروهای مسلح کشور جمهوری اسلامی ایران

امضا دکتر ابوالحسن بنی صدر

۲۰ آبان ماه ۱۳۵۹

شماره: ۸-۴۰۱-۸۴-۱۲۴

تاریخ: ۵۹/۸/۲۰

از: فرماندهی عملیات اروند (۳ر)

به: فرماندهی باقیمانده گروهان تانک شادگان

آگهی: فرماندهی گروه رزمی ۱۴۴

[نفربرهای پی‌ام‌پی ۱]

بدین وسیله فرماندهی نفربرهای پی‌ام‌پی ۱ به شما واگذار می‌گردد که سازمان داده زیر امر گروه رزمی ۱۴۴ قرار گیرند.

فرمانده ستاد عملیات اروند - سرهنگ ستاد فروزان

شماره: ۴۰۱-۸۴-۵۰-۴-۱۰۹

تاریخ: ۵۹/۸/۲۰

از: فرماندهی عملیات اروند (۳ر)

به: فرماندهی عملیات آبادان

آگهی: فرماندهی گروهان تانک و آتشبارهای مستقر

در کیلومتر ۱۷ جاده آبادان - ماهشهر

[جلوگیری از پیشروی دشمن]

برابر اعلام نداجا، نیروی دشمن در امتداد رودخانه‌ی بهمنشیر در حرکت بود و در گورستان شمال جاده آبادان - خسروآباد مشغول کندن سنگر می‌باشد و با حرکت لاک‌پشتی مشغول پیشروی هستند. دستور فرمایید ضمن پیش‌بینی لازم، از پیشروی دشمن جلوگیری و اقدامات لازم را مبذول دارند.

معاون عملیات اروند - سرهنگ ستاد کهتری

شماره: ۱ سیار

تاریخ: ۱۳۵۹/۸/۱۱

از: ستاد عملیات اروند

به: فرماندهی عملیات آبادان

[حرکت دشمن به طرف کوی ذوالفقاری]

۲۱۲ / عملیات پدافندی ارون در مهر و آبان ۱۳۵۹

برابر اطلاع واصله قوای دشمن از طریق بهمنشیر به دروازه خسروآباد وارد شده و به طرف کوی ذوالفقاری در حرکت است. مراتب جهت آگاهی اعلام می گردد.

معاون عملیات ارون - سرهنگ ستاد کپتری
از سوی: افسر نگهبان ستوان داوری

شماره: ۱۲۱۴-۰۹-۴-۹۱

تاریخ: ۵۹/۸/۱۹

از: ستاد عملیات ارون

به: ستون عملیات آبادان

[وصول مهمات]

علاوه بر فشنگ ۱۰۵ شدید که مرتباً با هلی کوپتر و لنچ فرستاده می شود؛ دستور داده شد دو دستگاه خودرو حامل ۱۰۵ به بندر امام خمینی در روز جاری حاضر و با هلی کوپترهای نیروی هوایی در آبادان تخلیه شود. وصول اعلام دارید.

فرمانده ستاد عملیات ارون - سرهنگ فروزان

شماره: ۱۲۱۴-۰۸-۰۳-۸۳

تاریخ: ۵۹/۸/۱۹

از: ستاد عملیات ارون (۳)

به: سماجا ۴ / لشکر ۹۲ / تیمسار سرتیپ فلاحی / نزاچا ۴ ستون

عملیات آبادان

[جنگ افزار و مهمات مورد نیاز]

مقرر فرمایید جنگ افزار و مهمات و وسایل مشروحه زیر که مورد نیاز فوری یگان های تحت امر ستون عملیات آبادان است ارسال نمایند.

۱-خمپاره انداز ۱۲۰ مم ۱۶ قبضه

۲-موشک انداز تاو ۱۰ قبضه با بار مبناء

۳-تیربار کالیبر ۵۰ ۱۶ قبضه

۴-توپ ۲۳ مم ۱۲ رسد

۵-خمپاره انداز ۸۱ ۱۰ قبضه

۶-جیپ شهباز ۲۴ ولتی ۲۴ دستگاه

۷-تفنگ ۳ کامل ۱۰۰۰ قبضه

فرمانده ستاد عملیات ارون - سرهنگ فروزان

شماره: ۲/۱۱۸۴۶ سیار ۲

تاریخ: ۵۹/۸/۱۹

از: ۲ س ژاچا - دایره اطلاعات

به: ف عملیات ارون

رونوشت: ف ناحیه خوزستان / کرمانشاه

[تیپ ۴۴ زرهی لشکر ۱۲ دشمن]

خبر رسیده از سماجا ۲ با ارزیابی صحت دارد. گویا گردان یک تیپ ۴۴ زرهی لشکر ۱۲ مکانیزه اخیراً به زرهی تبدیل شده است. در حال حاضر، از ساعت ۱۵:۴۵ روز ۵۹/۸/۱۹ در محاصره آبادان شرکت دارد.

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات ۲۱۳/

گروهان چهار این گردان نیز در مقابل جزیره مینو مستقر گردیده است. تصور می‌رود تیپ ۴۴ لشکر ۱۲ از منطقه سومار با تمام استعداد خود به مقابل آبادان و خونین شهر انتقال یافته باشد تا در فرصت مناسب به این سوی آب حرکت نمایند.

از سوی: سرهنگ لاجوردی

شماره: ۲/۱۱۸۲۷-۱۷۰۱-۲۹-۶۶۷۱

تاریخ: ۵۹/۸/۱۹

از: ژاجا ر ۳ مرکز فرماندهی

به: ف عملیات اروند

آگهی: ف ناحیه ژ خوزستان

[اطلاعات واصله از دشمن]

ابلاغیه واصله از سماجا مستند به لشکر ۹۲ گویا است:

- ۱- گردان یک سبیله تیپ ۲۴ لشکر یک عراق در منطقه کرخه دارای ۴۸ تانک می‌باشد.
- ۲- سپاه ۳ ارتش عراق به یگان‌های تابعه اطلاع داده است که موشک‌های تاو ایرانی علیه تانک‌های تی ۶۲ و تی ۷۲ اثر چندانی نداشته و دولت آمریکا هم در صدد است که مقدار خرج آن را زیاد کند.
- ۳- گروهان یک شیمیایی و دسته‌های تیپ ۲۷ و ۳۴ در منطقه کرخه مستقر هستند و مراتب جهت استحضار و اقدام مقتضی به عرض می‌رسد.

سرهنگ ستاد تیمورتاش

شماره: ۵۰۸-۱۴

تاریخ: ۵۹/۸/۲۰

از: ستاد عملیات اروند (۳)

به: فرمانده عملیات آبادان و خرمشهر

[منطقه فرود هلی‌کوپتر]

۱- برابر اطلاع در منطقه فرود هلی‌کوپتر به محض فرود هلی‌کوپتر، مردم دور آن ازدحام نموده و برای سوار شدن طوری فشار می‌آورند که هرگونه کنترل و تأمین از نظر حفاظت هلی‌کوپتر از بین می‌رود و مضافاً احتمال خرابکاری نیز موجود می‌باشد.

۲- دستور فرمایید یک افسر از رکن ۲ به محل عزیمت نموده و با مسئول دژبان منطقه نسبت به برقراری نظم و انضباط اقدام لازم مبذول و نتیجه را گزارش نمایند.

فرمانده ستاد عملیات اروند - سرهنگ فروزان

شماره: ۱۳۱۴-۰۹-۹۵-۴

تاریخ: ۵۹/۸/۲۰

از: ستاد عملیات اروند

به: عملیات آبادان

[ارسال گلوله ۱۰۵م]

بازگشت به: ۵۹/۸/۱۹-۱۴۱۲-۰۱-۱۲-۸۷۹

روز جاری ۱۳۴۸ تیر ۱۰۵م هویتز با هلی‌کوپتر نیروی دریایی و هاورکرافت و لنچ فرستاده شد.

فرمانده عملیات اروند - سرهنگ فروزان

از سوی: سرهنگ صادقی

از: رکن ۲ ژاجا - گروه اطلاعات
به: ستاد عملیات ارون
موضوع: تیپ ۱۵ مکانیزه عراق

شماره: ۳/۱۱۸۷۸-۵۹-۵۰۱-۳-۷-۱۱۹
تاریخ: ۵۹/۸/۲۰
بازگشت به: ۱۳۵۹/۸/۲-۲۷-۵۰۱-۰۲-۹۷
برابر اعلام سماجا ۲، در حال حاضر، تیپ ۱۵ لشکر پنج مکانیزه عراق در حوالی پل نو خرمشهر مستقر می باشد. مراتب جهت استحضار اعلام می گردد.

سرهنک فرهی

از: عملیات نامنظم
به: ستاد عملیات رکن یکم و رونوشت رکن سوم
موضوع: استقرار پایگاه عملیات جنگ های نامنظم در شادگان
در اجرای اوامر صادره در ساعت ۶:۰۰ روز ۵۹/۸/۲۰ قرارگاه ستون در شادگان به استعداد ۱۳ نفر افسر و ۶ نفر درجه دار و ۲۷ نفر دانشجوی اعزامی از هنگ، ۷ نفر راننده و ۲۵ نفر گروه حجت الاسلام خلخالی ۱۳۳ نفر عشایر بویر احمد در ضلع شرقی شادگان در کنار نهر سپند مستقر و شروع به کار نمودم مراتب از نظر استحضار به عرض می رسد.

ف عملیات نامنظم

از: فرماندهی عملیات ارون
به: فرماندهی لشکر ۹۲ زرهی
[نیاز به خدمه تانک]

شماره: ۱۰-۴۰۱-۸۴-۲۸
تاریخ: ۵۹/۸/۲۰
پیرو شماره: ۱۳۵۹/۸/۱۷-۹-۴۰۱-۸۴-۲۰۰
۱۲ دستگاه تانک چیفتن از ۱۷ دستگاه تانک چیفتن متعلق به آن لشکر که اکنون در آبادان می باشد، حاضر به کار بوده و در زیر آتش توپخانه دشمن قرار گرفته و برای تغییر مکان آن خدمه لازم وجود ندارد. خواهشمند است دستور فرمایید پرسنل یک گروهان تانک به منطقه اعزام دارند تا بتوان از تانک های موجود بهره برداری نمود.

فرمانده عملیات ارون - سرهنک فروزان

از: ستاد لشکر ۹۲ زرهی (رکن سوم)
به: فرماندهی تیپ ۱-۲-۳ - گروه رزمی ۳۷
گروه ۲۸ گروه رزمی ۱۴۸
[فرماندهی عملیات ارون ماهشهر]

شماره: ۲۰۱-۴۸-۸۶
تاریخ: ۵۹/۸/۲۶
پرسنل دلاور و غیور لشکر ۹۲ زرهی و گروه رزمی ۱۴۸ وتی ۳ به همراه گردان ۲۶۱ و گردان ۱۰۰ پیاده زرهی با کمک خلبانان قهرمان نیروی هوایی و هوانیروز در سوسنگرد آنچنان حماسه ای آفریدند که شاید هرگز دشمن مزدور هوس حمله به شهرهای کشور جمهوری اسلامی را به خود راه ندهد. نتیجه پر از کشته و زخمی و

تانک‌های منهدم‌شده و غنیمت از دشمن گرفته شده می‌باشد. پیروزی همه فرماندهان و قهرمانان که امروز دلاورانه جنگیدند و تعدادی نیز جان خود را فدا کردند تا شهر سوسنگرد را نجات دهند. از خداوند خواهانم و از یکایک فرماندهان افسران درجه داران و سربازان شرکت کننده در این حماسه سپاسگزاری می‌نمایم.

سرهنگ ستاد قاسمی

شماره: ۸۶-۴۸-۲۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۲۰

از: نزاجا معاونت عملیات و اطلاعات (مد عملیات)

به: قرارگاه تاکتیکی نزاجا دزفول (ت ف نزاجا)

آگهی به: سماجا (عملیات) فرمانده عملیات اروند ماهشهر

[تقویت فرماندهی اروند]

برابر ابلاغ سماجا ۳ محاصره و اشغال کامل آبادان محتمل بوده و ضرورت دارد که یگان‌های زیر به منظور تقویت ف اروند در اسرع وقت در اختیار وی گذاشته شود:

۱- یک آتشبار ۲۰۳ م م

۲- یک آتشبار ۱۷۵ م م

۳- یک گردان از تی ۵۵ هوابرد پس از تجدید سازمان و تکمیل آموزش

۴- یک دستگاه پل تجهیزاتی سبک از ل ۹۲ زرهی

پس از بررسی وضعیت یگان‌ها، نتیجه به شرح زیر به عرض می‌رسد:

الف- از یگان‌های توپخانه صحرایی نزاجا که قابلیت اجرای مأموریت دارند فقط یک آتشبار ۲۰۳ م م کشتی و یک آتشبار کاتیوشا در گروه ۴۴ اصفهان و یک آتشبار در گروه ۵۵ دست نخورده باقی مانده و آماده اجرای مأموریت هستند، که دستور داده شده آتشبار ۲۰۳ م م کشتی به اهواز حرکت و توسط توپخانه ل ۹۲ به ماهشهر راهنمایی شود.

ب- پنج آتشبار تیر توپخانه ۱۷۵ م م در اهواز مشغول اجرای مأموریت است. در صورت تأیید ضرورت اعزام یگان مذکور به ماهشهر به ل ۹۲ ابلاغ شود که یک آتشبار تیر ۱۷۵ از گروه ۲۲ زیر امر ف عملیات اروند مستقر در ماهشهر قرار دهد. ضمناً به عرض می‌رساند ۱۴ آتشبار تیر توپخانه صحرایی از کالیبرهای مختلف در منطقه عمومی ف عملیات اروند وجود دارد.

پ- از آمادگی رزمی تیپ ۵۵ هوابرد توسط نمایندگان سماجا ۳ و نزاجا بازدید و پیشنهاد گردیده بود که به علت ضعف آموزشی این تیپ تحت یک دوره آموزش سه هفته ای قرار داده شود ولی نظریه هماهنگی فرمانده تیپ و آن قرارگاه پس از اینکه تیپ اعلام نمود که از استعداد لجستیکی و پرسنلی بیش از ۶۰٪ برخوردار است. دستور داده شد که تیپ به دزفول حرکت نماید و در صورت تصویب به تیپ ابلاغ شود که یک گردان پس از آمادگی کامل به منطقه عملیاتی اروند اعزام نماید.

ت- در مورد پل تجهیزاتی سبک نیز به ل ۹۲ زرهی ابلاغ شد که یک گروهان پل پی ام پی به منطقه اعزام نماید. علیهذا با توجه به بند الف نظر آن فرماندهی و سایر قرارگاه‌ها را در مورد محدودیت یگان‌های توپخانه جلب می‌نماید.

ج ف نزاجا - سرتیپ خزایی

شماره: ۱۴۱۲-۰۱-۱۲-۲۰۶

تاریخ: ۵۹/۸/۲۱

از: آبادان

به: ستاد عملیات ارونند

[مهمات مورد نیاز]

مهمات مشروحه زیر مورد نیاز فوری این ستاد می باشد. استدعا دارد امر مقرر فرمایید ظرف یوم جاری
مهمات درخواستی را به این ستاد ارسال فرمایید.

۱- گلوله ۱۰۵ با ماسوره (آنی)

۲- گلوله خمپاره ۸۱ م ۳۰۰ جعبه

۳- گلوله آربی جی ۷، ۸۰۰۰ گلوله

۴- گلوله خمپاره ۱۲۰ م ۳۰۰ جعبه با خرج عادی

۵- گلوله ی خمپاره ی ۱۲۰ م (۳۰۰) جعبه با خرج منور

سرهنک آوینی

شماره: ۳۴۲-۳-۰۲-۵۰۹-۱۳۹۸-م

تاریخ: ۵۹/۸/۲۱

از: ناحیه ژاهواز

به: ف ستاد عملیات ارونند (۳ر)

موضوع: داوطلبان اعزامی از نجف آباد

برابر اعلام ناحیه ژاندارمری اصفهان تعداد ۳۰۴ نفر داوطلب شرکت در جنگ از اهالی نجف آباد که آموزش های
اولیه را فرا گرفته و مجهز به جنگ افزار ام ۱ می باشند، با تعداد ۳۵۲۹۲۸ تیر فشنگ ام ۱ به همراه یک نفر پزشک
یار و یک نفر راننده آمبولانس با خوارو بار و آذوقه کافی با چند دستگاه کامیون به سرپرستی سروان صفری فرمانده
گردان نجف آباد و به همراه ستوان دوم سید علی قائم مقامی در ساعت ۲۲:۳۰ مورخه ۵۹/۸/۱۸ به سمت منطقه
عملیاتی خوزستان حرکت نموده اند. مراتب جهت استحضار و اقدام لازم اعلام می گردد.

از سوی - سرهنک عطاردی فر

شماره: ۱۵۲-۸۴-۸-۴۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۲۲

از: ستاد عملیات ارونند

به: فرماندهی عملیات آبادان

[حمله به پالایشگاه آبادان]

برابر اعلام سماجا ۳ آخرین خبر واصله از پالایشگاه آبادان حاکی است که انبار عمومی و انبار عمده
پالایشگاه آبادان مورد حمله قرار گرفته و با اجناس انبار نابود گردیده است. به این ترتیب مقدار زیادی از اجناس
گران قیمت و قطعات یدکی پالایشگاه از بین رفته است. دستور فرمایید صحت و سقم موضوع را اعلام و در
صورت صحت نوع حمله را نیز گزارش نمایید.

فرمانده عملیات ارونند - سرهنک ستاد فروزان

شماره: ۷۲-۸۴-۸-۴۰۱

تاریخ: ۵۹/۸/۲۱

از: فرماندهی عملیات ارونند (۳ر)

به: فرماندهی عملیات آبادان (۳ر)

[دفع پیشروی دشمن]

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۲۱۷

برابر اعلام نزاجا دشمن در نظر دارد نخلستان آن سوی بهمنشیر را تحت کنترل خود نگه داشته و تا انتهای نخلستان چوبیده پیشروی نماید و در محلی که نخلستان تمام می‌شود پل زده و نیروهای خود را گسیل دارد و احتمال دارد از دو سوی خسروآباد و ارون رود نیرو بریزد دستور فرمایید ضمن ابلاغ به واحد های زیر امر نسبت به دفع پیشروی آنان اقدام لازم را مبذول دارند.

فرمانده عملیات ارون - سرهنگ ستاد فروزان

از: دارخوین
به: فرماندهی عملیات ارون
[محاصره سلیمانیه]
سلیمانیه در محاصره است اقدام شود.

شماره: ۲ سیار
تاریخ: ۵۹/۸/۲۰

رحیم صفوی

از: دارخوین
به: فرماندهی عملیات ارون
[عقب نشینی دشمن]

شماره: ۲ سیار
تاریخ: ۵۹/۸/۲۰

دشمنی که در منطقه مارد زیر رگبار قرار گرفته مجبور به عقب نشینی شده است و نیروهای خود را در منطقه شمال غربی و غرب دارخوین به فاصله ۱۰ الی ۱۲ کیلومتری تقویت می‌نماید و نقل و انتقالات زیادی در این منطقه انجام می‌دهد. به همین دلیل نیاز شدید انار از نوع دوم و هویج می‌باشد تا از موضع گیری آنان جلوگیری شود.
گوینده پیام: سرباز وظیفه جمشید صبایی
گیرنده پیام: ستوانیار رسول قاهری

از: سپاه پاسداران دارخوین
به: ستاد ارون
[نیاز به فانتوم]

تاریخ: ۵۹/۸/۲۰

نیروهای دشمن در قسمت غرب و شمال غرب دارخوین در حرکت می‌باشد. تعداد نیروهای کمکی آنها خیلی زیاد است و تنها فانتوم مورد نیاز می‌باشد.

سپاه پاسداران دارخوین - سیچانی

از: دارخوین
به: ستاد ارون
[نیاز به مقابله با هلی کوپترهای دشمن]

تاریخ: ۵۹/۸/۲۰

چون گزارش صبح ساعت مبنی بر حمله و محاصره دشمن از محمدیه و سلیمانیه گزارش می‌رسد که نفرات پیاده دشمن نیمه شب به سلیمانیه از طریق شرق کارون حمله کرده و در حین عبور از جاده به وسیله برادران به رگبار حمله مسلسل می‌باشند و با یورش برادران پاسدار و با بجای گذاشتن چند نفر کشته مجبور به فرار شده‌اند.

ضمناً در حال حاضر بعضی از هلی کوپترهای دشمن که با راکت ها و موشک هدایت می شوند، سلیمانیه و محمدیه را می کوبند. خطر زمینی آن منطقه را تهدید می کند و فقط جهت خنثی کردن حملات هلی کوپترهای دشمن کمک لازم داریم.

از: دارخوین
به: ستاد ارون
شماره: ۷ سیار
تاریخ: ۵۹/۸/۲۲
[درخواست فوری نیرو]

ساعت ۴:۲۰ دقیقه صبح از ساعت هشت شب قبل برادران ما در محمدیه و سلیمانیه از دو سمت رودخانه در محاصره تانک و خودروهای دشمن هستند و از ساعت یازده شب آتش همه جانبه روی آنها هست و هرچه سریع تر اگر نیرو به محاصره سلیمانیه جهت سرکوب دشمن نرسد، برادران ما در آن مکان قتل عام شده و سه راه شادگان هم در خطر است. هرچه سریع تر اقدام شود.

از: پاسگاه دارخوین
به: ف عملیات ارون
شماره: ۲ سیار
تاریخ: ۵۹/۸/۲۳
[نیاز شدید به نیروهای کمکی]

نیروهای مستقر در سلیمانیه و محمدیه در محاصره هستند به نیروهای کمکی نیاز شدید هست.
(رضا)

از: رکن دوم ستاد زاجا
به: فرماندهی ستون ارون
شماره: ۵-۱-۷۰۳-۵۰۱-۵۹-۱۲۱۵۲ / دم
تاریخ: ۵۹/۸/۲۳
[اطلاعات واصله]

اطلاع واصله با ارزیابی صحت دارد. حاکی است:
۱- قرارگاه مقدم لشکر ۹ زرهی ارتش عراق از بصره به منطقه نشوه روبه روی طلایه ایران منتقل گردیده است.

۲- تیپ ۲۶ زرهی لشکر ۵ منهای یک گردان تانک در منطقه الحضار حوالی خرمشهر و آبادان مستقر است.
۳- گردان تانک الحسن تابع تیپ ۲۶ زرهی در شلمچه می باشد.

۴- گردان تانک الحسن تابع تیپ ۲۶ زرهی دارای ۳۹ دستگاه تانک تی ۵۵ و ۳ دستگاه تانک تی ۵۴ آموزشی و یک تا دو دستگاه نفربر ام وان می باشد.

افسر نگهبان - ستوانیکم کریمیان

از: گردان ۲۰۱
به: ستاد عملیات ارون
شماره: ۴۰۱-۸۴-۱-۱۱۷
تاریخ: ۵۹/۸/۲۲
موضوع: وضعیت گردان

بازگشت به: ۱۳-۸۴-۴۰۱-۸-۵۷۲-م ۱۳۵۹/۸/۲۲

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۲۱۹

این گردان در کیلومتر ۲۰ آبادان مستقر و دشمن نیز در کیلومتر ۷ آبادان مواضع خود را مستحکم نموده و همه روز همان طور که به استحضار می‌رسد، گروه‌های گشتی این گردان به جلو اعزام و ضرباتی به دشمن وارد می‌رساند. اقدامات بعدی نیز آگهی خواهد شد.

سرگرد بهرامی

شماره: ۳ سیار
تاریخ: ۵۹/۸/۲۳

از: دارخوین
به: ستاد عملیات اروند
[عقب‌نشینی دشمن]

پیرو شماره ۲ سیار ۵۹/۸/۲۳
نیروهای خودی (ح س ن ر ژ ط) پیاده دشمن را وادار به عقب‌نشینی و آنها مقداری عقب‌نشینی کردند.
رضا سیچانی

شماره: ۱۹۵-۰۴-۱۲۰۷-۲/۱۲۱۱۲
تاریخ: ۵۹/۸/۲۳

از: هوا ژاجا ۳ عملیات
به: ر ۳ ستاد ژاجا
گیرنده: ستاد عملیات
[هلی‌کوپترهای آماده]

بازگشت به: ۵۹/۸/۲۲-۵۶۲-۸-۴۰۱-۸۴۸۲
هلی‌کوپترهای آماده این یگان به شرح زیر به استحضار می‌رسد:
۱- تعداد شش فروند هلی‌کوپتر جت رنجر آماده مأموریت
۲- تعداد پنج فروند هلی‌کوپتر یو اچ وان آماده مأموریت
۳- تعداد هفت فروند هلی‌کوپتر آماده پرواز محلی
۴- تعداد هشت فروند آماده در مأموریت خارج از تهران می‌باشد.

معاون هوا ژاجا

شماره: ۲ سیار
تاریخ: ۵۹/۸/۲۳

از: پاسگاه دارخوین
به: ف عملیات اروند
[محاصره نیروها]

نیروهای مستقر در سلیمانیه و محمدیه در محاصره هستند. به نیروی کمکی نیاز شدید هست.
رضا سیچانی

شماره: ۷۰۱-۰۱-۱۷-۱۸
تاریخ: ۵۹/۸/۲۳

از: ف عملیات نامنظم
به: ف عملیات اروند ۳
موضوع: آخرین وضعیت منطقه

بازگشت به امریه: ۳۱-۸۴-۰۱-۱۴۰۸-۵۷۲ م ۵۹/۸/۲۱

بنابر گزارش فرمانده گردان اعزامی از فارس به منظور شناسایی منطقه اعزام شده به شرح زیر حاکی است در منطقه دارخوین، انرژی اتمی غرب دارخوین به طول ۱۵۰۰ متر مستقر که پشتیبانی می‌شود، رفت و آمد دشمن حاکی است از حرکت دشمن. احتمالاً رسیدن به جاده اهواز-آبادان از مناطق بالای دارخوین می‌باشد. تانک‌های دشمن می‌توانند به سمت دارخوین حرکت کنند.

به وسیله‌ی هلی‌کوپترها عقب نشینی می‌کنند. احتمال پشتیبانی توپخانه و خمپاره‌انداز در این جبهه برای دشمن موجود می‌باشد. در منطقه سلیمانیه از روزی که توپخانه ۱۳۰م شروع به تیراندازی کرده حدود ۵۰ درصد از مواضع دشمن خراب، طوری که خمپاره‌اندازها دو روز است از طرف دشمن بی جواب مانده و در منطقه چهار فروند هلی‌کوپتر دشمن به علت نبودن پدافند هوایی بر روی مواضع سپاه پاسداران پرواز و باراکت و موشک به آنها حمله نمودند.

ف عملیات نامنظم

شماره: ۱۱۳ سیار

تاریخ: ۵۹/۸/۲۳

از: گردان ۲۰۲ امداد

به: ستاد عملیاتی ارون - رکن دوم

[شناسایی وضع دشمن]

معاون گردان ۲۰۲ وضع دشمن شناسایی به عمل آمد. موارد زیر گزارش می‌گردد.

۱- محل استقرار نیروهای دشمن: دشمن در حدود بین کیلومتر ۷ و ۶ آبادان می‌باشد.

۲- نیروی دشمن در حدود ۱۰ کیلومتر گسترش یافته.

۳- در حین دیده‌بانی، تعداد سه فروند هلی‌کوپتر دشمن به طرف خودی حرکت تا کیلومتر ۱۰ پیشروی نمودند.

۴- دیده بانان دشمن ما را شناسایی، به طرف ما آتش گشودند و جوابی دریافت نکردند.

۵- در اثر تیراندازی در ساعت ۱۶:۳۰ سه فروند هلی‌کوپتر دشمن در واحدهای مستقر در کیلومتر ۲۰ را

کامل شناسایی که با آتش دو توپ ضد هوایی مستقر در گردان ۲۰۱ مواجه و فرار کردند.

۶- در اثر تیراندازی هلی‌کوپتر در جاده خاکی سمت چپ کیلومتر ۱۵ آبادان به چهار دستگاه خودروهای

شخصی، دو نفر مجروح و تخلیه گردیدند.

۷- چون شناسایی هلی‌کوپترهای دشمن روی مواضع واحدهای ۲۰۲ بود به علت نبودن ضد هوایی موفق

به اجرای آتش بر روی هلی‌کوپترها نشدند.

۸- استدعای اعزام ضد هوایی برای گردان ۲۰۲ دارم.

سرگرد صفوی

شماره: ۱ سیار

تاریخ: ۵۹/۸/۲۳

از: دارخوین

به: ستاد عملیات ارون

[محاصره سلیمانیه]

سلیمانیه در محاصره است. اقدام شود.

رحیم صفوی

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۲۲۱

شماره: ۹-۴۰۱-۸۴-۲۲

تاریخ: ۵۹/۸/۲۴

از: فرماندهی عملیات اروند (۳)

به: ف عملیات نامنظم شادگان

[بررسی ضدهوایی دشمن]

دستور فرمایید در منطقه شادگان بررسی نمایید، چنانچه دشمن در نقطه مذکور ضدهوایی مستقر نموده. آن یا هر وسیله مشکوک مشاهده گردید نسبت به انهدام آن اقدام نمایید.
از سوی فرمانده عملیات اروند - سرهنگ فروزان

شماره: ۸-۴۰۱-۸۴-۱۵۸

تاریخ: ۵۹/۸/۲۳

از: فرمانده عملیات اروند (عملیات)

به: کلیه یگان‌های تابعه

[اطلاعات از دشمن]

برابر اعلام سماجا ۲ سپاه سوم ارتش عراق به کلیه یگان‌های خود در منطقه خوزستان دستور داده است که پس از ساعت ۲۴:۰۰ مورخه ۵۹/۸/۲۲ بدون روشن نمودن هیچ نوری نیروهای تازه نفس را جایگزین نیروهای خط اول جبهه قرار داده و نیروی قبلی را به عقب تخلیه نمایند. دستور فرمایید با استفاده از امکانات موجود نسبت به وارد کردن تلفات به دشمن اقدام نمایند.

ف عملیات اروند - سرهنگ فروزان

شماره: ۲۰۱-۰۸-۶-۱۱۸۱

تاریخ: ۵۹/۸/۲۳

از: معاونت عملیات نزاجا

به: سماجا ۳

[رابطه ستاد اروند]

بازگشت به: ۱۳۵۹/۸/۲۲-۲۰۱-۰۶-۶۴۸

تعیین رابطه ستاد اروند با نزاجا و قرارگاه تاکتیکی جنوب را باید ستاد مشترک مشخص نماید. زیرا در حال حاضر فرماندهی ستاد اروند با فرماندهی ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. لذا استدعا دارد اکنون که تیمسار جانشین ریاست ستاد مشترک، سرکار سرهنگ شفیع جانشین اداره سوم در اهواز حضور دارند، روابط قرارگاهی و وظایف آنها با هماهنگی تیمسار فرماندهی نزاجا که در دزفول می‌باشند تعیین و ابلاغ شود تا بتوان اقدامات را سریع تر و هماهنگ تر انجام داد.

ج ف نزاجا - سرتیپ خزاعی

شماره: ۲۴۶۴

تاریخ: ۵۹/۸/۲۵

از: قرارگاه تاکتیکی جنوب

به: نزاجا - عملیات

[دستورالعمل تشکیل فرماندهی مشترک اروند]

تا کنون دستورالعمل تشکیل فرماندهی مشترک اروند به نیرو داده نشده است. فعلاً در این مورد ضمن آمادگی کامل جهت حرکت تامل نشود.

سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۲۰۱-۰۶-۸۵۶

تاریخ: ۵۹/۸/۲۵

از: سماجا ۳

به: نزاجا - عملیات

[تیپ ۳۷ زرهی]

۱- تیمسار جانشین ریاست ستاد مشترک مقرر فرمودند تیپ ۳۷ زرهی زیر امر فرماندهی عملیات ارونډ قرار گیرد.

۲- دستور فرمایید ساعت حرکت و زمان استقرار تیپ مزبور را در منطقه جدید گزارش نمایید.

رئیس اداره سوم - سرهنگ معینی

شماره: ۲۰۱۲۰

تاریخ: ۵۹/۸/۲۴

از: بنیاد مستضعفان فارس

به: ستاد عملیات جبهه جنوب - بندر ماهشهر

[اعزام نیرو]

احتراماً، پیرو مذاکرات تلفنی با برادر جناب سرهنگ فروزان ۵۰ نفر از برادران رزمنده گروه ضربت نیروی هوایی پایگاه طالقانی جهت جنگ با دشمن مزدور از طریق بنیاد مستضعفان فارس اعزام می گردند. مستدعی است با توجه به کاردانی و رزمندگی برادران نسبت به اعزام به جبهه اقدام فرمایند.

من الله التوفیق الشهادة

مدیر اجرایی بنیاد مستضعفان فارس - محمد علی ربانی شیرازی

شماره: ۹۶-۸۴-۱-۴۰-۹

تاریخ: ۵۹/۸/۲۵

از: فرماندهی عملیات ارونډ (۳)

به: فرماندهی گروه ۲۴۶

موضوع: آماده نمودن دسته تانک ام-۴۸

دستور فرمایید سرگرد برومند رئیس رکن سوم آن گردان با بهره برداری از پرسنل موجود، این دسته را تکمیل و کسری آن را از پرسنل گردان ۱۴۴ پیاده در ظرف یک هفته آموزش لازم را به منظور آمادگی رزمی این دسته به پرسنل منتخب بدهد و بلافاصله بعد از اتمام آموزش از دسته فوق به عنوان احتیاط گروه در عملیات مورد استفاده شود و ضمناً ستوان لطفی از این تاریخ با دسته سازمانی مأمور به آن یگان می گردد.

فرمانده عملیات ارونډ - سرهنگ ستاد فروزان

رئیس عملیات - سرهنگ صادق

شماره: ۳

تاریخ: ۵۹/۸/۲۴

از: آتشبار ۱۳۰ م سروان الماسی

به: ف گروه عملیاتی ۲۲ توپخانه

[نیروهای دشمن تا نزدیکی انرژي اتمی]

نیروهای دشمن در منطقه دارخوین و سلیمانیه تقویت شده اند و هلی کوپترهای دشمن و ۱۲ تانک دشمن تا نزدیکی انرژي اتمی آمده اند.

سروان الماسی

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۲۲۳

از: شادگان

به: ستاد اروند

[درخواست ملخ یا هویج]

نیروی دشمن در حال پیشروی به سوی نیروگاه اتمی است در خواست ملخ یا هویج از هر نوع دیگر کرده است.

رضا سیچانی

از: سپاه پاسداران دارخوین

به: ستاد اروند

[درخواست فوری هلی کوپتر]

نه دستگاه تانک دشمن تا انرژی اتمی رسیده اند و مشغول تیراندازی هستند. فوری هلی کوپتر اعزام دارند.

رضا سیچانی

شماره: ۱۷۸-۰۲-۲۹-۰۱-۷۵-۷۵

تاریخ: ۵۹/۸/۲۵

از: سماجا ۳ (مرکز فرماندهی)

به: نزاجا (پست فرماندهی)

[تلفات و خسارات آبادان]

برابر اعلام شاجا مستند به گزارش شهربانی اهواز به اعلام شهربانی آبادان:

۱- روز جاری شهر آبادان زیر آتش بمباران شدید آتشبارهای دشمن قرار گرفته است.

۲- پالایشگاه و تانکی فارم در آتش می سوزد و مخزن نفت ۱۴۳ منهدم شده است.

۳- توپخانه سنگین خودی مواضع دشمن را به شدت زیر آتش گرفته اند.

۴- نبرد در جبهه بهمنشیر ادامه دارد.

۵- در اثر اصابت گلوله توپخانه سنگین دشمن تعدادی از منازل مسکونی به آتش کشیده شده و راکت های

رها شده در منطقه مشروحه زیر اصابت ولی عمل نکرده است. آموزشگاه حرفه ای شرکت نفت، رادیو نفت ملی آبادان، باشگاه تختی.

۶- آمار تلفات و مجروحین روز گذشته عبارت است از شهید: ۵ نفر مجروح: ۱۲۷ نفر.

مراتب جهت آگهی اعلام می گردد.

جانشین ر سماجا - سرتیپ فلاحی

گیرندگان: نزاجا پست فرماندهی جهت آگاهی - ستاد عملیات اروند جهت آگاهی

شماره: ۶۸۲-۲۹-۰۱-۷۰۱-۱۲۲۰۲ ر ۲د

تاریخ: ۵۹/۹/۶

از: ژاجا رکن سوم مرکز فرماندهی

به: ف ستاد اروند

[تلفات دشمن]

برابر اعلام سماجا مستند به گزارش نداجا آبادان و خرمشهر کماکان زیر آتش سلاح سنگین دشمن قرار

دارد و در اثر تیراندازیهای متقابل در پایگاه خرمشهرناوی وظیفه عباس رجبی مجروح و به بیمارستان اعزام

گردیده. در جبهه مقابل کوی ذوالفقاری امتداد رود بهمنشیر نیروهای پیاده دشمن پشتیبانی واحد زرهی و توپخانه قصد نفوذ به منطقه شرقی رودخانه بهمنشیر را داشتند که توسط نیروهای خودی از نفوذ دشمن به منطقه جلوگیری به عمل آمد. در پی تک مقابل تعدادی از افراد دشمن کشته و مجروح و اسیر شدند و دو تانک دشمن نیز نابود گردیده مراتب جهت استحضار اعلام می گردد.

ر رکن ۳ ژاجا - سرهنگ تیمورتاش

شماره: ۱-۲-۳-۰۹-۵۹-۵۰۱-۰۴-۱۱۲-۲ رد

تاریخ: ۵۹/۸/۲۵

از: رکن دوم ژاجا

به: عملیات ارون

[اطلاع از دشمن در سوسنگرد]

برابر اطلاع، دشمن به به واحدهای شرکت کننده خود در عملیات سوسنگرد دستور داده که ظرف امروز ۵۹/۸/۲۵ حمله را با شدت تمام دنبال نموده و شهر را به تصرف خود درآورند. ضمناً اعلام نموده که از ۱۶ قبضه توپ ایران ۹ قبضه آن از بین رفته و فقط ۷ قبضه باقی مانده است که آنها نیز در اولین حمله منهدم خواهند شد. مراتب جهت استحضار اعلام و ضمناً نذا و نهجا در جریان می باشد.

سرهنگ اخیانی

شماره: ۲۰

تاریخ: ۵۹/۸/۲۶

از: سپاه پاسداران دارخوین

به: فرماندهی ستون عملیات ارون

رونوشت: اهواز

[آخرین وضعیت دشمن]

سپاه پاسداران - روز ۵۹/۸/۲۵

الف- وضعیت سلیمانیه و محمدیه: وضعیت سلیمانیه روز گذشته بدین قرار بوده که نیروهای دشمن در حال نقل و انتقالات از جاده تدارکاتی شان که جدیداً در حال آسفالت کردن می باشد. روز ۵۹/۸/۲۵ طبق معمول هلی کوپترهای دشمن به طرف سلیمانیه در حرکت بودند و همچنین با خمپاره انداز و توپخانه شدیداً این دو محل را می کوبند.

ب- وضعیت انرژی اتمی روز مذکور جمع تانکهای دشمن به طرف انرژی اتمی در حرکت بودند. و به شدت در صدد کوبیدن تأسیسات انرژی اتمی برآمدند که با مقابله خمپاره و توپخانه ۱۰۵م عقب نشینی نمودند. در این درگیری قسمتی از تأسیسات انرژی اتمی از بین رفت.

ج- وضعیت در دارخوین: در مقابل دارخوین دیروز نقل و انتقالات داشتند و صبح روز ۵۹/۸/۲۵ شدیداً به این محل حمله کردند و حدود عصر نیز قسمتی جلو آمدند، حدود ۵ کیلومتر طبق گزارش رسیده از دیده بان نیروهای دشمن در حال کندن کانال حدود پنج کیلومتری در مقابل دارخوین می باشند.

معاون ستاد دارخوین - توکلی

شماره: ۷-۲۶-۴۰۱-۵۹-۲۸-۲۳ / د

تاریخ: ۵۹/۸/۲۶

از: رکن ۲ ژاجا

به: فرماندهی ستون عملیات ارون

[نقل مکان تیپ دشمن]

قسمت سوم: پیام‌ها و دستورات / ۲۲۵

خبر رسیده با ارزیابی صحت دارد. گویاست که در تاریخ ۵۹/۸/۲۶ تیپ ۲ مکانیزه لشکر ۱۴ زرهی ارتش عراق با دو گردان مکانیزه به بصره نقل مکان و در پشتیبانی یگان‌های لشکر ۵ قرار گرفته‌اند. خواهشمند است امر مقرر فرمایید اقدام بایسته در این زمینه معمول گردد.

رکن ۲ زاجا

شماره: ۱۴۱۲-۰۱-۱۲-۸۲

تاریخ: ۵۹/۸/۲۶

از: عملیات آبادان

به: عملیات اروند

موضوع: مهمات توپخانه ۱۳۰م

برابر گزارش گردان ۳۶۸ توپخانه مستند به گزارش آتشبار ۱۳۰ م گردان ۳۴۱ توپخانه این گردان علاوه بر احتیاج بار مبنا درخواست روزانه ۵۰۰ گلوله با خرج کامل و ماسوره جهت تیراندازی نموده است. مستدعی است مقرر فرمایید در مورد واگذاری اقدام سریع به عمل آورند.

سرهنک آوینی

شماره: ۲۰۰۱-۲۷

تاریخ: ۵۹/۸/۲۶

از: قرارگاه تاکتیکی جنوب

به: سماجا ۳-ل ۹۲

[تیپ ۳۷ زرهی]

ل ۹۲ زرهی زرهی مجاز است که تیپ ۳۷ زرهی را کنترل عملیاتی فرماندهی عملیاتی اروند قرار دهد.
ج-ع-نزاچا - سرهنک ستاد حسینی

شماره: ۲۰۱-۰۶-۶۸۴

تاریخ: ۵۹/۸/۲۳

از: سماجا ۳

به: نزاچا عملیات

[روابط ستادی اروند]

روابط ستاد و اروند با نیروی زمینی در دستور عملیاتی اروند مشخص گردیده است ضمناً دستور جدیدی در این مورد تحت اقدام می‌باشد که متعاقباً اعلام خواهد شد.

سماجا ۳ - سرهنک ستاد معینی

شماره: ۳۰۱-۰۸-۶-۱۲

تاریخ: ۵۹/۸/۲۶

از: نزاچا معاونت و اطلاعات مد عملیات

به: سماجا ۳ عملیات

[روابط قرارگاه‌های منطقه]

بازگشت به شماره ۶۸۴-۰۶-۲۰۱ - ۲۰-۲۳/۸/۱۳۵۹

پیرو شماره: ۲۴۷۴-۲۵/۸/۱۳۵۹ قرارگاه تاکتیکی جنوب

- ۱- دستور عملیاتی اشاره شده در نامه بازگشتی فوق برای نزاچا مشخص نیست.
- ۲- از زمان درگیری، ستادهای عملیاتی مختلفی در منطقه جنوب و جنوب غربی کشور تشکیل گردیده است، که به علت عدم وحدت فرماندهی، روابط این ستادها مشخص و معین نگردیده است و با توجه به اینکه

فرماندهی قرارگاه ستاد ارونند (ماهشهر) با ف ژاجا می باشد. به نظر می رسد سماجا بایستی روابط و وظایف کلیه یگان های درگیر را در منطقه مشخص و هماهنگ نماید.

۳- با حضور فرماندهی کل قوا، تیمسار ج ر سماجا، ف ژاجا به علت عدم صدور دستور قطعی در مورد تعیین روابط و وظایف یگان های درگیر نیروها در امور جاری یکدیگر دخالت نموده و حتی تعیین تکلیف می نمایند.

۴- گزارشات افسران اعزامی از سماجا و نزاچا به منطقه حاکی از عدم وجود وحدت فرماندهی در منطقه می باشد.

۵- نزاچا استدعا دارد هرچه سریع تر نسبت به تعیین روابط و وظایف قرارگاه های مختلف که در منطقه تشکیل گردیده اقدامات لازم مبذول و در صورت نیاز، افسران مطلع و ورزیده را از سماجا و نزاچا به منطقه اعزام تا با تماس با فرماندهان عالی مقام که در منطقه حضور دارند منطقه عمل و روابط قرارگاه های موجود در منطقه را مشخص و تعیین نمایند.

۶- نزاچا پیشنهاد می نماید ضمن اینکه روابط قرارگاه های فوق باید روشن شود، برای ایجاد وحدت فرماندهی و جلوگیری از هرگونه عدم هماهنگی یک فرمانده به نام فرمانده عملیات جنوب یا خوزستان یا هر عنوان دیگری باید تعیین و انتخاب گردد در غیر این صورت مشکلات فعلی گسترده تر خواهد شد و در آینده نزدیک رفع مشکلات غیر قابل جبران می گردد.

ف نزاچا - سرتیپ ظهیرنژاد

شماره: ۹-۴۰۱-۸۴-۱۹۰

تاریخ: ۵۹/۸/۲۸

از: فرماندهی عملیات ارونند

به: فرماندهی عملیات آبادان

[برادران بسیج مستضعفان فارس]

۵۸ نفر از برادران سازمان بسیج مستضعفان فارس با آن فرماندهی مأمور گردیده اند این نفرات را زیر امر گرفته مأموریت آنها را ابلاغ فرمایید و این عده فقط از شما دستور می گیرند و برای دستورات آن فرماندهی اقدام می کنند. نتیجه را اعلام فرمایید.

فرمانده عملیات ارونند - سرهنگ فروزان

از طرف - سرهنگ لطفی

شماره: ۹-۴۰۱-۸۴-۱۲-۷

تاریخ: ۵۹/۸/۲۷

از: ستاد ارونند (۳)

به: فرماندهی گروه رزمی ۲۴۶

[گردان ۱۴۴]

پیرو شماره: ۱۳۵۹/۸/۲۶-۹-۴۰۱-۸۴-۱۶۵

۱- گردان ۱۴۴ زیر امر گروه رزمی ۲۴۶ می باشد.

۲- هر دستوری که از طرف گروه رزمی داده می شود، برای گردان ۱۴۴ لازم الاجرا می باشد.

۳- طبق نظر فرمانده گروه رزمی نفربرها هر چه زودتر به جلو حرکت داده شوند.

۴- اجرای تیراندازی از همه لحاظ بستگی به فرماندهی گروه رزمی ۲۴۶ دارد.
دستور فرماید نتیجه را گزارش نمایند.

ف - ع - ا - روند - سرهنگ فروزان
از طرف - سرهنگ صادق

شماره: ۳/۴۰۱/۸۴/۴۷/۱۶۱

تاریخ: ۵۹/۸/۲۸

از: هنگ ژاندارمری آبادان (۳)

به: یگان‌های تابعه

[هماهنگی و همکاری بین نیروها]

گزارش ستاد عملیات اروند حاکی است هماهنگی و همکاری بین نیروها، ابلاغیه واصله از سماجا به شرح زیر جهت استحضار به عرض می‌رسد:

۱- دشمن با وجود تلاش پنجاه روز بمباران مکرر به منظور دستیابی به سواحل خلیج فارس جزیره خارک و بندر بوشهر به علت همکاری و هماهنگی نیروهای دریایی، هوایی و زمینی ناکام مانده و تعداد قابل توجهی از هواپیماهای خود را از دست داده است.

۲- در سایر جبهه‌ها، همکاری بین نیروها و سپاهیان پاسدار قابل تقدیر بوده و در صورت ادامه هماهنگی و همکاری، پیروزی نصیب کشور اسلامی ایران خواهد شد.

۳- به ستاد مشترک ضمن تشکر از فداکاری‌ها و حماسه آفرینی‌های کلیه نیروهای شرکت کننده در عملیات، نظر آنها را به این مطلب حیاتی و مهم جلب نموده و متذکر می‌گردد که رمز موفقیت همانا هماهنگی و همکاری در ایجاد وحدت فرماندهی می‌باشد که امیدواریم به یاری خدا، کلیه پرسنل نیروهای مسلح ارتش جمهوری اسلامی ایران از این موهبت الهی برخوردار و آن را با نهایت دقت رعایت نمایند، موفقیت و پیروزی کامل ارتش جمهوری اسلامی ایران در مقابل ارتش بعثی عراق.

ف ۰۷ - سرهنگ ۲ عبداللہی

شماره: ۴۰۱-۱۸۳-۱۰۲

تاریخ: ۵۹/۸/۲۸

از: فرماندهی عملیات نامنظم (۳)

به: سماجا ۳ عملیات

موضوع: استقرار نیرو در مناطق واگذاری

۱- پایگاه ابوذر با استقرار یک دسته ادوات و پنج دسته پیاده در امتداد ساحل شرقی کارون از دارخوین تا رحمانیه مستقر و استقرار آنها خاتمه یافته است.

۲- برای پوشش منطقه واگذاری بین مناطق گروه رزمی ۲۴۶ و ۲۰۲ ظرف دیروز و روز جاری ۵۹/۸/۲۸ شناسایی انجام گرفت و به علت وجود نهرهایی که خط حد این یگان را با گروه‌های رزمی مذکور تشکیل بدهد و با طلاق جنوب غربی شادگان، امکان رسیدن به منطقه واگذاری وجود ندارد و لازم است توسط مهندسی روی یکی از نهرها پل زده شود تا بتوان در فاصله‌ی بین دو نهر عناصر یگان‌های نامنظم را مستقر نمود.

۴- استدعا دارد مقرر فرماید به قسمت مهندسی ابلاغ شود که در مورد نصب پل با این قرارگاه هماهنگی لازم را مبذول دارند.

فرمانده عملیات نامنظم

از: ستاد عملیات آبادان و خونین شهر (۳)
به: ف تیپ (۳)
شماره: ۷۶۶-۵۰-۸۴-۴۰۱-۳
تاریخ: ۵۹/۸/۲۸

موضوع: دستور جزء به جزء

با توجه به اینکه دشمن مواضع خود را در ضلع شمال شرقی بهمنشیر در منطقه گردان‌های ۱۲۹ و ۱۵۲ تخلیه و به سمت شمال و شمال غرب می‌رود، دستور فرمایید گروهان مهندسی رزمی نسبت به پاک کردن میدان‌های مین دشمن اقدام و گردان‌های مذکور تماس با دشمن را حفظ و هرگونه جا به جایی دشمن و محل استقرار دقیق خودی را سریعاً به ستاد عملیات ۱-خ [آبادان - خونین شهر] گزارش نمایند.

فرمانده عملیات آبادان و خونین شهر - سرهنگ شکرریز

از: ستاد عملیات آبادان و خونین شهر (۳)
به: فرماندهی عملیات ارون - رکن سوم
شماره: ۷۹۶-۵۰-۸۴-۴۰۱-۳
تاریخ: ۵۹/۸/۲۹
[بسیج بنیاد مستضعفان فارس]

تعداد ۵۸ نفر از بسیج بنیاد مستضعفان استان فارس به سرپرستی برادر علی اصغر پاشایی در تاریخ ۵۹/۸/۲۸ به آبادان وارد و پس از توجیه کامل در مورخه ۵۹/۸/۲۹ در اختیار تیپ قوچان به منظور جایگزینی پرسنل گردان ۱۸۳ قرار گرفته تا تحت نظر گردان مذکور عمل نمایند.

فرمانده عملیات آبادان، خونین شهر - سرهنگ شکرریز

از: یگان ام ۴۸
به: فرماندهی ستاد عملیات ارون (۳)
شماره: ۷۹۶-۵۰-۸۴-۴۰۱-۳
تاریخ: ۵۹/۸/۲۹
موضوع: تانک‌های ام-۴۸ منهدم شده

استحضاراً به عرض می‌رساند که در تاریخ ۵۹/۸/۳ یک ستون تانک ام ۴۸ که به دست نیروهای دشمن در جاده ماهشهر - آبادان منهدم و تا به حال دسترسی جهت تخلیه تانک‌های سالم و وسایل نداشتیم خواهشمند است اگر چنانچه نیرویی به آن منطقه اعزام گردیده این یگان را مطلع نموده که جهت تخلیه و جمع‌آوری وسایل از طریق این یگان اقدام شود. مراتب جهت اطلاع و هرگونه اقدام دیگر به عرض می‌رسد.

سرپرست یگان ام-۴۸ - ستوانیکم غفاری

از: سرهنگ صادق
به: فرماندهی ارون
تاریخ: ۵۹/۸/۲۹
موضوع: بازدید از یگان‌ها

در مورخه ۵۹/۸/۲۸ در اجرای امر از تعدادی یگان‌های مستقر در شادگان و دارخوین بازدید نمودم. نتیجه به شرح زیر به استحضار می‌رسد.

۱- باقیمانده گردان ۱۴۴ پیاده در منطقه شادگان در محلی نامناسب از نظر زیست و کنار جاده بودن مستقر گردیده که بدون هیچ کنترلی پرسنل بر روی جاده و اطراف متفرق بودند و در موقع ورود من هیچ کس نبود که ورود به منطقه تجمع را کنترل نماید.

۲- گروه رزمی ۲۴۶ هنوز شکل رزمی به خود نگرفته است. نفربرهای پیاده نظام تحویل نگردیده بود و در نتیجه، سازمان برای رزم در منطقه پدافندی تشکیل شده در بررسی که به عمل آمده مشکلات عمده گروه به شرح زیر محسوس بود:

الف - کمبود شدید پرسنل افسری برای نمونه نفرات پیاده که به استعداد بیش از یک گردان می‌باشند و تحت امر گروه قرار گرفته‌اند، بدون افسر اعزام شده‌اند.

ب - روحیه افراد پیاده مامور از گردان ۱۴۴ در مقایسه با پرسنل گردان تانک بسیار پایین است و علت اصلی به نظر می‌رسد فقدان کادر افسری و انجام مأموریت ناموفق قبلی باشد.

۳- پیشنهاد:

به منظور برطرف کردن مشکلات فوق پیشنهاد می‌شود:

الف - باقیمانده گردان ۱۴۴ پیاده برای تجدید سازمان به اردوگاه استراحت اعزام شوند و در صورتی که مقدور می‌باشد، کلیه پرسنل به دو قسمت تقسیم و هر قسمت برای یک هفته به مرخصی بروند. (راهکار ۱ به راهکار ۲ ترجیح دارد).

ب - پرسنل جدید منقضی خدمت‌های ۵۶ و سایر درجه‌داران اعزامی از گد ۱۴۴ به گروه ۲۴۶ از نظر کادر افسری تکمیل گردند و در سازمان درجه‌داری آن تجدید نظر به عمل آید.

پ - با توجه به نیاز شدید یگان‌ها از نظر کنترل بازرسی و پیدا کردن نواقص، این ستاد نیازمند کادری است که قادر باشد به طور دائم شب و روز یگان‌ها را بازرسی و کنترل نماید، به طوری که فرماندهی دقیقاً کلیه حوادث کلی و جزئی یگان‌ها را زیر نظر داشته باشد. در شرایط فعلی، ستاد توانایی چنین کاری و ارزیابی دقیق را ندارد. سرهنگ صادق

شماره: ۱۴۰ سیار

تاریخ: ۵۹/۸/۲۹

از: گد ۲۰۲

به: ستاد اروند

[آخرین وضعیت]

بازگشت به: ۲۹-۸۴-۴۰۱-۱۰-۴/۶۵۸-۱۳۵۹/۸/۲۸

آخرین وضعیت نیروهای دشمن و خودی به شرح زیر به عرض می‌رسد:

۱- در استعداد رزمی نیروهای خودی تغییری حاصل نشده.

۲- نیروی خودی از مواضع جنگی ۵ کیلومتر به جلو مستقر گردیده

۳- نیروهای دشمن در سمت راست جاده آسفالت به طرف آبادان تغییراتی ندارند و هنوز ضمن حفاظت مواضع به مرمت مواصلاتی وارد مشغول است و در سمت چپ جاده ۱۵۰۰ کشیده شده به عقب و حدود ۱۵۰۰ متر به سمت چپ تقریباً رو به روی نیروهای تیپ قوچان در آبادان قرار گرفته و سنگرهای خود را با ماکت‌های فریب دهنده آرایش داده‌اند که مجهز به آتش شدید ضد هوایی می‌باشد.

سرگرد صفوی

شماره: ۸-۲-۳-۰۹-۵۰۱-۵۹-۱۳۲۹۶ دم

تاریخ: ۵۹/۸/۲۷

از: ژاجا- رکن دوم

به: عملیات اروند

آگهی: ف ناحیه خوزستان

[آخرین وضعیت]

اخبار رسیده از سماجا با ارزیابی صحت دارد. حاکی است
(۱) در ساعت ۹:۳۰ مورخه ۵۹/۸/۲۷ یک فروند هواپیمای فانتوم ایرانی منطقه فاو را بمباران که سه نفر غیر نظامی و یک نفر نظامی زخمی و ساختمان حزب بعث فاو منهدم گردیده.
(۲) در ساعت ۱۰:۰۰ صبح مورخه ۱۳۵۹/۸/۲۷ یک فروند هواپیمای ایرانی پاسگاه فراه عراق را بمباران که در نتیجه دو نفر نظامی و چهار نفر غیرنظامی عراق کشته و خسارات فراوانی به پاسگاه وارد آمده است.
(۳) صبح مورخه ۵۹/۸/۲۷ محل تجمع نیروهای ایرانی در جزیره مینو توسط دشمن شناسایی و سپس توسط یگان‌های دشمن در سبجان مورد هدف موشک و توپخانه قرار گرفته که در نتیجه یک نفر شهید و بقیه منطقه را ترک نموده‌اند.

سرگرد شجاعی

شماره: ۲۷۲۲
تاریخ: ۵۹/۸/۳۰

از: ق ت نزاجا
به: سماجا ۲ عملیات
آگهی: معاونت عملیات و اطلاعات نزاجا
[روابط نظامی بین فرماندهی ارون و نزاجا]

پیرو پاراگراف ۱۲-۶-۸-۰۸-۲۰۱-۲۶-۱۳۵۹/۸/۲۶

۱- در دستور عملیات ارون روابط و مناسبات نظامی بین فرماندهی ارون و نزاجا ابتدا تعیین نشده بود و ریاست اداره سوم می‌خواهند این دستور عملیاتی را ملاحظه فرمایند به سازمان رزمی روابط یگان‌های نزاجا با جانشین ستاد مشترک و فرماندهی ارون و تغییر دادن مسئولیت‌های سرزمینی نیروی زمینی دقت بفرمایید اختصاص پرسنل نیروی زمینی بدون اطلاع اینجانب به فرماندهی ارون. ایجاد ستاد ارون از افسران ستاد مشترک باز بدون اطلاع نزاجا همگی سوق دادن و کشاندن فرمانده نزاجا است به سوی اختلاف و نفاق با فرماندهی ارون و از بین بردن وقت و زمان فرمانده مسئول برای تفکر و اندیشه در جا به جایی نارسائی‌های ایجاد شده.

۲- در دستورالعمل جدید شماره ۲ سیار ۵۹/۸/۲۷ به جای تعیین یکی از روابط نظامی سازمانی، زیر امر، منتسب، کنترل عملیاتی، پشتیبانی و عمل مانند در یگان هم‌جوار و هم‌طراز با الفاظ جاری شده است و با قید اینکه فرماندهی ارون از طریق نزاجا در تابعیت فرماندهی نیروهای مسلح خواهد بود هیچ گونه کمکی به حل اختلاف و نفاق نکرده و این دفعه روابط بین دو فرماندهی را نیز زیر پرده ابهام مخفی نموده است، زیرا تمام یگان‌های نزاجا از طریق سلسله مراتب خود یعنی نیروی زمینی در تابعیت فرمانده نیروهای مسلح می‌باشد، پس اگر این فرماندهی ارون زیر امر نیروی زمینی است، چرا به صراحت بیان نشده و اگر زیر امر نیست چرا به وضوح قید نمی‌شود و دلایل دیگر.

نیروی زمینی به صراحت اعلام می‌دارد که هم دستور عملیاتی ارون و هم دستورالعمل جدید در بعضی موارد که به نیروی زمینی ختم می‌شود یک عامل اختلاف و نفاق بین نیروی زمینی و فرماندهی ارون بوده و ضایع‌کننده وقت فرمانده نیروی زمینی و فرمانده ارون بوده و نتیجه آن تجزیه‌ی قدرت‌ها و کم اثر کردن تلاش‌های دفاعی و تعرض نیروی زمینی در دفاع از مناطق حیاتی و حساس خوزستان و انهدام تدریجی دشمن متناسب با امکانات خواهد بود.

ف نزاجا - سرتیپ ظهیرنژاد

قسمت چهارم:

تجزیه و تحلیل

۱- مقدمه و کلیات

اختلاف مرزی ایران و عراق از زمان تعیین خط مرز در زمانی که کشور کنونی عراق جزء قلمرو حکومت عثمانی بود، آغاز گردید، ولی از تشکیل دولت کنونی عراق در ۱۹۲۰، که از تجزیه قلمرو حکومت عثمانی بعد از جنگ جهانی اول به وجود آمد، این اختلافات باقی ماند و بعد از کودتای ۱۹۵۸ و روی کار آمدن حکومت جمهوری در عراق، گردانندگان حکومت‌های کودتایی که از عبدالکریم قاسم شروع شد و به صدام حسین رسید، مسئله اختلاف مرزی را جدی‌تر مطرح کردند و بالأخره این مسئله از ۱۳۴۶ که حسن البکر زمام امور عراق را با کودتا در دست گرفت و صدام حسین در سمت معاون اولی عملاً همه کاره کودتا، قدرت رهبری عراق را قبضه کرد، شدیدتر شد. از ۱۳۴۸، اختلاف به مرحله لشکرکشی به مرزها کشید و شش سال تمام نیروهای نظامی ایران و عراق در نزدیکی مرز رویاروی یکدیگر قرار داشتند که بالأخره با موافقت‌نامه الجزایر در ۱۳۵۳ (۱۹۷۵) اختلافات به ظاهر فیصله پیدا کرد؛ ولی با وجود اینکه حکومت عراق در مرزهای زمینی امتیازات بیشتری از ایران گرفته بود، ولی به علت اینکه در دو مسئله دیگر مورد اختلاف که جزایر تنب کوچک و تنب بزرگ و ابوموسی در خلیج فارس و حقوق کشتی‌رانی در اروندرود بود، حکومت عراق به خواسته ناحق خود نرسید و باطناً قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر را مطابق خواسته‌های توسعه‌طلبانه سیاسی و اراضی خود ندیده و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران با توجه به مخالفت کلی که حکومت بعثی عراق با حکومت اسلامی ایران نشان داد و به علت بعضی نابه‌سامانی‌هایی که در نیروهای مسلح ایران در بعد از انقلاب به وجود آمد، که معمولاً از خصوصیات همه انقلاب‌های مردمی و ملی این چنین است، دیکتاتور عراق تصمیم گرفت از این فرصت استفاده کند و خواسته‌های پلید خود را مطرح سازد و عملاً برای وصول به آن به تجاوز نظامی مبادرت نماید. جزئیات روابط سیاسی ایران و عراق در فصل جداگانه‌ای بررسی می‌گردد. نظر به اینکه مسئله حقوق کشتی‌رانی در اروندرود (شط‌العرب) اساسی‌ترین مسئله مورد اختلاف بین ایران و عراق در جنگ تحمیلی، منطقه عملیات خرمشهر و آبادان که در کرانه شمالی این رودخانه قرار دارد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود، از جمله فعال‌ترین منطقه در صحنه عملیات خوزستان و غرب ایران از آغاز جنگ تحمیلی تا عملیات رمضان در تیرماه ۱۳۶۱ بود.

در این قسمت از بررسی حوادث جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، بیان حوادث و وقایع عملیات این منطقه از آغاز تجاوز عمومی ارتش عراق از اواخر شهریور ۱۳۵۹ تا آخر آبان عملیات

تأخیری نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران از خط مرز تا خرمشهر، دفاع از خرمشهر تا سقوط خرمشهر، عبور نیروهای متجاوز از رودخانه و تصرف سرپل در شرق رودخانه، محاصره زمینی جزیره آبادان و بالأخره سد کردن پیشروی نیروهای متجاوز در منطقه سرپل و تثبیت وضعیت پدافندی نیروهای خودی در شرق رودخانه خواهد بود. قبل از بررسی و تجزیه و تحلیل عملیات یادشده، لازم است یادآوری شود که علاوه بر جنبه سیاسی کلی که در بالا اشاره شد، تجاوز عمومی ارتش مزدور عراق در شهریور ۱۳۵۹، بدون مقدمه آغاز نگردید، بلکه ارتش متجاوز در اوایل سال ۱۳۵۹، در پاسگاه‌های مرزی حوادثی به وجود آورد و از اوایل شهریور با تجاوزات پاسگاه‌های مرزی را تهدید کرد.

در ششم شهریور، پاسگاه‌های کوشک و طلائییه را به گلوله بست و ۱۱ شهریور به پاسگاه‌های ژاندارمری چیلات در دهلران حمله کرد.

در ۲۱ شهریور، پاسگاه مؤمنی و همچنین در کرانه نهر خین و شرق شلمچه مورد تهدید قرار گرفت. در دهه سوم شهریور، تمام پادگان‌های مرزی ایران در خوزستان مورد تجاوز و تهدید این متجاوز واقع شد. بالأخره در ۳۱ شهریور، با بمباران مناطق داخلی ایران و عبور نیروهای زمینی ارتش متجاوز عراق، جنگ تحمیلی آغاز گردید.

۲- ایمان و اعتقاد

شاید از نظر کسانی که به جزئیات نبرد و حقایقی که از آغاز جنگ در توازن نیروهای مسلح ارتش جمهوری اسلامی ایران با ارتش متجاوز بعث عراق وجود داشت آگاهی ندارند، چنین تصور شود که عملیات تأخیری و عقب‌نشینی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در یک ماه اول نبرد موفقیت‌آمیز نبود و به علت عدم موفقیتی که رزمندگان ما در متوقف کردن نیروهای متجاوز در خط مرز داشتند، قضاوت ناعادلانه درباره جانبازان جمهوری اسلامی در این عملیات نمایند و در ایمان و روحیه و اعتقاد و ایثار آنان تردید به خود راه دهند. در صورتی که، بررسی حوادث این نبرد نشان می‌دهد که ایمان و اعتقاد رزمندگان این صحنه نبرد نه تنها مهم‌تر از سایر صحنه‌ها نبود، بلکه شهامت و شجاعت و سلحشوری رزمندگان ما در بهترین سطح بوده است، ولی برتری عددی نیروهای دشمن به قدری زیاد بود که جز این نتیجه‌ای نمی‌توان انتظار داشت. ضمن اینکه در روزها و هفته‌های اول جنگ، پرسنل فریب‌خورده نیروهای متجاوز به علت تبلیغات دروغین که برای آنها کرده بودند، نسبتاً از نظر روحیه بهتری

نسبت به ماه‌های دوم جنگ داشتند. در نتیجه، نیروهای دشمن از نظر روحیه نیز امتیاز نسبی داشتند و برتری عددی و کمی یگان‌های دشمن خود سبب غرور روحیه در افراد دشمن شده بود. چنانچه به آنها گفته شده بود که با مقاومتی مواجه نخواهند شد و قادسیه صدام را با قادسیه صدر اسلام با ساده‌ترین وجهی در مدت کمتر از یک هفته به پایان خواهند رساند. با توجه به اینکه این مسائل در کلیات جنگ تحمیلی مورد بررسی قرار خواهد گرفت، در این قسمت برای جلوگیری از تکرار مطالب از بیان آنها خودداری می‌شود. می‌توان گفت در آغاز جنگ، رزمندگان ما در تمام جبهه‌ها به خصوص جبهه‌های خرمشهر و آبادان با ایمان و اعتقاد بسیار عالی با دشمن نبرد کردند و وظیفه میهنی و اسلامی خود را در حد توان خود به بهترین وجهی انجام دادند. بانبروی اندک ۳۴ روز در منطقه خرمشهر با دشمن نبرد کردند. کوچه به کوچه و خانه به خانه از میهن و اسلام خود دفاع نمودند و خیلی از آنان هم نیز در این جهاد مقدس شربت شهادت نوشیدند. روانشان شاد و با اولیاء الله محشورشان باد. اما به هر حال، عدم موفقیت رزمندگان ما در مراحل اولیه جنگ تحمیلی با عراق دلایلی دارد که مربوط به برتری کامل سازمان، تجهیزات و وسایل نیروهای دشمن و مشکلات داخلی کشور جمهوری اسلامی ایران ناشی از اثرات انقلاب در تغییرات کلی اجتماعی ایران جنگ داخلی با ضدانقلاب در کردستان و بعضی نقاط دیگر و بالأخره بعضی مسائل سیاسی و اقتصادی و روابط خارجی ایران با سایر کشورها می‌باشد که در کلیات علل و شرایط بروز جنگ تحمیلی باید مورد بررسی قرار گیرد.

در این بخش، از بررسی‌هایی که مستقیماً در این صحنه نبرد دخالت داشتند در تجزیه و تحلیل موضوع اشاره می‌گردد.

۳- بررسی چگونگی و اجرای اصول جنگ در این عملیات

قبل از تشریح چگونگی رعایت اصول جنگ در این قسمت از عملیات منطقه خرمشهر و آبادان لازم است یادآوری شود که از آغاز شروع نبرد و حتی قبل از شروع آن، برآورد وضعیت، طرح‌ریزی، آمادگی، سازمان‌دهی و روش هدایت عملیات یگان‌های رزمنده ما در منطقه خرمشهر، کمال مطلوب نبوده و وضعیت عمومی نیروهای ما آمادگی کافی برای پذیرش این مبارزه نابرابر را نداشتند. لذا در مجموع، اصول جنگ چنانکه باید رعایت نشده یا امکان رعایت آن نبوده است که ذیلاً چگونگی اصل مورد نظر بررسی می‌گردد.

الف) اصل هدف

هدف اولیه نیروهای مدافع ایران در منطقه مرزی غرب خرمشهر دفاع در خط مرز و جلوگیری از تجاوز نیروهای ارتش بعث عراق به خاک کشور جمهوری اسلامی ایران بوده است. این هدف ملی از لحاظ مشخصات یک هدف تاکتیکی، شرایط اصولی یک هدف را نداشته است، زیرا یک هدف نظامی باید سهل الوصول بوده و رسیدن به آن توسط نیروهایی که در دسترس هستند، امکان پذیر باشد. در عملیات پدافندی، حفظ و نگهداری آن با نیروهای در دسترس میسر باشد. حتی المقدور متکی به مواضع طبیعی یا مصنوعی باشد تا قسمتی از کمبود نیروهای مدافع را جبران کند. معابر وصولی مشخص از طرف خودی به دشمن و بالعکس داشته باشد، تا امکان تهیه طرح پدافندی و تقسیم متعادل نیروها در نقاط مختلف منطقه نبرد و سازمان دهی منطقه نبرد پدافند وجود داشته باشد.

منطقه مرزی عملیات خرمشهر به کلی فاقد چنین خصوصیتی بود. یک زمین کاملاً باز و مسطح بدون هیچ نقطه انکاء و عارضه مشخص زمین، بدون هرگونه مانع طبیعی و به عرض بیش از ۶۰ کیلومتر از پاسگاه حدود در کنار نهر خین تا پاسگاه کوشک خشک و صاف و قابل عبور برای کلیه خودروهای موتوری و زرهی بود. قسمت جنوبی مرز که نهر خین از پاسگاه حدود تا پاسگاه خین به طول ۱۰ کیلومتر و بعد از آن از اروندرود تا دهانه فاو به طور تقریبی ۷۰ کیلومتر می باشد. همان طور که گفته شد، دفاع از مرز مأموریت واحدهای ما بود و خط مرز خط دفاعی ما بود، ولی در این خط دفاعی، اقدامات آرایش موضع و تحکیم آن به عمل نیامده بود. البته به سادگی هم امکان انجام آن نبود. برای روشن شدن ذهن خوانندگان، اینجانب سرهنگ سید یعقوب حسینی گردآورنده این مطالب لازم می دانم مختصری از سوابق عملیاتی این منطقه را بیان کنم. نظر به اینکه موضوع حقوق کنترل کشتی رانی در اروندرود، بزرگترین موضوع اختلافات مرزی ایران و عراق بود. منطقه مرزی خرمشهر همیشه مورد توجه مقامات نظامی در رژیم قبل از پیروزی انقلاب بود.

از سال ۱۳۴۸ که اختلافات سیاسی رژیم قبل ایران شدت پیدا کرد و به مرحله تمرکز قوا در مرز رسید، دفاع از منطقه خرمشهر، مهم ترین موضوعی بود که فکر فرماندهان نظامی را به خود جلب کرده بود.

من (سرهنگ حسینی) در آن موقع، رئیس رکن سوم لشکر ۹۲ زرهی خوزستان بودم. در مورد دفاع در منطقه خرمشهر، بیش از دو سال بررسی شد. سه راه حل برای این هدف وجود

داشت. اولین و بهترین راه حل پیش‌دستی در حمله، در صورت احساس خطر جدی ارتش عراق و تصرف کرانه شرقی دجله و متکی کردن پدافند این منطقه به رودخانه دجله بود. دومین راه حل ایجاد استحکامات صحرایی در منطقه مرزی و استقرار نیروی تأمینی کافی در خط مرز و پیش‌بینی قدرت رزمی کافی برای عکس‌العمل سریع بود. بالأخره سومین راه حل، دفاع و عمل تأخیری در منطقه خوزستان تا خط رودخانه کرخه و کارون و وارد شدن به خاک عراق و وارد کردن ضربت قاطع در منطقه کرمانشاه و محور قصرشیرین، خانیقین، بغداد و تهدید بغداد پایتخت کشور عراق بود که با توجه به شرایط وضعیت سیاسی و نظامی آن روز ایران و عراق، راه حل دوم انتخاب شد. طرح تهیه استحکامات صحرایی به نام تأسیسات دژ در خط مرز از پاسگاه مرزی شلمچه تا پاسگاه مرزی طلائی در طول تقریبی ۹۰ کیلومتر تهیه شد که جناح شمالی این خط به باتلاق هورالعظیم وصل می‌گردید. جناح جنوبی آن به نهر خین و اروندرود متصل شد. تأسیسات دژ در سه خط متناوب، اولی به تعداد ۱۹ دستگاه در سه کیلومتری به موازات خط مرزی، دومی ۱۸ دستگاه در شش کیلومتری به موازات مرز در طرفین دژ محور اصلی شلمچه پاسگاه کیلومتر ۲۵ کوشک و خط سوم ۱۲ دستگاه در ۹ کیلومتری مرز عقب دژهای خط دوم احداث شد. هر دستگاه دژ شامل دو سکوی استقرار جنگ‌افزار ضدتانک، یک موضع تیربار و یک پناهگاه گروهی بتن آرمه بود. برای اشغال این دژها، یک گردان به همین نام و سازمان ویژه که قسمت اصلی آن ۱۲۰ دستگاه تفنگ ۱۰۶م و حدود ۱۳۰۰ نفر پرسنل بود، سازمان داده شد. ساختن و سازمان دادن این استحکامات تا سال ۱۳۵۳ طول کشید و بعد از انعقاد قرارداد الجزایر، فعالیت تحکیم استحکامات متوقف گردید و تا شروع جنگ تحمیلی، به مرور زمان همان استحکامات ساخته شده در گردان سازمان یافته نیز اثرات وجودی خود را تا حدودی از دست داد. در نتیجه، در آغاز جنگ، عملاً رزمندگان ما مجبور شدند راه حل سوم، یعنی عملیات تأخیری تا رودخانه کارون را اجرا نمایند و هدف عملیات منطقه خرمشهر به صورت تحمیلی دشمن، عقب‌نشینی به کرانه شرقی و جنوبی کارون و دفاع در جزیره آبادان و شرق رودخانه کارون در محور اهواز - آبادان شد.

ب) اصل وحدت فرماندهی

متأسفانه باید صراحتاً اعتراف کرد از نظر فرماندهی، این عملیات بدترین حالت یک عملیات نظامی را داشت. گرچه نمی‌توان صراحتاً ادعا کرد که چنانچه سیستم فرماندهی عملیات منطقه خرمشهر غیر از آنچه که عمل شد، وجود می‌داشت، نتیجه عملیات صد در صد

بهتر از آن می‌شد که پیش آمد، ولی هدف این بررسی پیش‌بینی گذشته نیست، بلکه بررسی حقایقی است که در گذشته رخ داده تا برای آینده ارتش جمهوری اسلامی ایران ملاک عمل و تجربه باشد.

خلاصه چگونگی فرماندهی و کنترل عملیات خرمشهر از شروع جنگ تا استقرار لشکر ۷۷ پیاده در منطقه آبادان در ۲۲ اسفندماه ۱۳۵۹، یعنی در شش ماهه اول جنگ به شرح زیر بود: نظر به اینکه منطقه خرمشهر و آبادان در کنار اروندرود و خلیج فارس قرار دارد، بر اساس تقسیم مسئولیت سرزمین نیروها که در رژیم قبل از انقلاب تعیین شده بود، مسئولیت سرزمینی مناطق کرانه دریاها و رودخانه‌های قابل کشتی‌رانی تا مسافت ۱۰ کیلومتری با نیروی دریایی بود و مسئولیت سرزمینی مرز خاکی با نیروی زمینی. در منطقه خرمشهر و آبادان، همیشه تداخل مسئولیت و حتی اختلافات بین فرماندهان زمینی و دریایی وجود داشت. بعد از پیروزی انقلاب نیز، در همین روش به قوت خود باقی بود. در نتیجه جنگ تحمیلی، مسئولیت منطقه خرمشهر، آبادان بین لشکر ۹۲ زرهی (عنصر زمینی) و منطقه ۳ دریایی خرمشهر (عنصر دریایی) مشترک بود و پاسگاه‌های ژاندارمری هم برقرار بود. بنابراین، ناحیه ژاندارمری خوزستان نیز در مسئولیت سهم بود و بالأخره افراد سپاه پاسداران انقلاب نیز بعد از پیروزی انقلاب در تمام مسائل حساس کشور، برای کمک به سازمان‌هایی که به سبب اثرات انقلاب کارایی آنها کاهش یافته بود، شرکت داشتند و در مسائل دفاعی نیز برای مبارزه با ضدانقلاب و حفظ مرزها، با نیروهای ارتش و ژاندارمری همکاری می‌کردند. در شروع عملیات، در پاسگاه‌های مرزی حضور داشتند که عملاً به طور مستقل عمل می‌کردند و تحت فرماندهی یگان‌های ارتش و ژاندارمری نبودند. بنابراین، در آغاز جنگ، چهار سازمان نظامی و شبه‌نظامی در منطقه خرمشهر و آبادان عهده‌دار دفاع از مرزها بودند. با احساس خطر جدی تجاوز نیروهای عراق به ایران، لشکر ۹۲ زرهی که مسئولیت سرزمینی همه خوزستان را بر عهده داشت و بر اساس طرح پدافندی ابوذر نیروی زمینی یک طرح به نام طرح عملیاتی خُر تهیه کرده بود، مسئولیت فرماندهی نیروهای مسلح رزمنده در آبادان و خرمشهر را به فرمانده ناحیه ژاندارمری خوزستان (سرهنگ رضوی) محول نمود. عناصری که برای دفاع در منطقه خرمشهر، آبادان تخصیص داده شده بود، سه گردان مستقل از لشکر ۹۲ زرهی شامل گردان ۱۵۱ دژ، گردان ۱۶۵ پیاده مکانیزه، گردان ۲۳۲ تانک بود و ناحیه ژاندارمری خوزستان نیز با استفاده از یگان‌های ژاندارمری موجود در محل، گروه‌هایی تشکیل داده بود. منطقه ۳

دریایی خرمشهر با تکاوران خود وارد عمل شده بود، نیروهای پاسدار مردمی هم در منطقه بودند و شهربانی خرمشهر و آبادان نیز در منطقه حضور داشتند، ولی می‌توان گفت فرمانده منطقه، یعنی فرمانده ناحیه ژاندارمری خوزستان، قدرت اعمال فرماندهی به این یگان‌های ناهماهنگ را نداشت.

ضمناً سه گردان لشکر ۹۲ زرهی فرماندهی واحد نداشتند. هر گردان مستقل یا نیمه‌مستقل عمل می‌کرد. در طول عملیات نیز، فرماندهی‌های گوناگونی تشکیل شدند، مانند فرمانده عملیات خرمشهر و آبادان ستون عملیات اروند که معلوم نبود قرارگاه اصلی کنترل‌کننده کدام قرارگاه است.

بعد از وارد شدن نیروهای مختلف بسیج مردمی از شهرهای مختلف، این عدم وحدت شدت بیشتری پیدا کرد، به نحوی که تقریباً مستقل عمل می‌کردند و ناهماهنگی‌های فوق‌العاده وجود داشت. مهم‌ترین مسئله عدم وحدت فرماندهی، اختلاف نظر شدید فرمانده نیروی زمینی و جانشین رئیس ستاد مشترک (تیمسار فلاحی) همراه با فرماندهی اروند که به عهده فرمانده ژاندارمری کشور، سرهنگ فروزان بود وجود داشت. سرتیپ فلاحی و سرهنگ فروزان معتقد بودند که باید در منطقه خرمشهر و آبادان یک فرماندهی مستقل و جدا از نیروی زمینی به فرماندهی سرهنگ فروزان تشکیل شود، ولی نیروی زمینی موظف است تمام نیازمندی‌های یگان و لجستیک و خلاصه همه خواسته‌های این فرماندهی را برآورده کند. متأسفانه باید گفت در شرایطی که استقلال و تمامیت ارضی کشور در خطر کاملاً جدی‌تر بود، بحث بین فرمانده کل قوا، بنی صدر و جانشین رئیس ستاد مشترک و فرمانده ژاندارمری کشور از یک طرف و فرمانده نیروی زمینی وقت از طرف دیگر این بود که فرمانده مسئول منطقه آبادان و خرمشهر به چه نحوی اعمال شود. البته حق با فرمانده نیروی زمینی بود و دلیل اصرار غیرمنطقی تیمسار فلاحی و سرهنگ فروزان در این باره روشن نیست. این اختلاف نظر حتی تا اواخر سال ۱۳۵۹ ادامه داشت و سبب ائتلاف نیروها نیز گردید و بالأخره بعد از نبرد ناموفق ۲۰ دی‌ماه ۱۳۵۹ فرماندهی اروند در سرپل شرق کارون، جانشین رئیس ستاد و اصرارکنندگان تشکیل فرماندهی اروند و ایجادکنندگان اختلاف و عدم وحدت به این نتیجه رسیدند که باید مسئولیت را به نیروی زمینی واگذار کنند. در اواخر اسفندماه، فرماندهی منطقه خرمشهر و آبادان به فرمانده لشکر ۷۷ واگذار شد و فرماندهی اروند منحل گردید و نتیجه این وحدت، عملیات درخشان ثامن‌الائمه (ع) بود.

برای روشن شدن وضعیت کنترل و فرماندهی منطقه خرمشهر، به یکی از گزارش‌های فرماندهان اشاره می‌شود. ناخدا صمدی که فرماندهی نیروهای رزمنده خرمشهر را از ۲۸ مهر تا ۴ آبان، یعنی آخرین روزهای مقاومت خرمشهر بر عهده داشته است، در گزارش مورخ ۵۹/۸/۴، چنین بیان نموده است: (خلاصه گزارش)

وضعیت یگان‌های منطقه خرمشهر بسیار بد است. سیستم کنترل و فرماندهی وجود ندارد. مدافعین خرمشهر مجبور شدند در ساعت ۰۴۲۰ روز ۵۹/۸/۴ از خرمشهر به جزیره آبادان عقب‌نشینی کنند، ولی ۸۲٪ پرسنل قبلاً بدون دستور عقب رفته بودند. حدود ۴۰۰ نفر از اعضای کمیته‌های ۱۴ گانه تهران در اختیار فرماندهی خرمشهر گذاشته شد که در روز ۵۹/۸/۳، فقط ۱۶ نفر از آنان در خرمشهر باقی بوده‌اند، بقیه بدون دستور منطقه را ترک کرده‌اند. حدود ۱۴۰ نفر از افراد داوطلب هوانیروز به فرماندهی سروان پازوکی در روز سوم آبان، تعداد حدود ۱۰ نفر از آنان در خرمشهر حاضر بودند. اغلب افراد ژاندارمری و شهربانی و حتی از یگان‌های ارتش نیز بدون دستور عقب‌نشینی کردند. گروه‌های مردمی شامل گروه‌های الله اکبر، فدائیان امام، خلخالی، بسیج خیلی زیادند، ولی هیچ‌گونه هماهنگی و کنترل در کار آنان نیست و بدون هدف مشخص می‌آیند و می‌روند. با توجه به این شرایط، نمی‌توان انتظار داشت وحدت فرماندهی در منطقه وجود داشته باشد و کنترل فرماندهی اعمال کرد.

پ) اصل مانور

نحوه عملیات تأخیری در خرمشهر، نشان می‌دهد با وجود نقاط ضعفی که در سازمان‌دهی، فرماندهی و رهبری در منطقه وجود داشته، ولی نیروهای موجود در منطقه در حدود مقدرات خود، مانورهای بسیار خوب و مؤثری در مقابل یک نیروی کاملاً برتر دشمن اجرا کردند. به علت همین مانورها بود که با نیروی اندک توانستند ظرف مدت ۳۴ روز در منطقه خرمشهر پیشروی دشمن را برای وصول به هدف به تأخیر بیاورند و پیشروی دشمن را از خط مرز تا حاشیه خارجی شهر خرمشهر، که حدود ۱۷ کیلومتر است، ۲۰ روز طولانی نمایند. یعنی سرعت پیشروی نیروهای دشمن که قدرتی چندین برابر توان رزمی نیروهای ما داشته‌اند، روزی یک کیلومتر کمتر بوده است. با توجه به اینکه عرض جبهه خرمشهر از نهر خین تا پاسگاه حدود در امتداد نهر خین ۱۰ کیلومتر و در مرز خاکی از پاسگاه حدود تا پاسگاه کیلومتر ۲۵ بیش از ۲۱ کیلومتر بوده و همان‌طور که گفته شد، عمق جبهه از مرز تا خرمشهر ۱۷ کیلومتر بوده است، سه گردان رزمی (دژ، ۱۶۵ مکانیزه و ۲۳۲ تانک) که استعداد آنها کمتر از ۵۰ درصد

بود، با همکاری گردان تکاوران دریایی و گردان دانشجویان دانشکده افسری و دیگر نیروهای مردمی توانسته‌اند تغییر مکان‌های مناسب بر حسب ایجاد تهدید در نقاط مختلف جبهه انجام دهند و جلو پیشروی سریع دشمن را بگیرند و تلفات چشمگیری به نیروهای دشمن وارد سازند. حتی یک یگان توپخانه ۱۷۵م خودکشی که در کمک مستقیم این واحدها بود، با وجود مشکلات فراوان، موفق شده است ضمن اجرای مأموریت، خود را به عقب بکشد و از افتادن به دست دشمن جلوگیری نماید. به طور کلی، از بررسی حوادث این نبرد چنین نتیجه‌گیری می‌شود که با وجود مشکلات فوق‌العاده زیاد، نیروهای خرمشهر مانورهای بسیار مؤثری را برای به تأخیر انداختن پیشروی دشمن و وارد کردن ضربات به او با جلوگیری از محاصره و انهدام نیروهای خودی اجرا کردند که در بحث هدایت عملیات، این بررسی مشروحاً بیان می‌گردد.

ت) اصل سادگی

عدم تناسب توان رزمی نیروهای خودی و دشمن اجازه اجرای این اصل را نمی‌داده است. در آغاز نبرد، گردان دژ در خط مرز در دژها مستقر بوده و نیروی پوششی را تشکیل داده است. لازم است مجدداً یادآوری شود که دژ به صورت یک پست دیده‌بانی با ۱۲ نفر خدمه و دو قبضه تفنگ ۱۰۶م و یک قبضه تیربار تشکیل می‌شد که در شروع نبرد، چنین سازمانی نداشته است، زیرا گردان از ۱۲۰ دستگاه تفنگ ۱۰۶م سازمانی فقط ۲۸ دستگاه حاضرکار داشته و وضعیت پرسنل و سایر تجهیزات نیز در همین حدود بوده است. عرض منطقه پوشش این گردان ۹۰ کیلومتر بوده است. زمین این منطقه به طور کلی صاف و یکنواخت بوده و از مرز تا وصول به شهر در طول ۱۷ کیلومتر فقط نهر عریض آن هم به طول توپخانه ۵ کیلومتر عارضه مشخص بود. در چنین شرایط زمین، دو گردان رزمی ۱۶۵ مکانیزه و ۲۳۲ تانک وارد عمل شده است که دشمن از هر قسمت می‌توانست مواضع این یگان‌ها را دور بزند. چنانچه عملاً دشمن حتی از نهر عریض نیز اجتناب کرد و از شمال آن نهر و از سمت جاده اهواز - خرمشهر نیروهای خود را وارد حومه شهر کرده است. در داخل شهر نیز با وجود خیابان‌ها و کوچه‌های متعدد، امکان اجرای یک طرح ساده میسر نبوده است.

با این همه مشکلات، باید قبول کرد که رزمندگان ما تلاش کرده‌اند طرح‌هایی در حدود مقدرات هرچه ساده‌تر تهیه و اجرا نمایند. ضمناً باید توجه داشت که اصولاً اجرای اصل سادگی در طرح‌ریزی و هدایت عملیات تأخیری چندان آسان نیست.

ث) اصل غافلگیری

با توجه به وضعیت کاملاً مشخص زمین منطقه عملیات و استقرار ده ساله گردان دژ در خط مرز، معلوم بودن توان رزمی یگان‌های ایرانی برای ارتش عراق که احتمالاً به وسیله فراریان ضدانقلاب در اختیار ارتش عراق گذاشته شده بود، اجرای این اصل در این عملیات امکان‌پذیر نبود. تنها عاملی که می‌توانست سبب غافلگیر شدن ارتش متجاوز گردد، وارد آوردن نیروهای رزمنده بیشتر و قوی‌تر از حد انتظار دشمن به صحنه عملیات بود که این عامل با وارد عمل شدن نیروهای مردمی عملاً به مرحله اجرا گذاشته شد. نبردی که ارتش عراق به هیچ وجه انتظار آن را نداشت، رزمندگان دلاور با دشمن انجام دادند. به نحوی که، در همان هفته یا هفته‌های اول نبرد، به خصوص در جبهه خرمشهر، رویای تصرف خوزستان از سه روز تا یک هفته و عدم مقاومت نیروهای مسلح ایران که به پرسنل مزدور عراقی وعده داده شده بود نقش بر آب شد. نبرد خرمشهر مبادلات و محاسبات فرماندهی نیروهای متجاوز را چنان بر هم زد که جرئت تکرار این چنین مصاف و نبردی را در اهواز و دزفول نکرده و با وجود اینکه به ۱۰ تا ۱۵ کیلومتری اهواز رسیده بود، متوقف گردید و همانجا در عملیات فتح‌المبین و بیت‌المقدس نابود شد. با توجه به موضوع یادشده، بیان این نکته ضروری به نظر می‌رسد که در نبود اصل غافلگیری به دو طریق می‌توان عمل کرد. طریق اول که روش معمول تاکتیکی است، با رویارو شدن با دشمن در زمان و مکانی که دشمن انتظار آن را ندارد. روش دوم ارائه کردن قدرت رزمی فیزیکی و روانی به دشمن که خارج از قواره محاسبات و برآوردهای دشمن باشد. به نظر می‌رسد که با اتکاء به ایمان و اعتقاد و روحیه به رزم افراد رزمنده، عامل دوم بیشتر از عامل اول می‌توانست دشمن را غافلگیر کند و ضربت روانی شکننده بر روحیه دشمن وارد سازد.

ج) اصل تمرکز قوا

شاید فقط با توجه به نتیجه نهایی این عملیات، که فقط خرمشهر را در بر دارد، چنین به نظر برسد که نیروهای مسلح ما برای تمرکز نیرو در این منطقه مورد تهدید، تلاش کافی نکرده‌اند. ولی بررسی حوادث رخ داده عکس این را ثابت می‌کند، زیرا اگر چنین نبود، لشکرهای رزمی دشمن ظرف یک روز می‌توانستند خرمشهر را تصرف کنند. چون در شرایط زمان صلح در خرمشهر، فقط یک گردان دژ مستقر بوده که وضعیت آن هم در مطالب فوق بیان شد. اما

از زمان احساس خطر جدی در مرزهای خوزستان، پاسگاه‌های ژاندارمری مرزی به وسیله عناصر پاسداران انقلاب تقویت شد و از دهه دوم شهریور که پاسگاه‌های مرزی ایران مورد تهدید و تجاوز مزدوران عراقی قرار گرفت، لشکر ۹۲ زرهی در حدود مقدرات خود یگان‌هایی در جبهه ۳۰۰ کیلومتری خوزستان متمرکز کرد. از دهه سوم شهریورماه، در مواضع پیش‌بینی شده در نزدیکی مرز بین‌المللی مستقر کرده است. به جبهه خرمشهر نیز، حداکثر نیرویی را که می‌توانسته، اختصاص داده است. در جریان عملیات نیز، نیروی مردمی بسیج شده و به خوزستان و به خصوص به جبهه خرمشهر و آبادان اعزام شده‌اند. بنابراین، به طور کلی، اصل تمرکز قوا مورد توجه قرار گرفته، ولی علت عدم موفقیت کامل این تمرکز، برتری مطلق نیروهای دشمن بر نیروهای ما بود، به نحوی که این تمرکز در حد جوابگویی به تهدیدات دشمن نبوده است. البته در بررسی عملیات مقدمه جنگ تحمیلی بایستی این موضوع مورد بررسی بیشتری قرار گیرد که آیا اصولاً نیروهای مسلح ایران، اعم از ارتش، نیروهای مردمی، قبل از آغاز تجاوز عمومی ارتش متجاوز عراق و از زمان ایجاد تهدید در مرزها که از اوایل سال ۱۳۵۹ شروع شد و این تجاوز قطعی به نظر می‌رسید، در این مدت شش ماه، می‌توانستند تمرکزات بیشتر و بهتر و قوی‌تر انجام بدهند که اصولاً وحشت‌ناک‌ترین بازدارنده‌ای در نیروهای عراق ایجاد کنند و مانع تجاوز عراق بشود یا اینکه شرایط اجتماعی داخل ایران بعد از انقلاب و وضعیت درگیری در کردستان چنین امکانی را از کشور ایران سلب کرده بود؟

چ) اصل صرفه‌جویی در قوا

با کمبودهای فوق‌العاده توان رزمی (نیروهای خودی) نسبت به توان رزمی دشمن، این اصل اجباراً در تمام جبهه‌ها رعایت می‌شد. به علت این کمبودها، اصولاً به هر جبهه‌ای، حداقل نیروهای ممکن اختصاص داده شده بود، به نحوی که امکان برداشت عنصری از یک جبهه و اعزام آن برای تقویت جبهه دیگر وجود نداشت. در مرحله قبل از آغاز جنگ، عمده قوای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در کردستان درگیر مقابله با ضدانقلاب بودند. به علت بهم‌خوردگی سیستم فرماندهی و کنترل در یگان‌ها، آمادگی رزمی یگان‌های موجود، کاهش فوق‌العاده پیدا کرده بود. در شروع جنگ در مناطق مورد تهدید خوزستان و کرمانشاه و ایلام از دهانه فاو در ارون تا باوپیسی در کرمانشاه در طول قریب به ۸۰۰ کیلومتری مرز مورد تهدید، فقط لشکر ۹۲ زرهی و تیپ ۸۴ خرم‌آباد و لشکر ۸۱ زرهی با تقویت‌های جزئی از عناصر تیپ ۳۷ مرکز زرهی و عناصر لشکر ۲۱ و ۷۷ پیاده گسترش داشت.

لشکر ۹۲ زرهی با امکانات خود در چهار جبهه عمومی که دزفول، دشت آزادگان، اهواز، خرمشهر بود و طول این جبهه قریب به ۳۰۰ کیلومتر بود، آماده برای دفاع می‌شد. با توجه به میزان خطر کلی که دزفول و اهواز و در نتیجه، تمام خوزستان را تهدید می‌کرد، بیش از نیروهایی که به خرمشهر اختصاص داده بود، مقدوراتی نداشت. لازم بود برای تأمین یگان مورد نیاز جبهه خرمشهر از یگان‌های مناطق داخلی شامل لشکر ۱۶ زرهی، ۲۱ پیاده، ۷۷ پیاده استفاده شود که این عمل انجام شد، ولی با تأخیر بود و نتوانست در جبهه خرمشهر در جلوگیری از سقوط خرمشهر و محاصره آبادان مفید واقع گردد. نیروهای تخصیص داده شده به خرمشهر نیز نسبت به وسعت جبهه به قدری کم بوده که امکان صرفه‌جویی در هیچ منطقه‌ای وجود نداشت.

ح) اصل تأمین

منطقه عملیات خرمشهر و آبادان از جناح جنوبی متکی به نهر خین و اروندرود بود. خین گرچه عرض کمتر از ده متر دارد، ولی به هر حال، برای عبور از آن باید پل احداث شود و اروندرود نیز به علت متصل شدن به خلیج فارس، تحت تأثیر جزر و مد آب‌های آزاد قرار دارد و عرض متوسط آن نیز حدود ۴۰۰ متر است و عبور از آن به سادگی امکان‌پذیر نیست. لذا تأمین جنوب جبهه خرمشهر و آبادان به وسیله این نهر و رودخانه برقرار بود. ضمن اینکه پاسگاه‌های ژاندارمری و عناصر سبک مراقبتی در کرانه نزدیک برقرار شده بود. در شرق جبهه نیز، رودخانه کارون جریان داشت و برای دور زدن خرمشهر مانع بود. در نتیجه، خرمشهر از سمت غرب و شمال مورد تهدیدی جدی بود. برای سمت غرب، گردان دژ به عنوان نیروی پوشش در خط مرز مستقر شده بود و با توجه به اینکه سمت اصلی حمله دشمن از غرب به شرق بود، گسترش همه نیروهای موجود در این منطقه، الزاماً به سمت غرب بود. در مرحله اولیه نبرد، به تأمین جناح شمالی توجه چندانی نشده بود؛ در صورتی که، نیروهای دشمن برای اجتناب از مواجهه مستقیم با نیروهای ما در محور بصره - تنومه - شلمچه - خرمشهر تلاش اصلی خود را در محور تنومه - پاسگاه کیلومتر ۲۵ (مرزی) - ایستگاه حسینیه وارد عمل کردند. از شمال، در محور اهواز - خرمشهر پیشروی نمودند و تا رسیدن به نزدیکی پلیس‌راه خرمشهر - اهواز، با مقاومت چندانی مواجه نشدند. وقتی پیشروی به سمت شرق برای وصول به رودخانه کارون و عبور از آن رودخانه را به علت نبودن نیروی تأمینی و مقاومت به سادگی انجام دادند، بنابراین، شرایط تأمین دورادور برقرار نشده بود و جناح شمالی بدون دفاع بود.

نیروهای ما که در منطقه خرمشهر نبرد می‌کردند، با اجرای تغییر مکان‌هایی در حدود مقدرات موجود توانستند در دهه دوم نبرد، تا حدودی نیرو در شمال خرمشهر مستقر کنند و مانع سقوط سریع خرمشهر گردند. باید در این قسمت نیز یادآور شد که علت عدم برقراری تأمین در شمال و شرق، نداشتن نیروهای کافی بود و چنین کمبود سبب شده بود که نیروی احتیاط و قدرت آتش قوی که دو عنصر اصلی اعمال نفوذ فرماندهی در مقابله با شرایط غیرمترقبه می‌باشد و می‌تواند امنیت جبهه را در حالات مختلف نبرد برقرار سازد، در دسترس نباشد. چنانکه مقدرات آتش فرماندهی این منطقه عملیات فقط یک آتشبار توپخانه ۱۷۵م بود که باید در یک قوس حدود ۵۰ کیلومتری از کرانه دور اروند تا پاسگاه کیلومتر ۲۵ را پشتیبانی می‌کرد.

خ) اصل تعرض

در مقدمه و کلیات این بحث، بیان شد که در برآورد راه‌کارهای مقابله با تهدید تجاوز ارتش مزدور بعث عراق به خوزستان، بهترین و مؤثرترین راهکار چنین تشخیص داده شده بود که به محض احساس خطر جدی، باید نیروهای مسلح ایران پیش‌دستی کند و کرانه شرقی دجله در غرب خرمشهر و غرب دزفول و دهلران را اشغال نماید. ولی این راه‌حل به علت عدم تمایل ملت ایران به آغاز تجاوز مورد قبول قرار نگرفته بود. در مراحل قبل از شروع جنگ تحمیلی نیز، همین فکر حاکم بر جریان عملیات بود؛ لذا نیروهای مسلح ایران از پیش‌دستی از آغاز حمله خودداری کردند. اما رعایت این امر بین‌المللی به ضرر ملت ایران و کشور ایران شد. نیروهای متجاوز عراقی برای نیل به هدف‌های پلید خود، که اجرای خواسته‌های امپریالیسم شرق و غرب بود، برای به زانو درآوردن جمهوری اسلامی ایران به کشور ما حمله کرد. در جریان حمله منطقه خرمشهر، نیروهای ما به عللی که در نکات قبلی بیان شد، مجبور به اجرای عملیات تأخیری و دفاع شدند. ولی حوادث عملیات نشان می‌دهد حتی در همین شرایط کاملاً نامتعادل نیز، نیروهای ما در حد توان خود چند بار اقدام به عمل متقابل کرده‌اند و نیروهای دشمن را عقب راندند. از جمله، در اول مهرماه، چند بار به دشمن حمله کردند. در ۱۵ مهر، در محور خرمشهر - شلمچه حمله کردند و نیروهای متجاوز را که به شرق نهر عرایض رسیده بود، به غرب رودخانه عقب راندند. در ۲۵ مهر، نیروهای محاصره‌شده در خرمشهر، به دشمن حمله کردند و آنها را از حاشیه شهر عقب راندند و در

داخل شهر نیز، بارها رزمندگان ما به نیروهای دشمن یورش بردند و شماری از آنان را به هلاکت رساندند.

از جمله علل موفقیت ۳۴ روز عملیات تأخیری، همین تک‌های محدود بود که دشمن را وادار می‌کرد در طرح‌های خود تجدید نظر کند و به دشمن بقبولاند که ملت انقلابی ایران تا آخرین حد توان خود در مقابل متجاوز مقابله خواهد کرد و تسلیم مزدوران امپریالیسم جهانی نخواهد شد.

۴- هماهنگی‌ها

الف) هماهنگی بین رده‌های مختلف فرماندهی

ترکیب سازمانی نیروهای رزمنده در منطقه خرمشهر، به قدری متنوع و نامتجانس بود که ایجاد هماهنگی به نحو مطلوب امکان‌پذیر نبود. فرماندهی این منطقه عملیات به عهده فرمانده ناحیه ژاندارمری خوزستان واگذار شده بود. یگان‌هایی که در اختیار این فرماندهی قرار داشتند عبارت بودند از: سه گردان مستقل از لشکر ۹۲ زرهی، سه واحد توپخانه مستقل از لشکر ۹۲ زرهی، عناصر ژاندارمری مستقر در منطقه و منطقه دریایی خرمشهر، عناصر سپاه پاسداران، نیروهای بسیج و مردمی در چندین گروه کاملاً مستقل، شهربانی خرمشهر و آبادان که حتی دو عنصر از این عناصر به وسیله قرارگاه واحدی اداره نمی‌شد. با توجه به اینکه خود قرارگاه فرماندهی ناحیه ژاندارمری خوزستان نیز سازمان مناسبی برای طرح‌ریزی و هدایت چنین عملیاتی را نداشت و ایجاد هماهنگی در سطح مطلوب امکان‌پذیر نبود و با وجود اینکه کلیه رزمندگان ما از صمیم قلب خواهان مبارزه و مقابله با نیروهای متجاوز عراقی بودند، ولی در برخورد با مشکلات منطقه نبرد، همه آنها نمی‌توانستند خود را با شرایط تطبیق دهند و حقایق وضعیت جنگ را درک کنند. چون امکان برطرف کردن کمبودها و حل مشکلات در آن شرایط بحرانی برای فرماندهان وجود نداشت، زیردستان به اقتضای طبیعی روح انسانی، عدم توانایی‌ها، وجود کمبودها را به فرماندهان و یا به یکدیگر نسبت می‌دادند. بعضی مواقع همدیگر را متهم به کم‌کاری و عدم همکاری می‌کردند که البته در چنین شرایط سخت و نامتعادل نبرد، باید انتظار این‌گونه حوادث را داشت. مثلاً به محض اینکه یگانی به علل مشکلات، قادر به اجرای مأموریت نمی‌شد، علت آن را عدم رساندن مهمات، عدم واگذاری توپخانه، عدم پشتیبانی هوایی و هوانیروز و خلاصه عدم پشتیبانی دیگران عنوان می‌کرد و

خود را از تمام مسئولیت‌ها مبری می‌دانست. در صورتی که، حقیقت غیر از این بود. اما همان‌طور که بیان شد، این حالت طبیعی در کلیه نیروهای نابرابر و عدم موفقیت‌ها است. با همه این مسائل، شاید بتوان گفت هماهنگی نسبی بین قرارگاه‌های کنترل‌کننده تا حدودی برقرار بود. گردان‌های لشکر ۹۲ زرهی زیر امر قرارگاه خرمشهر دستورات فرماندهی را اجرا می‌کردند و از طرح‌های قرارگاه پیروی نمودند، ولی هر قدر رده فرماندهی پایین‌تر بود، قدرت نفوذ و اعمال فرماندهی ضعیف‌تر بود، به نحوی که در رده دسته و گروهان، کنترل پرسنل به نحو خوبی انجام نمی‌شد و تعدادی از پرسنل خودسرانه عقب‌نشینی می‌کردند و منطقه عملیات را ترک می‌نمودند.

یادآوری این نکته ضروری است که اصولاً در عملیات تأخیری که در کلیه ارتش‌ها، حتی در ارتش‌های بسیار منظم و بانضباط، کنترل و فرماندهی بسیار مشکل است. یکی از اصول مهم قبول شده در عملیات تأخیری، کنترل متمرکز و اجرای نامتمرکز است، زیرا به علت مشکلات فراوان پیش‌بینی شده و نشده این گونه عملیات، لازم است به فرماندهان زیردست اختیارات و آزادی عمل بیشتری داده شود تا مجاز باشند، در شرایط بحرانی مانند قطع ارتباط، محاصره شدن، نرسیدن پشتیبانی لجستیکی و رزمی شخصاً تصمیم بگیرند تا از انهدام کامل یا گرفتار شدن به دست دشمن جلوگیری نمایند. فرمانده رده بالاتر حتی المقدور دستورات کلی می‌دهد که خط مشی عمومی را در برخورد با حوادث نامساعد برای فرماندهان روشن می‌سازد. اشکال مهم این روش فرماندهی و کنترل این است که ایجاد هماهنگی در یگان‌های اجرایی هم‌جوار و پشتیبانی و غیره بستگی به تفاهم فرماندهان زیردست پیدا می‌کند. مثلاً چنانچه دو گردان هم‌جوار یک جبهه، عملیات تأخیری اجرا می‌کنند، ممکن است فرمانده یک گردان شجاع‌تر، قوی‌تر و جسورتر باشد و بتواند زیردستان خود را به مقاومت بیشتری وادار کند و فرمانده گردان دیگر عکس چنین شرایط را داشته باشد و به محض مواجه شدن با مشکلات، کنترل خود را از دست بدهد و دستور عقب‌نشینی صادر نماید. به هر حال، در این عملیات، هماهنگی به نحو مطلوب نبود. از ابتدای تشکیل فرماندهی خرمشهر و آبادان پایه نامناسب برای هدایت عملیات این منطقه گذاشته شده بود و با وجود اینکه سه گردان لشکر ۹۲ زرهی عنصر رزمی این منطقه بودند، فرمانده ژاندارمری برای فرماندهی منطقه تعیین شده بود. مدتی هم ناخدا صمدی فرمانده منطقه ۳ دریایی، هدایت عملیات خرمشهر را به عهده گرفته بود. بعداً ستادی به نام ستاد عملیات خرمشهر و آبادان به فرماندهی سرهنگ

شکرریز مسئول هدایت عملیات شده بود. مدتی هم ستادی به نام ارونند به فرماندهی سرهنگ حسنی سعدی در آبادان تشکیل شده بود. علاوه بر این فرماندهان، بعضی مقامات غیرنظامی نیز در منطقه حضور داشتند. بالأخره با همه زیان‌های این سیستم فرماندهی در یک ماه اول جنگ که در این منطقه به وجود آمده بود، در بالاترین رده فرماندهی، یعنی فرمانده کل قوا (بنی صدر) و جانشین رئیس ستاد ارتش مدیریت می‌شد، انواع گروه‌ها از شهرهای مختلف وارد منطقه می‌شدند و هرکدام بنا به نظر شخصی یا مذاکره با فرماندهان نظامی در محل مستقر می‌شدند و به طور مستقل عمل می‌کردند و دستورات فرماندهان نظامی برای آنها قطعی‌الاجرا نبود. تعداد این گروه‌ها در اوایل جنگ، در خرمشهر و آبادان، بعضی مواقع از ده گروه تجاوز می‌کرد و هرکدام اسم خاص خود را داشتند. مانند گروه الله اکبر، فدائیان امام، فدائیان اسلام، خلخال، غفاری، بسیج مستضعفین، گروه اصفهان، نجف‌آباد، کمیته‌های انقلاب، سپاه پاسداران، سپاه پاسداران خرمشهر، سپاه پاسداران ماهشهر که حتی سپاه پاسداران دو شهر مجاور تحت فرماندهی واحدی نبودند. تنها عاملی که در این گروه‌های متنوع، وحدت و تلاش ایجاد می‌کرد، ایمان و اعتقاد همه آنان به لزوم مبارزه با دشمن متجاوز و انهدام و بیرون کردن وی از خاک اسلامی ایران بود. اما عدم سازمان منظم این گروه‌ها و عدم هماهنگی کافی بین عناصر مختلف و یگان‌های نظامی سبب شد که قسمت اعظم تلاش‌های ایثارگرانه این جانبازان ایران اسلامی به هدر برود و تلاش این مردان خدا و عاشق میهن اسلامی ما به نتیجه مطلوب نرسد و می‌توان گفت ادغام سازمان بسیج در سپاه بهترین و مفیدترین اقدامی بود که به این وضع خاتمه داد.

ستاد مشترک (شهید سرتیپ فلاحی) و فرمانده نیروی زمینی (سرتیپ ظهیرنژاد) و فرمانده ژاندارمری کشور (سرهنگ حسنعلی فروزان) هماهنگی برای تعیین یک فرماندهی و ستاد مسئول عملیات نداشتند. این عدم هماهنگی تا پایان سال ۱۳۵۹ که مسئولیت منطقه به لشکر ۷۷ پیاده واگذار شد، وجود داشت.

عامل اصلی این عدم هماهنگی در رده فرماندهی اختلاف طرز تفکر و فکر و تدبیر فرمانده نیروی زمینی با سایر فرماندهان بود. نظر فرمانده نیروی زمینی این بود که تقدم تلاش برای سد کردن پیشروی دشمن باید به منطقه دزفول داده شود و مسئولیت فرماندهی تمام جبهه‌ها از جمله خرمشهر و آبادان برابر وظایف سازمانی، به عهده نیروی زمینی گذاشته شود، تا به هر ترتیب که میسر است، بر جبهه سازماندهی و نیرو اختصاص دهد. ولی سایر فرماندهان

اصرار داشتند جبهه خرمشهر و آبادان به صورت یک جبهه مستقل به وسیله یک فرماندهی مخصوص، به فرماندهی فرمانده ژاندارمری کشور اداره گردد. فرمانده نیرو برای ابراز مخالفت خود با طرح تشکیل فرماندهی اروند، یک طرح عملیاتی جامع به نام طرح عملیاتی بدر تهیه کرد. در این طرح، مسئولیت پدافند منطقه خرمشهر و آبادان به لشکر ۷۷ پیاده محول می‌شد، ولی این طرح اصلاً مورد توجه جانشین رئیس ستاد مشترک و رئیس جمهور و فرمانده ژاندارمری قرار نگرفت و آنان طرح فرماندهی اروند را عملاً اجرا کردند. خلاصه اینکه در شش ماهه اول جنگ تحمیلی عراق، هماهنگی و وحدت فرماندهی در منطقه آبادان و خرمشهر نیز فرماندهان از بالاترین رده تا پایین‌ترین راه وجود نداشت و رده‌های بالاتر ناهماهنگی شدیدتر بود.

ب) هماهنگی بین نیروهای نظامی و سایر رزمندگان

مسلماً شرایط ناهماهنگی که بین فرماندهان نظامی در این قسمت عملیات وجود داشت، رابطه با رزمندگان غیرنظامی بهتر از آن نمی‌توانست باشد. رزمندگان در اوایل جنگ به صورت گروه‌های مستقل و منفرد از شهرستان‌ها یا از سازمان سپاه پاسداران و کمیته، جمع‌آوری و به منطقه اعزام می‌شدند. در بین خود، این رزمندگان، فرماندهی به مفهوم نظامی نداشتند. به عنوان مثال عده‌ای از شهر نجف‌آباد اعزام می‌شدند، این افراد داوطلب دور هم جمع می‌شدند و آماده حرکت می‌گردیدند یک نفر غیرنظامی از بین خود آنان به طور غیررسمی و احترام به موقعیت سنی یا عقاید مذهبی فرمانده آن گروه می‌شد، که اجرای دستور این فرمانده جنبه رسمی نظامی نداشت. زیردستان الزامی قانونی و رسمی به اجرای دستورات این فرمانده نداشتند و اگر کسی دستورات فرمانده گروه را اجرا نمی‌کرد، مجازاتی نداشت. این شاید به علت اینکه نتیجه نهایی این نبرد موفقیت‌آمیز نبود، در قضاوت تاریخ اشتباه شود و اثرات این تلاش مردمی کمتر از آنچه که بوده است، نشان داده شود، ولی با توجه به شرایط جنگ و بررسی مطلق دشمن، وضعیت، مقدرات و سازمان‌دهی نیروهای مردمی در آغاز جنگ، نیروهای مردمی با حضور خود در صحنه نبرد، تأثیر فوق‌العاده‌ای در نتیجه کلی بروز داشتند، زیرا اگر این مردم در صحنه نبرد خرمشهر حاضر نمی‌شدند، با ضعف توان رزمی نیروهای مسلح ما که در آغاز نبرد وجود داشت، خرمشهر خیلی زودتر از آنچه شد سقوط می‌کرد و بعد نوبت به آبادان و ماهشهر و بالأخره اهواز و دزفول می‌رسید. ولی این مقاومت دلیرانه سبب شد دشمن در برآوردهای خود تجدیدنظر کند و به خصوص در اشغال شهرها تأمل بیشتری

بنماید و به این نتیجه برسد که پیشروی بیش از کرانه کرخه و کارون برای نیروهای متجاوز خطرات انهدام را دربردارد و با توجه به افزونی بیش از سه برابر وسعت و جمعیت ایران بر عراق و روح انقلابی مردم ایران نسبت به مردم عراق، صدام حسین حاکم جبار عراق تصمیم گرفت به مناطقی که اشغال کرده قناعت کند و تلاش کند با استفاده از این امتیاز نظامی از راه مذاکرات سیاسی، صلح تحمیلی را بر ایران بقبولاند.

۵- پشتیبانی مردم

با توجه به روح انقلابی که با حضور مردم در تمام صحنه‌ها تلاش برای پیشبرد هدف‌های انقلاب و مبارزه با هرگونه عوامل مخالف در مردم ایران به وجود آمد، مردم غیور ایثارگر و فداکار و کم‌توقع ایران به خصوص طبقات مذهبی و مستضعف و کم‌درآمد در هر جا و در هر موقع که لازم می‌شد در صحنه حاضر می‌شدند و به طور فعال، در نبرد هدف‌های انقلاب شرکت می‌کردند. هنگامی که ارتش متجاوز بعث عراق میهن اسلامی ما را مورد تجاوز قرار داد، بزرگ‌ترین تهدید برای حاکمیت ملی ما و میهن اسلامی ما و انقلاب اسلامی ما به مرحله عمل گذاشته شد. تهدید نه از طرف حکومت بعث عراق، بلکه از طرف تمام استعمارگران و جهان‌خواران جهان بود. ملت انقلابی ما خطر این تهدید را از همان روزهای اول تجاوز به خوبی احساس کرد و برای انجام وظیفه میهنی و اسلامی خود وارد صحنه شد و با حداکثر مقدورات خود وارد عمل گردید. در نبرد خرمشهر و آبادان که آغاز ورود طبقات عامه مردم در صحنه نبرد بود، مردم چه با شرکت عملی در منطقه نبرد، چه با پشتیبانی تدارکاتی رزمندگان منطقه نبرد، یکی از بزرگ‌ترین حماسه‌های تاریخ جنگ مردمی را علیه متجاوزین نشان دادند.

۶- چگونگی مسائل اطلاعاتی در نبرد خرمشهر و آبادان

الف) جو

نبرد خرمشهر - آبادان در پاییز جریان داشت. در این فصل، هوای خوزستان هنوز شدت گرمای خود را دارد و درجه حرارت در آفتاب حدود ۴۵ درجه می‌باشد. مهم‌ترین عامل مؤثر جو همین گرمای شدید هوا است. نظر به اینکه این عملیات تا سد کردن کامل پیشروی

دشمن حدود ۳۵ روز طول کشید. شرایط جوّی در این مدت به جز مسئله گرمی هوا، تغییرات محسوس و مؤثر در عملیات نداشت. هوا معمولاً صاف و یکنواخت بود و عوامل جوّی تغییری در شرایط نبرد ایجاد نمی کرد.

ب) زمین

منطقه نبرد خرمشهر و آبادان از خط مرز ایران و عراق در غرب خرمشهر شروع می شد و تا حوالی شادگان در شرق کارون ادامه می یافت. این منطقه از شمال به خط عمومی پاسگاه مرزی کیلومتر ۲۵ پاسگاه حسینیّه در ۴۰ کیلومتری شمال خرمشهر تا کرانه رودخانه کارون و از جنوب به نهر مرزی خین و رودخانه مرزی اروندرود محدود می گردید. این منطقه از نظر عوارض طبیعی، یک منطقه مسطح و همواره یکنواخت است و فاقد عوارض طبیعی غیر از رودخانه می باشد. مهم ترین عارضه طبیعی در این منطقه، رودخانه دجله در خاک عراق، رودخانه کارون در خاک ایران است. فاصله بین این دو رودخانه به طور متوسط، حدود ۵۰ کیلومتر است که در منطقه بین بصره، خرمشهر حداقل در عرض، در شمال منطقه که دجله به سمت شمال غربی منحرف است حداکثر مسافت را دارد. در جنوب منطقه در غرب به شرق، ابتدا نهر خین به طول ۱۰ کیلومتر و به عرض حدود ۱۰ متر، مرز مشترک تشکیل می دهد. جنوب این نهر یک جزیره عراقی به نام جزیره بوارین است که نخلستان های نسبتاً متراکمی دارد. جنوب این جزیره ادامه دجله به نام شط العرب است. این نهر از حوالی پاسگاه مرزی حدود که در یک کیلومتری جنوب پاسگاه شلمچه ساخته شده، خط مرز را تشکیل می دهد. این مرز در جنوب غربی پاسگاه حدود، از شط العرب منشعب می شود و پس از دور زدن جزیره بوارین عراق از پاسگاه خین مجدداً به شط العرب می پیوندد. بعد از پاسگاه خین، اروندرود (شط العرب) خط مرزی را تشکیل می دهد که بزرگ ترین موضوع مورد اختلاف بین ایران و عراق، حقوق طرفین در این رودخانه است. این رودخانه از جنوب جزیره آبادان می گذرد و پس از حدود ۶۰ کیلومتر در دهانه فاو به خلیج فارس می پیوندد. رودخانه کارون که در مسیر شمالی جنوبی در خوزستان جریان دارد، در شمال شرقی خرمشهر دوشاخه می شود، یک شاخه در مسیر شرقی غربی جریان پیدا می کند و پس از عبور از جنوب خرمشهر و شمال جزیره آبادان به اروندرود می پیوندد. شاخه دیگر به نام بهمنشیر در مسیر غربی شرقی حرکت می کند. پس از عبور از جنوب خرمشهر و شمال جزیره آبادان، در دهانه فاو، به خلیج فارس می ریزد. بنابراین، جزیره آبادان به وسیله مسیر رودخانه های اروندرود، کارون و بهمنشیر شکل

می‌گرفت. از اروندرود و بهمنشیر، شاخه‌هایی به صورت نهرهای کم‌عرض و کوتاه جدا می‌شود که بیشتر در مواقع مد خلیج فارس پرآب می‌گردد. تنها نهر مؤثر از نظر عملیات نظامی، نهر عریض است که محور خرمشهر - بصره را قطع می‌کند و در حدود پنج کیلومتری شمال اروندرود مسدود می‌گردد. رودخانه‌های کارون، بهمنشیر و اروندرود عریض و عمیق و غیرقابل عبور است، مگر آنکه پل احداث شود. با خودروهای آبخاکی از آن عبور می‌شود. ضمناً اروندرود در قسمت انتهایی کارون و بهمنشیر تحت تأثیر جزر و مد آب خلیج فارس قرار دارند. وضعیت آنها در شبانه‌روز چهار بار تغییر می‌کند و احداث پل شناور به سادگی امکان‌پذیر نیست. از نظر عوارض مصنوعی، شهر خرمشهر و آبادان (شرق کارون) و ماهشهر، آبادان نیز عوارض مصنوعی مهمی در این منطقه تشکیل می‌دهند. وضعیت زمین این منطقه از لحاظ عملیات نظامی به شرح زیر است:

(۱) *عوارض حساس به ترتیب تقدم: خرمشهر، جزیره آبادان، کرانه نهر خین، کرانه رودخانه‌های کارون، بهمنشیر و اروندرود و در خاک عراق کرانه دجله می‌باشد، که در دست داشتن و کنترل کردن آنها امتیاز برای نیروها ایجاد می‌کند.*

(۲) *معابر عمده وصولی از خاک عراق به ایران و بالعکس در این منطقه عبارتند از: محور بصره، تنومه، شلمچه، خرمشهر، آبادان - محور بصره، تنومه، پاسگاه مرزی کیلومتر ۲۵، پاسگاه حسینیّه در محور اهواز، خرمشهر - محور عبور از اروندرود از جنوب به جزیره آبادان یا از جزیره آبادان به خاک عراق در نقاط مناسب.*

(۳) *اختفاء و پوشش: فقط نخلستان‌های اطراف رودخانه‌ها و جزایر اختفاء و پوشش نسبی ایجاد می‌کنند. خارج از محدوده این نخلستان‌ها زمین کاملاً باز و فاقد هرگونه عامل اختفاء و پوشش است.*

(۴) *میزان دید و تیر: به علت عدم اختفاء و پوشش، میدان دید و تیر عالی است. حتی در نخلستان‌ها میدان تیر خوب است. چون نخل‌ها در قسمت تنه فاقد برگ هستند و مانع دید نیستند، ولی میدان تیر را محدود می‌کنند.*

(۵) *موانع: مهم‌ترین موانع رودخانه‌ها هستند که هرگونه حرکت در کرانه آنها متوقف می‌گردد، مگر اینکه پل احداث شود یا پل‌های موجود که عبارت از پل بصره در شط‌العرب، پل نو در نهر عریض و پل کارون بین خرمشهر و آبادان می‌باشند، سالم در دست گرفته شوند. علاوه بر موانع یادشده، دولت عراق یک نهر مصنوعی انشعابی از رودخانه دجله در غرب شلمچه*

حفر کرده و آب دجله را وارد آن نموده است که ظاهراً برای پرورش ماهی بوده، ولی باطناً برای ایجاد مانع در مسیر پیشروی احتمالی نیروهای ایران از مرز شلمچه به سمت بصره بوده است.

پ) دشمن

در شروع جنگ تحمیلی، اطلاعات تاکتیکی دقیقی از وضعیت دشمن در اختیار نیروهای خودی نبود. اطلاعات معمولاً کلی بود اطلاع از استعداد و سازمان کلی ارتش عراق در ستاد مشترک و نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، بیشتر متکی به اطلاعات قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ایران بود. بعد از پیروزی انقلاب، به علت از هم گسیختگی و انحلال سازمان‌های اطلاعاتی ایران، عوامل اطلاعاتی سازمان‌یافته‌ای نبود تا از وضعیت ارتش عراق اطلاعات دقیق کسب کند؛ لذا می‌توان گفت اساس برآوردهای اطلاعاتی از ارتش عراق، متکی به وضعیت سه سال قبل از آغاز جنگ تحمیلی بود. در صورتی که، در این سه سال، فعالیت حکومت عراق برای تقویت ارتش و آماده شدن برای تجاوز به ایران فوق‌العاده وسیع بوده است، ولی با توجه به وضعیت و شرایط زمین مناطق مرزی ایران و عراق که ثابت بود، در طرح عملیاتی ارتش هر دو طرف نیز بر اساس این عامل مؤثر قطعی و ثابت تهیه گردید. تغییرات استعداد نیروهای دو طرف، عامل مؤثر در تغییرات طرح‌ها نمی‌توانست باشد. تغییر استعداد نیروها فقط در اختصاص نیروها به محورهای پیشروی تأثیر داشت. با توجه به اینکه در منطقه مرزی کرمانشاه و ایلام و خوزستان به ترتیب از شمال به جنوب، معابر وصولی عمده عبارت بودند از محور خانقین - قصرشیرین - کرمانشاه، محور مندلی - نفت‌شهر - گیلان‌غرب - کرمانشاه، محور بدره - مهران - دهلران، محور علی (غربی) - عین‌خوش - دزفول، محور عماره - فکه - دوسلک - دزفول یا شوش، محور خلفائیه - بستان - سوسنگرد - اهواز، محور القرنه - نشوه - طلائیه - حمید - اهواز، محور بصره - پاسگاه کیلومتر ۲۵ حسینی به طرف اهواز یا خرمشهر، محور بصره - تنومه - شلمچه - خرمشهر که از این ۹ محور، ۶ محور آن در خوزستان قرار دارد. ارتش عراق که دارای ۱۲ لشکر و چند تیپ مستقل بود، بایستی نیروهای مناسب برای هر محور تعیین می‌کرد. ضمن اینکه برای منطقه کردستان و امنیت داخلی و مرزهای سوریه و اردن نیز عناصری در نظر می‌گرفت.

در آغاز جنگ تحمیلی، نیروهای متجاوز عراق دو لشکر در منطقه غرب دزفول و شوش و چهار لشکر در منطقه غرب اهواز و خرمشهر مستقر کرده بودند که در منطقه غرب خرمشهر،

لشکرهای ۵ و ۹ و ۱۱ متمرکز یافته بودند، ولی در آغاز نبرد، ارتش عراق همه این لشکرها را وارد عمل نکرد و به منظور اینکه مقاومت نیروهای جمهوری اسلامی ایران به قدری ضعیف هستند که نیازی به وارد کردن همه نیروها نیست، در مراحل اول نبرد، عناصر مقدم این لشکرها را وارد عمل کرد و در محور شلمچه، حدود یک تیپ مکانیزه عراق که شامل دو گردان مکانیزه و یک گردان تانک بود، وارد عمل شدند و یک لشکر عراق به سمت اهواز پیشروی کرد. روز دوم مهر اطلاع رسید که در محور شلمچه - خرمشهر، یک تیپ مکانیزه دیگر عراق وارد منطقه شده و دو تیپ عراقی برای حمله به خرمشهر، در محور شلمچه آماده گردیده است.

بر خلاف انتظار فرماندهی ارتش عراق، نیروهای مقدم عراقی موفق نشدند مقاومت نیروهای ما را در خط دژها که در مرز بودند، سریعاً در هم بشکنند و با مقاومت سرسختانه رزمندگان ما مواجه شدند. در نتیجه، از همان آغاز جنگ تحمیلی، حساب دشمن غلط از آب درآمد، زیرا از مرز شلمچه تا خرمشهر، حدود ۱۷ کیلومتر مسافت است و یک لشکر زرهی یا مکانیزه می‌توانند در شرایط برتری کامل، حداکثر ۴ ساعت این مسافت را با عقب دادن این نیروهای پوششی طی کنند، ولی نیروهای دشمن که در ساعت ۱۸ روز ۳۱ شهریور از مرز گذشتند، تا غروب روز دوم نتوانستند نیروهای ما را به غرب نهر عریض عقب برانند. دشمن مجبور شد نیروهای بیشتری وارد عمل سازد و یک ستون دیگر از محور بصره - تنومه - پاسگاه مرزی کیلومتر ۲۵ به حرکت درآورد. این ستون در روز سوم مهر موفق شد نیروی پوشش ما را از محور اهواز به خرمشهر عقب براند و از سمت شمال، خرمشهر را تهدید کند. پیشروی نیروهای دشمن در محور شلمچه، با مقاومت جدی نیروهای ما که به نخلستان‌های جنوب جاده متکی بودند، مواجه شد و با تأخیر اجرا گردید. به نحوی که، برابر گزارش فرماندهی اروند در هفتم مهرماه، ساعت ۱۱۲۰، نیروهای دشمن تازه به ۸۰۰ متری پل نو در نهر عریض رسیده و در روزهای بعد، با مدافعین ما که به نهر عریض متکی شده بودند، نبرد کردند و تلفات سنگینی متحمل شده و عملاً از تلاش در این محور منصرف شدند و تلاش اصلی خود را سمت شمال خرمشهر به کار برده و خرمشهر را از سمت شمال محاصره کردند. با وجود نیروهای اندک ما، این محاصره خیلی آهسته و آرام انجام شد، به نحوی که نیروهای دشمن در روز نهم مهر، به نزدیکی شهر رسیدند. با وجود این محاصره، مدافعین ما تا روز ۲۱ مهرماه، دشمن را در خارج از شهر متوقف کردند، ولی به علت فشار شدید دشمن و تهدید به تصرف شهر از سمت شمال

به شرق و پادگان دژ، رزمندگان ما مجبور به عقب‌نشینی به داخل شهر خرمشهر و دفاع از شهر شدند.

در ۱۵ مهر، اطلاع از وضعیت دشمن چنین بود: تیپ ۸ مکانیزه و ۱۲ زرهی در محور شلمچه خرمشهر و تیپ ۲ مکانیزه و ۲۶ زرهی در محور اهواز - خرمشهر به تلاش خود برای محاصره و اشغال خرمشهر ادامه می‌دهد. لشکر ۵ مکانیزه عراق در بصره آماده وارد کردن به منطقه عملیات است و قرارگاه مقدم این لشکر به منطقه اهواز تغییر مکان پیدا کرده است.

در ۱۶ مهر، فعالیت دشمن در تنگ‌تر کردن محاصره کمتر شد و یک گردان تانک دشمن به سمت کرانه غربی رودخانه کارون حرکت کرد. فعالیت پیدا کردن نقطه مناسب برای عبور از رودخانه کارون آغاز شد. در روز ۱۹ مهر، نیروهای متجاوز در رودخانه کارون در حوالی آبادی مارد، واقع در حدود ۱۵ کیلومتری شمال خرمشهر، پل شناور برقرار کرد و عناصری از نیروهای دشمن از رودخانه گذشتند و سرپلی در شرق کارون اشغال کردند. در روز ۲۰ مهر، نیروهای متجاوز عناصر بیشتری به منطقه سرپل اعزام کردند و قسمی به سمت شمال و قسمی به سمت جنوب برای توسعه سرپل پیشروی کردند.

در روز ۲۱ مهر، پیشروی دشمن با مقاومت نیروهای ما مواجه شد و تا حدی کند گردید، ولی نیروهای متجاوز محاصره‌کننده خرمشهر به نیروهای ما فشار آوردند و آنها را به داخل شهر عقب رانند.

در ۲۳ مهر، نیروهای متجاوز در شرق رودخانه به سمت جنوب پیشروی کردند و به جاده آبادان - ماهشهر رسیدند و این محور مواصلاتی آبادان قطع شد و آبادان از راه زمینی در محاصره دشمن قرار گرفت. در ۲۴ مهر، فشار دشمن در جنوب محور ماهشهر - آبادان و همچنین در حاشیه خارجی خرمشهر زیاد شد و دشمن تا سه کیلومتری شمال بهمنشیر رسید.

نبرد شهری در خرمشهر تا پایان روز سوم آبان ادامه داشت. در ساعات اولیه روز چهارم آبان، نیروهای ما به جزیره آبادان عقب‌نشینی کردند و شهر خرمشهر پس از ۳۴ روز نبرد، به اشغال دشمن درآمد. در جبهه شمال آبادان، دشمن چندین بار تلاش کرد از بهمنشیر عبور کند و شهر آبادان را از این جناح مورد محاصره قرار دهد، ولی با مقاومت رزمندگان ما مواجه شد، که شرح آن در هدایت عملیات نبرد خرمشهر، آبادان بیان می‌گردد.

۷- بررسی چگونگی طرح‌ریزی و هدایت عملیات نبرد خرمشهر و آبادان

الف) برآورد وضعیت

نظر به اینکه تقریباً تمام برآورد وضعیت‌ها در یگان‌های نیروی زمینی به طور شفاهی انجام می‌شد، مدارک کتبی مستندی در سوابق عملیاتی ثبت نگردیده، اما نظر به اینکه چهار عامل اصلی مؤثر در برآورد وضعیت و تهیه طرح و هدایت عملیات که مأموریت، جو، زمین، نیروهای دشمن و نیروهای خودی می‌باشد، تقریباً مشخص بودند و تغییرات خیلی وسیعی در سال‌های قبل از جنگ در وضعیت کلی یگان‌های خودی و دشمن ایجاد نشده بود، در طول چند سال، برآورد وضعیت مدون در نیروی زمینی و لشکر ۹۲ زرهی به عمل آمده بود. بر اساس اطلاعات در دسترس از وضعیت دشمن، طرح عملیاتی تهیه گردیده بود. همچنین می‌توان گفت اگر تغییراتی در سازمان و استعداد و توان رزمی نیروهای دشمن ایجاد شده بود، وضعیت نیروهای خودی از نظر سازمان کلی، تغییراتی نکرده بود و در نتیجه، حداقل سه عامل از چهار عامل مؤثر در هدایت عملیات تقریباً ثابت بود. بر اساس برآوردهایی که شده بود، در هر برخورد جدی نظامی بین ایران و عراق، تهدید جدی خوزستان به وسیله حکومت بعثی عراق قطعی بود. برای نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، مسلم بود که تلاش اصلی نیروهای متجاوز عراق، در خوزستان خواهد بود. لشکر ۹۲ زرهی که مسئولیت سرزمینی خوزستان را بر عهده داشت، از سال‌ها قبل برآورد کرده بود که نیروهای متجاوز عراق در پنج محور عمومی عماره، دزفول، حلفائیه، بستان، اهواز - القرنه، طلائیه، اهواز - بصره، تنومه، جفیر، اهواز و محور بصره، تنومه، خرمشهر پیشروی خواهند کرد.

ارتش عراق دارای ۱۲ لشکر و چند تیپ مستقل بود و حداقل شش لشکر را در خوزستان وارد عمل می‌کرد. با توجه به اینکه در شرایط و زمان صلح، فقط لشکر ۹۲ زرهی در خوزستان مستقر است، این لشکر در مأموریت پدافندی باید با یگان‌های سازمانی و زیر امر خود که سه گردان تانک و پنج گردان مکانیزه و دو گردان سوارزرهی و یک گردان دژ بود، جلو پیشروی دشمن را در حدود مقدرات، در مناسب‌ترین مواضع سد نماید. البته دو گردان تانک و یک گردان سوارزرهی از عناصر سازمانی لشکر ۸۸ زرهی زاهدان در هفتگل مستقر بودند، که بعد از پیروزی انقلاب، یک گردان تانک و گردان سوارزرهی به زاهدان اعزام شد و یک گردان تانک ام ۶۰ در هفتگل باقی بود. در رده نیروی زمینی، برآورد شده بود که به محض احساس تهدید جدی، لشکر ۱۶ زرهی به خوزستان اعزام شود و مسئولیت عملیات منطقه دزفول را بر عهده

بگیرد، ولی با توجه به مسافت طولانی بین پادگان‌های لشکر ۱۶ زرهی در قزوین و زنجان و همدان و کمبود مقدرات ترابری سنگین و راه‌آهن، تغییر مکان لشکر ۱۶ زرهی بیش از ۱۵ روز طول می‌کشید. بنابراین، چنانچه ایجاد تهدید جدی در مدت زمان کوتاه بود، لشکر ۹۲ زرهی باید با مقدرات خود، پوشش و دفاع تمام منطقه را از کرانه ارون‌رود تا موسیان، دهلران با یگان‌های موجود در خوزستان برقرار سازد. با توجه به این برآورد کلی، لشکر مجبور بود به ترتیب از پنج معبر وصولی دشمن، نیرویی متناسب با میزان تهدید و امکان عکس‌العمل مؤثر و مفید و امکان جلوگیری از انهدام سریع نیروها اختصاص دهد. میزان خطرناک بودن و جدی بودن تهدید به ترتیب منطقه دزفول، منطقه اهواز و منطقه خرمشهر بود؛ زیرا از شمال به جنوب، سقوط دزفول، اهواز، خرمشهر و همه خوزستان را شامل می‌شد و سقوط اهواز، خرمشهر را نیز شامل می‌شد، ولی سقوط خرمشهر تأثیری به مناطق اهواز و دزفول نداشت. بر اساس این برآورد، لشکر ۹۲ زرهی تقدم تلاش در مقابل تهاجم نیروی برتر متجاوز را به ترتیب به دزفول، اهواز و خرمشهر داده بود. در حدود توان رزمی موجود خود، نیروهایی به هریک از این مناطق اختصاص داده بود که برای منطقه خرمشهر، یک گردان تانک و یک گردان مکانیزه تعیین کرده بود و گردان ۱۵۱ دژ نیز در پادگان خرمشهر مستقر بود؛ لذا حدود یک تیپ در منطقه عملیات خرمشهر در مقابل دشمن وارد عمل می‌شد. از نظر مواضع و خطوط پدافندی، منطقه خرمشهر بسیار نامناسب بود و جز تأسیسات دژ در نزدیکی مرز و نهر عرایض، در بین محور شلمچه - خرمشهر، هیچ‌گونه منطقه مناسبی برای پدافند نبود. باید یادآوری شود که تا قبل از جنگ تحمیلی، تدبیر مناسب برای جنگ بیابان در ارتش ایران به نحو مطلوب، بررسی و تمرین نشده بود. تجهیزات مهندسی مناسب برای تهیه مواضع در زمین‌های باز در سازمان‌های یگان‌های نیروی زمینی منظور نشده بود. باید اعتراف کرد که از لحاظ تدابیر و سازمان و تجهیزات جنگ در بیابان، ارتش ایران خیلی ضعیف بود. به دلایل یادشده، عناصر لشکر ۹۲ زرهی مجبور بودند ابتدا در خط دژها، پیشروی دشمن را بگیرند، ولی تکیه اصلی خود را در خرمشهر، در محور شلمچه به نهر عرایض قرار دهند، ولی این نهر بیش از پنج کیلومتر امتداد نداشت و از شمال قابل دور زدن بود. لذا برای دفاع از خرمشهر از شمال، فقط تأسیسات ساختمانی شمال شهر و سد خاکی سیل‌بند می‌توانست به نیروهای مدافع ما کمک کند. بر مبنای این برآورد وضعیت کلی، طرح‌های عملیاتی تهیه گردیده شده بود.

ب) سازماندهی عملیات منطقه خرمشهر و آبادان

در برآورد وضعیت، بیان شد که لشکر ۹۲ زرهی سه گردان رزمی برای دفاع از منطقه خرمشهر اختصاص داده بود. این گردان‌ها عبارت بودند از: گردان ۱۵۱ دژ، گردان ۲۳۲ تانک، گردان ۱۶۵ مکانیزه. علاوه بر این گردان‌ها، هنگ ژاندارمری آبادان و منطقه ۳ دریایی خرمشهر و سپاه پاسداران انقلاب و نیروهای مردمی در منطقه خرمشهر و آبادان بودند. ضمناً منطقه خرمشهر و آبادان علاوه بر تهدید زمینی از سمت غرب، از سمت جنوب و کرانه اروندرود نیز مورد تهدید عوامل نفوذی و آب و خاکی و همچنین نیروی زمینی عبورکننده از رودخانه اروندرود بود. بنابراین، در سازمان دفاع از منطقه، بایستی تلاش اصلی متوجه غرب و شمال می‌شد و در کرانه اروندرود نیز، حداقل پاسگاه‌های ژاندارمری تقویب می‌شدند. با نگرش به جبهه‌های تهدید و نیروهای موجود، سازمان دفاع به این طریق بوده که یک نیروی پوشش در خط مرز زمینی و آبی مستقر گردیده و گردان اصلی رزمی که ۲۳۲ تانک و ۱۶۵ مکانیزه بود، در مواضع سدکننده مستقر می‌شد. نظر به اینکه در منطقه خرمشهر، یک قرارگاه اصلی کنترل‌کننده وجود نداشت، یک قرارگاه غیرسازمانی به وسیله ناحیه ژاندارمری خوزستان به فرماندهی سرهنگ رضوی، فرمانده ناحیه تشکیل شده بود و کلیه نیروهای مسلح، اعم از ارتش و ژاندارمری و شهربانی و پاسدار و بسیج، زیر امر این قرارگاه قرار داده شده بودند. ضمناً یک آتشبار ۱۷۵م و دو آتشبار ۱۳۰م در پشتیبانی این یگان‌ها قرار گرفته بود.

پ) طرح‌ریزی عملیات

با احساس تهدید جدی ارتش عراق، نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، طرح عملیاتی پدافند ابوذرا را که در خردادماه ۱۳۵۹ تهیه کرده بود، در ۱۵ شهریورماه صادر کرد. لشکر ۹۲ زرهی نیز بر اساس طرح ابوذرا، طرح عملیاتی لشکر را به نام «حر» تهیه و در تاریخ ۵۹/۶/۲۷ منتشر کرد.

مأموریت لشکر ۹۲ زرهی در طرح عملیاتی ابوذرا این بود که در منطقه مربوطه دفاع کنید و پیشروی دشمن را در جنوب اهواز، در مناسب‌ترین مواضع، سد کنید و آماده باشید پس از ورود لشکر ۱۶ زرهی به منطقه دزفول با هماهنگی با آن لشکر، در منطقه اهواز و خرمشهر آفند متقابل بنمایید.

بر مبنای مأموریت کلی یادشده، تدبیر عملیاتی لشکر ۹۲ زرهی در منطقه خرمشهر چنین بوده است که با استقرار یک خط پوششی مناسب در نزدیکی مرز، حرکات اولیه نیروهای متجاوز تحت نظر گرفته شود و مواضع سدکننده گروهای و گردانی در عقب نیروی پوشش و غرب محور اهواز - خرمشهر تهیه و در مواقع ضرورت، به وسیله یگانهای تعیین شده اشغال گردد، پیشروی نیروهای دشمن در محور شلمچه - خرمشهر حتی المقدور در غرب نهر عریض و در شمال این نهر در غرب جاده خرمشهر - اهواز سد گردد. بنابراین، تدابیر کلی عملیات در این منطقه به صورت ترکیبی از عملیات تأخیری و پدافندی بوده است.

بر مبنای تدبیر کلی، نیروی پوششی در خط مرز که یک منطقه کاملاً مسطح و هموار از پاسگاه شلمچه در جنوب تا پاسگاه طلائیه در شمال و در حاشیه جنوبی باتلاق هورالعظیم به طول تقریبی ۹۰ کیلومتری می باشد، به وسیله یک گردان ویژه به نام گردان دژ برقرار می شد. این گردان دارای چهار گروهان دژ بود و به ترتیبی سازمان داده شده بود که بتواند این خط مرز ۹۰ کیلومتری را بپوشاند و در صورت عقب نشینی نیز، مواضع تأخیری دوم و سوم را اشغال نماید که شرح سازمان و گسترش این گردان در قسمت های گذشته بیان شد.

طرح کلی سازمان و ترتیب استقرار این دژها طوری بود که چنانچه با ایجاد موانع دیگر، منطقه دفاعی تقویت می شد و یگان های متحرک ضربت در عقب دژها مستقر می شدند، این خط پدافندی می توانست جلو پیشروی دشمن را سد کند، یا حداقل به مدت قابل ملاحظه ای به تأخیر بیاورد. از لحاظ استقرار و گسترش یگان های پدافندی در مواضع سدکننده، پیش بینی شده بود که با وجود قابل عبور بودن زمین در تمام سطح منطقه در شرایط خشک بودن زمین، نیروهای متجاوز برای حفظ سمت و سادگی هدایت یگان ها و امکان کنترل، مجبور بودند حرکات خود را به دو محور موجود که محور تنومه - شلمچه - خرمشهر و محور تنومه - پاسگاه مرزی کیلومتر ۲۵ حسینه در جاده اهواز - خرمشهر متکی سازند؛ لذا مواضع سدکننده باید در طرفین این محورها برقرار می شد.

برابر روش کلی دفاع از سازمان دفاعی شامل: نیروی تأمین و نیروی مقدم دفاع و نیروی ضربت یا احتیاط می باشد. جهت نیروی ضربت و احتیاط باید یک واحد زرهی یا مکانیزه در قسمت مرکز منطقه دفاعی مستقر می شد، تا موقعی که نیروهای دشمن موفق می شدند، خط پوشش دژ را در محلی بشکافند و مواضع سدکننده پدافندی را دور بزنند و به عقب

برانند. این یگان ضربت سریعاً وارد عمل شده و پاتک کند و نیروهای متجاوز را به عقب براند. اما نکته حساس و حیاتی این بود که به هر حال، منطقه پدافندی خرمشهر آسیب‌پذیر است و حفظ مواضع پدافندی برای مدتی طولانی امکان‌پذیر نیست. برای عقب راندن نیروهای متجاوز بایستی یک نیروی ضربت قوی در این منطقه وارد عمل شود و نیروهای دشمن را تا غرب دجله عقب براند. در غیر این صورت، نگهداری خرمشهر بسیار مشکل و احتمالاً غیرممکن خواهد بود. اما در صورت سقوط خرمشهر، با تکیه به کرانه رودخانه کارون در شمال و رودخانه اروندرود در جنوب، نگهداری جزیره آبادان و سد کردن پیشروی دشمن در کرانه کارون، با نیروهای کم امکان‌پذیر بود. در صورت اجبار و الزام، نیروهای مدافع منطقه خرمشهر به شرق و جنوب رودخانه کارون عقب‌نشینی می‌کردند و پیشروی دشمن را در کرانه غربی و شمالی این رودخانه متوقف می‌کردند تا امکان عکس‌العمل قطعی را نیروهای مسلح ایران به دست آورند.

بر اساس این شرایط کلی، فرماندهی مناطق خرمشهر و آبادان که در طول عملیات با نام‌های مختلف، یگان‌ها را هدایت می‌کرد، سازمان پدافندی منطقه را قبل از شروع تهاجم نیروهای متجاوز عراق در منطقه عملیات غرب خرمشهر داد. گردان دژ در دژها مستقر بود، گردان ۱۶۵ مکانیزه با ترکیبی از عناصر گردان ۲۳۲ تانک در مواضع سدکننده در اطراف محور شلمچه - خرمشهر و محور پاسگاه کیلومتر ۲۵ حسینیّه مستقر گردید و قسمتی از گردان ۲۳۲ تانک به عنوان نیروی ضربت و احتیاط در حوالی پل نو (شرق نهر عریض) مستقر گردید. پاسگاه‌های ژاندارمری مرزی به وسیله افراد سپاه پاسداران تقویت شدند و دفاع از جزیره آبادان به عهده ژاندارمری، شهربانی و پایگاه منطقه ۳ دریایی و نیروهای مردمی محول گردید.

ت) هدایت عملیات خرمشهر و آبادان

۱) عملیات پیش از تجاوز عمومی

ارتش مزدور امپریالیسم عراق تجاوز عمومی را در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹، به مرحله اجرا گذاشت. ولی از مدت‌ها قبل، مقدمات این تجاوز را با ایجاد حوادث مرزی فراهم کرد. تمرکزات نیروهای متجاوز در نزدیکی مرز، از اوایل شهریورماه مشاهده گردید و در منطقه خرمشهر، از هفتم شهریورماه، فعل و انفعالات یگان‌های دشمن در غرب مرز مشاهده شد. در مناطق دیگر مرزی خوزستان، حوادثی رخ داد که در بررسی وضعیت همان مناطق ذکر شده است.

در یازدهم شهریور، اطلاع رسید که قریب به دو هزار نفر افراد عراقی با تعدادی تانک در غرب شلمچه مستقر شده‌اند. این یگان در بصره از پل کوت علی عبور کرده و شرق دجله موضع گرفته بود. فعالیت‌های گشتی و شناسایی را در غرب شلمچه گاز کرده بودند. با احساس تهدید جدی ارتش عراق، رئیس جمهور وقت در دوم شهریورماه از خوزستان بازدید کرد و در هفدهم شهریورماه، نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران بر مبنای گزارش پایگاه دریایی خرمشهر، به نیروی زمینی اعلام کرد که گردان دژ مستقر در خط دژها، قادر به سد کردن پیشروی دشمن نخواهد بود و در خوزستان، این موضوع به فرمانده کل قوا توضیح داده شده است و با ضعف یگان‌های خودی، خطر سقوط خرمشهر به نظر می‌رسد.

اولین درگیری رسمی در منطقه غرب خرمشهر، در ۲۱ شهریور رخ داد. برابر گزارش هنگ ژاندارمری آبادان، بین افراد پاسگاه خین و مومنی ایران با پاسگاه‌های مقابل عراقی درگیری شد و مبادله آتش گردید. در این درگیری، یک سرباز شهید و یک سرباز و سه پاسدار مجروح شدند.

در روز ۲۰ شهریور، نیروی زمینی به لشکر ۹۲ زرهی دستور داد کلیه عناصر لشکر را آماده سازد تا بنا به دستور، برابر طرح ابوذر به مناطق مرزی اعزام و در مواضع پیش‌بینی شده مستقر شوند. تغییر مکان لشکر از روز ۲۱ شهریور آغاز شد و بر اساس این طرح، گردان ۱۶۵ مکانیزه و ۲۳۲ تانک به منطقه خرمشهر اعزام شدند. این تغییر مکان‌ها در ۲۵ شهریور تکمیل گردید. ستاد مشترک برآورد کرد حمله دشمن در آتیه نزدیک محتمل است. در ۲۲ شهریور، این موضوع را به نیروها ابلاغ کرد. گردان دژ در ۲۱ شهریورماه، گزارش داد که دژهای مرزی را تا دژ شماره ۱۹ که مقابل پاسگاه مرزی کوشک قرار داشت، اشغال کرده است. لازم است یادآوری شود که در آغاز عملیات، گردان دژ کمتر از ۵۰ درصد وسایل و تجهیزات سازمانی خود را داشت. لذا اشغال همه دژها ممکن نبود. به نظر می‌رسد تقدم اشغال دژها به منطقه بین شلمچه، کوشک که حدود ۶۰ کیلومتر است، داده شده بود و از اشغال دژها در منطقه بین کوشک و طلائیه که ۳۰ کیلومتر بود، صرف نظر گردیده بود.

در ۲۴ شهریور، لشکر ۹۲ زرهی به کلیه یگان‌های سازمانی زیر امر خود دستور داد به علت احتمال حمله قریب‌الوقوع دشمن، کلیه یگان‌ها برابر طرح عملیاتی مواضع پدافندی خود را اشغال و آماده پدافند مقابل تجاوز ارتش عراق باشند.

نظر به اینکه تعداد تفنگ ۱۰۶م گردان دژ نسبت به ۱۲۰ دستگاه سازمانی خیلی کم بود، این گردان قادر نبود همه دژهای اشغال شده را با دو قبضه تفنگ ۱۰۶م مجهز نماید. لذا گردان در ۲۴ شهریورماه، گزارش داد که از تفنگ‌های ۱۰۶م موجود، دو قبضه به پاسگاه شلمچه، دو قبضه به پاسگاه‌های مومنی، دو قبضه به پاسگاه حدود، دو قبضه به پاسگاه نهر خین فرستاده است که البته این تفنگ‌ها را از دژها برداشت کرده بود.

خلاصه وضعیت گسترش لشکر ۹۲ زرهی در ۲۵ شهریورماه چنین بوده است:

تیپ ۱ زرهی در منطقه کوشک (جنوب غربی پادگان حمید)، تیپ ۳ زرهی در منطقه الله اکبر (غرب دشت آزادگان)، گروه رزمی ۲۳۲ تانک در منطقه پل نو (محور شلمچه)، گروه رزمی ۱۶۵ مکانیزه محور پاسگاه کیلومتر ۲۵ حسینی (شمال غربی خرمشهر)، تیپ ۳۷ زرهی در دوسلک (شرق فکه)، تیپ ۲ زرهی در عین خوش.

برابر طرح گسترش گردان دژ، معمولاً همیشه دو گروهان از عناصر این گردان در دژها مستقر می شدند و دو گروهان در پادگان، به آموزش و نگهداری و اعزام به مرخصی پرسنل می پرداخت. بر همین مبنا، گردان دژ در ۱۴ شهریور، گزارش نموده است که گروهان یکم و چهارم را در دژها مستقر کرده و گروهان‌های دوم و سوم را تعویض نموده است.

در ۲۶ شهریور، درگیری مرزی در اکثر پاسگاه‌ها رخ داد. در منطقه خرمشهر نیز، از ساعت ۱۲۳۰ تا ساعت ۱۳۴۵ روز ۲۶ شهریور، در پاسگاه‌های مومنی و خین که کنار نهر خین قرار دارند، بین مأمورین ایرانی با مأمورین پاسگاه‌های مرزی مقابل درگیری ایجاد شد و این درگیری مجدداً در ساعت ۱۷۵۵ شروع شد و تا ۱۸۳۰ ادامه پیدا کرد. لشکر ۹۲ زرهی علت این درگیری‌ها را در گزارش چنین آورده که درگیری در کنار نهر خین از زمانی آغاز شد که یک دستگاه تله انفجاری که به وسیله عناصر سپاه پاسداران در کرانه نهر برقرار شده بود، منفجر گردید و ضمن اینکه سبب شهید شدن سرپرست سپاه پاسداران شد، سبب ایجاد سوء تفاهم در مأمورین مرزی عراق و آغاز درگیری‌ها و عکس العمل نیروهای عراقی گردید که البته شاید این گزارش از نظر بروز حادثه درست باشد، ولی از لحاظ عامل ایجاد درگیری درست نیست؛ چون درگیری‌ها در تمام مناطق مرزی از مدت‌ها پیش شروع شده بود.

در ۲۷ شهریور، صدام حسین حاکم جبار عراق در یک سخنرانی تلویزیونی عراق رسماً قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر را ملغی دانست و اعلام کرد امتیازاتی را که از ایران گرفته پس نخواهد

داد و امتیازاتی را که به ایران داده به زور پس خواهد گرفت. بر اساس این تهدید صدام حسین، نیروی دریایی عراق از روز ۲۸ شهریور، جلو کشتی‌های ایرانی را در اروندرود گرفت و به آنها ابلاغ کرد که باید با پرچم عراق در اروندرود رفت و آمد نمایند و چهار کشتی تجاری ایران را در دهانه فاو توقیف کرد.

در ۲۹ شهریور، توپخانه ارتش عراق تمام پاسگاه‌های مرزی ایران را زیر آتش گرفت. از جمله از ساعت ۰۹۳۰، پاسگاه خین مورد اصابت گلوله توپخانه واقع شد. در این روز، نیروی دریایی ارتش عراق به عنوان عکس‌العمل، یک ناوچه عراق را در اروندرود به گلوله بست و غرق کرد. در ساعت ۱۳۵۰ روز ۲۹ شهریور، درگیری شدید در پاسگاه خین ایجاد شد و پاسگاه خین بر اثر آتش نیروهای متجاوز، طعمه حریق گردید. درگیری در اروندرود بین ناوهای ایرانی و ناوچه‌های عراقی به وجود آمد و در نتیجه، یک ناوچه عراق و یک ناوچه ایران غرق شدند. ناویان ایرانی با شنا خود را به ساحل رساندند. برای تقویت مواضع نهر خین، یک گروهان از سه گردان ۲۳۲ تانک به این پاسگاه اعزام گردید. لازم به یادآوری است که پاسگاه نهر خین در شرق نهر عریض در محل تلاقی این نهر با اروندرود قرار دارد. اولین نقطه غربی است که به ساحل دور اروند دید مستقیم دارد.

در تاریخ ۲۹ شهریور، ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران وضعیت عملیات را تا ساعت ۲۱۲۰ این روز چنین بیان کرد: ارتش عراق با یگان‌های زرهی و مکانیزه به همه پاسگاه‌های مرزی ایران حمله می‌کند. چنانچه با مقاومت نیروهای ایرانی مواجه می‌شود، عقب‌نشینی می‌نماید. برآورد می‌شود ارتش متجاوز عراق با این‌گونه حرکات، قصد تبلیغاتی دارد. با وجود این، چنانچه بتواند، قسمتی از خاک ایران را اشغال خواهد کرد تا خواسته‌های خود را به دولت ایران بقبولاند. لذا برای مقابله با تحریکات ارتش عراق، پیشنهاد می‌شود تمام پاسگاه‌های مرزی با جنگ‌افزار ضدزره تقویت شده و پاسگاه‌هایی که آسیب‌پذیرند، تخلیه شوند و ارتش ایران هرجا می‌تواند، بدون فوت وقت، حمله متقابل بکند و وارد خاک عراق شود و پس از عقب راندن و انهدام نیروهای متجاوز، به داخل مرز ایران عقب‌نشینی نماید و حملات هوایی و هلی‌کوپتر اجرا گردد.

از روز ۳۰ شهریور، درگیری‌ها شدیدتر شد و نیروهای عراقی به تجاوزات خود شدت دادند. در این روز، پالایشگاه آبادان را از کرانه دور اروندرود با تیر مستقیم آرپی‌جی ۷ گلوله‌باران کردند. در منطقه اروندرود، خرمشهر، شهر آبادان، پایگاه دریایی خرمشهر، خسروآباد، پایگاه

ژاندارمری دهانه فاو، پاسگاه خین و مومنی زیر آتش توپخانه دشمن قرار گرفت. دو فروند نیروهای هلی کوپتر نیروی دریایی ایران به پرواز درآمد، که متأسفانه یک فروند آن به کابل فشار قوی برق برخورد کرد و سقوط نمود و خلبانان آن شهید شدند. آخرین وضعیت این روز را لشکر ۹۲ زرهی چنین گزارش داد:

آتش توپخانه دشمن از ساعت ۰۷۴۵، در تمام مناطق مرزی به طرف پاسگاه‌های ایران اجرا می‌شود. از جمله خسروآباد، پایگاه دریایی خرمشهر، آبادان، فکه و پاسگاه سوبله زیر آتش دشمن قرار داشته و در ساعت ۲۱۰۵، پایگاه مومنی با نیروهای دشمن درگیر شده است. به مخازن نفت آبادان خسارات زیادی وارد شده است. یک کشتی ایرانی به نام آزادی، در حوالی خور موسی مورد اصابت گلوله‌های دشمن قرار گرفته و تعدادی از خدمه آن غرق و تعدادی نجات یافته‌اند. پاسگاه فکه به وسیله دشمن منهدم گردیده و عکس‌العمل نیروهای ایرانی در روز جاری، ضمن دادن پاسخ به آتش دشمن، عبارت بود از اینکه پاسگاه بعثی عراق در کرانه دور دهانه فاو، با آتش توپخانه ۱۳۰م مستقر در خسروآباد منهدم گردید. یک فروند ناوچه عراقی به وسیله هواپیماها غرق شد. دو نفر نظامی عراقی در پاسگاه دویرج به ایران پناهنده شدند. همچنین ترمینال نظامی خرمشهر زیر آتش توپخانه قرار گرفته و یک نفر شهید و ۱۵ نفر مجروح شده‌اند. با توجه به حوادث روز ۳۰ شهریور، نیروی زمینی به ستاد مشترک گزارش داد لشکر ۹۲ زرهی در تمام منطقه عملیاتی با آتش دشمن درگیر شده است. ستاد مشترک به نیروی زمینی دستور داد نیروهای عراقی را زیر آتش بگیرند. ضمناً اعلام نمود که حمله هوایی دشمن قریب‌الوقوع است و آرایش حمله دشمن را چنین پیش‌بینی نمود:

یک یگان تانک سنگین در محور فکه - عماره تا دزفول - شوش، یک یگان مکانیزه در محور حلفائیه - بستان و یک یگان تانک سنگین در محور تنومه - شلمچه وارد عمل خواهد شد.

در روز ۳۱ شهریور، نیروی هوایی دشمن مناطق داخلی ایران از جمله تهران را بمباران کرد. در منطقه خوزستان، پایگاه هوایی دزفول، آغازجاری، اهواز، خرمشهر، فرودگاه امیدیه مورد حمله هوایی دشمن قرار گرفت. بالآخره از ساعت ۱۸۳۰ روز ۳۱ شهریور، نیروی زمینی متجاوز در تمام مناطق عملیاتی به سمت مرزهای ایران پیشروی کرد و جنگ عمومی را با کلیه مقدرات نظامی خود بر ایران تحمیل نمود و جنگ عمومی در این منطقه آغاز گردید. یک نکته جالب و تأسفبرانگیز که در حوادث روز ۳۱ شهریور دیده می‌شود، این است که این

همه حوادث مهمی که در یک ماه گذشته در منطقه خوزستان رخ داد، لشکر زرهی ۹۲، نیروی زمینی و ستاد مشترک یک طرح و برنامه هماهنگی برای مقابله با چنین تهدید جدی و ویرانگر نداشته‌اند. از جمله این هماهنگی، سیستم کنترل و فرماندهی یگان‌های مستقر در منطقه خرمشهر و آبادان بود، چنانچه ستاد مشترک به نیروی زمینی ابلاغ کرد که برای ایجاد وحدت فرماندهی در یگان‌های منطقه خرمشهر، آبادان، یک افسر ترجیحاً زرهی از افسران نیروی زمینی به عنوان فرمانده مسئول خرمشهر اعزام شود، کلیه عناصر رزمنده خرمشهر را زیر نظر بگیرد. نیروی زمینی در ۳۱ شهریورماه، به ستاد مشترک پاسخ می‌دهد که این نیرو فاقد افسر واجد شرایط برای این مأموریت است و پیشنهاد می‌کند از افسران ستاد مشترک، افسری برای این منطقه تعیین و اعزام شود. در صورتی که، در همان موقع، ده‌ها افسر مناسب و بدون شغل و واجد شرایط در نیروی زمینی وجود داشت. در معاونت‌های نیروی زمینی نیز، ده‌ها افسر زرهی و غیرزرهی شاغل بودند که عملاً فعالیت چندانی نداشتند. چنانچه در روز دوم مهرماه، حدود ۲۰ نفر از سرهنگ‌های زرهی نیروی زمینی برای تقویت لشکر ۹۲ زرهی به خوزستان اعزام گردیدند.

بررسی حوادث شهریورماه نشان می‌دهد که حداقل از اوایل شهریورماه، شواهد و قرائن حمله عمومی ارتش متجاوز عراق کاملاً مشهود بود. با وجود وضعیت توان رزمی لشکر ۹۲ زرهی، برتری کامل نیروهای دشمن که از لحاظ سازمان، شش لشکر عراقی برآورد می‌گردید و از نظر آمادگی رزمی، توان رزمی یگان‌های لشکر ۹۲ زرهی حدود ۵ درصد سازمانی بود؛ یعنی این لشکر از نظر محاسبات کلاسیک، در مقابل ۱۳ برابر خود قرار می‌گرفت، ولی اقدام مؤثری برای اعزام یگان‌های تقویتی بیشتر به عمل نیامد و بعد از اینکه نیروهای متجاوز عراقی به اکثر هدف‌های خود رسیدند، از اوایل مهرماه، تغییر مکان لشکر ۲۱ پیاده و لشکر ۱۶ زرهی و عناصری از لشکر ۷۷ پیاده، از مناطق پادگانی به خوزستان آغاز گردید. مهم‌ترین عامل اجتماعی که برای این وضع به نظر می‌رسد، این است که ممکن است تصمیم‌گیرندگان رده‌های بالای فرماندهی، تهدید عراق را جدی نگرفته و با برآوردی که از وضعیت متزلزل حکومت عراق می‌کردند، چنین نتیجه گرفتند که صدام حسین در چنین وضعیت متزلزل سیاسی جرئت نخواهد کرد خود را در جنگ عمومی درگیر سازد. برخوردهای نیروهای عراقی با پاسگاه‌های ایرانی از ورود به مرز فراتر نخواهد رفت، ولی عملاً این برآورد صحیح از آب

درنیامد. اما آنچه که لشکر ۹۲ زرهی و سایر رزمندگان انجام داده‌اند، در حدود توانایی‌های آنها در حد کمال مطلوب بوده است.

۲) هدایت عملیات بعد از تجاوز عمومی

در بالا گفته شد که حمله عمومی نیروهای متجاوز عراق در پایان روز ۳۱ شهریور در تمام جبهه‌های خوزستان آغاز شد. در این قسمت از بررسی حوادث عملیاتی منطقه خرمشهر و آبادان، که قسمتی از صحنه عملیات خوزستان بود، از اوایل مهر تا پایان ۱۳۵۹ مورد مطالعه قرار می‌گیرد. این عملیات در شش مرحله انجام گرفت:

- مرحله (۱) عبور نیروهای دشمن از مرز و نبرد در غرب نهر عرایض و شمال خرمشهر.
- مرحله (۲) نبرد در حاشیه شهر خرمشهر.
- مرحله (۳) عبور نیروهای دشمن از شرق کارون و تصرف سرپل در شرق کارون.
- مرحله (۴) محاصره آبادان و تلاش برای اشغال آن.
- مرحله (۵) نبرد در داخل شهر و سقوط خرمشهر.
- مرحله (۶) تثبیت نیروهای دشمن در منطقه سرپل که به ترتیب تاریخ وقوع، بررسی می‌شود.

مرحله (۱) عبور نیروهای دشمن از مرز

نیروهای متجاوز برای اشغال خرمشهر ابتدا خود را در محور شلمچه وارد عمل کردند. در ساعت ۱۸۰۰ روز ۳۱ شهریور، ارتش متجاوز عراق پاسگاه شلمچه را محاصره کرد، ولی نیروهای مدافع پاسگاه که شامل عناصری از ژاندارمری و پاسداران و یک گروهان از گردان ۱۶۵ مکانیزه بود، به نیروهای متجاوز حمله متقابل کردند و نیروهای دشمن را از حوالی پاسگاه عقب راندند، ولی اطلاع رسید که حدود یک لشکر زرهی ارتش عراق در منطقه بین مرز تا رودخانه دجله مستقر شده و آماده حمله در محور شلمچه - خرمشهر می‌گردد.

در ساعت ۰۲۴۵ روز یکم مهر، ستاد مشترک به نیروی هوایی ابلاغ کرد نیروهای متمرکز دشمن در غرب شلمچه را بمباران کند. از آغاز روشنایی روز اول مهر، نبرد سخت در تمامی جبهه‌ها آغاز گردید و دشمن مناطق مرزی را مورد حمله قرار داد. در مناطق عملیاتی خرمشهر تلاش نمود نیروهای مدافع ما را عقب براند یا منهدم سازد و به سرعت، خود را ابتدا به پل نو در نهر عرایض برساند و آن را سالم به دست گیرد و سپس پیشروی به سمت خرمشهر را ادامه دهد؛ ولی مقاومت دلیرانه مدافعین اجازه چنین پیشروی سریع را به دشمن نداد. نیروی

پوشش شامل عناصر گردان دژ، پاسداران، پاسگاه‌های مرزی و عناصر تقویتی از گردان تانک و مکانیزه لشکر ۹۲ زرهی، تا ساعت ۱۴۳۰، در مقابل دشمن مقاومت کردند و تلفاتی به آنها وارد ساختند. ولی تلفاتی هم دیدند، به نحوی که گزارش رسید از ۱۶ دستگاه تانک مستقر در این خط، ۱۲ دستگاه آن آسیب دید و فقط چهار دستگاه سالم باقی مانده است. در ساعت ۱۷۲۰ روز اول، گزارش رسید که هواپیماهای خودی در ساعت ۱۵۵۸ امروز، منطقه بصره را بمباران کردند. در ساعت ۱۸۱۰، لشکر ۹۲ گزارش داد درگیری سخت در تمام عرایض جبهه به شدت ادامه داشت. در ساعت ۲۳۳۵، لشکر ۹۲ زرهی آخرین وضعیت منطقه خرمشهر را به استناد گزارش عملیات جنوب چنین گزارش داد: یک کشتی عراقی غرق شد، یک میگ عراقی سرنگون گردید، قسمتی از اسکله‌های ۴ و ۷ و ۸ مخازن سوخت آبادان در اثر اصابت گلوله‌های دشمن، آتش گرفته است و تعداد هشت دستگاه تانک خودی در منطقه مرزی شلمچه در گِل فرورفته و یگان تانک مستقر در آن منطقه، آمادگی خود را از دست داده است. با وجود این، لشکر گزارش کرد که نبرد در پاسگاه شلمچه و دژهای اشغال شده ادامه دارد و نیروهای دشمن از نزدیکی مرز عقب رانده شده‌اند. در این روز، ستاد مشترک به استناد گزارش فرماندهی عملیات جنوب، به نیروی زمینی اعلام کرد ظرف روز جاری، دشمن آبادان، ماهشهر و پایگاه دریایی خرمشهر را به شدت زیر آتش گرفته و در مرز شلمچه، سه کیلومتر وارد خاک ایران شده، منطقه خرمشهر دچار کمبود شدید تانک و توپخانه است. مهمات یگان‌ها در شرف اتمام است و احتمال تصرف خرمشهر به وسیله دشمن زیاد است. لازم است در همین جا به نکته‌ای اشاره شود که غالباً گزارش‌های فرماندهان اغراق‌آمیز بود. چنانکه برعکس متن این گزارش، خرمشهر ۳۴ روز مقاومت کرد. حوادثی را که لشکر ۹۲ زرهی از جریان عملیات روز یکم مهرماه گزارش کرده، چنین بوده است:

دیشب رزمندگان غیور ما که شامل گردان دژ، گردان ۲۳۲ تانک و آتشبار ۱۷۵م توپخانه بودند، با نشان دادن اراده مصمم و قاطع نیروهای ما به دشمن و عقب راندن آنها از نزدیکی مرز، حماسه آفریدند. شاید به نظر می‌رسد این پایین بیش از حد احساسی باشد، ولی با توجه به وضعیتی که ارتش ایران داشته و برآوردی که صدام حسین و گردانندگان حکومت عراق کرده بود، که به محض پیشروی نیروهای عراق، نیروهای مسلح ایران نه روحیه و نه امکانات مقاومت را خواهند داشت و سریعاً فرار کرده یا تسلیم خواهند شد و ارتش عراق در کمتر از یک هفته، خوزستان را اشغال خواهد کرد، با همین مقاومت‌های اولیه نیروهای ما، برآورد

دشمن غلط از آب درآمد. لشکر ۹۲ زرهی برای تقویت ستاد عملیات جنوب، سرهنگ پورمهران را خرمشهر اعزام نمود. در اوایل روز یکم، لشکر گزارش داد دشمن علاوه بر مرز شلمچه، از مرز کوشک و طلائیه و پاسگاه کیلومتر ۲۵ نیز وارد خاک ایران شده است. به مرور نبرد شدیدتر شد. فشار دشمن بر نیروهای ما در محور شلمچه زیادتر شد. آبادان به شدت گلوله باران گردید. قسمتی از پالایشگاه آبادان منهدم شد و سازمان کشتی رانی آسیب زیادی دید. پاسگاه شلمچه و مومنی به وسیله عناصر دشمن اشغال شد. پل کیلومتر ۲۵ شمال خرمشهر منفجر گردید. گردان دژ و گردان ۲۳۲ تانک و آتشبار توپخانه ۱۷۵ میلی متری، که در این منطقه مستقر بودند، تحت فشار شدید دشمن قرار گرفتند. نیروهای ما مجبور شدند به مواضع بعدی عقب نشینی کنند. در این موقع، از طریق نیروی زمینی، به یگان های مستقر در خرمشهر و آبادان ابلاغ شد در شهر آبادان و خرمشهر باید تا آخرین نفس مقاومت شود. نیروهای دشمن با اجرای مانورهای احاطه ای، تلاش کردند نیروهای مدافع ما را محاصره و نابود کنند، ولی موفق نشدند. در نتیجه، در پایان روز اول نبرد، دشمن موفق نشد نیروهای ما را از مرز عقب براند. پیشروی دشمن در حدود سه کیلومتری مرز متوقف گردید.

در روز ۵۹/۷/۳، حوادث مهم چنین بوده است:

در ۲۰ دقیقه بعد از نیمه شب، آخرین وضعیت منطقه خرمشهر چنین گزارش شده است: پاسگاه کیلومتر ۲۵ در حال سقوط است، ولی مقاومت ادامه دارد. در این پاسگاه، یک دسته تفنگ ۱۰۶م تقویت شده در مقابل نیروهای عراقی مقاومت می کنند. در مقابل پاسگاه حسینی، یک نیروی بزرگ زرهی دشمن مستقر شده، ولی هنوز درگیری جدی آغاز نشده و جبهه فعلاً آرام است. در ساعت ۰۹۴۵، سپاه پاسداران مستقر در مرز گزارش داد نیروهای بزرگ دشمن از تنومه عراق به سمت مرز در حرکتند.

با روشن شدن هوا، دشمن تلاش خود را آغاز کرد و پاسگاه های مرزی را به شدت تحت فشار قرار داده و تلفات سنگینی به واحدهای مرزی ما وارد کرده اند. در شب یکم بود که لشکر ستاد مشترک به واحدها ابلاغ نمود نظر به اینکه دشمن در جریان عملیات روزانه، خسته و فرسوده شده است و احتمالاً شب کارایی چندانی ندارد، لذا با استفاده از این فرصت، واحدهای خودی تجدید سازمان و تجدید تدارکات کنند و شهدا و مجروحین را تخلیه نمایند. ضمناً درخواست شده بود که نیروی هوایی شبانه مواضع دشمن را بمباران کند. نیروی هوایی اعلام

کرد که امکان پشتیبانی هوایی در شب مؤثر و مقدور نیست، ولی در روز دوم، پشتیبانی کافی از یگان‌های زمینی به عمل خواهد آمد.

در ساعت ۰۵۲۰، سپاه پاسداران گزارش داد پاسگاه شلمچه و حدود به تصرف نیروهای عراقی درآمد و دژ ۱ و ۲ که در طرفین محور شلمچه و عقب آن پاسگاه بود، سقوط کرده است. فعلاً دژ ۳ و ۴ و مرکز گروهان در دست قوای خودی است. لازم است یادآوری شود که دژهای مرزی از جنوب به شمال شماره‌گذاری شده بود. همان‌طور که قبلاً گفته شد، فاصله بین دو دژ سه کیلومتر بود و هر دژی که سقوط می‌کرد، یک شکاف ۶ کیلومتری در خط دژها ایجاد می‌شد. هم‌زمان با این حوادث در محور خرمشهر، از محور بستان نیز خبر رسید که پاسگاه مرزی سوبله نیز سقوط کرده و دشمن تا غرب بستان رسیده است. دشمن در ساعت ۰۶۰۵، آبادان را بمباران کرد و آتش توپخانه شدید بر روی تأسیسات آبادان و خرمشهر روانه نمود و به مرور، فشار خود را زیاده‌تر کرد و با جنگ‌افزار تیر مستقیم، از ساحل دور ارون‌رود، تأسیسات خرمشهر و آبادان را زیر آتش گرفت و خساراتی به آنها وارد کرد. بر اثر این آتش‌های دشمن، مرکز تأسیسات نفت آبادان آسیب دید، برق قطع شد و انبار مهمات گردان دژ شمال شرقی خرمشهر مورد اصابت گلوله‌های دشمن قرار گرفت و قسمتی از آنها منفجر شد. از متن پیام‌ها چنین نتیجه گرفته می‌شود که دشمن با این تلاش‌ها، موفق شد بر روحیه رزمندگان و مردم ضربه بزند. به این علت، اظهار نگرانی‌ها و گله‌ها از کمبودها و نیامدن پشتیبانی‌های هوایی و زمینی عراق آغاز شد. عنصر هوایی ستاد لشکر ۹۲ زرهی اعلام نمود که پایگاه هوایی دزفول بمباران شد و از حالت عملیاتی خارج شده و به این علت، پشتیبانی هوایی انجام نگرفته است.

در ساعت ۱۱۴۵، سرهنگ رضوی، فرمانده عملیات خرمشهر - آبادان، به لشکر ۹۲ زرهی گزارش داد: تا این ساعت، هلی‌کوپترها نیامده‌اند و رزمندگان ما با نیروی کم، مشغول از بین بردن تانک‌های دشمن هستند و موفق شدند آنها را وادار به عقب‌نشینی نمایند. اگر هلی‌کوپترها می‌رسید، موفقیت نیروهای ما ده‌ها برابر می‌شد. در گزارش دیگر فرمانده ارون، اعلام شد که آتش شدید دشمن در محور شلمچه ادامه دارد و تلفات سنگینی به نیروهای ما رسیده، از تانک‌های گروهان تانک مستقر در این محور، فقط پنج دستگاه سالم باقی مانده است که آنها هم مهمات ندارند. توپخانه ۱۷۵م مقاومت می‌کند، ولی مهمات ندارند. احتیاج به یگان مکانیزه داریم. از نیروی زمینی به لشکر ۹۲ زرهی دستور داده شد با استفاده از

توپخانه ۱۳۰م و ۱۷۵م مستقر در منطقه خرمشهر و آبادان، بصره و فاو زیر آتش گرفته شود. ستاد اروند آخرین وضعیت را چنین گزارش داد:

یک چهارم پالایشگاه آبادان منهدم شده، سازمان کشتی رانی و بوارده جنوبی زیر آتش دشمن بوده، پاسگاه‌های شلمچه، مومنی و حدود به اشغال دشمن درآمده، در حوالی پاسگاه خین مقاومت هنوز ادامه دارد. پل کیلومتر ۲۵ جاده خرمشهر و اهواز تخریب شده، پایگاه دریایی و اسلکه دریایی و پادگان دژ زیر آتش دشمن است. گردان ۱۷۵م توپخانه و ۲۳۲ تانک با وجود دادن تلفات زیاد و عقب‌نشینی به مواضع بعدی مقاومت می‌کنند. ارتباط پیک قطع گردیده و هم‌اکنون خرمشهر و پادگان دژ زیر آتش شدید دشمن است.

در ساعت ۱۵۳۵، ستاد مشترک آخرین وضعیت را چنین اعلام کرد: توپخانه ایران به بنادر و اسکله‌های ما آسیب زیادی رسانده، صبح روز جاری نیروی هوایی و توپخانه ایران بندر الامیه عراق را کوبیده است. در ساعت ۱۲۵۵، نیروی زمینی به لشکر ۹۲ زرهی اطلاع داد دشمن در کیلومتر ۴۰ خرمشهر (حسینیه) به جاده اهواز - خرمشهر رسیده و این جاده را قطع کرده است. ضمناً در روز دوم مهر، فرمانده لشکر ۹۲ زرهی تعویض گردیده و سرهنگ زرهی ستاد غلامرضا قاسمی‌نو که قبلاً فرمانده لشکر ۸۸ زرهی بود، به فرماندهی لشکر ۹۲ زرهی منصوب شد. از روز سوم مهر، فرماندهی لشکر را بر عهده گرفت. سرپرست قبلی لشکر سرهنگ زرهی ستاد ملک‌نژاد بود و به عنوان معاون لشکر ۹۲ زرهی انجام وظیفه را ادامه داد. اولین دستور فرمانده جدید لشکر به فرماندهی اروند این بود که با آتشبارهای توپخانه مستقر در خسروآباد و بقیه، ساحل دور اروندرود را زیر آتش بگیرید. این پیام روز سوم مهر ابلاغ شد. عملیات در روز سوم مهر، ادامه عملیات روز دوم بود. دشمن تلاش می‌کرد نیروهای مستقر در محور شلمچه را به عقب براند و پل نو را سالم در دست گیرد، ولی در عملیات روز دوم موفق نشد و در کرانه غربی نهر عریض مجبور به توقف گردید، ولی تلاش خود را از سمت شمال خرمشهر در محور پایگاه کیلومتر ۲۵ حسینیه به کار گرفت و موفق شد به جاده اهواز - خرمشهر برسد و آن را قطع کند. حوادث روز سوم مهر گویا چندان گزارش نشده است. فرماندهی اروند از نرسیدن پشتیبانی هوایی گله کرد و وضع یگان‌ها را به این شرح گزارش کرده است: یگان ۱۶۵ شلمچه به کلی از بین رفته و ۶۰ نفر از پرسنل آن شهید و یا به دست دشمن اسیر شده‌اند. همه دژها تخلیه شدند. پاسگاه کیلومتر ۲۵ سقوط کرد و دژ مرکزی هم تخلیه شده‌اند. در روز سوم، فشار دشمن از سمت شمال خرمشهر آغاز گردید و نیروهای دشمن در امتداد محور

اهواز - خرمشهر به طرف شهر پیشروی کردند و به نظر می‌رسد، شبانه به پیشروی خود ادامه داده و به شش کیلومتری شمال شهر رسیدند و در غرب جاده اهواز - خرمشهر موضع گرفتند. گزارش وضعیت از ساعت ۰۶۰۰ تا ۱۲۰۰ روز ۴ مهر به شرح زیر بوده است: از ساعت ۰۵۳۰ درگیری شدید در اطراف پادگان دژ (شمال شرقی خرمشهر) ادامه داشت. یگان ۱۷۵مم توپخانه از سوم مهر قطع ارتباط نموده و از وضعیت آن اطلاعی در دست نیست. یگان ۱۶۵ مکانیزه مستقر در پاسگاه شلمچه نابود گردیده و دژها تخلیه شده‌اند و از وضع آنها اطلاعی در دست نیست. گردان دژ در پادگان مقاومت می‌کند. پرسنل یگان‌هایی که در خط بوده‌اند متفرق شده‌اند. یگان اعزامی به منطقه وارد شد. آخرین خبر رسیده از دشمن این است که دشمن در غرب نهر عریض خود را به عقب می‌کشد. هم‌اکنون ساعت ۱۲۰۰ درگیری در اطراف خرمشهر ادامه دارد و توپخانه دشمن از ساحل دور اروندرود به شدت خرمشهر را می‌کوبد. قسمتی از بیمارستان مصدق آبادان ویران شده، تعدادی از تانک‌ها و نفربرهای دشمن به وسیله نیروهای منهدم گردید. وضعیت از ساعت ۱۲۰۰ تا ۱۵۰۰ چنین گزارش شد: نیروهای دشمن با برخورد با مقاومت شدید رزمندگان ما، از ساعت ۱۲۰۰ عقب‌نشینی کردند و در ساعت ۱۲۱۰، نیروهای خودی پاتک کردند و موفق شدند خساراتی به دشمن وارد کنند و غنائمی از دشمن بگیرند. در ساعت ۱۳۳۰، فرودگاه آبادان زیر آتش خمپاره دشمن قرار گرفت و توپخانه خودی به آتش دشمن پاسخ داد. در ساعت ۱۳۴۰، چهار فروند هواپیما آماده پرواز بودند، ولی تاکنون پرواز نکرده‌اند. کمبودهای حساس کنونی، خمپاره‌انداز ۱۲۰مم حدود ۳۰ قبضه. یگان مکانیزه پوششی با توجه به این گزارش‌ها، خرمشهر از اول آخر روز ۴ مهر، عملاً از طریق شمال و غرب محاصره شد. در اوایل روز پنجم مهر، نیروی زمینی آخرین وضعیت خرمشهر را چنین اعلام کرد: خرمشهر در محاصره دشمن قرار گرفته و در حال حاضر، زیر آتش شدید دشمن می‌باشد. گردان ۲۳۲ تانک به کلی منهدم گردیده و گردان ۱۷۵مم توپخانه از کار افتاده است. فوراً از پشتیبانی‌های هوایی بهره‌برداری شود.

مرحله ۲) نبرد در حاشیه خرمشهر

محاصره کامل خرمشهر از سمت شمال و غرب از پایان روز چهارم مهر آغاز شد و نبرد در حاشیه خارجی شهر و داخل شهر تا روز ۴ آبان، یعنی درست به مدت یک ماه ادامه یافت. در این مدت، مدافعین شهر سنگربندی و خانه به خانه و کوچه به کوچه با دشمن متجاوز نبرد کردند و بهترین حماسه‌ها را در این جنگ تحمیلی به دنیا نشان دادند، ولی مشکلات فوق‌العاده که نیروهای مسلح ایران با آنها درگیر بودند اجازه نداد این فداکاری‌ها و جانبازی‌ها

در خرمشهر، به ثمر برسد و خرمشهر حفظ شود. ولی نتیجه آن برای جبهه‌های دیگر فوق‌العاده مثبت بود، زیر رزمندگان ما در خرمشهر، دشمن را سرگرم کردند و به آنها نشان دادند که برای هر پیشروی باید بهای سنگینی بیش از آنکه فکرش را کرده بودند، بپردازند. در نتیجه، دشمن از اصرار پیشروی در جبهه اهواز و دزفول دست کشید. ادامه حوادث این مرحله از عملیات خرمشهر به شرح زیر بوده است:

در روزهای پنجم و ششم مهر، دشمن به فشار خود برای تنگ‌تر کردن حلقه‌های محاصره خرمشهر و اشغال آن ادامه داد. نیروهای مدافع ما در امتداد عمومی نهر عریض در غرب و حاشیه شمالی نخلستان‌ها و ساختمان‌ها و تأسیسات شمال شهر و سد خاکی شمال پادگان دژ، در مقابل دشمن دفاع می‌کردند. این خط دفاعی نسبتاً مستحکم بود. چنانچه نیروی کافی در این منطقه مستقر می‌شد، می‌توانست از سقوط شهر جلوگیری کند. البته یک ضرورت دیگر هم حفاظت کرانه شرقی رودخانه کارون و تأمین جناح شرقی بود.

در روز هفتم، فرماندهی اروند تصمیم گرفت یک وحدت فرماندهی در یگان‌های مدافع شمال شهر ایجاد کند. لذا افسری به نام سرگرد زارع را به فرماندهی یگان‌های مستقر در حوالی پلیس‌راه خرمشهر تعیین کرد و عناصر باقیمانده گردان ۲۳۲ تانک و گردان دژ را زیر امر این افسر قرار داد. با توجه به قطع ارتباطی که با گردان ۱۷۵م توپخانه شده بود، خبر رسید که این گردان توانسته است از محاصره نجات یابد و به شرق محور اهواز - خرمشهر، ده کیلومتری جنوب شرقی پاسگاه حسینیه، عقب‌نشینی نماید. در منطقه پل نو، دشمن مجدداً سعی کرد نیروهای ما را از شرق نهر عریض عقب براند و پل را تصرف نماید. فرماندهی اروند از لشکر ۹۲ زرهی درخواست نیروی تقویتی کرد و لشکر پاسخ داد در حال حاضر، اعزام نیروی تقویتی مقدور نمی‌باشد. فرماندهی اروند پیشنهاد کرد تعویض شود و پیشنهاد کرد سرهنگ ۲ شاهان بهبهانی به جای وی فرماندهی عملیات منطقه خرمشهر و آبادان را عهده‌دار شود. سرهنگ جاموسی فرمانده پادگان دژ و ناخدا صمدی فرمانده منطقه خرمشهر شود و تعدادی افسر نیروی زمینی برای تشکیل ستاد فرماندهی خرمشهر و آبادان اعزام گردد.

در روز هشتم مهر، فشار دشمن برای اشغال پادگان گردان دژ شدید شد. فرماندهی اروند درخواست یگان تقویتی و پشتیبانی هوایی نمود. آتش شدید دشمن از ساعت ۲۱۰۰ روز هفتم تا ساعت ۰۶۳۰ روز هشتم، به منطقه پلیس‌راه خرمشهر اجرا شد. به نظر رسید دشمن قصد

حمله جدی برای تصرف پلیس‌راه را دارد. در ادامه این تلاش‌ها، نیروهای دشمن موفق شدند در خط دفاعی حاشیه تمامی شهر رخنه کنند و به جاده کمربندی شمال شهر برسند و پادگان دژ را از سمت شرق نیز تهدید نمایند. با توجه به تهدید محاصره نیروها در شهر و تصرف پل خرمشهر، فرماندهی اروند برای عقب کشیدن نیروها به شرق کارون، به لشکر ۹۲ زرهی پیشنهاد کرد یک گروهان پل پی‌ام‌پی به آن منطقه اعزام شود. لشکر پاسخ داد که در شرایط کنونی، اعزام پل مصلحت نیست.

در روز نهم، فشار دشمن برای درهم شکستن مدافعین حاشیه شهر شدیدتر شد و فرماندهی اروند از لشکر ۹۲ زرهی درخواست نیروی تقویتی کرد. لشکر پاسخ منفی داد. وضعیت گروهان یکم گردان ۱۶۵ مکانیزه چنین گزارش شد: گروهان یکم وسایل و تجهیزات خود را از دست داده و آمار گروهان در حال حاضر چنین است: افسر سه نفر، درجه‌دار دو نفر، سرباز ۲۰ نفر، اسلحه انفرادی ۱۶ قبضه، آرپی جی یک قبضه، خودرو و نفربر و غیره اصلاً وجود ندارد. با توجه به این آمار، این گروهان حدود ۸۰ درصد پرسنل و ۹۰ درصد جنگ افزار و ۱۰۰ درصد خودروهای خود را از دست داده است. در جناح جنوبی این جبهه در کرانه اروندرود، دشمن اقدام به حرکات یگان‌های مانوری نکرد و فقط با آتش، جزیره آبادان و خرمشهر را زیر آتش گرفت. در آن روز، خبر رسید که دشمن روی رودخانه کارون پل زده است و لشکر ۹۲ زرهی دستور داده که این پل منهدم شود. در صورتی که این اطلاعات صحیح نبوده و در آن روز، دشمن فعالیت پل‌زنی نداشت. اما نکته حائز اهمیت این اطلاعات این است که باید نیروهای مدافع از این اطلاعات بهره‌برداری می‌کردند و متوجه تهدید عبور احتمالی دشمن از کارون می‌شدند و تدابیری برای برقراری تأمین کرانه شرقی کارون می‌کردند. متأسفانه فرماندهان مسئول این خطر را احساس نکردند و ده روز بعد این خطر جنبه عملی پیدا کرد.

اروند در گزارش نوبه‌ای نهم مهر وضع را چنین بیان کرد: از گردان دژ، فقط ۲۰ نفر باقی مانده و بقیه مفقود شده‌اند. از گردان ۲۳۲ تانک، فقط چهار دستگاه تانک باقی مانده که حاضر به کار نیست. از گردان ۱۶۵ مکانیزه، ۶۰ نفر باقی مانده که فاقد جنگ افزار می‌باشند. از یگان سوارزرهی، اطلاعاتی در دست نیست و در حال حاضر، نیروهای دشمن به خارج از شهر عقب رانده شده‌اند و نیروهای خودی در شهر می‌باشند و توسط مردم و مساجد تدارک می‌شوند. فعالیت نیروی هوایی خودی محسوس نیست. وضعیت ساعت به ساعت وخیم‌تر می‌شود و نیروهای دشمن از پل نو، نهر عرایض در غرب خرمشهر تا پلیس‌راه، از شمال تا کرانه غربی

رودخانه کارون در ده کیلومتری شمال شهر گسترش یافته‌اند. از سمت جنوب و اروندرود با آتش، منطقه را زیر آتش دارند. فرماندهی اروند در پایان این گزارش، پیشنهاد کرده بود که پشتیبانی مؤثر هوایی از نیروهای خودی به عمل آید. یک یگان قوی تانک و پیاده برای تقویت و در هم شکستن خط محاصره اعزام شود، زیرا در غیر این صورت، سقوط شهر حتمی است. ضمناً تعویض مداوم فرماندهان کنترل و فرماندهی را فلج کرده است.

در روز دهم مهر، تغییرات مهمی در جبهه خرمشهر به وجود نیامد. فرماندهی اروند وضع را چنین گزارش داد:

برتری کامل با دشمن است. دفاع از شهر به وسیله سه قبضه تفنگ ۱۰۶ با تکاوران دریایی انجام می‌شود. پشتیبانی هوایی امروز خوب بود، ولی نیاز بیشتری هست. حداقل یک گردان تانک مورد نیاز فوری است. این گزارش به تیمسار فلاحی ارائه شد. ایشان در زیر آن نوشته‌اند فعلاً گردان تانک نداریم. همچنین وضع آمادگی تجهیزات گردان‌ها در این روز، چنین گزارش شده است: گردان ۲۳۲ تانک چهار دستگاه تانک سالم دارد. گردان ۱۶۵ مکانیزه دو دستگاه نفربر دارد. گردان دژ ۱۵ قبضه تفنگ ۱۰۶ (از ۱۲۰ قبضه) حاضر به کار دارد. در ساعت ۱۲۴۵، پشتیبانی مؤثر هوایی اجرا شد. فرمانده اروند ضمن ابراز خشنودی درخواست کرد تجدید شود.

در روز یازدهم مهر نیز، تغییرات مهمی در جبهه رخ نداد. تلاش مهم برای پیدا کردن موقعیت گردان توپخانه ۱۷۵ م به عمل آمد. یک فروند هلی‌کوپتر ۲۱۴ به منطقه اعزام شد. محل این یگان را در ده کیلومتری جنوب شرق پاسگاه حسینیّه پیدا کرد. در محل یگان به زمین نشست و مقداری مواد غذایی و میوه و تنظیف سلاح و آب یخ به فرمانده یگان سروان اسفندیاری تحویل داد. سروان اسفندیاری اظهار نمود که در حال حاضر، شش دستگاه توپ دارد که سه دستگاه آن حاضر به کار است و تاکنون ۹۰۰ گلوله تیراندازی کرده است و با سرهنگ رضوی، فرماندهی اروند، تماس دارد و از او دستور می‌گیرد و هم اکنون به محور شلمچه - خرمشهر تیراندازی می‌کند و یک نفر تعمیرکار نیاز دارد. لشکر می‌تواند از طریق پاسگاه حسینیّه، با گردان تماس بگیرد. برای عقب‌نشینی به شرق کارون از رودخانه شناسایی شد و در صورت لزوم و امکان از حوالی دارخوین می‌توان با طراده از رودخانه عبور کرد. بر اساس این گزارش، لشکر ۹۲ زرهی به گردان ۴۱۴ پل دستور داد برای عقب کشیدن گردان ۱۷۵ توپخانه در منطقه دارخوین طراده برقرار کند. این گزارش نشان می‌دهد که با وجود

محاصره خرمشهر و وصول نیروهای دشمن به جنوب اهواز، منطقه بین دو ستون دشمن از جنوب اهواز تا شمال خرمشهر حدود ۵۰ کیلومتر باز و خالی از وجود دشمن بوده است و دشمن از چندین کیلومتر جنوب پاسگاه حسینی به محور اهواز - خرمشهر رسیده و پاسگاه را رها کرده است.

در روز پانزدهم مهر، فرماندهی اروند از منطقه پلیس راه اهواز بازدید کرد، ولی یگان‌هایی که باید در آن منطقه مستقر می‌شدند، وجود نداشتند. از فرمانده گردان دژ برای این منظور توضیح خواست.

در روز ۱۲ مهر، برای برقراری طراده در دارخوین و عقب کشیدن گردان ۱۷۵ توپخانه که در جنوب شرقی حسینی مستقر بود، اقدام شد. حوادث مهم دیگری گزارش نگردید. فقط یک گزارش غیرعادی از افسری به نام سرگرد شریف‌النسب داده شد، مبنی بر اینکه نیروهای دشمن به خارج از مرز عقب رانده شده‌اند و پیشنهاد کرده است فعالیت‌های عادی در خرمشهر و آبادان آغاز شود، که احتمالاً نظر این بوده که دشمن از شهر عقب رانده شده است. همچنین این افسر در گزارش دیگری اعلام کرد که در ساعت ۰۴۰۰ روز دهم مهر، نیروهای انقلابی و ارتش شامل عناصر نیروی زمینی، دانشجویان دانشکده افسری، نیروی هوایی، هوانیروز، تکاوران دریایی، سپاه پاسداران و گروه‌های انقلابی متعهد با دشمن درگیر شدند و تلفات سنگینی بر دشمن وارد کردند. گزارش یادشده نشان می‌دهد که این عناصر در جبهه خرمشهر بودند.

در روز ۱۴ مهر، مبارزه در خط محاصره همچنان ادامه داشت. در محور شلمچه، دشمن موفق نشده بود نیروهای ما را از نهر عرایض عقب براند و در شمال شهر نیز، در حاشیه خارجی شهر ادامه داشت. در ۱۴ مهر، دشمن چند بار به خط مقاومت رزمندگان خرمشهر هجوم برد، ولی موفق نشد خط مقاومت را بشکند و از مواضع خود عقب‌نشینی کرد. برابر گزارش فرماندهی اروند، دشمن به شعاع ۴ تا ۸ کیلومتری شهر بود و وضع کلی نیروهای خودی به این شرح بود:

تانک سالم ۷ دستگاه، تعدادی نفر پیاده، حدود ۱۲ قبضه تفنگ ۱۰۶م، ۳ آتشبار توپخانه در تمام منطقه از خرمشهر تا فاو، احساس خستگی در پرسنل دیده می‌شود. تدارکات به وسیله مردم انجام می‌گیرد، فعلاً در حال پدافند هستیم. به محض بهتر شدن وضع، آفند می‌کنیم. این گزارش با همه احساس تأسف‌آوری که ایجاد می‌کند، ولی نشان می‌دهد رزمندگان ما قطع

امید نکرده اند و آماده جانبازی بیشتر برای حمله مقابل و بیرون راندن متجاوزین میهن اسلامی ما هستند.

در روز ۱۵ مهر، نیروهای دشمن در محور شلمچه، خود را از حوالی نهر عریض به عقب کشید، ولی در ساعت ۱۴۰۰، خبر رسید که نیروهای تقویتی دشمن از شمال خرمشهر به منطقه نبرد نزدیک می‌شوند و به نظر می‌رسد، نیروهای دشمن از امکان موفقیت در محور شلمچه - خرمشهر ناامید شدند و تلاش اصلی خود را برای اشغال خرمشهر به محور وصولی شمال دادند. فرماندهی اروند گزارش نمود که با عناصر باقیمانده یگان‌های در محل و گردان دانشجویان دانشکده افسری در خطوط درگیر و تکاوران دریایی در احتیاط با پشتیبانی هوایی و هوانیروز و توپخانه پاتک شد. عناصر دشمن به نخلستان‌های غربی عقب‌نشینی کردند. عناصر دشمن در منطقه خرمشهر عبارتند از: ۸ مکانیزه، ۱۲ زرهی در محور شلمچه و تیپ ۲۶ زرهی در محور شمال خرمشهر. ضمناً اطلاع رسید گردان ۳۴۱ توپخانه ۱۳۰م مستقر در قُصبه، در چند روز گذشته، تلفات و خسارات چندانی به ارتش کشور عراق وارد نموده است.

در روز ۱۶ مهر، فعالیت دشمن برای حمله تخفیف محسوسی داشت. دشمن حالت دفاعی گرفت. احتمالاً مشغول تجدید سازمان و تدارکات بود. ولی توپخانه دشمن به شدت فعال بود. گزارش وضعیت فرماندهی اروند چنین بود: مهمات ۱۳۰م در شرف اتمام است. خط محاصره خرمشهر ۶-۸ کیلومتری شهر است و دشمن بر خلاف روزهای گذشته، حالت دفاعی گرفته است. یک گروهان نیروی دشمن به سمت رودخانه کارون حرکت کرده، احتمالاً دشمن می‌خواهد در روی پل کارون، پل بزند و از رودخانه بگذرد و محور اهواز - آبادان را قطع و خرمشهر و آبادان را از سمت مشرق نیز محاصره کند. امروز به علت نداشتن مهمات کافی، فعالیت چشمگیری نداشته. این گزارش وضعیت تکرار احساس خطر عبور دشمن از کارون را نشان می‌دهد. با وجود این، اقدام مؤثری برای خنثی کردن این تهدید به عمل نیامد و یگانی اعزام نشد. فرماندهی اروند درباره آمادگی رزمی گردان دژ اعلام نمود در این گردان، در چند روز گذشته، ۱۲۰ نفر شهید و مجروح و عده‌ای نیز مفقود و فراری داشته است. گردان آمادگی ادامه مأموریت را نداشته و پیشنهاد می‌شود با یک گردان مکانیزه تعویض گردد.

در روز ۱۷ و ۱۸ مهر، حوادث مهمی رخ نداد و دشمن در خط محاصره، به تحکیم مواضع پدافندی اکتفا کرد.

در روز ۱۹ مهر، نیروهای دشمن از رودخانه کارون عبور کردند و جاده اهواز - آبادان را در شرق کارون مسدود نمودند و مرحله سوم نبرد در این منطقه آغاز گردید.

مرحله ۳) نبرد خرمشهر (محاصره از سمت شرق)

لشکر ۹۲ زرهی روز ۱۹ مهر به قرارگاه مقدم نیروی زمینی در جنوب، که در دزفول مستقر بود، گزارش داد از ساعت ۰۹۲۰ روز جاری، نیروهای دشمن در جنوب دارخوین از رودخانه کارون گذشته و در محور اهواز - آبادان به سمت جنوب در حرکتند.

در گزارش بعدی، لشکر اعلام کرد عناصر دشمن در شرق کارون حدود ۲۰۰ نفر از هم‌میهنان غیرنظامی ما را اسیر کرده‌اند و مشغول تحکیم مواضع در سرپل شرق کارون هستند و آماده می‌شوند آبادان و ماهشهر و شادگان را مورد تهدید قرار دهند. از روز ۱۹ مهر، تلاش نسبتاً مؤثر نیروی زمینی برای اعزام نیروی تقویتی به منطقه خرمشهر و آبادان آغاز گردید. ۲۰۰ نفر از افراد داوطلب، از فرماندهی هوانیروز در اصفهان آماده شدند تا با هواپیما به اهواز سپس به آبادان اعزام شوند، تا در اختیار سرگرد شریف‌النسب برای تقویت مدافعین خرمشهر قرار گیرد. به لشکر ۷۷ پیاده دستور داده شد یک آتشبار توپخانه ۱۰۵م با هواپیما به اهواز اعزام کند تا به خرمشهر اعزام شود. به لشکر ۹۲ زرهی ابلاغ شد این آتشبار روز ۲۰ مهر به اهواز وارد می‌شود. عناصر داوطلب مردمی نیز در اصفهان حاضر شدند تا با هواپیما، به منظور عملیات خرمشهر، ترابری شوند. عملیات نیروی زمینی به قرارگاه مقدم پیشنهاد کرد که برای امکان اجرای آتش در شرایط موجود، به منطقه سرپل دشمن در حدود آبادی مارد (حدود ۱۵ کیلومتری شمال آبادان)، یگان توپخانه مستقر در خسروآباد به سمت شمال تغییر موضع دهد تا منطقه سرپل دشمن در برد او قرار گیرد.

نکته‌ای که لازم است در اینجا یادآوری شود، این است که متأسفانه به علت عدم هماهنگی و عدم وحدت فرماندهی و شاید بعضی اختلاف سلیقه‌ها یا اختلاف تدبیرها، تا روز ۱۹ مهر، تلاش چشمگیری برای یاری کردن رزمندگان منطقه خرمشهر به عمل نیامد و آن رزمندگان معصوم تقریباً بی‌پناه می‌جنگیدند. در صورتی که، بعدها قریب به یک لشکر به آن منطقه اعزام شد. اعزام این لشکر در اوایل جنگ هم به طور متناوب و یگان به یگان ممکن بود. پس از عبور نیروهای دشمن به شرق کارون، تلاش اصلی دشمن در محور دارخوین، بهمنشیر، آبادان به کار گرفته شد.

در روز ۲۰ مهر، عناصر بیشتری از دشمن به شرق کارون تغییر مکان و پس از عبور از رودخانه، به سمت جنوب برای وصول بر کرانه بهمنشیر و جاده ماهشهر - آبادان تغییر جهت دادند، تا با تصرف کرانه بهمنشیر، محور مواصلاتی ماهشهر - آبادان را نیز قطع و جزیره آبادان و شهر خرمشهر را از راه زمینی کاملاً در محاصره قرار دهند. با پیشروی به سمت شرق در محور آبادان - ماهشهر، این بندر را نیز مورد تهدید قرار دهد.

در روز بیستم مهر، نیروی هوایی ایران در منطقه سرپل دشمن وارد عمل شد، ولی نتوانست عمل مهمی انجام دهد. یک هواپیمای ما سقوط کرد و خلبان آن به دست دشمن اسیر شد. اطلاعات نیروی زمینی اعلام کرد که حدود یک گردان تانک و یک گردان مکانیزه دشمن از رودخانه گذشته‌اند. موجودی آمار نیروهای خودی در آبادان و خرمشهر، فقط برای سه روز کافی است و چنانچه دشمن محور ماهشهر - آبادان را نیز قطع کند، نیروهای ما با کمبود شدید تدارکات مواجه خواهند شد. در این روز، به گروه‌های ۲۲ و ۳۳ توپخانه مستقر در اصفهان و تهران ابلاغ شد هرکدام دو آتشبار به خوزستان اعزام کنند. این امر به قرارگاه مقدم جنوب نیز اعلام گردید. لشکر ۹۲ زرهی یک دسته خمپاره‌انداز ۱۲۰م با ۵۰ نفر خدمه و تعدادی آرپی جی ۷ از طریق ماهشهر به آبادان و خرمشهر اعزام کرد. با توجه به تجربه تلخ عبور دشمن از رودخانه کارون در منطقه خرمشهر، قرارگاه مقدم به لشکر ۹۲ زرهی دستور داد برای جلوگیری از تکرار این فاجعه در منطقه اهواز، با هر وسیله مقدور و نیروهای مردمی، پوشش و تأمین کرانه رودخانه کارون را در منطقه اهواز برقرار سازد. همین دستور سبب شد از عبور نیروهای دشمن از کارون در جنوب اهواز جلوگیری شود. عملیات نیروی زمینی پیشنهاد کرد در خرمشهر، تلاش اصلی برای نگهداری پل خرمشهر، آبادان برقرار شود. در آبادان نیز، سعی شود پل جدید و قدیم روی بهمنشیر حفظ شود. یک فرودگاه اضطراری برای فرود هلی‌کوپترها در آبادان پیش‌بینی شود. از ایستگاه ۷ به طرف بهمنشیر، یک محل مناسب برای ورود هواناوها به رودخانه بهمنشیر و تخلیه بار و وسایل و تجهیزات آماده گردد. این پیش‌بینی برای احتمال محاصره زمینی آبادان بسیار خوب بود و تقریباً به همین ترتیب عمل شد. فرماندهی اروند به لشکر ۹۲ زرهی گزارش داد که در نظر بود در ساعت ۷ روز ۲۰ مهر، پاتک اجرا شود. در اجرای دستور لشکر در ۱۹ مهرماه، واحدها عقب کشیده شدند و پاتک اجرا نگردید. حدود یک تیپ دشمن در محل عبور کارون مستقر شده و تاکنون یک گردان آن به شرق کارون عبور کرده است.

در روز ۲۰ مهرماه، وکلای مجلس شورای اسلامی خوزستان در منطقه عملیاتی خرمشهر و آبادان بودند و از عدم پشتیبانی کافی اظهار نگرانی کردند. سرهنگ رضوی فرمانده منطقه گزارش داد که با تمام تلاش، تاکنون جلو تهاجم دشمن به داخل شهر خرمشهر و جزیره آبادان گرفته شده، ولی وضعیت وخیم است و من قادر به هدایت عده‌ها نیستم، چون افسر ژاندارم هستم. درخواست کرد یک افسر دیگر به جای او به فرماندهی این منطقه منصوب شود.

در روز ۲۱ مهر، تلاش اصلی دشمن در منطقه شرق کارون برای قطع محور آبادان-ماهشهر به کار گرفته شد، ولی مدافعین ما توانستند با مقدمات بسیار کم از سرعت پیشروی دشمن بکاهند و او را متوحش سازند، زیرا هنگام ساحل‌سازی و زدن پل برای کارون، که حداقل ۲۴ ساعت طول کشید، هیچ عنصری از نیروهای خودی در آن محل نبود و پس از آماده شدن و عبور نیروهای دشمن، نیروهای ما از وضعیت مطلع شدند. این امر سبب شد که دشمن تصور کند نیرویی در شرق کارون نیست، تا وقتی که در روز ۲۰ مهر، با مقاومت نیروهای ما مواجه گردید، مجبور شد در برآورد وضعیت خود تجدید نظر کند. فرماندهی اروند در گزارش‌های امروز، وضعیت نیروهای خودی را چنین گزارش داد: فقط ۷ دستگاه تانک سالم در منطقه باقی مانده؛ در شمال خرمشهر، گردان ۱۶۵ چهار دستگاه تانک دفاع می‌کرد که به داخل شهر عقب رانده شده و فرمانده گردان سرگرد دانشور مفقود گردیده است. در محور شلمچه - خرمشهر نیز، نیروهای ما مجبور به عقب‌نشینی به داخل شهر شدند. باقیمانده گردان دژ به شدت زیر آتش است و فرمانده گردان سرگرد شاهان زخمی شده است. گمرک خرمشهر زیر آتش شدید دشمن است و امروز شهر آبادان ده بار بمباران شد و تاکنون عده‌ای پیاده بدون وسایل و تجهیزات برای کمک رسیده‌اند، وضعیت خیلی بحرانی است، کمک اعزام شود (سرهنگ رضوی).

تعدادی از دانشجویان دانشکده افسری به خوزستان اعزام شده بودند. لشکر ۹۲ زرهی به فرماندهی دانشکده افسری، سرهنگ نامجو دستور داد ۸۰ نفر دانشجو و ۲۲۰ سرباز را آماده کند. برای آنها از لشکر اسلحه و تجهیزات بگیرد و به آبادان حرکت دهد و زیر امر فرماندهی اروند قرار گیرد. فرماندهی اروند از لشکر ۹۲ زرهی و نیروی زمینی درخواست نیروی تقویتی نمود، ولی نیرو به وی پاسخ داد که تاکنون هر آنچه مقدور بوده، در اختیار شما گذاشته شده است. در محل با مشاورت حجت‌الاسلام خامنه‌ای، دکتر چمران و سرهنگ نامجو (فرمانده

دانشکده افسری) طرح عملیات چریکی و نامنظم تهیه و اجرا نمایند. قرار است یک گردان پیاده از مشهد به خرمشهر اعزام شود. ضامن پیروزی در این جنگ، صبر و توجه به خداست. نکته قابل اهمیت فوق العاده درباره سیستم فرماندهی که باید بیان شود، این است که از پانزدهم مهرماه، قرارگاه مقدم نیروی زمینی (سرتیپ ظهیرنژاد) در دزفول تشکیل و مشغول به کار شد، ولی بدون هیچ گونه دلیل موجهی، این قرارگاه فقط هدایت عملیات منطقه دزفول را به عهده گرفت و فرمانده نیروی زمینی که شخصاً در صحنه خوزستان حاضر بود، عملاً دخالتی در فرماندهی و رهبری لشکر ۹۲ زرهی در منطقه اهواز و فرماندهی اروند نمی کرد. عملاً رهبری اصلی عملیات اهواز - خرمشهر با نظر مقامات غیرنظامی حاضر در منطقه و جانشین رئیس ستاد مشترک و دکتر چمران هدایت می گردید.

به همین علت بود که در مهرماه و حتی اوایل آبان ماه، لشکر ۹۲ زرهی با قرارگاه مقدم مکاتبه نمی کرد و گزارش های خود را به قرارگاه اصلی نیروی زمینی در تهران مخابره می کرد. نیروی زمینی گزارش های آن لشکر را به قرارگاه نیرو در دزفول مخابره می کرد. فرمانده منطقه خرمشهر و آبادان تا پایان سال ۱۳۵۹، قرارگاه نیروی زمینی را به عنوان قرارگاه اصلی منطقه خوزستان به رسمیت نمی شناخت. حقیقتاً وضع نامطلوبی بود. بر مبنای روش فرماندهی یادشده، قرارگاه اصلی نیروی زمینی که جانشین فرمانده نیرو آن را اداره می کرد، در ۲۱ مهرماه، به قرارگاه مقدم نیرو در خوزستان اعلام کرد که لشکر ۹۲ زرهی برای دفاع از منطقه اهواز و خرمشهر درخواست نیروی تقویتی کرده است. پیشنهاد نمود در صورتی که فرمانده نیروی زمینی، که در دزفول بود، تصویب کند، عناصری از لشکر ۷۷ به خوزستان اعزام شود. ضمناً یادآوری کرد که در صورت اعزام نیرو از لشکر ۷۷ دفاع مرزهای شرقی تضعیف خواهد شد. ضمناً دستور داده شده است یک آتشبار ۱۰۵م با هواپیما از مشهد به اهواز حمل شود و با هلی کوپتر شنوک به آبادان ترابری گردد. همچنین با وجود اینکه فرمانده نیروی زمینی، در صحنه عملیات خوزستان بود، قرارگاه اصلی نیروی زمینی، وضعیت نیروی زمینی، وضعیت منطقه خوزستان را که از لشکر ۹۲ زرهی و فرماندهی اروند دریافت کرده بود، به دزفول چنین مخابره کرد:

از ساعت ۶:۳۰ روز جاری (۲۱ مهر) دشمن از دو طرف به آبادان نزدیک می شود. وضع بحرانی است. در شمال خرمشهر، دشمن به ۸۰۰ متری شهر رسیده و حلقه محاصره را تنگ تر می کند. ارتباط خرمشهر و آبادان قطع گردیده است. لشکر ۹۲ زرهی گزارش داده،

تیپ ۶ لشکر ۳ زرهی عراق منهای گردان تانک المقداد، در شمال شرق کارون وارد عمل شده و به سهراهی اهواز - آبادان - ماهشهر نزدیک می‌شود و می‌خواهد محور آبادان - ماهشهر را نیز قطع نماید. همچنین ایستگاه مخابراتی سلیمانیه در شرق کارون، به اشغال دشمن درآمده است.

روز ۲۲ مهر تلاش دشمن کمتر شد و بیشتر به تحکیم مواضع اشغالی پرداخت. لشکر ۹۲ زرهی از قرارگاه اصلی نیرو در خواست یگان تقویتی کرد. قرارگاه اصلی نیرو موضوع را به قرارگاه مقدم دزفول اعلام کرد. فرمانده نیروی زمینی پاسخ داد: مأموریت دفاع از خرمشهر و آبادان به لشکر ۹۲ زرهی واگذار شده و فرمانده هر منطقه مسئولیت هدایت عملیات را با مقدمات موجود دارد. به این ترتیب، فرمانده نیرو عدم موافقت خود را با دخالت نیرو در هدایت عملیات منطقه اهواز و خرمشهر اعلام نمود.

در روز ۲۳ مهرماه، تلاش دشمن شدید شد. نیروهای دشمن به سمت سهراهی آبادان - اهواز - ماهشهر پیشروی کردند و در ساعت ۱۴۰۰ روز ۲۳ مهر، سهراهی را اشغال و جاده آبادان - ماهشهر را قطع کردند. نیروهای خودی با اجرای آتش، تلاش کردند نیروهای دشمن را عقب برانند و این محور را باز نگهدارند و در ساعت ۱۶۰۰، جاده باز شد، ولی مدتی بعد، به علت عدم امکان عکس العمل مداوم، مجدداً جاده به وسیله دشمن قطع گردید. در منطقه خرمشهر، نیروهای متجاوز رزمندگان ما را به داخل شهر عقب راندند و وارد خیابان طالقانی و جاده کمربندی شدند. گمرک خرمشهر و پادگان دژ به وسیله دشمن اشغال شد.

فرماندهی اروند آخرین وضعیت خرمشهر و آبادان را در روز ۲۳ مهر چنین گزارش کرد: خرمشهر و آبادان از سمت غرب و شمال و شرق کاملاً محاصره شده و فقط راه آبی بهمنشیر برای پشتیبانی آزاد است. دشمن در نظر دارد از بهمنشیر بگذرد و راه ارتباطی جنوب بهمنشیر به آبادان را نیز قطع و محاصره را کامل نماید. آب و برق منطقه قطع شده و قسمتی از خرمشهر به اشغال نیروهای متجاوز درآمده است. به علت شرایط سخت، پرسنل خودی خسته و فرسوده شده‌اند. طبق اطلاع لشکر ۹۲ زرهی، یگان‌های تقویت‌شده عراق با عناصر نیروی مخصوص در منطقه خرمشهر وارد عمل شده است. لشکر ۹۲ زرهی گزارش داد حدود ۲۵ دستگاه تانک دشمن تا ۵۰۰ متری بهمنشیر رسیده و قصد ورود به آبادان را داشته‌اند، ولی در اثر حملات هوایی خودی، تار و مار گردیده‌اند. با توجه به این گزارش‌ها، محاصره زمینی خرمشهر در روز بیست و سوم کامل شد و راه ارتباط زمینی آبادان و خرمشهر در تمام

محورهای مواصلاتی قطع گردید. ضمناً روز بیست و سوم تعداد ۶۰۰ نفر از افراد ژاندارمری با هواپیما به خوزستان اعزام گردیدند.

مرحله ۴) نبرد در داخل خرمشهر و کرانه بهمنشیر

همان گونه که در بالا گفته شد، در روز ۲۳ مهر، نیروهای دشمن در منطقه خرمشهر وارد شهر شده و قسمتی از شهر را اشغال کردند. در شرق کارون نیز، به نزدیک کرانه شمالی رودخانه بهمنشیر رسیدند و خط محاصره زمینی آبادان - خرمشهر را تکمیل کردند.

در روز ۲۴ مهر، وضعیت به شدت وخیم شد. روح یأس و ناامیدی در مردم و رزمندگان ایجاد شد و مردم به حالت فرار شروع به تخلیه خرمشهر و آبادان کردند. فرماندهی اروند (سرهنگ رضوی) دچار نگرانی شدید شد و از لشکر ۹۲ زرهی درخواست نمود افسر دیگری برای فرماندهی منطقه خرمشهر و آبادان اعزام شود. سرهنگ فروزان فرمانده ژاندارمری کشور نیز که نامزد فرماندهی این منطقه بود، به اهواز مراجعت کرد. فرمانده لشکر ۹۲ زرهی جواب سربالایی به فرماندهی اروند داد و ابلاغ کرد باید در این شرایط حساس، در منطقه باقی بمانید و عملیات را هدایت کنید. در پاسخ مجدد، فرماندهی اروند جواب داد که من با وجود اینکه بیمار هستم، تا آخرین نفس به وظیفه خود عمل می کنم، ولی مسئولین باید جوابگوی تاریخ ایران باشند.

در این روز ۲۴ مهر، ستاد مشترک اطلاع داد محوطه گمرک خرمشهر به اشغال نیروهای دشمن درآمد و یک ناوچه عراقی در اسکله گمرک، پهلوی گرفته و تعدادی از مردم را به اسارت گرفته و به عراق برده است. در شمال بهمنشیر، نیروهای متجاوز سهرای اهواز - آبادان - ماهشهر را در دست گرفتند و به نیروی زمینی پیشنهاد کرد یک گروه رزمی از عناصر لشکر ۲۱ یا ۱۶ زرهی مستقر در دزفول، از طریق ماهشهر یا اهواز به منطقه سرپل دشمن اعزام شود و با اجرای پاتک، نیروهای دشمن را به غرب کارون عقب براند. این پاتک با پشتیبانی قوی هوایی، هلی کوپتر و توپخانه اجرا گردد. لشکر ۹۲ زرهی آخرین وضعیت را چنین گزارش داد: شهرهای خرمشهر و آبادان در محاصره کامل قرار گرفته و احتمالاً دشمن تلاش خواهد کرد از بهمنشیر بگذرد و وارد جزیره آبادان شود. قسمتی از خرمشهر هنوز در دست نیروهای خودی است و نبرد خیابانی به شدت ادامه دارد. یک اسیر عراقی اظهار نموده است که عناصری از لشکر ۹۲ زرهی عراق و نیروی مخصوص به خرمشهر حمله کرده است. گمرک، پادگان، پلیس راه خرمشهر و کوی طالقانی در اشغال دشمن است. یک تیپ دشمن در شرق کارون تا پنج

کیلومتری شمال بهمنشیر رسیده است. لشکر ۹۲ زرهی وضع کلی جبهه را چنین گزارش داد: وضعیت جنوب اهواز تغییری نکرده است. در منطقه بستان، دشمن به تپه‌های الله اکبر پیشروی کرده، در محور حمیدیه - سوسنگرد، دشمن به جاده نزدیک شده و آن را در محلی به نام کوت قطع کرده است. نظر سرتیپ فلاحتی این بود که با هر نیروی ممکن و با هر نتیجه احتمالی مثبت یا منفی، باید در منطقه شمال بهمنشیر پاتک اجرا گردد؛ لذا به لشکر ۹۲ زرهی مستقیماً دستور داده بود عناصری را برای این حمله آماده سازد. مستقیماً هم به لشکر ۲۱ پیاده مستقر در دزفول ابلاغ کرده بود یک گردان پیاده تقویت شده با جنگ افزار ضدتانک به منطقه ماهشهر - آبادان اعزام کند. لازم به یادآوری است که این لشکر روز قبل از ۲۳ مهر، در منطقه دزفول حمله کرد و با دادن ضایعات و تلفات فوق العاده‌ای، به شرق رودخانه کرخه عقب‌نشینی کرد. یگان‌های این لشکر هنوز از حالت بهت این شکست خارج نشده بودند. نیروی زمینی با وجود اینکه با این عملیات موافق نبود، برای اجتناب از برخورد با احتمالات بعید موافقت کرد که گردان ۱۴۴ پیاده لشکر ۲۱ به ماهشهر اعزام شود. برای کنترل محور ماهشهر - آبادان، یک گروهان ۱۸۰ نفری دژبان در تهران آماده شد به ماهشهر اعزام شود.

در ۲۵ مهرماه، جریان حوادث چنین بوده است:

فرماندهی اروند گزارش داد: با تلاش‌های زیادی که برای جمع‌آوری پرسنل به کار برد، موفق گردید عده‌ای را به خرمشهر اعزام کند و نبرد شدید با دشمن اجرا نماید و تا حدودی آنها را عقب براند. ستاد مشترک اعلام کرد: تانک‌های دشمن وارد خرمشهر شده‌اند، مقاومت مؤثری در شهر وجود ندارد. لشکر ۹۲ زرهی گزارش داد: هنوز قسمتی از خرمشهر در دست نیروهای خودی است، نبرد خیابانی به شدت ادامه دارد و نفرات و تانک‌های دشمن وارد خرمشهر شده‌اند. در شمال آبادان، نیروهای دشمن به کرانه بهمنشیر نزدیک شده‌اند و در شمال پل کهنه، فشار شدید وارد می‌کند. فعلاً پیشروی دشمن سد گردیده است.

قرارگاه اصلی نیروی زمینی به قرارگاه مقدم دزفول اعلام کرد: وضعیت خرمشهر و آبادان بحرانی است. فرمانده نیروی زمینی پاسخ داد: فرمانده کل قوا و ستاد مشترک در منطقه حضور دارند و دستورات لازم را صادر می‌کنند. قرارگاه مقدم دزفول به لشکر ۹۲ زرهی ابلاغ کرد به فرماندهی اروند ابلاغ کند سعی نماید یگان‌های نیروی زمینی را در مواضع پدافندی مستقر سازد و نیروهای مردمی و سپاه پاسداران را برای اجرای پاتک به دشمن به کار برد. این دستور

بنا به خواست مردم بود. گردان ۱۵۳ پیاده لشکر ۷۷ در چند سریال از مشهد به اهواز اعزام شد تا در منطقه خرمشهر وارد عمل گردد.

در روز ۲۶ مهر، عناصر اعزامی به ماهشهر عبارت بود از: گردان ۱۴۴ پیاده از لشکر ۲۱، خدمه ۱۰ دستگاه تانک و ۵ دستگاه نفربر از لشکر ۹۲ زرهی، مقداری تانک تعمیرشده از کارخانجات مسجد سلیمان. فرماندهی اروند آخرین وضعیت ۲۶ مهر را چنین گزارش داد: امروز نیروهای خودی پاتک کردند، ولی تلفات زیادی متحمل شدند. توپخانه دشمن بدون وقفه منطقه را می‌کوبد. در شمال بهمنشیر چند بار حمله کرد. نیروهای خودی در سهره آبادان - ماهشهر موضع گرفته‌اند. نیروهای دشمن در سه کیلومتری شمال سهراهی آبادان - ماهشهر مستقرند. عبور و مرور اضطراری در محور ماهشهر و آبادان در جریان است. نیروهای دشمن در مقابل ایستگاه ۱۲ آبادان، مشغول فعالیت و تخلیه مهمات هستند، سریعاً هلی‌کوپتر اعزام شود تا نیروهای دشمن را منهدم نماید. با توجه به این گزارش‌ها، چنین به نظر می‌رسد که به علت مقاومت و دفاع نیروهای ما در شمال پل جدید بهمنشیر، تلاش دشمن برای عبور از بهمنشیر در حوالی پل کهنه و شرق آن به کار برده شده است.

در روز ۲۷ مهر، وضعیت کلی چنین بود: قرارگاه اصلی نیروی زمینی اظهار کرد: یک گروه رزمی شامل یک گروهان تانک (از شیراز)، یک آتشبار توپخانه از تهران و یک گردان پیاده از مشهد به ماهشهر اعزام می‌شود، تا برای در هم شکستن محاصره آبادان مورد استفاده قرار گیرد. فرماندهی اروند گزارش داد: نیروهای دشمن داخل منطقه گمرک خرمشهر شده‌اند و مشغول وارد کردن نیروهای تقویتی به خرمشهر می‌باشند. پایگاه دریایی خرمشهر به شدت در معرض خطر است. گردان ۱۶۵ مکانیزه ۹۰ درصد استعداد سازمانی خود را از دست داده است. دشمن تلاش می‌کند شهر را اشغال کند، ولی رزمندگان ما به شدت در مقابل دشمن مقاومت می‌کنند و در پاتکی که انجام دادند، قسمتی از شهر را از دست دشمن خارج کردند. در حال حاضر، حدود یک‌چهارم شهر در دست دشمن است. وضعیت پرسنل و مهمات نیروهای خودی رضایت‌بخش است. در جبهه آبادان، بر اثر مقاومت نیروهای خودی، پیشروی دشمن گُند شده و هنوز به ساختمان‌های شهر نرسیده‌اند. در گزارش دیگری، فرماندهی اروند چنین اعلام کرد: امروز، ۲۷ مهر، دشمن در خرمشهر سه بار حمله هوایی کرد و تلفات و خسارات زیادی به یگان‌های خودی و شهر وارد ساخت. فرودگاه آبادان بمباران شد و تعدادی شهید و مجروح

شدند. هلی کوپترهای دشمن به یگان‌های توپخانه ما حمله کردند و خساراتی وارد ساختند. در خرمشهر، جنگ تن به تن ادامه دارد. مشکلات خیلی زیاد است.

ستاد مشترک که علاوه بر یگان‌های ارتش، با سپاه پاسداران و نیروهای مردمی نیز ارتباط داشت، آخرین وضعیت خرمشهر را چنین اعلام کرد: خرمشهر زیر آتش شدید دشمن است. آبادان در محاصره کامل قرار گرفته و تدارکات به سختی پشتیبانی می‌شود. روحیه پرسنل در سطح پایین است و تعدادی منطقه را ترک می‌کنند. با توجه به وخامت اوضاع، لازم است نیروهای کمکی به منطقه اعزام شوند.

در روز ۲۷ مهر، اولین دستور عملیاتی فرماندهی ارون به شماره اعلام وصول ف ۴۷ به وسیله ستاد مشترک از ارتش جمهوری اسلامی ایران به امضای سرتیپ فلاحی، تهیه و منتشر گردید. خود نحوه تهیه و صدور این دستور بهترین معرف عدم هماهنگی بین ستاد مشترک و نیروی زمینی است. اصولاً دستورالعملی برای تشکیل فرماندهی ارون به فرماندهی فرمانده ژاندارمری کشور صادر نشده بود و چنین توافقی نیز در رده‌های فرماندهی به عمل نیامده بود. فرمانده نیروی زمینی با هرگونه تداخل مسئولیت و ایجاد فرماندهی مستقل در داخل محدوده مسئولیت نیروی زمینی مخالف بود. ولی ستاد مشترک بدون توجه به جوانب امر، چنین دستوری را تهیه و ابلاغ کرد که همین دستور مبنای اختلافات بعدی تا زمان انحلال فرماندهی ارون در اواخر سال ۵۹ شد. خلاصه این دستور عملیاتی چنین بود:

سازمان رزمی: گردان ۱۴۴ پیاده لشکر ۲۱ پیاده، گروهان ۲۰۱ امداد ژاندارمری، گروه رزمی ۲۴۰ نفری از گروه رزمی ۱۴۸ و دانشجویان دانشکده افسری، گردان پیاده شادگان (نامشخص)، بخشی از ژاندارمری مستقر در منطقه ستاد ارون، سپاه پاسداران مستقر در منطقه استحفاظی ارون، عناصری باقیمانده گردان‌های ۱۵۱ دژ، ۱۶۵ مکانیزه، ۲۳۲ تانک و تکاوران دریایی مستقر در منطقه، آتشبارهای کاتیوشا، آتشبارهای ۱۳۰م، گردان‌های ۳۳۴ و ۳۹۹ توپخانه، آتشبار پدافند هوایی از گردان ۳۰۷ و ۲۳م از گردان ۳۲۱ و توپ‌های ۲۳م از لشکر ۲۱ پیاده.

مأموریت نیروی زمینی در این دستور عملیات، عبارت بود از اینکه نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران از منطقه دفاع نموده و غرب کشور را از وجود عناصر عراقی و ضدانقلابیون مسلح، پاکسازی و مرز بین‌المللی را ترمیم و دشمن را منهدم می‌نماید.

مأموریت فرماندهی اروند چنین بود که منطقه استحفاظی موقت را از وجود عناصر متجاوز عراقی و ضدانقلابیون مسلح پاک نموده و از مرزهای جمهوری اسلامی ایران از کیلومتر ۲۵ تا دهانه فاو دفاع می‌نماید.

ماده ۳ اجرای این دستور چنین بیان شده بود که طرح مشروح و اجرای عملیات به وسیله فرماندهی اروند تنظیم و اجرا خواهد شد و بالأخره در ماده ۵ قسمت فرماندهی چنین نوشته شده بود: فرمانده عملیات اروند با سرهنگ حسنعلی فروزان، فرمانده ژاندارمری خواهد بود. دستور عملیاتی یادشده بالا اساس طرح پاتک این فرماندهی در سوم آبان ۵۹ در محور ماهشهر - آبادان شد، که در بررسی حوادث سوم آبان، چگونگی آن بیان می‌شود. از ۲۷ مهرماه، عناصر اعزامی از لشکر ۷۷ پیاده از مشهد به منطقه ماهشهر وارد می‌شوند که اولین عناصر گردان ۱۵۳ پیاده به فرماندهی سرهنگ کهتری و آتشبارهای توپخانه ۱۰۵ م م بود. ضمناً گردان ۱۴۴ پیاده اعزامی از لشکر ۲۱ پیاده از منطقه دزفول، در منطقه ماهشهر مستقر شده بود و یک گروهان تانک اعزامی از شیراز در حال تغییر مکان بود و تعدادی تانک نیز از مسجد سلیمان در اختیار فرماندهی اروند قرار گرفت و خدمه آن با استفاده از لشکر ۹۲ زرهی و سایر منابع پرسنلی، تأمین گردید.

نکته‌ای که به نظر می‌رسد باید مورد توجه قرار گیرد، به کار بردن کلمه آبادان برای جزیره آبادان به عنوان شهر آبادان است. البته شهر آبادان در داخل جزیره آبادان قرار دارد، ولی قسمت کوچکی از این جزیره را که طول آن قریب به ۵۰ کیلومتر است، تشکیل می‌دهد. در گزارش‌های ارسال شده، اغلب طوری تنظیم شده که به نظر می‌رسد دشمن از رودخانه بهمنشیر گذشته و در محورهای داخلی جزیره آبادان، برای تصرف شهر آبادان و محاصره کامل خرمشهر پیشروی نموده است. در صورتی که واقعیت چنین نبود. دشمن جزیره آبادان را محاصره کرده بود که شهر آبادان نیز داخل جزیره بود. ولی حوادثی که در حوالی خط محاصره گذشت، در کرانه شمالی و جنوبی رودخانه بهمنشیر بود، که شرح آن در تاریخ‌های وقوع بیان می‌شود.

از جمله گزارش‌های فرماندهی اروند در ۲۷ مهر، این است که در نبردهای خیابانی، به دشمن تلفات سنگینی وارد شده است، ولی تعداد شهدا و مجروحین خودی نیز خیلی زیاد است. مدافعین آبادان نفوذ دشمن را به جزیره سد نمودند. ستاد عملیاتی اروند درخواست نموده است با استفاده از یگان‌های مستقر در ماهشهر، محاصره شکسته شود. یک نکته مهم

که در این گزارش، فقط به صورت اشاره بیان شده است، این است که مدافعین موفق شده‌اند نفوذ دشمن را به جزیره آبادان سد نمایند. در صورتی که، این عملیات یکی از سرنوشت‌سازترین عملیات در منطقه آبادان بود و متأسفانه مشروح جریان آن در مدارک در دسترس مشاهده نگردید. اما شرح این عملیات را سرهنگ کهتری، فرمانده گردان ۱۵۳ پیاده برای من (سرهنگ حسینی، گردآورنده این مدارک) چنین توضیح داد: گردان ۱۵۳ پیاده که از مشهد حرکت کرده بود، در ۲۷ مهر، تازه به ماهشهر وارد شده بود و من (سرهنگ کهتری) فرماندهی این گردان را عهده‌دار بودم. عناصر گردان را با چند دستگاه اتوبوس، از ماهشهر و جاده خاکی و پل قدیمی به آبادان تغییر مکان داده بودم تا در خرمشهر یا پل ارتباطی خرمشهر و آبادان وارد عمل شود. عناصر گردان در روز ۲۷ مهر، به آبادان وارد شدند. در همان موقع، یک نفر راننده وانت به قرارگاه فرماندهی اروند وارد شد و اظهار کرد: نیروهای دشمن با احداث پل شناور، از بهمنشیر عبور کرده‌اند و در نخلستان‌های جنوبی رودخانه، مشغول ایجاد سنگر و کندن نخل‌های خرما هستند. فرماندهی اروند به من دستور داد با عناصر موجود، سریعاً به محل عبور دشمن بروم و نیروهای دشمن را به عقب برانم. من با خودروهای غیرنظامی در دسترس، با عده‌ای از گردان ۱۵۳ که به آبادان وارد شده بودند، به راهنمایی راننده وانت یادشده، به منطقه عبور دشمن حرکت کردیم تا به محل برسیم. شب شد، ولی وقت را تلف نکردم و با وجود عدم آشنایی، خودم با عناصر دشمن اخذ تماس کردم و تلفات زیادی به دشمن وارد شد. نیروهای عبورکننده دشمن از عناصر مهندسی و پل‌ساز بودند و انتظار و آمادگی چنین عکس‌العملی را از ما نداشتند. در عین حال، نیروهای ما خیلی کم بود و آتش پشتیبانی چندانی نداشتیم. جنگ‌افزار اصلی ما تفنگ و نارنجک و چند قبضه خمپاره بود. ولی هجوم ضعیف نیروهای ما به دشمن، او را وحشت زده کرد، به نحوی که از اوایل برخورد، احساس ضعف کامل در دشمن آشکار شد. چند دستگاه خودرو مهندسی دشمن مورد اصابت گلوله‌های ما قرار گرفت. وضعیت نیروهای ما به علت تاریکی شب و وجود نخلستان و عدم ارتباط چندان خوب نبود، ولی همین نیروی محدود، در دشمن ایجاد وحشت بیش از اندازه کرد، به نحوی که دشمن از تاریکی شب استفاده کرد و به شمال بهمنشیر فرار نمود. تجهیزات سنگین مهندسی را که از رودخانه عبور داده بود، باقی گذاشت. در صبح روز بعد، منطقه سرپل دشمن به تصرف نیروهای ما درآمد و دشمن خود را از کرانه شمالی نیز عقب‌تر کشید و با این عملیات، نقشه تصرف جزیره و شهر آبادان برای همیشه نقش بر آب شد.

همان‌گونه که در ابتدای این قسمت گفتم، متأسفانه مشروح جریان این عملیات در دسترس نیست، ولی این عملیات به قدری مهم و مؤثر و متعهدانه بود، که در نظر بود یک نمایشنامه حماسی از آن ساخته شود. امیدوارم با استفاده از مدارک دیگر، که در لشکر ۷۷ گردان ۱۵۳ ممکن است وجود داشته باشد، با استفاده از خاطرات افسران و درجه‌داران و سربازانی که در این حماسه‌آفرینی شرکت داشتند، جریان این عملیات مشروح‌تر در تاریخ جنگ تحمیلی ثبت گردد.

جریان حوادث روز ۲۸ مهر چنین بود:

نبرد خیابانی در شهر خرمشهر ادامه داشت. در شمال بهمنشیر، دشمن تلاش می‌کرد حلقه محاصره را تنگ‌تر کند و مدافعین اسلامی ما را به شرق یا جنوب، عقب براند و کرانه شمالی بهمنشیر را تصرف و خط محاصره را متکی به کرانه بهمنشیر سازد. در وضعیت مناسب، از پل‌های موجود یا احداث پل شناور از بهمنشیر عبور کند و جزیره آبادان را اشغال نماید. نکته قابل بررسی در این قسمت از عملیات، این بود که نیروهای عراقی چون متوجه بودند که رزمندگان ما از پل‌های موجود تا آخرین قطره خون حفاظت خواهند کرد، برای جلوگیری از تلفات خودشان، از پیشروی در سمت پل‌های ثابت و تلاش برای تصرف آنها خودداری می‌کردند. چون می‌دانستند امکانات و توان رزمی ما آنچنان نیست که بتوانیم کرانه‌ها را بپوشانیم و در عبور از کارون نیز، بهره بسیار خوبی از این عدم امکان و غفلت نیروهای ما برده بودند. در بهمنشیر نیز، سعی می‌کردند به پل‌ها نزدیک نشوند و از نقاط دیگر حفاظت‌نشده، با احداث پل شناور عبور نمایند. فرماندهی اروند وضعیت خرمشهر را تا ساعت ۰۹۳۰ روز ۳۸ مهر چنین گزارش داد: تلاش دشمن برای تنگ‌تر کردن محاصره ادامه دارد. خیابان‌های خرمشهر پر از اجساد شهدا است. مردم غیرنظامی و حتی نظامیان از منطقه فرار می‌کنند. در شمال آبادان، پیشروی دشمن متوقف گردیده است.

در ۲۹ مهر، نیروی دریایی به استناد گزارش پایگاه دریایی خرمشهر، اعلام نمود که آخرین قدرت مقاومت رزمندگان در حال شکسته شدن است. ۹۰ درصد شهر به اشغال دشمن درآمده، برای نگهداری پل خرمشهر کمک فوری خواسته شده است. در منطقه آبادان (احتمالاً شمال بهمنشیر)، تانک‌ها و توپ‌ها و نفرات دشمن در حال پیشروی هستند. ناخدا خلیل زاده فرمانده منطقه مجروح شده است. احتمالاً جریان وقایع این گزارش مربوط به روز ۲۷ مهر بوده است، زیرا در این روز، ناخدا اسدی به فرماندهی منطقه ۳ دریایی منصوب شده

بود. ولی چون اطلاعات و پیام‌ها و گزارش‌ها بیشتر از ستاد مشترک می‌رفت و از طریق ستاد اصلی نیروی زمینی به قرارگاه مقدم نیروی زمینی در جنوب ابلاغ می‌شد، این امر سبب طول زمان می‌گردید.

از روز ۲۷ مهر، قرارگاه اصلی نیروی زمینی به قرارگاه مقدم اعلام کرد: گردان ۱۸۵ هوابرد که برای اعزام به خرمشهر حرکت کرده است، به خرم‌آباد نزدیک می‌شود. نکته‌ای که جالب است و عدم هماهنگی را می‌رساند، این است که در این روز، لشکر ۹۲ زرهی بر مبنای روش جاری در طول عملیات، به ستاد عملیات ماهشهر ابلاغ می‌کند تأمین هوایی نقاط حساس منطقه را برقرار سازد تیمسار فلاحی در این نامه می‌نویسد: لشکر ۹۲ زرهی نمی‌تواند به فرماندهی اروند دستور دهد. در صورتی که، از نظر نیروی زمینی، هنوز منطقه خرمشهر و آبادان جزو منطقه مسئولیت لشکر ۹۲ زرهی بود. به نظر می‌رسد بعد از صدور دستور عملیاتی اروند از ستاد مشترک، فرمانده منطقه آبادان - خرمشهر سرهنگ رضوی عوض شده و سرهنگ شکرریز فرماندهی را عهده‌دار می‌شود. زیرا نامه‌های بعدی به امضای این افسر است، ولی این تعویض‌ها به طور غیررسمی انجام می‌شد و به یگان‌ها و قرارگاه‌های ذی‌نفع ابلاغ نمی‌گردید. در روز ۳۰ مهر، جریان نبرد مانند روزهای قبل بود. حوادث خیلی مهمی رخ نداد. از طریق ستاد نیروی زمینی، از ستاد مشترک درباره نحوه تشکیل فرماندهی اروند سوال شد. ستاد مشترک پاسخ داد: فرمانده کل قوا و سایر فرماندهان در خوزستان هستند، قطعاً چگونگی امر با هماهنگی فرمانده نیروی زمینی بوده است. ستاد عملیات اروند بعد از صدور دستور عملیاتی یادشده، با استفاده از تعدادی از افسران ستاد مشترک، در ماهشهر تشکیل شد و فعال گردید. ستاد اروند به نام ستاد عملیات جنوب، ماه‌های دیگر زیر امر ستاد اروند به فعالیت خود ادامه داد. در روز ۳۰ مهر، ستاد اروند به ستاد عملیات جنوب دستور داد که پرسنلی را که از طریق هوایی، برای تقویت منطقه وارد می‌شوند، سریعاً تخلیه و به مناطق پیش‌بینی شده اعزام شوند. این دستور به امضای سرهنگ شکرریز تحت عنوان معاون ستون عملیاتی اروند صادر شد. دستور بعدی به گردان ۲۰۱ امداد ژاندارمری صادر شد که تمام نفربرهای چرخ‌دار آن یگان را زیر امر یگان تانک به فرماندهی سرگرد مظفرنیا قرار دهند. در این دستور، که به امضای سرهنگ شکرریز بود، سمت این افسر رئیس ستاد اروند ذکر شده بود. نظر به اینکه فرماندهی ژاندارمری کشور به سمت فرماندهی اروند منصوب شده بود، از طریق ژاندارمری کشور نیز، درباره عملیات این منطقه تبادل اطلاعات و دستورات

می‌شد. در روز ۳۰ مهر، ستاد ژاندارمری کشور به ستاد اروند اعلام کرد که گارد ساحلی ژاندارمری در ۲۸ مهر، زیر آتش توپخانه دشمن قرار گرفته است و ۲۱ روز است درگیر عملیات می‌باشد. در صورتی که، لازم است گارد ساحلی تقویت شود. همچنین حجة الاسلام خامنه‌ای یادداشتی برای سرهنگ فروزان (فرمانده اروند) ارسال نمود و برادر رحیم صفوی را به عنوان مسئول سپاه پاسداران دارخوین معرفی کرده است.

فرماندهی اروند که هنوز به نام ستون عملیاتی اروند نامیده می‌شد، از طریق ژاندارمری کشور از سازمان‌های ذی‌نفع درخواست یکصد قبضه تیربار ۱۲/۷م نمود.

مهرماه با حادثه‌ای که شرح داده شد، پایان یافت. رزمندگان ما همچنان در شهر خرمشهر، کوچه به کوچه و خانه به خانه می‌جنگیدند و هنوز قسمتی از جنوب شهر، در اطراف پل ارتباطی خرمشهر - آبادان در دست نیروهای خودی بود. حماسه این جانبازان را نمی‌توان در این جملات کوتاه که بیشتر جنبه کلیات دارد، بیان کرد. امید است نویسندگان محقق‌ی جزئیات این نبردها را جمع‌آوری و در تاریخ میهن اسلامی ما ثبت نمایند.

در اول آبان‌ماه سال ۱۳۵۹، هنوز نبرد در قسمت جنوبی شهر خرمشهر ادامه داشت و نیروهای متجاوز در شمال بهمنشیر تلاش می‌کردند کرانه شمالی را تصرف و جزیره را اشغال نمایند. ولی تلاش دشمن در محور آبادان - ماهشهر متوقف گردیده بود و دشمن در حدود ۱۵ کیلومتری شرق کارون، مواضع دفاعی را اشغال و آرایش کرده بود. در قسمت شمال نیز، تا حدود آبادی سلیمانیه، پیشروی دشمن متوقف شده بود. حوادث روز اول آبان در این منطقه چنین بوده است: در خرمشهر، نبرد خانه به خانه ادامه داشت و دشمن به پل خرمشهر نزدیک شده بود. آبادان به وسیله توپخانه دشمن به شدت کوبیده می‌شد و نیروهای متجاوز آماده می‌شدند مجدداً برای اشغال جزیره، تلاش خود را از سر بگیرند. اغلب نیروهای مدافع ما در خرمشهر، شهید یا مجروح یا مفقود شده بودند. عده‌ای هم بدون دستور منطقه را ترک کرده بودند. برابر گزارش فرمانده منطقه دریایی خرمشهر، فقط تکاوران دریایی با تعدادی از نیروهای مردمی، در شهر دفاع می‌کردند.

در گزارش دیگری که هیئت بازرسی اعزامی از فرماندهی اروند به منطقه عملیات داد، چنین بیان شده است: در خرمشهر، جنگ تن به تن ادامه دارد. از نیروهای دشمن، شش نفر اسیر شده‌اند. شهر آبادان و خرمشهر در محاصره کامل است (از راه زمینی). نیروهای خودی در خرمشهر در فلکه مقابل پل خرمشهر از پل دفاع می‌کنند. در شمال بهمنشیر، خط تماس

در سه‌راهی آبادان - ماهشهر - اهواز است. روز جاری نیروی هوایی ما فعال بود و یک فروند هواپیمای فانتوم ایران سقوط کرد.

منطقه سوم دریایی آخرین وضعیت روز جاری را چنین گزارش داد: نبرد در خرمشهر به شدت هر چه تمام‌تر ادامه دارد. دشمن تلاش می‌کند پل خرمشهر را در دست بگیرد، آبادان زیر آتش شدید دشمن است. مهمات محدود شده و طرحی برای نجات خرمشهر تهیه نشده است. در شمال بهمنشیر، راه فرعی (جاده خاکی منتهی به پل قدیمی) هنوز باز است.

در این روز، ایستگاه دریایی بندر امام خمینی به فرماندهی اروند اعلام کرد: ۵۰۰ نفر افراد بسیج داوطلب اعزام به خرمشهر آماده‌اند در صورتی که نیاز است اعزام شوند. همچنین ژاندارمری از سپاه پاسداران درخواست نمودند ۱۲ قبضه آرپی جی برای فرماندهی اروند ارسال کند. تیمسار فلاحی به لشکر ۹۲ زرهی دستور داد هر وسیله که فرماندهی اروند درخواست می‌کند، در حدود مقدورات واگذار کنند، ولی رفع تکلیف نکنند، زیرا هنوز منطقه آبادان - خرمشهر جزو منطقه مسئولیت لشکر ۹۲ زرهی است.

مجدداً یادآور می‌شود که با وجود اینکه قرارگاه نیروی زمینی به فرماندهی فرمانده نیروی زمینی در دزفول مستقر بود، هنوز فرماندهی اروند رابطه فرماندهی و ستادی با این قرارگاه برقرار نکرده بود و تا آخر هم نکرد و به عنوان یگان هم‌جوار عمل کرد.

در دوم آبان، از طریق قرارگاه اصلی نیرو، به قرارگاه مقدم دزفول ابلاغ شد که از نظر ستاد مشترک، فرماندهی اروند به طور قطعی تشکیل شده محسوب می‌گردد. ضمناً وضعیت منطقه اروند چنین است که هنوز پل خرمشهر در کنترل نیروهای خودی است. در آبادان، وضع تغییری نکرده. مهمات برای خرمشهر ارسال شد. هماهنگی بین عناصر رزمنده وجود ندارد و ناامیدی در مقامات و پرسنل محسوس است و تاکنون اقدام مؤثری برای نجات خرمشهر و آبادان به عمل نیامده است. در حالی که ۹۹ درصد امکان سقوط خرمشهر وجود دارد. در گزارش دیگری، اعلام کرد دشمن از جاده کمربندی به پل نزدیک می‌شود. برابر اطلاع رسیده از پست استراق سمع، دشمن امروز پیشروی خواهد کرد. همه منتظرند اقدامات تهاجمی نیروهای خودی شروع شود، این تنها امید مردم است. ایستگاه دریایی بندر امام خمینی اعلام کرد نیروهای دشمن در خرمشهر، شدیدترین فشار را وارد می‌کنند. پل خرمشهر در کنترل دشمن است و نیروهای کمکی برای خرمشهر قادر به عبور از پل نیستند. وضع بسیار بحرانی است و به نظر می‌رسد، آخرین فرصت برای نجات خرمشهر در شرف اتمام است.

گردان ۱۴۴ اعزامی از لشکر ۲۱ پیاده که در منطقه عملیاتی محور ماهشهر - آبادان وضع دفاعی اشغال کرده بود، گزارش داد: گشتی‌های این گردان در این محور مشاهده کرده‌اند که دشمن مشغول تحکیم مواضع خود در شرق کارون و آماده برای پیشروی به سمت جنوب و سد کردن جاده آبادان - ماهشهر است. فرماندهی اروند به نیروی زمینی اعلام کرد که هنوز رابطه فرماندهی بین تکاوران دریایی با آن فرماندهی مشخص نیست. گردان ۱۴۴ پیاده در ساعت ۱۲۳۰ گزارش داد تعداد هشت دستگاه تانک دشمن در جنوب جاده ماهشهر - آبادان، حدود ۴ کیلومتر مشاهده شده است. سرهنگ حسنی سعدی در ساعت ۱۰۳۰ روز دوم آبان، گزارش داد شمال پل خرمشهر در دست دشمن است.

در سوم آبان، وضعیت خرمشهر چنین بوده است: دشمن تقریباً همه شهر را اشغال کرده بود و نبرد در اطراف پل خرمشهر ادامه داشت. تعدادی از افراد خودی در محاصره دشمن قرار گرفتند و خارج کردن و کمک رساندن به آنها غیرممکن شد. برابر گزارش فرماندهی منطقه دریایی خرمشهر، نیروهای مردمی اعزامی در بدو ورود به منطقه، با علاقمندی و اشتیاق فوق‌العاده‌ای وارد عمل می‌شوند، ولی بعد از ۲۴ ساعت، به علت وخامت اوضاع، منطقه را ترک می‌کنند. در روزهای اخیر، فقط تعدادی از تکاوران دریایی، ژاندارمری و دانشجویان دانشکده افسری باقی مانده بودند. مقاومت هنوز در اطراف پل خرمشهر ادامه دارد و پل در دست نیروهای خودی است. رساندن تدارکات به رزمندگان دلیر خرمشهر از روی پل مقدور نیست. سعی می‌شود از راه آبی، تدارکات ارسال شود. نیروهای خودی که در شمال پل، نبرد می‌کردند، بر اثر فشار دشمن، مجبور به عقب‌نشینی به جنوب پل (جزیره آبادان) شده‌اند. لشکر ۹۲ زرهی گزارش داد برابر اعلام رئیس مجلس شورای اسلامی ایران (حجة الاسلام رفسنجانی که در آن موقع، در منطقه عملیات بود)، حدود ۲۰۰ نفر افراد سپاه پاسداران در خرمشهر، در محاصره دشمن قرار گرفتند.

و اما در عملیات مهمی که در سوم آبان در منطقه عملیاتی شمال بهمنشیر در محور ماهشهر - آبادان انجام گرفت، حمله متقابل نیروهای فرماندهی اروند به نیروهای دشمن بود. متأسفانه چگونگی برآورد وضعیت و طرح‌ریزی و هدایت این عملیات که یکی از عملیات‌های عمده نیروهای ما در سال ۵۹ بود، در سوابق عملیاتی به طور گویا ثبت نگردیده است، ولی قسمتی از چگونگی نتایج عملیات، در گزارش بعضی از یگان‌ها مشخص شده است. اساس این عملیات دستور عملیاتی فرماندهی اروند بود که در ۲۷ مهر تهیه و منتشر شده بود. خلاصه

آن در حوادث روز ۲۷ مهر بیان گردید. با توجه به وخامت وضعیت منطقه خرمشهر و آبادان و نظریات همه مقامات و مردم برای تغییر شرایط نبرد به نفع نیروهای ما، فرماندهان مسئول منطقه خرمشهر و آبادان تلاش می‌کردند به هر طریقی که می‌شود، عکس‌العملی در مقابل دشمن نشان دهند تا شاید نتیجه مثبت باشد و حداقل دشمن در مواضع موجود، تثبیت شود یا به عقب رانده شود.

اما باید قبول کرد برتری نسبی دشمن در منطقه عملیات خرمشهر و آبادان خیلی بالاتر از آن بود که با نیروی کم، امکان اجرای عملیات مؤثر و مهمی وجود داشته باشد. در پیوست اطلاعاتی دستور عملیاتی اروند، استعداد دشمن چنین بیان شده است که در منطقه آبادان، تیپ ۶ زرهی تقویت‌شده شامل سه گردان تانک، یک گردان مکانیزه، یک گردان نیروی مخصوص، دو گردان توپخانه و یک گردان پدافند هوایی مستقر بود. علاوه بر اینها، یک تیپ زرهی تقویت‌شده دشمن نیز به عنوان احتیاط در دسترس، در این منطقه گسترش داشته است. در مقابل این لشکر زرهی تقویت‌شده دشمن، نیروهای ما عبارت بودند از: یک گردان پیاده (۱۴۴ لشکر ۲۱) که در عملیات ۲۳ مهر، در جبهه دزفول با وضع نامناسب عقب‌نشینی کرده بود، چند دستگاه تانک بدون خدمه که از نقاط مختلف جمع‌آوری شده و خدمه آن نیز از واحدهای مختلف زرهی فراخوانده شده بودند، یگانی از ژاندارمری و دو آتشبار توپخانه و عناصر متفرقی از نیروی دریایی، دانشکده افسری، نیروهای مردمی با جنگ‌افزار و مهمات و تجهیزات خیلی محدود. این نیروهای نامتجانس و خیلی کمتر از دشمن می‌توانستند در جنگ میهنی و مردمی مؤثر باشند و با جنگ‌های نامنظم، دشمن را به ستون درآورند، ولی برای یک جنگ منظم و رویارویی با دشمن بیش از پنج برابر خود، حداقل استعداد حمله را نداشتند. برای مشخص شدن وضعیت یگان‌هایی که روز سوم آبان در شمال آبادان حمله کردند، من (سرهنگ حسینی، گردآورنده این مدارک) لازم می‌دانم قسمتی از خاطرات خودم را بیان کنم. در آن موقع، من جانشین عملیاتی فرمانده نیروی زمینی در قرارگاه مقدم بودم. ولی همان‌گونه که قبلاً اشاره شد، قرارگاه مقدم نیرو در جنوب، فقط هدایت عملیات منطقه دزفول را عهده‌دار بود و عملاً دخالتی در امر فرماندهی لشکر ۹۲ زرهی در اهواز و یگان‌های اروند در منطقه خرمشهر و آبادان نمی‌کرد. این وضعیتی بود که وجود داشت، که البته به نظر من، بسیار بد بود. چطور می‌شود فرمانده نیروی زمینی در صحنه عملیات باشد، ولی در هدایت عملیات لشکرها، یگان‌ها و سازمان‌های خود دخالت نکند. به هر حال، بحث در این باره باید در بررسی

کلیات جنگ مورد مطالعه قرار گیرد. اما درباره وضعیت یگان‌های حمله‌ور در روز سوم آبان، صحبت بود. در روز ۲۳ مهرماه، لشکر ۲۱ پیاده در منطقه دزفول حمله کرد و با شکست فاحشی، به غرب رودخانه کرخه عقب‌نشینی نمود که جریان این نبرد در فصل مربوط به خود تشریح شده است. گردان ۱۴۴ پیاده یکی از گردان‌های آن لشکر بود که با وضع نابسامانی عقب‌نشینی کرده بود. روز ۲۴ مهر، یعنی فردای همان روز شکست، سرتیپ فلاحتی تصمیم گرفت در منطقه آبادان، عملیاتی انجام دهد، لذا مستقیماً به فرمانده لشکر ۲۱، سرهنگ ورشوساز، دستور داده بود یک گردان آماده کند و همان روز به ماهشهر اعزام کند، که در همان روز، میسر نشد و روز ۲۵ مهر این گردان به سمت ماهشهر حرکت نمود. روز قبل از حرکت، فرمانده گردان که سرگردی بود، پیش من آمد، اظهار کرد که من اجرای دستور می‌کنم و می‌روم، ولی گردان من فاقد حتی یک دستگاه بی‌سیم است و جنگ‌افزار سنیگینی ندارم و اغلب وسایل و تجهیزات من از بین رفته یا کسر سازمان است. من به فرمانده گردان گفتم حرکت کند و بعداً وسایل از یگان‌های لشکر ۲۱ می‌گیریم و برایش می‌فرستیم. همان شب به فرمانده لشکر تلفن کردم و گفتم تعدادی از بی‌سیم و جنگ‌افزار و تجهیزات گردان‌هایی را که در خط مقدم نیستند، از آنها بگیرند و برای گردان ۱۴۴ پیاده بفرستند و دستور کتبی هم داده شد و گردان اعزام شد و در ۲۷ مهر، در منطقه آبادان مستقر گردید. عنصر زرهی نیز شامل تعدادی تانک تعمیرشده در کارخانجات مسجد سلیمان بود که دستور داده شد از مسجد سلیمان به ماهشهر حمل شود. برای تأمین خدمه، به لشکرهای زرهی دستور داده شد تعدادی خدمه تانک ام ۴۷ در هر شغلی که باشند، جمع‌آوری و به ماهشهر اعزام کنند. خدمه هم به این نحو از درجه‌داران متفرق و خارج از شغل زرهی جمع‌آوری و به ماهشهر اعزام شد. هسته مرکزی یگان حمله‌ور که پیاده و زرهی باشد، با این وضع تشکیل گردید. این یگان‌ها تا سوم آبان، یعنی در مدت پنج روز گذشته، هنوز تشکیل نشده بودند، هنوز فرمانده مشخصی برای یگان تانک پیش‌بینی نشده بود، که بنا به دستور فرماندهی اروند، به یگان دشمن بیش از پنج برابر خود حمله کرد. طرحتی که برای حمله به مرحله اجرا گذاشته شد، این بود که گردان ۱۴۴ پیاده تقویت‌شده با گروهان تانک و یک یگان مرکب به فرماندهی سرگرد محمدهاشم غرقی، در امتداد محور ماهشهر - آبادان به سمت غرب و خط سرپل دشمن حمله می‌کرد و نیروهای دشمن را به غرب رودخانه عقب می‌راند. حمله در روز اجرا می‌شد. در آن موقع، هوای خوزستان گرم بود. یگان حمله‌ور در ابتدا، نسبتاً سریع پیشروی کرده بود و به مواضع دشمن نزدیک شده

و موفقیت‌هایی نیز به دست آورده بود، ولی بعد از چند ساعت، که هوا فوق‌العاده گرم شده بود، رزمندگان ما نتوانسته بودند پیشروی کنند و در زمین، زیر آتش شدید دشمن، که در مواضع مناسب قرار داشت، قرار گرفته بودند. تلفات سنگینی به آنان وارد شده بود و مجبور شده بودند با وضع رقت‌باری عقب‌نشینی کنند. تیمسار فلاحی هدایت عملیات را شخصاً بر عهده گرفته بود و سرهنگ فروزان فرمانده اروند نیز به همراه ایشان بود. با مشورت یکدیگر، این عملیات را طرح‌ریزی و هدایت می‌کردند. طبق اطلاعاتی که به قرارگاه می‌رسید، حتی نزدیک بود تیمسار فلاحی و سرهنگ فروزان از فشار تشنگی و خستگی، از پای درآیند. در این عملیات محدود، تلفات سنگینی به نیروهای حمله‌ور وارد شد. گرچه در مدارک فرماندهی اروند، ثبت نشده است، ولی اطلاعاتی که از طریق گردان ۱۴۴ و لشکر ۲۱ پیاده به قرارگاه مقدم دزفول رسید، گردان ۱۴۴ پیاده ۹ نفر شهید و ۵۴ نفر مجروح و ۱۴۷ نفر مفقود، یعنی ۲۱۰ نفر تلفات داشته و از ۱۷ دستگاه تانکی که در حمله شرکت داشتند، ۱۵ دستگاه نابود شد. عناصر باقیمانده با وضعیت اسفباری عقب‌نشینی کرده بودند. در طرح حمله، گردان ۱۴۴ پیاده تقویت‌شده در سمت شمال جاده و یگان سرگرد محمدهاشم غرقی در سمت جنوب جاده ماهشهر - آبادان از ایستگاه ۷ تا ۱۲ آبادان حمله می‌کردند. برابر گزارش این افسر، یگان‌های زیر امر عبارت بودند از: تعدادی از تکاوران، بسیج، سپاه پاسداران، وحد شهربانی، جمعاً به استعداد ۲۱۱ نفر با جنگ‌افزار سبک با پشتیبانی ۴ قبضه تفنگ ۱۰۶ و دو قبضه خمپاره‌انداز ۱۲۰م، احتیاط این یگان، دو گروهان بسیج اصفهان و تعدادی از دانشجویان دانشکده افسری.

شرح جریان عملیات را سرگرد هاشم غرقی چنین شرح داده است:

مأموریت یگان تحت فرماندهی او که شامل تکاوران، بسیج به استعداد یکصد نفر با سلاح سبک ۳۰ نفر سپاه پاسداران محلی و ۳۶ نفر واحد عملیات شهربانی و ۴۵ نفر از واحدهای سپاه پاسداران با جنگ‌افزار سبک در خط و گروهان اصفهان با تعدادی دانشجویان دانشکده افسری در احتیاط بودند و به وسیله چهار قبضه تفنگ ۱۰۶ و دو قبضه خمپاره‌انداز ۱۲۰م پشتیبانی می‌شدند، این بود که از محل استقرار به عمل ۱/۵ کیلومتر پیشروی کنند و پس از موفقیت تلاش اصلی، در کرانه شرقی رودخانه کارون دفاع نمایند. آخرین هماهنگی برای این حمله در ساعت ۲۲۳۰ یکم آبان در ستاد اروند به عمل آمده بود. در ساعت ۰۶۰۰ روز سوم آبان، آرایشات رزمی تشکیل شد. ساعت ۰۷۳۰ واحد شهربانی و بسیج یک خیز پیشروی کردند

و هم‌زمان با آنها تکاوران نیز پیشروی نمودند. در همان مرحله اول، از واحد شهربانی دو نفر شهید و یک نفر مجروح شد و بقیه عناصر شهربانی عقب‌نشینی کردند. برابر گزارش، این افسر شخصاً با وانت بار به خط مقدم می‌رود و پرسنل را تهیج به مقاومت می‌کند.

در ساعت ۰۸۰۰، موضع دسته یکم در سمت چپ به وسیله دشمن کشف و زیر آتش قرار گرفت و فرماندهی مجبور به تغییر موضع آن دسته شد. در ساعت ۰۹۳۰، پیشروی کرده و اولین مواضع دشمن اشغال شد. در ساعت ۱۰۰۰، این یگان تحت آتش شدید دشمن قرار گرفت، ولی به پیشروی ادامه داد. ساعت ۱۴۰۰ واحد اصفهان که در اختیار این یگان بود و در قسمت دیگری پیشروی می‌کرد، عمل الحاق انجام داد. درخواست آتش پشتیبانی کردند، لیکن آتش کافی اجرا نشد و در ساعت ۱۷۰۰، به یگان دستور عقب‌نشینی داده شد.

در طی عملیات، این یگان شش کیلومتر پیشروی کرد، ولی به علت عدم پشتیبانی کافی، نتوانست مواضع اشغال‌شده را نگهداری کند و بنا به دستور فرماندهی اروند، به مواضع قبلی عقب‌نشینی نمودند. در این عملیات، هفت نفر شهید و تعدادی مجروح شدند. این افسر علت عدم موفقیت را عدم پشتیبانی کافی جنگ‌افزار و مهمات سنگین قبل از شروع عملیات و عدم پشتیبانی آتش در مرحله اجرای عملیات می‌داند. با توجه به مفاد این گزارش، که فرمانده ستون تلاش فرعی حمله روز سوم آبان به فرماندهی اروند داده است، استنباط می‌شود که استعداد رزمی نیروهای حمله‌ور ما خیلی ضعیف‌تر از آن بود که بتواند به دشمن چندین برابر خود حمله کند. استعداد این یگان حدود یک گروهان تقویت‌شده بود. جنگ‌افزار سنگین کافی نبوده است. استعداد گروه رزمی ۱۴۴ پیاده نیز از حد یک گردان با یک گروهان تانک تجاوز نمی‌کرد. پشتیبانی آتش هم دو آتشبار توپخانه بوده است. در صورتی که، استعداد دشمن مقابل حداقل یک تیپ زرهی با پشتیبانی بیش از سه گردان توپخانه در منطقه شرق کارون و شمال بهمنشیر بوده است.

در گزارش روز سوم آبان، پایگاه دریایی وضعیت این نبرد را چنین بیان کرده است که در صبح امروز، برابر دستور عملیاتی اروند، نیروهای خودی در تمام جبهه حمله کردند، ولی بعد از ظهر همان روز به علت فرسودگی عقب‌نشینی و وضعیت وخیم است. هماهنگی با نیروی مردمی وجود ندارد.

روز چهارم آبان روز پایان سرنوشت دردناک خرمشهر بود. در پایان این روز، کلیه عناصر رزمنده ما مجبور به عقب‌نشینی به جزیره آبادان و دفاع در کرانه جنوبی رود کارون در منطقه خرمشهر شدند. خلاصه جریانات گزارش شده چنین بود:

منطقه ۳ دریایی خرمشهر آخرین وضعیت را چنین گزارش داد: نفرات محاصره شده در خرمشهر، شبانه با قایق به جنوب کارون تخلیه شدند و نجات پیدا کردند. قسمت شمال کارون در تصرف کامل دشمن است و تعدادی از پرسنل در جنوب، از پل دفاع می‌کنند و تحت فشار شدید دشمن قرار دارند. در منطقه آبادان، درگیری به شدت ادامه دارد. ۴۵۰۰ نفر پرسنل در پایگاه دریایی خرمشهر (جنوب رودخانه) داخل جزیره مستقر هستند، درخواست می‌شود نظریات فرماندهی را برای تخلیه آنان اعلام دارند. فرماندهی اروند به یگان‌های زیر امر خود که شامل گارد ساحلی، گردان ۱۴۴ پیاده و گردان ۲۰۱ ژاندارمری، آتشبارهای توپخانه و یگان مستقر در شادگان، یگان تانک سپاه پاسداران و نیروهای مردمی بودند، دستور داد هنگام عقب‌نشینی، کلیه تجهیزات باقی گذاشته شده را تخریب کنند تا سالم به دست دشمن نیفتد. فرماندهی اروند وضعیت خرمشهر و آبادان را در چهارم آبان چنین بیان کرد: نیروهای خودی به جنوب کارون عقب‌نشینی کردند و از پل خرمشهر دفاع می‌کنند، تا دشمن به آبادان و ایستگاه ۷ و ۱۱ پیشروی نکند. نیروی اعزامی از نقاط مختلف سازمان تناسبی ندارند و بهره لازم را نمی‌دهد. نیروهای دشمن به خرمشهر تسلط کامل دارند. در جبهه آبادان، دشمن در شش کیلومتری جاده آبادان - اهواز مستقر است. از شدت آتش دشمن کاسته شده، ولی به نظر می‌رسد دشمن آماده حمله به آبادان می‌شود؛ و بالأخره ناخدا صمدی، آخرین فرمانده خرمشهر، خلاصه جریان این منطقه را تا ساعت سقوط کامل شهر چنین بیان می‌کند:

این افسر در ۲۸ مهر، پس از مجروح شدن فرمانده قبلی، به فرماندهی منطقه سوم دریایی خرمشهر و فرمانده عملیاتی خرمشهر منصوب می‌شود. از زمان عهده‌دار شدن این مسئولیت، وضعیت یگان‌های خودی رضایت‌بخش نبوده است. این یگان‌ها تا ساعت ۰۴۳۰ روز ۴ آبان، در خرمشهر دفاع می‌کنند و در این ساعت، آخرین رزمندگان به جنوب کارون و جزیره آبادان عقب‌نشینی می‌نمایند. قبل از عقب‌نشینی منظم، قسمت قابل ملاحظه‌ای از رزمندگان بدون دستور عقب‌نشینی کرده بودند. از جمله ۴۰۰ نفر از افراد کمیته‌های ۱۴ گانه شهر تهران که به خرمشهر اعزام شده بودند که ۲۰۰ نفر آنان اصلاً حاضر به رفتن به خرمشهر نشدند و ۲۰۰ نفر به جبهه نبرد رفتند. از این عده هم روز اول قریب به یکصد نفر جبهه را ترک کردند و در آخرین

روز نبرد، یعنی سوم آبان، فقط ۱۶ نفر از آنان در خرمشهر می‌جنگیدند. همچنین تعداد ۱۴۰ نفر از افراد داوطلب هوانیروز به فرماندهی سروان پازوکی به خرمشهر اعزام شدند که از این عده، فقط حدود ۲۰ نفر در سه روز آخر نبرد در جبهه باقی ماندند و بقیه منطقه را ترک کردند. عناصر دیگر حتی نیروهای دفاعی نیز در چنین شرایط بودند. گروه‌های مردمی شامل گروه الله اکبر بسیج، فدائیان امام، خلخال و غیره خیلی زیاد بودند، ولی هیچ‌گونه هماهنگی و کنترل در کار آنان نبود. می‌آمدند و می‌رفتند و بعضاً با حرف‌های ناروا نسبت به ارتش روحیه دیگران را خراب می‌کردند. در نتیجه، عملاً نبرد آن‌طور که بایستی، اجرا نمی‌شد. با توجه به مشکلات پشتیبانی یگان‌های آبادان از راه زمینی، تصمیم گرفته شد با هواناو و از طریق رودخانه بهمنشیر پشتیبانی انجام شود. نیروی دریایی آمادگی خود را اعلام کرد و بالأخره، به این ترتیب، نبرد سخت و نابرابر ۳۴ روز خرمشهر پایان یافت. خرمشهر به اشغال دشمن درآمد و نبرد به جزیره آبادان و منطقه بهمنشیر و سرپل دشمن در شرق کارون کشیده شد که جریان آن تا تثبیت نیروهای دشمن در منطقه سرپل به شرح زیر خلاصه می‌شود.

مرحله ۵) عملیات خرمشهر - آبادان (تثبیت نیروهای دشمن در سرپل)

از پنجم آبان، مرحله دیگری از عملیات در منطقه نبرد در خرمشهر و آبادان آغاز شد. خط تماس در جنوب خرمشهر، بر رودخانه کارون متکی شد و مواضع نیروهای ما در کرانه جنوبی کارون در جزیره آبادان تهیه شد، که تلاش اصلی برای کنترل پل خرمشهر و رودخانه کارون و جلوگیری از عبور نیروهای متجاوز از پل و رودخانه و تهدید جزیره آبادان بود. در منطقه شرق کارون و شمال بهمنشیر، تلاش نیروهای ما برای دفاع از کرانه‌های شمالی و جنوب رودخانه بهمنشیر و منطقه دارخوین در شمال شرق شادگان در سمت شرق بود، تا سرپل دشمن هرچه بیشتر محدود شود و فشار به دشمن وارد گردد تا به غرب رودخانه کارون رانده شود.

البته تقدم تلاش دفاع در خط سرپل دشمن بود. با توجه به سقوط خرمشهر و حمله ناموفق فرماندهی اروند در محور ماهشهر - آبادان، الزاماً تدبیر پدافندی تا حصول شرایط مناسب‌تر برای آفند پذیرفته شد و فرماندهی اروند که با تشکیل قرارگاه نسبتاً مناسب در ماهشهر مستقر شده بود، با دریافت نیروهای تقویتی از یگان‌های نیروی زمینی و تقویت نیروهای مردمی و سپاه پاسداران وضعیت هماهنگ‌تر و منطقی‌تری در منطقه برقرار کرد و به طرح دفاع منطقه شکل تاکتیکی و منطقی داد. نیروهای در دسترس را به نسبت مورد نیاز منطقه سازمان و گسترش داد. تیپ ۲ پیاده قوچان از عناصر لشکر ۷۷ پیاده وارد منطقه شد و هسته مرکزی

پدافند آبادان را تشکیل داد. برای شمال و شرق سرپل، نیروی مناسب با ترکیبی از یگان‌های نیروی زمینی و سپاه پاسداران و نیروهای مردمی تخصیص داده شد. این نظم و ترتیب سبب شد که پیشروی دشمن به سمت جنوب برای اشغال آبادان و به سمت شرق را برای تهدید ماهشهر و اشغال شادگان و به سمت شمال را برای اشغال دارخوین و تهدید اهواز سد گردد و دشمن در این منطقه، حالت آفندی را به کلی از دست داده و به حال پدافندی درآید. خلاصه جریانات این مرحله از عملیات از ۵ آبان تا پایان این ماه به شرح زیر بوده است. فرماندهی اروند اطلاع داد که نیروهای دشمن وارد خرمشهر شده‌اند و دشمن تلاش می‌کند پل خرمشهر را کنترل کند. در جبهه شمال آبادان، نیروهای دشمن در شش کیلومتری شمال بهم‌نشیر مستقر هستند. دشمن نیروهای تقویتی بیشتری از بصره به خرمشهر وارد می‌کند. توپخانه سنگین دشمن از جنوب اروند، آبادان را گلوله‌باران می‌کند. از پل بهم‌نشیر به طرف جاده خاکی دوطفلان، یک گروهان دشمن مشاهده می‌شود. اثرات آتش دشمن تا کیلومتر ۱۷ آبادان-ماهشهر دیده شده است. گشتی‌های گردان تا ۱۱ کیلومتری سه‌راهی آبادان-ماهشهر پیشروی کرده‌اند.

دشمن تلاش می‌کند پل خرمشهر را تصرف کند. در منطقه ایستگاه ۷ و ۱۲ آبادان، درگیری وجود دارد. در این روز، از طرف ستاد عملیاتی اروند، به امضای سرهنگ شکرریز، سرهنگ کهتری فرمانده گردان ۱۵۳ لشکر ۷۷ به فرماندهی عملیات منطقه خرمشهر منصوب شد. ستاد مشترک به وزارت نفت مستقر در آبادان اعلام کرد که اضطراب و نگرانی مردم شدیدتر شده است. قرارگاه مقدم دزفول نیروی زمینی اعلام کرد که تاکنون برای تقویت فرماندهی اروند، علاوه بر اعزام یگان‌ها، پشتیبانی‌های زیر نیز در اختیار آن فرمانده قرار داده شده است. تعداد ۲۵۰۰ قبضه تفنگ ژ ۳ به گروه دکتر چمران تحویل داده شد. گروه رزمی ۱۵۳ زیر امر تیمسار فلاحی قرار گرفته و دستور داده شده است که دو گردان پیاده دیگر از مشهد به ماهشهر حرکت کند. آقای مرتضی رضایی، فرمانده سپاه پاسداران به آقای رئیس جمهور اظهار نموده است که تعداد ۸۰۰ نفر پاسدار به ماهشهر اعزام خواهد کرد.

در ۶ آبان، ستون عملیاتی خرمشهر به فرماندهی اروند گزارش داد که در شمال رودخانه بهم‌نشیر، پاتک کرد. فرماندهی اروند به تکاوران دریایی دستور داد تعداد ۲۰۰ نفر تکاور به جبهه آبادان اعزام کند و ستاد مشترک پیشنهاد کرد برای جلوگیری از سقوط آبادان، یک گردان تانک، سه گردان مکانیزه و دو گردان توپخانه اضافی به این فرماندهی واگذار شود.

منطقه ۳ دریایی آخرین وضعیت روز ششم آبان را چنین گزارش داد: وضعیت خرمشهر تغییری نکرده، در منطقه آبادان، دشمن در حال تنگ‌تر کردن حلقه محاصره است. فرمانده هنگ ژاندارمری آبادان گزارش داد: در روز پنجم آبان، کوی مصدق، اطراف کلانتری یک، خیابان کشتارگاه، فرودگاه آبادان و انبارهای گمرک زیر آتش شدید توپخانه دشمن بوده است. از روز هفتم آبان، خستگی و فرسودگی پرسنل رزمنده شدیدتر شد و فرماندهی اروند به یگان‌های مستقر در آبادان دستور داد هیچ‌کس حق ندارد بدون دستور منطقه را ترک نماید. فرمانده یگان تانک مستقر در منطقه، وضعیت عدم آمادگی رزمی این یگان را گزارش داد. فرمانده گارد ساحلی ژاندارمری نیز گزارش داد که تغییرات مداوم فرماندهان مسئول آبادان - خرمشهر، در نتیجه عملیات اثرات منفی داشته و پیشنهاد کرد یک افسر مدبر ثابت برای فرماندهی آبادان اعزام شود. در هشتم آبان، به تیپ ۸۴ دستور داده شد یک آتشبار ۱۳۰مم گروه ۳۳ توپخانه را از خرم‌آباد به ماهشهر اعزام کند. در صورتی که، این تیپ خود نیاز به آتشبار داشت. فرماندهی اروند اعلام کرد که دشمن تا سه کیلومتری شمال بهمنشیر رسیده است و راه پشتیبانی تدارکاتی زمینی قطع شده است. برای هرگونه ارتباط، از راه رودخانه بهمنشیر استفاده می‌شود، ضمناً هواناوهای نیروی دریایی فعل بودند و در این باره، فعالیت بسیار چشمگیری داشتند.

یک درجه‌دار عراقی به یگان مستقر در جنوب دارخوین پناهنده شد و اظهار کرد حداقل دو گردان زرهی و سه آتشبار ضدهوایی از کارون عبور کرده و در شرق کارون مستقر شده‌ان. یگان مستقر در شادگان گزارش داد: هلی‌کوپترهای دشمن در این منطقه فعال‌تر شده‌اند و فرمانده منطقه ۳ دریایی خرمشهر وضعیت را چنین گزارش نمود: در خرمشهر، تغییراتی داده نشده، در منطقه آبادان، دشمن از مقابل ایستگاه ۷ در امتداد جاده خاکی بهمنشیر حدود ۱۵ کیلومتر به طرف شرق پیشروی کرده است. جزیره آبادان در محاصره کامل است. هنگ ژاندارمری بندر لنگه گزارش داد یک یگان به استعداد ۱۴۲ نفر در ۹ آبان، به ماهشهر اعزام خواهد شد. نکته قابل یادآوری این است که پس از سقوط خرمشهر، تلاش برای تقویت نیروهای شرق کارون و جلوگیری از سقوط آبادان خیلی فعال‌تر و مؤثرتر شد. نیروی زمینی و ژاندارمری و حتی نیروی هوایی تلاش خود را به طور چشمگیری افزایش دادند. وضعیت هماهنگی رزمندگان غیرنظامی نیز نسبتاً بهتر شد و با استقرار قرارگاه فرماندهی اروند در ماهشهر، سیستم کنترل و فرماندهی بهبودی نسبی پیدا کرد، ولی به حد کمال مطلوب نرسید.

حوادث مهم روز نهم آبان ماه خیلی زیاد بود. هنگ ژاندارمری آبادان گزارش داد عناصری از دشمن به استعداد حدود ۵۰۰ نفر پیاده از بهمنشیر عبور کرده و در حوالی قریه سوامر به دروازه خسروآباد نزدیک می‌شود. اکنون در قبرستان مشغول تیراندازی هستند. جاده ساحلی زیر آتش دشمن قرار گرفته است. این عبور احتمالاً در شب قبل انجام گرفته است. این اطلاعیه از طریق نیروی زمینی نیز به قرارگاه مقدم دزفول ابلاغ شد. ستاد مشترک اعلام کرد که طبق اطلاع، نیروهای دشمن در ساعت ۱۰۳۰ روز نهم آبان، حدود ۱۵ کیلومتر به سمت ماهشهر پیشروی کرد، سپس به سمت جنوب منحرف شده و به کرانه بهمنشیر رسید و از رودخانه عبور کرد، اکنون در گورستان آبادان موضع گرفته‌اند و قسمتی به طرف کوی ذوالفقاری در حرکت هستند. ستاد عملیات آبادان گزارش هنگ ژاندارمری را به فرماندهی اروند داد و اعلام نمود که به سپاه پاسداران برای متوقف کردن دشمن دستور داده شده است. این خبر از طریق گارد ساحلی و قرارگاه اصلی ژاندارمری نیز به قرارگاه ذی نفع مخابره شد و ستاد اروند مراتب را به ستاد مشترک گزارش کرد. در این گزارش، چگونگی مقابله و عکس‌العمل بیان نگردیده است. ستاد مشترک نیز وضعیت را به نیروی زمینی گزارش کرد. همان‌طور که قبلاً گفته شد، نیروی زمینی در منطقه عملیاتی فرماندهی اروند از ابتدای جنگ، هیچ‌گونه اعمال فرماندهی نداشت. از حوادث مهم نهم آبان، دستگیر شدن مهندس تندگویان وزیر نفت و همراهان در منطقه عملیاتی آبادان بود که در حوالی ایستگاه ۷، هنگام بازدید از جبهه و وضعیت تأسیسات شرکت نفت اسیر شدند. همچنین، اطلاع رسید گردان ۳۶۹ توپخانه در محاصره قرار گرفته است. وضعیت در محور ماهشهر در روز نهم، چنین گزارش شده است: هوانیروز از ساعت ۰۷۰۰ تا ۱۴۰۰ محور ماهشهر را شناسایی کرد. موقعیت دشمن را حدود ۱۰ کیلومتری جاده خاکی آبادان - خسروآباد گزارش داد. ستاد عملیاتی اروند گزارش داد دشمن در ۱۵ کیلومتری جاده آبادان - ماهشهر مشغول تحکیم مواضع است.

منطقه ۳ دریایی خرمشهر گزارش داد دشمن از بهمنشیر عبور کرده و در نخلستان‌های جنوب مستقر شده است و تلاش می‌کند جاده خسروآباد را قطع نماید. فرماندهی اروند اعلام کرد، تنها راه ارتباطی جزیره آبادان راه آبی با هواناو است. نیروی زمینی اعلام کرد دشمن علاوه بر قطع جاده آسفالت‌ه آبادان - ماهشهر، جاده آبی را نیز قطع کرده است. طبق اطلاع، روز جاری وارد آبادان شده است. چنانچه نیروی کمکی نرسد، آبادان سقوط خواهد کرد. فرماندهی اروند اعلام کرد اشغال جاده آبادان - ماهشهر تأیید می‌شود و طبق اطلاع، دشمن

از بهمنشیر گذشته و در امتداد رودخانه به سمت شهر آبادان حرکت می‌کند. اکنون در گورستان شمال جاده آبادان - خسروآباد مشغول کندن سنگر است. ستاد مشترک به فرماندهی اروند ابلاغ کرد طبق اطلاع، وزیر نفت و همراهان حدود ساعت ۱۱۰۰ به وسیله نیروهای عراقی اسیر شده‌اند. فرماندهی اروند از نیروی دریایی خواست برای تخلیه مردم، مقدار بیشتری هواناو اختصاص دهد، چون در این روز، یک فروند فعال بود و کافی نبوده است. سپاه پاسداران آبادان نیز اعلام کرد که در ساعت ۳ بعدازظهر نهم آبان، عناصری از دشمن از طرف بیابان‌های ذوالفقاری وارد آبادان شده‌اند. مسئله حائز اهمیت درباره عبور دشمن از بهمنشیر در روز نهم آبان این است که در مدارک عملیاتی، هیچ‌گونه عکس‌العمل نیروهای خودی و عقب راندن نیروهای متجاوز به شمال بهمنشیر ثبت نشده است. معلوم نیست چنانچه این گزارش‌ها صحت داشته باشد، به چه علتی دشمن عقب‌نشینی کرده است. در حوادث روزهای بعد نیز، که ذیلاً بیان خواهد شد، اشاره‌ای به عامل عقب رفتن دشمن نشده است. ممکن است اطلاعات اغراق‌آمیز بوده باشد.

حوادث مهم روز دهم آبان عبارت بود از اینکه: به فرمانده دانشکده افسری ابلاغ شده دانشجویان باقیمانده را جمع‌آوری کرده و به تهران برگرداند و آموزش‌ها را اجرا نماید. ۹۷ نفر از آنان روز دهم آبان به تهران مراجعت کردند. درباره حوادث جنوب بهمنشیر گزارش نشده است و بیشتر حوادث در محور ماهشهر و دارخوین بوده است. شناسایی‌ها نشان داده که دشمن در حدود ۱۵ کیلومتری آبادان - ماهشهر موضع پدافندی گرفته است. در این روز به اسارت افتادن وزیر نفت تأیید شد. تعداد دو قبضه خمپاره‌انداز به فرماندهی اروند تحویل گردید. مجدداً اطلاعاتی مبنی بر ادامه محاصره آبادان و پیشروی دشمن به سمت شهر آبادان منتشر گردید. هلی‌کوپترها و هواپیماهای دشمن در منطقه سرپل از یگان‌های زمینی دشمن پشتیبانی کردند. یک فروند هواپیمای دشمن سرنگون شد. اطلاع رسید که دشمن در روز نهم آبان در شمال سرپل و در جنوب سلیمانیه نیز فعال بوده و به سلیمانیه حمله کرده، ولی بر اثر مقاومت نیروهای ما عقب‌نشینی کرده است.

همان‌گونه که قبلاً بیان شد، تقویت منطقه فرماندهی اروند از اوایل آبان تشدید شد. گردان ۲۴۶ تانک لشکر ۷۷ پیاده و عناصر دیگر آن لشکر به منطقه اروند وارد شدند و ۱۱ آبان گردان ۲۴۶ تانک در منطقه دارخوین مستقر بوده و گزارش داده دشمن در سه کیلومتری جنوب محمدیه و حوالی سلیمانیه موضع گرفته است. فرماندهی اروند اعلام کرد پشتیبانی

یگان‌های مستقر در آبادان به وسیله هلی‌کوپترها و هواناوها انجام می‌شود. گردان ۱۴۴ پیاده گزارش داد دشمن در محور ماهشهر تا ۸ کیلومتری شرق کارون عقب‌نشینی کرده است. نظر به اینکه پشتیبانی هوانیروز فرماندهی اروند از مسجد سلیمان اجرا می‌شد، فرماندهی اروند درخواست کرد یک گروه هوانیروز در ماهشهر مستقر شود تا از یگان‌های این فرماندهی پشتیبانی نماید. گروه ۲۲ توپخانه گزارش داد عناصر این گروه از روز ۱۲ آبان در منطقه اروند زیر امر آن فرماندهی قرار می‌گیرد. فرماندهی آبادان سرهنگ شکرریز گزارش داد به نظر می‌رسد دشمن در نظر دارد حمله شدید خود را به آبادان اجرا نماید.

در ۱۲ آبان، گردان ۱۴۴ گزارش داد گشتی اعزامی این گردان تا ۱۲ کیلومتری شرق کارون جلورفته و عناصر دشمن را در سه کیلومتری خود مشاهده کرده است. قرارگاه ژاندارمری کشور از تهران به فرماندهی اروند که در منطقه بود، اطلاع داد نیروهای دشمن که در منطقه بهمنشیر از رودخانه عبور کرده بودند، با دادن تلفات سنگین، به شمال رودخانه عقب‌نشینی کرده و در یک کیلومتری شمال رودخانه موضع گرفته‌اند. همان‌طور که در حوادث روز نهم آبان بیان شد، معلوم نیست این حمله خودی چه موقع و به وسیله کدام یگان اجرا شده است و چگونه فرماندهی اروند که در چندین کیلومتری محل مستقر بوده از جریان اطلاع نداشت، ولی قرارگاه ژاندارمری کشور در جریان دقیق وضعیت بود.

در روز ۱۲ آبان، اطلاع رسید که عناصری از دشمن، از شرق کارون در منطقه آبادان عقب‌نشینی کرد و به سمت خرمشهر حرکت کردند. البته این‌گونه اطلاعات خیلی قابل اعتماد نبود، زیرا چه بسا عناصر تدارکاتی دشمن حرکاتی انجام می‌دادند، یا تعویض در جریان بوده است. چنانکه در همان روز، فرماندهی اروند نیروهای دشمن را چنین برآورد کرد که تیپ ۶ و ۲۶ زرهی دشمن با عناصر تقویت‌شده در منطقه سرپل مستقر است و تلاش خواهد کرد محاصره آبادان را تکمیل نماید.

در روز ۱۲ مهر، یگان‌های تقویتی بیشتری برای فرماندهی اروند رسید. فرماندار ماهشهر اعلام کرد ۱۷۰۰ نفر پاسدار، مسلح به جنگ‌افزار سبک و سنگین آماده حرکت به آبادان است. نیروی زمینی ابلاغ کرد دو گردان پیاده دیگر از عناصر لشکر ۷۷ آماده است تقریباً به ماهشهر ترابری گردد. در روز ۱۲ مهر، فرماندهی اروند درخواست یک آتشبار ۱۷۵م کرد. فعالیت دشمن در جنوب بهمنشیر به عللی ملغی گردید و در شمال بهمنشیر، دشمن فعال بود. برای تقویت نیروهای مدافع جزیره مینو، حجة الاسلام

خامنه‌ای تعداد ۵۰۰ نفر از افراد بسیج را در تهران آماده کرد و سرهنگ فروزان اعلام کرد قریباً اعزام خواهند شد. در این روز، ۲۰۰ نفر از افراد بسیج برای تقویت منطقه ماهشهر به سرپرستی برادر محمدتقی کاستی اعزام شد. در این روز، برادر رحیم صفوی به عنوان فرمانده سپاه پاسداران خوزستان تعیین شد.

در ۱۴ آبان، در منطقه شمال آبادان حادثه مهمی رخ نداد. در جنوب دارخوین، فعالیت دشمن برای پیشروی به سمت شمال (اهواز) آغاز شد. برادر رحیم صفوی گزارش داد که از ساعت ۲۲۳۰ دیشب، حرکات دشمن در جنوب دارخوین آغاز شده است. در روزهای ۱۵، ۱۶ و ۱۷ آبان، فشار دشمن در منطقه دارخوین اعمال شد.

در روز ۱۷ آبان، فشار دشمن در دارخوین شدیدتر شد. فرماندهی اروند به گردان ۱۴۴ پیاده دستور داد یک گروهان به سرپرستی فرماندهی گردان به منطقه دارخوین اعزام شود. در ساعت ۱۴۳۰، یک گروهان تانک دشمن به دارخوین حمله کرد، ولی با دادن تلفات سنگین عقب‌نشینی نمود. هلی‌کوپترهای خودی از مدافعین پشتیبانی می‌کردند و رزمندگان پاسدار دلیرانه از مواضع خود دفاع نمودند و تلاش سه‌روزه دشمن را با شکست مواجه ساختند. دشمن موفق نشد هیچ‌گونه پیشروی در این محور داشته باشد و به مواضع قبلی خود عقب‌نشینی کرد. در روز ۱۸ آبان، گزارش عدم موفقیت دشمن در منطقه دارخوین به فرماندهی اروند رسید. همچنین در ۱۸ آبان، گزارش رسید آب مشروب بندر ماهشهر که از رودخانه کارون در منطقه دارخوین تأمین می‌گردید، قطع شده است. فرماندهی ژاندارمری شادگان گزارش کرد که در پاسگاه‌های دارخوین، سلیمانیه، محمدیه و انرژی اتمی سپاه پاسداران مستقر شده‌اند و یک یگان از لشکر ۷۷ پیاده نیز در انرژی اتمی مستقر گردیده است. توپخانه ۱۰۵م در دارخوین و توپخانه ۱۲۰م در چهار کیلومتری پاسگاه دارخوین موضع گرفته است. در این روز، مجدداً گزارشی از حرکت دشمن به سمت دارخوین ارسال و درخواست هلی‌کوپتر گردید، ولی با عکس‌العمل نیروهای ما مواجه شد.

در روز ۱۹ آبان، گروه رزمی ۱۲۹ تیپ ۲ قوچان به آبادان اعزام شد. گروه پیشرو گروهان تانک تعیین شده در شیراز به ماهشهر رسید و تکمیل تدارکات فرماندهی اروند ادامه یافت. با توجه به شرایط نامساعد منطقه آبادان - ماهشهر، در روز ۲۰ آبان، یک دستور به امضای بنی صدر فرماندهی کل قوا به فرماندهی نیروی زمینی ابلاغ شد که متن آن چنین بود: به شما مأموریت داده می‌شود به منظور بازپس گرفتن خرمشهر و شکستن محاصره آبادان، بر اساس

طرح عملیاتی ابوزر، یک فرماندهی مخصوص در خرمشهر و آبادان و ماهشهر تشکیل دهید و نیروهای کافی در اختیار این فرماندهی قرار دهید. در همین روز، دستورالعمل تشکیل فرماندهی اروند به وسیله اداره سوم ستاد مشترک تهیه و ابلاغ گردید و عملاً به جای فرمانده نیروی زمینی، ستاد مشترک تدبیر سازمان دهی و عملیاتی این فرماندهی را تدوین و به نیروی زمینی دیکته کرده بود. رابطه فرماندهی در این دستورالعمل چنین بیان شده بود: فرماندهی اروند از طریق نیروی زمینی در تابعیت فرماندهی نیروهای مسلح بوده و با نیروی هوایی و دریایی برابر روابط یگان‌های هم‌جوار عمل خواهد کرد. چنین رابطه فرماندهی در قواره هیچ روش سازمان دهی و عملیاتی تاکنون وجود نداشته است. همین عامل سبب بروز مشکلات بعدی گردید. سازمان این فرماندهی چنین تعیین شده بود: یک ستاد از ستاد مشترک در کنترل عملیاتی، یک ستاد از نیروی زمینی در کنترل عملیاتی و یک قرارگاه تیپ و سه گردان پیاده و عناصر تقویتی رزمی و پشتیبانی رزمی از لشکر ۷۷ پیاده، تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی، گردان‌های ۱۵۱ دژ، ۱۶۵ مکانیزه و ۲۳۲ تانک از لشکر ۹۲ زرهی، از یگان‌های توپخانه مورد نیاز، تکاوران دریایی در کنترل عملیاتی، کلیه عناصر نهادهای انقلاب و شهربانی و ژاندارمری مستقر در منطقه اروند، عنصر هوانیروز متناسب با انجام مأموریت و امکانات هوانیروز، نیروی هوایی، دریایی منهای تکاوران در پشتیبانی فرماندهی اروند.

با ابلاغ دستورالعمل بالا، فرماندهی اروند به فرماندهی سرهنگ حسنعلی فروزان تشکیل رسمی پیدا کرد. یگان‌های مستقر در منطقه ماهشهر و آبادان زیر امر این فرماندهی قرار گرفت و یگان‌های دیگر نیز از عناصر لشکر ۷۷ و سایر یگان‌های نیروی زمینی برای تقویت این فرماندهی اعزام شد. تعادل نسبی برای مأموریت پدافندی نیروهای ما در منطقه برقرار شد و این نیروها موفق شدند وضعیت پدافندی را در منطقه سرپل تثبیت کنند و حرکات دشمن در خط سرپل اشغالی در شرق کارون محدود گردید.

در ۲۰ آبان، یک پایگاه عملیات نامنظم به وسیله ژاندارمری در شادگان تشکیل شد. عملیات عمده دشمن به نبرد توپخانه و حرکات محدود در محور دارخوین و جنوب جاده ماهشهر محدود شد. عملاً دشمن نیز به حالت پدافندی درآمد. اطلاعاتی که از فعالیت دشمن می‌رسید، غالباً به حقیقت نمی‌پیوست. بارها گزارش شد دشمن در نظر دارد آبادان را تصرف کند و به دارخوین حمله نماید. البته حرکات جزئی نیز انجام شد، ولی حرکات بیشتر جنبه نمایشی یا آزمایشی و ارزیابی داشت و به مرور، نیروهای دشمن نیز فرسوده می‌شدند و قدرت

تعرضی خود را از دست می دادند. به نحوی که، از اوایل آذرماه، تقریباً دشمن هیچ عمل آفندی چشمگیری انجام نداد. هر جا نیروهای ما حمله کردند، دشمن حمله متقابل کرد. فرماندهی دشمن اصولاً تدبیر تعرضی را کنار گذاشته بود.

با توجه به صدور دستورالعمل فرماندهی اروند در ۲۰ آبان، ستاد فرماندهی اروند در ۲۳ آبان ۵۹، دستور عملیاتی شماره ۳ به شماره اعلام وصول ۴ الف ۶۱ به امضای سرهنگ فروزان را صادر کرد. در این دستور عملیاتی، یگان های فرماندهی اروند شامل: تیپ ۲ لشکر ۷۷ پیاده با گردان های ۱۵۳، ۱۲۹، ۱۲۶ با پشتیبانی سه آتشبار توپخانه صحرایی و زیر امر گرفتن هنگ ژاندارمری آبادان، گارد ژاندارمری، دو گروهان ژاندارمری اعزامی از آبادان، تکاوران دریایی و ۸۰۰ نفر افراد سپاه پاسداران و ۲۰۰۰ نفر نیروهای مردمی و حدود ۳۰۰ نفر بسیج اعزامی از نجف آباد، مسئولیت دفاع از جزیره آبادان را عهده دار شد. گروه رزمی ۲۴۶ تانک لشکر ۷۷ و گردان ۱۵۳ پیاده با پشتیبانی دو آتشبار توپخانه و همکاری حدود ۲۰۰ نفر افراد سپاه پاسداران، مسئولیت دفاع منطقه دارخوین را به عهده گرفت. یک گردان رزمی متشکل از گردان ۲۰۱ و ۲۰۲ امداد ژاندارمری، یک گروهان تانک چیفتن، یک آتشبار توپخانه در محور ماهشهر موضع گرفت. و بالأخره یک فرماندهی عملیات نامنظم با زیر امر گرفتن گروهان ژاندارمری شادگان و دو گروهان ژاندارمری اعزامی از شیراز و بندر لنگه در حدود ۹۰ نفر پاسدار و بسیج در منطقه شرق شادگان پوشش برقرار کرد. گروه ۲۲ توپخانه هدایت و هماهنگی توپخانه را برقرار کرد. با این سازمان دهی، منطقه دفاعی یک وضعیت نسبتاً مناسب به خود گرفت.

در ۲۳ آبان، نیروهای دشمن مجدداً در منطقه دارخوین اقدام به حمله محدود کردند، ولی موفقیتی به دست نیاوردند. استقرار یگان های فرماندهی اروند در مواضع پدافندی، برابر دستور عملیاتی شماره ۳ فرماندهی اروند، در اواخر آبان ماه تکمیل شد. بدین ترتیب، نیروهای هر دو طرف خودی و دشمن به حالت پدافندی کامل درآمدند و این مرحله از عملیات منطقه خرمشهر و آبادان پایان یافت. مراحل بعدی شامل دفاع و نبرد توپخانه و حمله فرماندهی اروند در دی ماه سال ۱۳۵۹ و عدم موفقیت آن و بالأخره تک های محدود در ۶ ماهه اول سال ۱۳۶۰ شامل عملیات دارخوین و عملیات شمال بهمنشیر بود که با عملیات ثامن الائمه (ع) در دهه اول مهرماه سال ۱۳۶۰ سرپل دشمن در شرق کارون منهدم شد و این قسمت از عملیات پایان یافت که شرح هریک از عملیات یادشده در کتاب مربوطه بیان گردیده است.

۸. مسائل پرسنلی در عملیات خرمشهر و آبادان

جزئیات مسائل پرسنلی این عملیات، مانند سایر عملیات‌ها، در بخش جداگانه بررسی می‌شود. مسائل کلی پرسنل که از نظر عملیاتی نیز پراهمیت به نظر می‌رسد، این است که اصولاً سیستم سازمان‌دهی و تعیین فرماندهان مسئول در عملیات این منطقه نبرد، از آغاز جنگ چندان مناسب نبود. یک افسر ژاندارمری به عنوان فرمانده تعیین شد و بیش از ده واحد متنوع و مستقل زیر امر این افسر قرار داده شد که هیچ‌گونه آشنایی با خصوصیات آنها نداشته است. در ابتدای عملیات، روحیه بسیار خوب بود، ولی به مرور که عدم موفقیت‌ها زیاده‌تر شد، تضعیف گردیده است. کنترل و فرماندهی بسیار ضعیف بود. هر یگان به صورت مستقل و نیمه مستقل عمل می‌کرده است. اعمال تخلیه مجروحین و شهدا مشکلاتی داشته است. سیستم جایگزینی مبهم و آشفته بود و تقریباً اجرا نشده است. تعویض مکرر فرماندهان، اثرات سوئی در سیستم فرماندهی داشته است.

۹. مسائل لجستیکی عملیات خرمشهر و آبادان

جزئیات این قسمت نیز در بخش جداگانه‌ای بررسی می‌شود، ولی به طور کلی، به نظر می‌رسد با وجود مشکلات فوق‌العاده‌ای که از لحاظ امکانات تهیه و ترابری و توزیع تدارکات در منطقه بوده و با وجود شکایت‌هایی که فرمانده منطقه از وضع تدارکات کرده، ولی یگان‌های ما نسبتاً خوب تدارکات شده‌اند و بدون آب و غذا و مهمات نماندند. باید توجه داشته باشید که در اوایل جنگ، با آنکه مشکلات کلی آنقدر زیاد بود، همین اندازه پشتیبانی مطلوب به نظر می‌رسد.

۱۰. نتیجه کلی عملیات

نبردهای منطقه خرمشهر و آبادان در نوع خود، از دشوارترین، فعال‌ترین، حماسه‌آفرین‌ترین و در عین حال، اسفبارترین نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در طول جنگ بود. نیروهای بسیار اندک با سازمان متنوع، بدون هماهنگی کافی، در تلاش طاقت‌فرسا با دشمن بیش از ده برابر خود، مدت دو ماه مبارزه رویارویی جدی و فعال کردند. با حداقل مقدرات، حقیقتاً از وجب به وجب منطقه دفاع کردند و خیلی بیش از آنچه باید انتظار داشت، در مقابل تهاجم لشکرهای زرهی و مکانیزه دشمن پایمردی کردند. تا آن حد که افراد دشمن را از رویای رسیدن به قادسیه صدام و تصرف خوزستان در یک هفته ناامید نمودند. همین ناامیدی سبب شد که دشمن اجباراً

در طرح‌های خود تجدید نظر کند و ادامه تعرض را برابر نابودی نیروهای خود احساس کند و تمام جبهه‌ها به حالت دفاعی درآید. در این نبردها، نواقص، معایب و مشکلات خیلی زیاد بود، ولی هیچ‌یک از این عوامل نمی‌توانند نتیجه نهایی این نبردها و اثرات آن را در سرنوشت کلی جنگ نفی نمایند. در تجزیه و تحلیل مطالب، بیان شد که احتمالاً به علت اینکه در این نبردها، رزمندگان ما موفق نشدند خرمشهر را نگه دارند، ممکن است قضاوت عادلانه در جان‌فشانی‌ها و از خودگذشتگی‌های رزمندگان ما در این نبردها به عمل نیاید. برای جلوگیری از این احتمال، لازم است یادآوری شود که به علت کمبودهای توان رزمی که نیروهای ما در ابتدای جنگ داشتند، برتری دشمن بر نیروهای ما حدود ۶ به ۱ بود. نیروهای ما مجبور بودند عملیات تأخیری اجرا کنند. عملیات تأخیری از مشکل‌ترین عملیات نظامی است که با عملیات تعرضی و تدافعی قابل مقایسه نیست. این عملیات در شرایطی اجرا می‌شود که از طرفی دشمن با قدرتی چند برابر به نیروی تأخیری‌کننده فشار وارد کند و از طرف دیگر، امکانات رسیدن نیروهای تقویتی خودی بسیار ضعیف است و هر زمان امکان نابودی یگان تأخیرانداز وجود دارد. این عوامل سبب می‌شود کنترل و فرماندهی و حفظ انضباط و روحیه و وحدت فرماندهی بسیار مشکل شود. با توجه به این وضعیت است که به نظر می‌رسد نیروهای ما در نوع خود بسیار خوب بوده‌اند. البته مشکلات عدم هماهنگی و عدم طرح‌ریزی و سازمان‌دهی و تخصیص نیروهای مناسب و کافی در سطح نیروی زمینی وجود نداشته است که بایستی در کلیات این جنگ مورد بررسی قرار گیرد. نکات مهمی که از لحاظ محاسن و معایب این نیروها به نظر می‌رسد به شرح زیر می‌باشند:

الف) محاسن

- ۱) مقاومت و پایداری رزمندگان در دفاع از خرمشهر بسیار خوب بوده است.
- ۲) با وجود مشکلات فراوان و نامساعد بودن منطقه عملیات، هدایت عملیات تأخیری خوب بوده و هیچ یگانی از یگان ما محاصره و نابود نشده‌اند.
- ۳) اصل مهم عملیات تأخیری که کنترل متمرکز و اجرای نامتمرکز می‌باشد، در این عملیات به کار برده شده است.
- ۴) در نبرد داخل شهر، رزمندگان ما بسیار خوب جنگیدند و بیش از یک ماه، با نیروی کم، از شهر دفاع کردند.
- ۵) اجرای مانورهای مناسب و تغییر مکان یگان‌ها در حدود مقدور بسیار خوب بوده است.

۶) با وجود کمبود یگان‌های توپخانه، نسبت به وسعت منطقه پشتیبانی آتش در حد مقدرات خوب بوده است.

۷) از امکانات پدافندی موجود در منطقه نبرد، حداکثر بهره‌برداری به عمل آمده و گاهی با سه دستگاه تانک و تعداد محدودی پیاده، یک جبهه نسبتاً وسیع پوشیده و نگهداری شده است.

۸) با وجود وضعیت کنترل و فرماندهی، احساس مسئولیت در فرماندهان بسیار خوب بوده است.

۹) تلاش مردم و نیروهای مردمی از لحاظ وارد کردن نیروها به منطقه بسیار خوب بوده است، گرچه به علت عدم هماهنگی، از این نیروها به نحو مطلوب استفاده نشده است.

۱۰) حساسیت منطقه خرمشهر و آبادان مورد توجه مقامات نظامی و غیرنظامی بود. اغلب شخصیت‌های غیرنظامی، حتی وکلای مجلس شورای اسلامی و وزیر نفت در منطقه حضور پیدا کرده‌اند.

ب) معایب و نواقص

۱) به نسبت میزان تهدید و قدرت دشمن و وسعت منطقه عملیات، نیروی کافی در این منطقه نبرد مستقر نبوده است.

۲) طرح دفاعی نیروی زمینی خیلی دیر به لشکرها ابلاغ شده بود (طرح ابوزر از ۱۵ شهریور منتشر شده)، با وجود اینکه تهدید جدی از اوایل شهریور احساس شده، اقدامات دفاعی کافی به عمل نیامده است.

۳) نیروهای تقویتی از منابع داخلی خیلی دیر به منطقه اعزام شده‌اند.

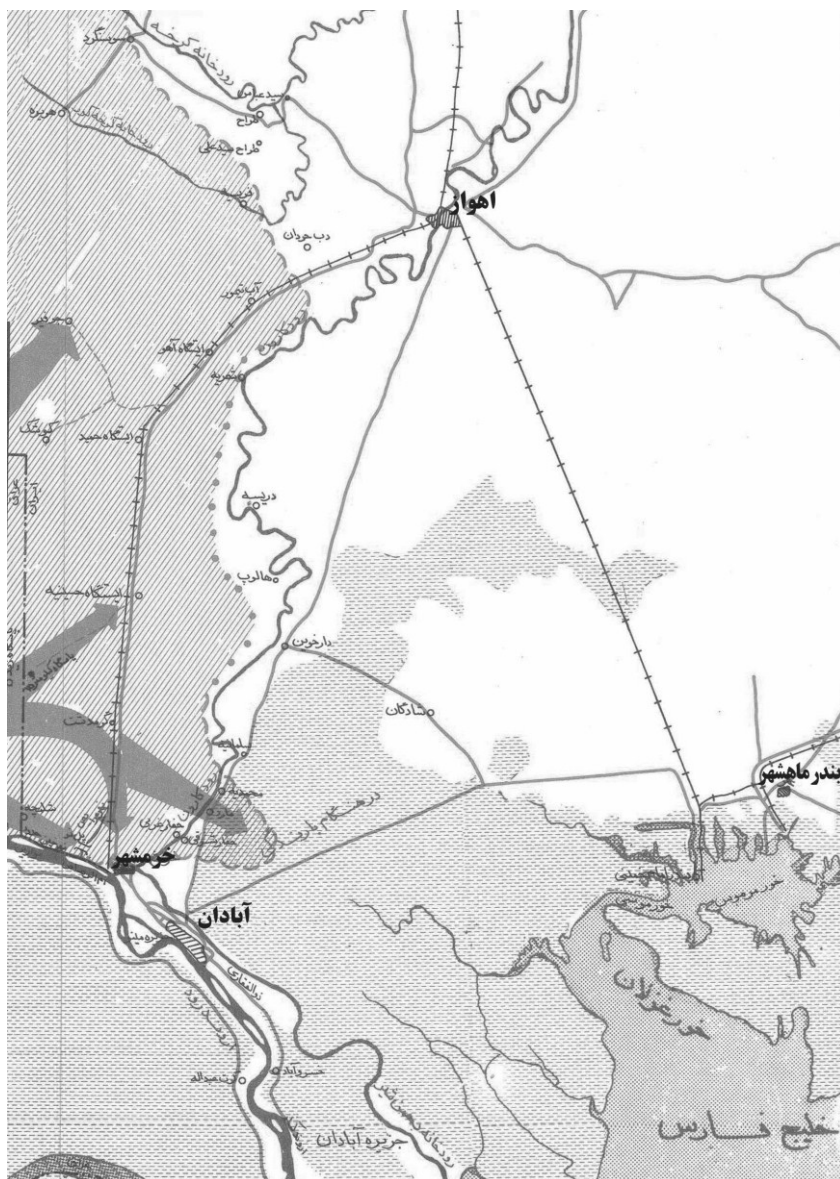
۴) تشکیل قرارگاه کنترل‌کننده از آغاز نبرد نامناسب بوده و سبب بروز اختلاف شده است.

۵) هماهنگی در طرح‌ریزی و هدایت تلاش‌ها به نحو مطلوب وجود نداشته است.

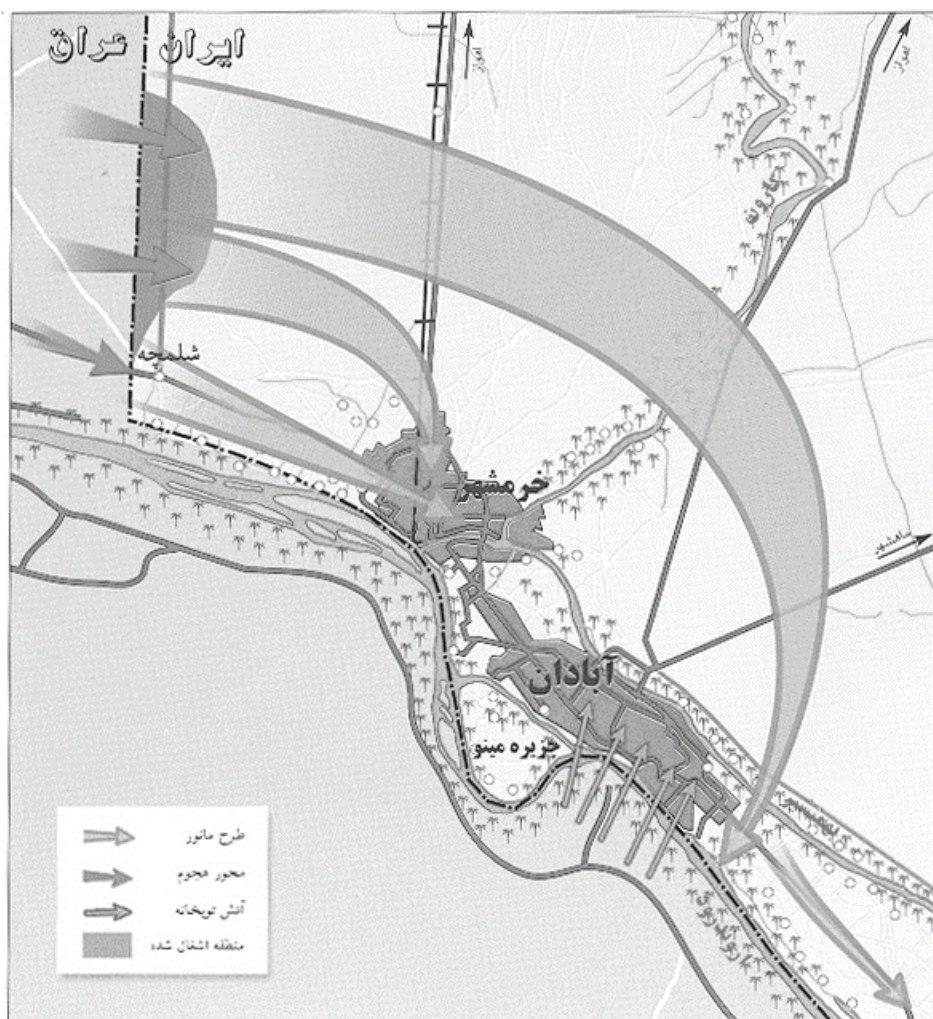
۶) در اجرای عملیات پاتک، واقعیت‌ها در نظر گرفته نشد. در حمله ۳ آبان، تلفات سنگین به نیروهای ما وارد شده است.

۷) تأمین کرانه شرقی کارون برقرار نشد و دشمن موفق شد به سادگی از رودخانه بگذرد و یکی از بزرگترین مشکلات را برای نیروهای ما به وجود آورد که حل آن یک سال طول کشید.

نقشه‌ها

محورهای تهاجم عراق در آغاز جنگ در منطقه جنوب غربی خوزستان

طرح مانور دشمن برای تصرف آبادان در آغاز جنگ

منبع: حبیبی، ابوالقاسم (۱۳۸۲)، آبادان در جنگ، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

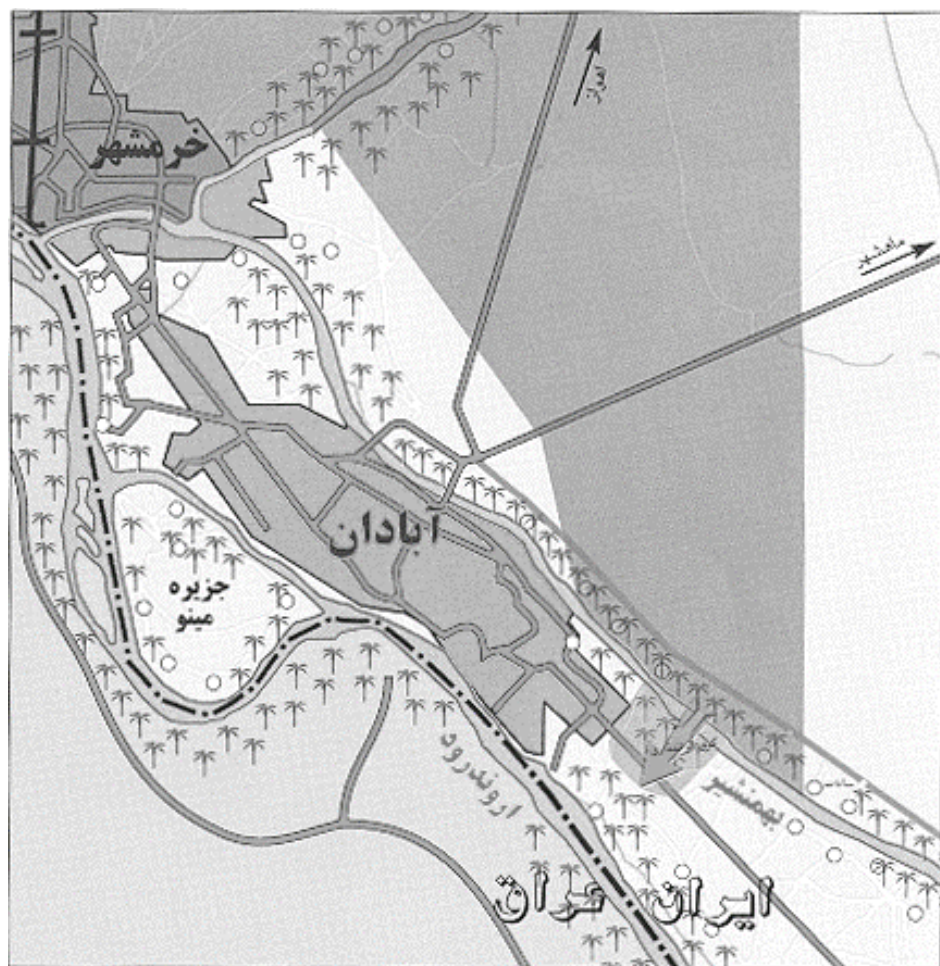
پیشروی دشمن تا غرب کارون - ۵۹/۷/۱۶

منبع: همان

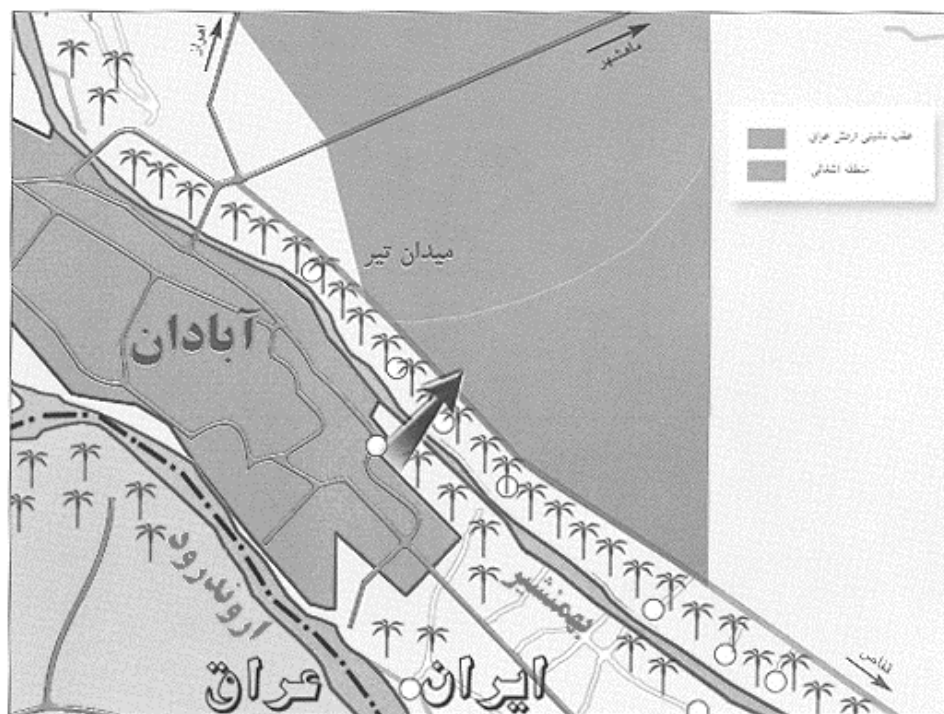

عبور دشمن از کارون - ۵۹/۷/۱۹

منبع: همان

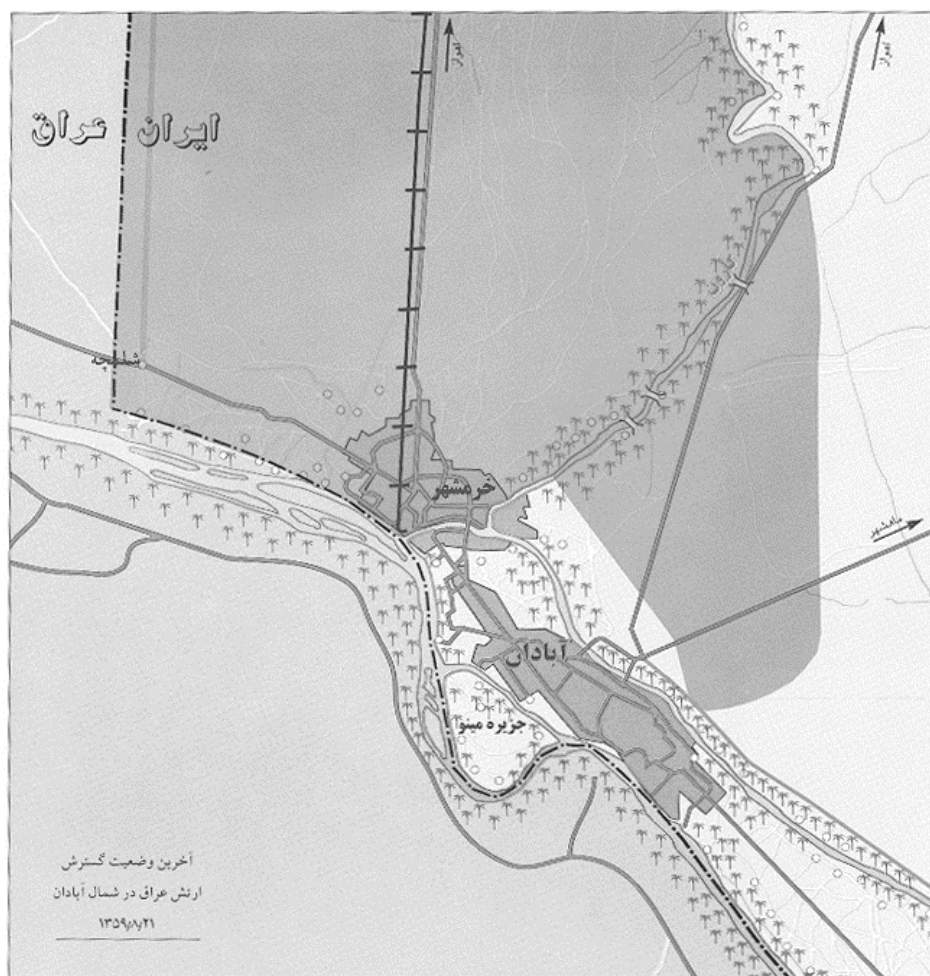

عبور عراقی‌ها از بهم‌نشیر - ۵۹/۸/۹

عملیات ذوالفقاری - ۵۹/۸/۹

منبع: همان

آخرین وضعیت گسترش ارتش عراق در شمال آبادان - ۱۳۵۹/۸/۲۱

منبع: همان

نمایه

- آبادان: اکثر صفحات
آتشبار ۱۰۵ م، ۱۶۵، ۱۳۹، ۵۲
آتشبار ۱۷۵ م، ۱۹۷، ۸۹، ۸۸، ۸۷، ۷۴، ۶۸
۱۹۸، ۲۱۵، ۲۵۷، ۲۶۶، ۳۰۲
آخوندزاده: سرهنگ، ۱۹۵
آذربایجان، ۳، ۲
آریافر: بهرام؛ سرگرد، ۱۶۹
آریانا: بهرام؛ ارتشبد، ۵
آغاجاری، ۷۳
آلمان غربی، ۵
آمریکا، ۲، ۵، ۲۱۳
آوینی: سرهنگ، ۲۲۵، ۲۱۶
- آ
ب
بصره، ۵، ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۴۳، ۹۱، ۱۶۰، ۱۶۲،
۱۷۵، ۲۱۸، ۲۲۵، ۲۴۳، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲،
۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۶۰، ۲۶۶، ۲۶۹، ۲۹۸
بغداد، ۵
بندر امام خمینی، ۴۴، ۵۰، ۵۸، ۵۹، ۹۸، ۹۹،
۱۰۱، ۱۱۳، ۱۳۶، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲،
۱۴۶، ۱۴۸، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۱،
۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۸، ۱۸۴،
۱۸۶، ۱۸۷، ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۰۸، ۲۱۱، ۲۱۲،
۲۹۰
بنی صدر: ابوالحسن، ۴۵، ۱۶۵، ۲۱۱، ۲۳۸،
۲۴۷، ۳۰۳
بوشهری: مهندس، ۱۸۸، ۱۸۴
بهمنشیر، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۶، ۲۸، ۳۷،
۵۴، ۵۵، ۹۱، ۱۰۱، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۱۰، ۱۱۴،
۱۱۸، ۱۴۳، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۷۸،
۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۵، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۳،
- آ
ب
بهر، ۱، ۲، ۳
احمدی: خلیل؛ ناخدا، ۳، ۱۸۶، ۱۸۷
اخیانی: سرهنگ ستاد، ۲۰۷، ۲۲۴
اروندکنار، ۷۷، ۸۴، ۱۵۴
استاندار خوزستان، ۷۰، ۷۲، ۸۸، ۹۴، ۹۹، ۱۰۶،
۱۱۹
اسدزاده: سرگرد، ۹۹
اسفندیاری: سروان، ۸۰، ۸۱، ۸۷، ۸۸، ۲۷۳
اسماعیلی: ستوانیار سوم، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵
اصفهان، ۵، ۴۸، ۹۵، ۹۶، ۱۱۱، ۱۴۱، ۱۵۰،
۱۵۱، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۴۷، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۹۴،
۲۹۵
اصفهانی: سرهنگ، ۹۴، ۱۳۴

ت

تانک ام-۴۸ ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۲۲، ۲۲۸
 تانک ام-۶۰ ۲۵۵
 تانک چیفتن، ۴۹، ۸۵، ۱۱۹، ۲۰۸، ۲۱۴، ۳۰۵
 تبریز، ۲
 ترمینال نظامی، ۵۰، ۵۸، ۵۹، ۱۳۶، ۲۶۳
 تکاوران دریایی، ۳۱، ۳۴، ۴۵، ۴۷، ۴۸، ۷۰، ۸۶
 ۸۹، ۹۱، ۱۱۴، ۱۳۹، ۱۴۵، ۱۴۸، ۱۵۰
 ۱۵۶، ۱۵۹، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۷۱
 ۲۳۸، ۲۴۰، ۲۴۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۸۴، ۲۸۹
 ۲۹۱، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۸، ۳۰۴، ۳۰۵
 تندگویان: مهندس، ۱۸۴، ۱۸۸، ۳۰۰
 تنومه، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۲۸، ۷۶، ۷۷، ۲۴۳
 ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۵، ۲۵۸، ۲۶۳، ۲۶۷
 توپ کاتیوشا، ۳۱، ۳۴، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۲، ۷۱
 ۷۵، ۷۸، ۸۱، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۱۰۲، ۱۳۲
 ۱۴۱، ۱۵۸، ۱۶۷، ۱۷۹، ۱۸۰، ۲۰۱، ۲۱۵
 ۲۸۴
 توپ ۱۳۰م، ۹۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۶
 توپ ۲۳م، ۱۳۹، ۲۰۱، ۲۱۲
 توپخانه ۱۳۰م، ۴۷، ۴۹، ۱۶۷، ۱۸۵، ۱۹۱
 ۲۰۹، ۲۲۰، ۲۲۵، ۲۶۳، ۲۶۹، ۲۷۵
 توکلی: پاسدار، ۲۲۴
 تهران، ۲، ۳، ۴، ۶، ۷، ۱۰، ۶۲، ۶۵، ۷۰، ۸۶، ۹۵
 ۹۶، ۹۸، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۱۱
 ۱۳۸، ۱۴۷، ۱۵۶، ۱۵۹، ۱۶۵، ۱۷۲، ۱۸۰
 ۱۸۳، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۷، ۲۱۹، ۲۳۹، ۲۶۳
 ۲۷۷، ۲۷۹، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۹۶، ۳۰۱، ۳۰۲
 ۳۰۳، ۳۱۰
 تیپ ۲ لشکر ۷۷ پیاده، ۴۸، ۲۱۰، ۳۰۵
 تیپ ۸۴ پیاده، ۹۴، ۱۰۵، ۱۷۳، ۲۴۲، ۲۹۹

۱۹۴، ۱۹۶، ۱۹۸، ۲۰۳، ۲۰۸، ۲۱۱، ۲۱۲
 ۲۱۷، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۸، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۴
 ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۵
 ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۵، ۲۹۷
 ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۵، ۳۱۳

بیگلویی: ستوان، ۲۰۹

پ

پادگان حمیدیه، ۴۲
 پادگان دژ، ۲۵، ۶۹، ۷۸، ۸۱، ۸۳، ۹۳، ۱۱۰
 ۱۱۱، ۲۵۴، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۸۰
 پادگان هفتگل، ۶
 پازوکی: سروان، ۱۵۶، ۱۷۲، ۲۳۹، ۲۹۷
 پاسگاه حسینی، ۸۰، ۸۱، ۸۷، ۸۸، ۲۰۹، ۲۵۰
 ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۹، ۲۶۱، ۲۶۹، ۲۷۱، ۲۷۳
 ۲۷۴
 پاسگاه خسروآباد، ۸۴
 پاسگاه خین، ۷۰، ۷۱، ۲۳۵، ۲۵۰، ۲۶۰، ۲۶۲
 ۲۶۳، ۲۶۹
 پاسگاه دوبرج، ۷۳، ۲۶۳
 پاسگاه سوبله، ۲۶۳، ۲۶۸
 پاسگاه طلائیه، ۲۵، ۲۹، ۷۵، ۲۵۸
 پاسگاه مؤمنی، ۸۹، ۲۳۳
 پالایشگاه آبادان، ۷۴، ۷۵، ۷۹، ۱۵۴، ۱۶۰
 ۱۷۹، ۱۸۱، ۲۱۶، ۲۲۳، ۲۶۲، ۲۶۷، ۲۶۹
 پایگاه دریایی خرمشهر، ۷۶، ۱۲۵، ۱۴۵، ۱۴۶
 ۱۵۵، ۲۶۰، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۶، ۲۶۹، ۲۸۳
 ۲۸۷، ۲۹۵، ۲۹۶
 پل نو، ۷۹، ۸۱، ۸۵، ۱۴۳، ۲۱۴، ۲۵۱، ۲۵۳
 ۲۵۹، ۲۶۱، ۲۶۵، ۲۶۹، ۲۷۱، ۲۷۲
 پلیس راه خرمشهر، ۸۰، ۸۷، ۲۴۳، ۲۷۱، ۲۸۱
 پورموسی: سرهنگ، ۱۹۸، ۲۰۸

خزاعی: سرتیپ، ۹۵، ۱۵۳، ۱۷۴، ۲۰۰، ۲۰۱،

۲۲۱

خسروآباد، ۳۰، ۴۱، ۵۴، ۷۷، ۸۸، ۱۰۰، ۱۴۱،

۱۴۲، ۱۴۶، ۱۶۷، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۸۱، ۱۸۲،

۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۱، ۱۹۵،

۲۰۳، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۷، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۹،

۲۷۶، ۳۰۰

خمپاره انداز ۱۲۰ م.م، ۱۵۰، ۱۶۵، ۲۱۲

خوزستان، ۵، ۶، ۷، ۲۰، ۲۲، ۳۷، ۵۴، ۷۰، ۷۲،

۸۰، ۸۸، ۹۴، ۹۶، ۹۸، ۹۹، ۱۰۴، ۱۰۶،

۱۰۸، ۱۱۲، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۲۴، ۱۳۰، ۱۳۵،

۱۴۶، ۱۶۵، ۱۷۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲،

۲۰۶، ۲۰۷، ۲۱۲، ۲۱۶، ۲۲۱، ۲۲۶، ۲۳۰،

۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۵، ۲۳۷، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳،

۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۲، ۲۵۵، ۲۵۷،

۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۳، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۷۷، ۲۷۸،

۲۷۹، ۲۸۱، ۲۸۸، ۲۹۳، ۳۰۳، ۳۰۶، ۳۰۹،

خونین شهر، ۶۰، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۸، ۱۶۰، ۱۶۲،

۱۶۳، ۱۶۵، ۱۹۴، ۱۹۵، ۲۰۳، ۲۱۳، ۲۲۸

د

دارخوین، ۲۰، ۲۲، ۵۱، ۵۴، ۵۶، ۸۸، ۹۲، ۹۴،

۹۷، ۹۹، ۱۰۱، ۱۳۷، ۱۷۸، ۱۹۱، ۲۰۱،

۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹،

۲۱۰، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۲، ۲۲۳،

۲۲۴، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۶، ۲۸۹،

۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۱، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵،

دانشکده افسری، ۴، ۲۱، ۳۰، ۳۱، ۳۴، ۸۹،

۱۰۹، ۱۵۰، ۱۵۹، ۱۸۳، ۱۹۸، ۲۴۰، ۲۷۴،

۲۷۵، ۲۷۸، ۲۸۴، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۴، ۳۰۱،

دانشور: سرگرد، ۱۰۴، ۲۷۸

دبیرستان نظام، ۴

تیمورتاش: سرهنگ ستاد، ۱۹۶، ۲۰۳، ۲۱۳،

۲۲۴

ج

جاموسی: سرهنگ، ۶۸، ۷۸، ۸۱، ۲۷۱

جلوه گر: سرهنگ، ۱۳۵

جنگ جهانی دوم، ۲

جوادی: ناخدا، ۱۷۰

چ

چمران: دکتر، ۱۰۶، ۱۶۴، ۱۶۵، ۲۷۸، ۲۷۹،

۲۹۸

ح

حسنى سعدی: سرهنگ، ۲، ۱۴۳، ۱۴۷، ۱۴۹،

۱۶۳، ۱۷۰، ۱۹۲، ۲۴۷، ۲۹۱،

حسینی: سرهنگ ستاد، ۱، ۸، ۹، ۱۰، ۱۷، ۹۳،

۹۴، ۹۷، ۹۸، ۱۰۲، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۱۰، ۱۱۳،

۱۲۱، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۹، ۱۳۳، ۱۳۴،

۱۳۷، ۱۵۷، ۱۶۵، ۱۸۰، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰،

۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۸، ۲۲۵، ۲۳۵، ۲۶۷، ۲۸۶،

۲۹۲

حقیقی: سرهنگ ستاد، ۱۹۶

خ

خامنه‌ای: آیت الله، ۱۰۶، ۱۳۷، ۱۹۸، ۲۷۸،

۲۸۹، ۳۰۲

خدرزاده: سرگرد، ۸۵

خرم‌آباد، ۱۳۵، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۴۲،

۲۸۸، ۲۹۹

خرمدره، ۲

خرمشهر: اکثر صفحات

زنجان، ۱، ۲، ۳، ۲۵۶

ژ

ژاندارمری، ۱۶، ۲۰، ۳۰، ۳۱، ۳۴، ۳۵، ۴۵، ۴۶،
۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۸، ۶۹،
۷۱، ۷۲، ۸۰، ۸۴، ۸۵، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۲،
۱۰۳، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۲۰، ۱۲۶، ۱۲۹،
۱۳۰، ۱۳۵، ۱۳۷، ۱۴۴، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۷،
۱۵۹، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۹، ۱۷۱، ۱۷۲،
۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۵، ۱۸۷، ۱۹۲، ۲۰۶،
۲۱۰، ۲۱۶، ۲۲۱، ۲۲۷، ۲۳۳، ۲۳۷، ۲۳۸،
۲۳۹، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸،
۲۵۷، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۳، ۲۶۵، ۲۸۱، ۲۸۴،
۲۸۵، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۶،
۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶

س

ساحلی: اکبر؛ ستوان، ۱۵۶
سارنگ: سرگرد، ۱۵۶
سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۶، ۲۱، ۳۰،
۳۱، ۳۴، ۳۶، ۴۵، ۴۸، ۸۹، ۱۱۱، ۱۳۱،
۱۳۸، ۱۴۱، ۱۵۰، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۸۰، ۱۸۲،
۱۸۵، ۱۹۶، ۱۹۹، ۲۰۱، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۶،
۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۷، ۲۲۰، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۳۷،
۲۴۵، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۵۷، ۲۵۹، ۲۶۱، ۲۶۷،
۲۶۸، ۲۷۴، ۲۸۲، ۲۸۴، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱،
۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۳،
۳۰۵
ستاد مشترک ارتش، ۷، ۱۵، ۱۶، ۳۴، ۳۵، ۳۶،
۴۴، ۴۵، ۴۷، ۶۹، ۸۱، ۸۲، ۹۴، ۱۲۰، ۱۲۱،
۱۲۲، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۵۳، ۱۵۸،
۱۶۲، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۹۴، ۲۰۰،

دزفول، ۳۹، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۵۷، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶،
۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۵،
۱۰۶، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۹،
۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۸، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۴،
۱۳۶، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۵۲، ۱۵۴، ۱۵۷، ۱۶۴،
۱۶۵، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۴،
۱۸۸، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۷، ۱۹۸،
۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۷، ۲۱۵، ۲۲۱،
۲۴۱، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۵۲، ۲۵۵،
۲۵۷، ۲۶۳، ۲۶۸، ۲۷۱، ۲۷۶، ۲۷۹، ۲۸۰،
۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۵، ۲۹۰، ۲۹۲، ۲۹۸، ۳۰۰

دشت عباس، ۹۸، ۱۱۸

دشت میشان، ۶

دهلران، ۹۴، ۱۰۵، ۱۱۱، ۱۳۱، ۲۰۷، ۲۳۳،

۲۴۴، ۲۵۲، ۲۵۶

ر

ربانی شیرازی: محد علی، ۲۲۲
ریبعی: رحیم؛ پاسدار، ۲۰۴
رشیدبان: نماینده مجلس، ۱۰۴
رضایی: مرتضی؛ فرمانده سپاه، ۱۸۵، ۱۶۵،
۲۹۸
رضوی: سرهنگ، ۷۰، ۷۲، ۷۴، ۷۷، ۸۷، ۸۸،
۹۲، ۹۳، ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۷۰،
۲۳۷، ۲۵۷، ۲۶۸، ۲۷۳، ۲۷۸، ۲۸۱، ۲۸۸
رودخانه دجله، ۶
ریاست جمهوری، ۱۹۴، ۱۹۹
رئیس جمهور، ۲۴۸، ۲۶۰، ۲۹۸

ز

زارع: ایرج؛ سرگرد، ۷۲، ۸۰، ۸۵، ۲۷۱؛ ستوان،

۷۵

شلمچه، ۲۰، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۴۳،
 ۶۸، ۶۹، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۴،
 ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۳، ۹۶، ۱۰۴، ۱۶۰،
 ۱۶۲، ۱۷۵، ۲۱۸، ۲۳۳، ۲۳۶، ۲۴۳، ۲۴۴،
 ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵،
 ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۶۵، ۲۶۷، ۲۶۸،
 ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۸،
 شورای عالی دفاع، ۷، ۱۵۸، ۱۹۸، ۱۹۹،
 شوروی، ۲، ۶،
 شهدای گمنام، ۶۰،
 شهربانی آبادان، ۹۰، ۱۶۹، ۱۸۸، ۲۲۳،
 شهنشاهی: سرهنگ، ۱۲۰،
 شیراز، ۱۰۵، ۲۰۰، ۲۰۶، ۲۱۰، ۲۸۳، ۲۸۵،
 ۳۰۳، ۳۰۵

ص

صادق: سرهنگ، ۲۲۲، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹،
 صادقی: سرهنگ، ۲۱۳،
 صالحی: سرگرد، ۱۹۱، ۲۰۲،
 صانعی فرد: سرهنگ، ۹۷، ۱۶۳، ۱۶۴،
 صدام حسین، ۶، ۷،
 صفاپور: سرهنگ، ۹۷، ۱۷۴،
 صفایی: نماینده مجلس، ۱۰۴،
 صفائی: سرهنگ، ۷۳، ۷۴،
 صفوی: رحیم؛ پاسدار، ۱۳۷، ۱۹۱، ۱۹۹، ۲۰۱،
 ۲۰۹، ۲۱۷، ۲۲۰، ۲۲۹، ۲۸۹، ۳۰۳،
 صمدی: ناخدا دوم، ۸۱، ۱۴۰، ۱۴۳، ۱۴۸،
 ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۷،
 ۱۶۹، ۱۷۲، ۲۳۹، ۲۴۶، ۲۷۱، ۲۹۶،
 صیاد شیرازی: علی؛ سرهنگ، سپهبد شهید، ۷،
 ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۵۳

۲۰۸، ۲۱۱، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۷، ۲۳۰، ۲۳۸،
 ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۵۲، ۲۶۰، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴،
 ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۹، ۲۷۹، ۲۸۱، ۲۸۲،
 ۲۸۴، ۲۸۸، ۲۹۰، ۲۹۸، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۴،
 سحابی: عزت الله؛ مهندس، ۱۸۴، ۱۸۸،
 سخاوت پور: منوچهر؛ سرگرد، ۱۱۵،
 سلیمانیه، ۲۱، ۴۴، ۹۸، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۶، ۱۰۸،
 ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۱۷، ۱۲۱، ۱۷۷، ۱۸۱، ۱۸۷،
 ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۴، ۲۰۹، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹،
 ۲۲۰، ۲۲۲، ۲۲۴، ۲۸۰، ۲۸۹، ۳۰۱، ۳۰۳،
 سوسنگرد، ۷۰، ۱۱۵، ۱۳۱، ۱۳۲، ۲۱۴، ۲۲۴،
 ۲۵۲، ۲۸۲،
 سیفی مهر: ناخدا یکم، ۱۴۱، ۱۴۶، ۱۵۶،
 سیل مصنوعی، ۶

ش

شادگان، ۴۴، ۵۶، ۵۸، ۵۹، ۶۵، ۹۳، ۹۸، ۹۹،
 ۱۰۴، ۱۱۱، ۱۱۵، ۱۴۱، ۱۶۱، ۱۶۶، ۱۷۸،
 ۱۷۹، ۱۸۶، ۱۸۹، ۱۹۲، ۱۹۴، ۲۰۶، ۲۰۹،
 ۲۱۱، ۲۱۴، ۲۱۸، ۲۲۱، ۲۲۳، ۲۲۷، ۲۲۸،
 ۲۵۰، ۲۷۶، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۳،
 ۳۰۴،
 شاهان: سرهنگ، ۲، ۸۱، ۱۰۴، ۲۷۱، ۲۷۸،
 شاهوردیان: سرهنگ، ۲۰۱،
 شاهین راد: سرگرد، ۱۴۷،
 شجاعی: سرگرد، ۲۳۰،
 شریف النسب: سرگرد، ۸۸، ۸۹، ۹۶، ۱۰۶، ۲۷۴،
 ۲۷۶،
 شریفی: خسرو؛ سروان، ۱۰۶،
 شکرریز: سرهنگ ستاد، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۱، ۱۴۲،
 ۱۴۹، ۱۶۰، ۱۶۳، ۱۶۶، ۱۷۰، ۱۷۷، ۱۹۷،
 ۲۲۸، ۲۴۷، ۲۸۸، ۲۹۸، ۳۰۲

ط

فرودگاه امیدیه، ۲۶۳

فرودگاه آبادان، ۷۴، ۷۹، ۸۰، ۱۶۹، ۲۷۰، ۲۸۳،

۲۹۹

فروزان: حسنعلی؛ سرهنگ، ۲۰، ۳۰، ۳۵، ۴۵،

۴۶، ۵۳، ۵۷، ۶۰، ۶۴، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۳۷،

۱۳۸، ۱۴۰، ۱۴۴، ۱۴۸، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۸،

۱۶۵، ۱۶۷، ۱۸۶، ۱۹۴، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۶،

۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۶، ۲۱۷،

۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۳۸، ۲۴۷، ۲۸۱،

۲۸۵، ۲۸۹، ۲۹۴، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵

فرهی: سرهنگ، ۲۰۷، ۲۱۴

فکه، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۲۰۷، ۲۵۲، ۲۶۱، ۲۶۳

فلاحی: سرتیپ، ۳۵، ۴۵، ۹۷، ۱۱۵، ۱۱۹،

۱۲۰، ۱۲۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۵۳،

۱۶۲، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۴، ۱۸۳، ۱۸۵، ۱۹۰،

۱۹۱، ۱۹۹، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۲، ۲۲۳، ۲۳۸،

۲۴۷، ۲۷۳، ۲۸۲، ۲۸۸، ۲۹۰، ۲۹۳،

۲۹۸، ۲۹۴

ق

قاسمی (قاسمی نو): سرهنگ ستاد، ۴۰، ۷۷،

۷۸، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۹، ۹۷، ۱۰۹،

۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۳۶، ۱۵۳،

۲۰۸، ۲۱۵، ۲۶۹

قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر، ۶، ۷

قرارگاه تاکتیکی نزا، ۴۱، ۴۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶،

۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۵، ۱۰۶،

۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۱۵،

۱۱۷، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵،

۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۴۴، ۱۴۵،

۱۵۳، ۱۵۴، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۹،

۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۸، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵،

طرح عملیاتی شهباز، ۶

طلائییه قدیم، ۴۲، ۷۰، ۷۱، ۷۵، ۲۳۳، ۲۳۶،

۲۵۲، ۲۵۵، ۲۶۰، ۲۶۷

ظ

ظهیرنژاد: سرتیپ، ۷، ۷۷، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۱۰۸،

۱۱۱، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۵۴،

۱۶۵، ۱۷۳، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۸، ۱۹۳،

۱۹۵، ۱۹۸، ۲۰۰، ۲۲۱، ۲۲۶، ۲۴۷، ۲۷۹

ع

عامری: ستوان، ۱۵۰

عبداللهی: سرهنگ، ۲، ۱۶۶، ۱۸۲، ۲۲۷

عزیزی: سرهنگ، ۱۹۱

عطاردی فر: سرهنگ، ۲۱۶

عمان، ۱۳۲

عملیات نامنظم، ۴۹، ۵۲، ۵۶، ۶۲، ۲۱۴، ۲۱۹،

۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۷، ۳۰۴، ۳۰۵

غ

غرقی: محمد هاشم؛ سرگرد، ۱۵۰، ۱۵۲، ۲۹۳،

۲۹۴

غفاری: ستوانیکم، ۲۲۸، ۲۴۷

ف

فانتوم: هواپیما، ۱۰۱، ۱۳۴، ۱۴۳، ۱۶۸، ۱۹۳،

۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۱۷، ۲۳۰، ۲۹۰

فاو، ۲۰، ۲۵، ۳۰، ۳۵، ۴۴، ۵۰، ۸۴، ۸۶، ۱۶۰،

۱۶۲، ۱۷۵، ۲۰۲، ۲۳۰، ۲۳۵، ۲۴۲، ۲۵۰،

۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۹، ۲۷۴، ۲۸۵

فرقه دموکرات، ۲، ۳

کشتارگاه آبادان، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۶۹، ۱۷۰، ۲۹۹
 کفایی: حمدالله؛ پاسدار، ۷۰
 کمیته‌های تهران، ۱۶۳، ۱۶۵
 کنزی: سرهنگ، ۱۷۷، ۱۹۰
 کنگرلو: محسن؛ پاسدار، ۱۹۶
 کوثر: سروان، سرگرد، ۱۷۱، ۱۸۷
 کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، ۴
 کوشک، ۳۰، ۶۸، ۷۵، ۷۶، ۲۳۳، ۲۳۵، ۲۳۶
 ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۷
 کوی ذوالفقاری، ۱۸۳، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۹، ۲۱۱
 ۲۱۲، ۲۲۴، ۳۰۰
 کوی مصدق، ۱۶۹، ۱۷۰، ۲۹۹
 کویت، ۱۳۲
 کهتری: سرهنگ، ۱۵۴، ۱۶۳، ۱۷۰، ۱۸۳
 ۱۹۴، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۹۸
 کیاوش: نماینده مجلس، ۱۰۴
 کیهانی: سرهنگ، ۱۵۰، ۱۶۶، ۱۷۲، ۱۷۳
 ۱۷۷، ۱۷۹، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹
 ۱۹۲، ۱۹۴

گ

گارد ساحلی، ۴۸، ۷۲، ۱۳۷، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۶
 ۱۶۷، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۸۲، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۹
 ۱۹۱، ۲۸۹، ۲۹۶، ۲۹۹، ۳۰۰
 گردان ۳۶۲ توپخانه، ۴۹، ۵۲
 گردان پیاده شادگان، ۳۱، ۳۴، ۲۸۴
 گردان سوارزهی، ۲۵۵
 گردان ۱۲۹ پیاده، ۴۸
 گردان ۱۳۶ پیاده، ۴۸، ۱۷۳
 گردان ۱۴۴ پیاده، ۳۱، ۴۹، ۱۳۴، ۱۴۱، ۱۴۷
 ۱۴۹، ۱۷۹، ۱۸۶، ۱۹۴، ۱۹۷، ۲۰۶، ۲۲۲

۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۱۵
 ۲۲۱، ۲۲۵
 قرارگاه عملیات مخصوص، ۱۵۳
 قرارگاه عملیاتی شماره ۳ فارس، ۱۵۳
 قرارگاه مقدم نزاجا، ۳۶، ۳۹، ۴۶، ۵۷، ۹۱، ۱۱۴
 ۱۵۳، ۱۵۸، ۱۸۱، ۱۹۵، ۲۰۲، ۲۱۸
 ۲۵۴، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۸
 ۲۹۰، ۲۹۲، ۲۹۴، ۲۹۸، ۳۰۰
 قرارگاه مقدم نیروی زمینی، ۱۶
 قزوین، ۲، ۲۵۶
 قُصبه، ۷۳، ۷۶، ۷۷، ۹۰، ۹۱، ۲۷۵
 قطعنامه ۵۹۸، ۷، ۸

ک

کارون: رودخانه، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶
 ۲۷، ۲۸، ۴۲، ۵۲، ۵۴، ۵۶، ۸۵، ۸۶، ۸۷
 ۸۹، ۹۲، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲
 ۱۰۹، ۱۱۳، ۱۳۱، ۱۵۰، ۱۵۵، ۱۶۸، ۱۶۹
 ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۹۱، ۱۹۵، ۲۰۴، ۲۱۷
 ۲۲۷، ۲۳۶، ۲۳۸، ۲۴۳، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱
 ۲۵۴، ۲۵۹، ۲۶۵، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۵
 ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۷، ۲۸۹
 ۲۹۱، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۹، ۳۰۲
 ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۸، ۳۱۱، ۳۱۲

کاشی: محمد تقی، ۱۹۸

کرخه: رودخانه، ۴۲، ۹۷، ۱۰۲، ۱۲۹، ۱۳۱
 ۱۳۲، ۱۴۵، ۱۷۵، ۲۱۳، ۲۳۶، ۲۴۹، ۲۸۲
 ۲۹۳

کردستان، ۱۵۰، ۲۳۴، ۲۴۲، ۲۵۲
 کرمانشاه، ۱۵۳، ۲۰۷، ۲۱۲، ۲۳۶، ۲۴۲، ۲۵۲
 کریملو: سپهبد، ۶
 کریمیان: ستوانیکم، ۲۱۸

گروهان ژاندارمری شادگان، ۳۰۵، ۱۹۲، ۴۹،
گمرک، ۷۹، ۹۲، ۱۰۴، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۱۷،
۱۲۰، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۴۷، ۱۵۹، ۱۶۹، ۱۷۰،
۲۷۸، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۳، ۲۹۹

ل

لاجوردی: سرهنگ، ۲۱۳
لشکر اصفهان، ۵
لشکر ۱۱ پیاده عراق، ۲۱، ۴۳، ۱۶۰
لشکر ۱۲ پیاده عراق، ۲۱۲، ۲۱۳
لشکر ۱۶ زرهی، ۱۵۴، ۲۴۳، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷،
۲۶۴
لشکر ۲۱ پیاده، ۳۱، ۳۴، ۴۷، ۹۵، ۹۸، ۱۱۸،
۱۲۴، ۱۵۴، ۲۴۲، ۲۶۴، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳،
۲۸۴، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴
لشکر ۷۷ پیاده، ۱۶، ۴۷، ۹۶، ۹۷، ۱۳۹، ۱۵۳،
۲۰۱، ۲۰۲، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۶۴،
۲۷۶، ۲۷۹، ۲۸۳، ۲۸۵، ۲۸۷، ۲۹۷، ۲۹۸،
۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵
لشکر ۸۸ زرهی، ۲۵۵، ۲۶۹
لشکر ۹ زرهی عراق، ۲۱، ۹۳، ۲۱۸
لشکر ۹۲ زرهی، ۵، ۶، ۲۰، ۲۱، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۵،
۳۹، ۴۰، ۴۷، ۵۰، ۵۷، ۶۸، ۷۱، ۷۴، ۷۵،
۷۷، ۸۰، ۸۲، ۸۴، ۸۶، ۸۷، ۸۹، ۹۲، ۹۸،
۱۰۰، ۱۰۲، ۱۰۹، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۱۸،
۱۲۲، ۱۲۶، ۱۳۰، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۴، ۱۴۵،
۱۴۹، ۱۶۹، ۱۸۲، ۱۸۵، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۳،
۲۰۰، ۲۰۵، ۲۱۰، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۳۵، ۲۳۷،
۲۳۸، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۵۵، ۲۵۶،
۲۵۷، ۲۵۸، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵،
۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳،

۲۲۶، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵،
۲۹۱، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۶، ۳۰۲، ۳۰۳
گردان ۱۵۳ پیاده، ۴۸، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۷۰، ۲۸۳،
۲۸۶، ۲۸۷، ۲۹۸، ۳۰۵
گردان ۱۶۵ مکانیزه، ۳۰، ۳۱، ۷۶، ۸۴، ۸۵، ۸۶،
۱۰۴، ۱۱۹، ۱۲۶، ۱۶۶، ۲۳۷، ۲۵۷، ۲۵۹،
۲۶۰، ۲۶۵، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۸، ۲۸۳
گردان ۱۸۵ هوایر، ۱۳۵، ۲۸۸
گردان ۲۰۱ امداد ژاندارمری، ۳۱، ۳۴، ۴۹، ۵۲،
۱۳۷، ۱۴۱، ۲۱۸، ۲۲۰، ۲۸۸، ۲۹۶، ۳۰۵
گردان ۲۳۲ تانک، ۳۱، ۷۴، ۷۶، ۸۵، ۱۱۹، ۲۳۷،
۲۵۷، ۲۵۹، ۲۶۲، ۲۶۶، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲،
۲۷۳
گردان ۲۴۶ تانک، ۴۹، ۱۹۳، ۳۰۱
گردان ۳۰۷ پدافند هوایی، ۳۱، ۳۴، ۲۸۴
گردان ۳۲۲ توپخانه، ۳۴، ۱۵۷
گردان ۳۴۱ توپخانه، ۴۹، ۵۲، ۲۲۵، ۲۷۵
گردان ۳۴۲ توپخانه، ۹۱
گردان ۳۴۳ توپخانه، ۵۲
گردان ۳۶۹ توپخانه، ۱۸۹، ۳۰۰
گردان ۳۹۹ توپخانه، ۳۱
گروه رزمی تیپ ۳۷ زرهی، ۷۸، ۹۸، ۲۰۳، ۲۲۲،
۲۲۵، ۲۴۲، ۲۶۱
گروه رزمی ۱۳۸ ۱۰۲، ۱۰۳
گروه رزمی ۱۴۱ ۱۰۲، ۱۰۳
گروه رزمی ۱۴۸ ۳۱، ۳۴، ۲۱۴، ۲۸۴
گروه رزمی ۱۵۳ ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۵۲، ۲۹۸
گروه رزمی ۲۰۲ ۴۹، ۵۱، ۵۲، ۵۵، ۶۲
گروه ۱۱ توپخانه، ۴۹، ۵۲، ۱۷۹
گروه ۲۲ توپخانه، ۴۸، ۴۹، ۵۲، ۵۶، ۶۳، ۱۰۲،
۱۵۷، ۱۹۵، ۲۱۵، ۳۰۲، ۳۰۵
گروه ۴۴ توپخانه، ۴۸، ۲۱۵
گروه ۵۵ توپخانه، ۴۹، ۵۲، ۹۳، ۱۵۴، ۲۱۵

نهر عریض، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۴۰، ۲۴۴، ۲۵۱،
۲۵۳، ۲۵۶، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۲، ۲۶۵، ۲۶۹،
۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۴، ۲۷۵

نیروی دریایی ارتش، ۱۶، ۳۰، ۴۴، ۴۶، ۸۹،
۱۱۹، ۱۲۳، ۱۲۹، ۱۳۵، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۴۶،
۱۶۰، ۱۶۶، ۱۶۹، ۱۷۳، ۲۱۳، ۲۳۷، ۲۶۰،
۲۶۲، ۲۶۳، ۲۸۷، ۲۹۲، ۲۹۷، ۲۹۹، ۳۰۱،
نیروی زمینی ارتش، ۷، ۹، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۳۰، ۳۴،
۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۸۱، ۸۲، ۱۰۶، ۱۲۰،
۱۳۵، ۱۵۴، ۲۰۸، ۲۱۱، ۲۲۵، ۲۳۰، ۲۳۷،
۲۳۸، ۲۴۷، ۲۵۲، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۶۰،
۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰،
۲۷۱، ۲۷۴، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰،
۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۸، ۲۹۰، ۲۹۱،
۲۹۲، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۰۰، ۳۰۲، ۳۰۳،
۳۰۴، ۳۰۷، ۳۰۸

نیروی هوایی، ۱۶، ۶
نیکفرد: سرگرد، ۱۶۰

و

وزیر نفت، ۱۸۴، ۱۸۸، ۱۹۰، ۱۹۱، ۳۰۱،
۳۰۸
وصالی: سرهنگ، ۱۲۲، ۱۹۹، ۲۰۰

ه

هادیان: سرگرد، ۱۹۸
هاشمی‌روان: سرهنگ، ۱۳۶، ۱۵۸
هدایتی: سرگرد، ۸۷، ۸۸، ۸۹
هندیجان، ۷۳
هنگ ژاندارمری آبادان، ۲۰، ۲۱، ۳۰، ۴۸، ۶۸،
۸۰، ۱۴۵، ۱۶۶، ۱۶۹، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۵،
۱۹۲، ۲۲۷، ۲۵۷، ۲۶۰، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۵

۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲،
۲۸۳، ۲۸۵، ۲۸۸، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۳۰۴
لطفی: سرهنگ، ۲۲۶

م

متفقین، ۲
محمدی: سرگرد، ۱۴۷، ۱۴۹
محمدیه، ۵۲، ۱۹۳، ۲۰۹، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹،
۲۲۴، ۳۰۱، ۳۰۳
مراغه، ۵، ۶، ۱۷۹، ۲۰۰
مرزبان: سرگرد، ۱۷۰
مسجد سلیمان، ۴۳، ۱۱۵، ۱۲۴، ۱۵۲، ۱۹۴،
۲۸۳، ۲۸۵، ۲۹۳، ۳۰۲
مشهد، ۹۷، ۱۰۷، ۱۳۳، ۱۳۹، ۱۴۱، ۱۵۴، ۱۷۳،
۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۷۹، ۲۸۳، ۲۸۵،
۲۸۶، ۲۹۸

مصدق: محمد، ۴
معینی: سرهنگ ستاد، ۱۲۰، ۱۵۸، ۲۲۲، ۲۲۵
معینی‌فر، ۱۸۴
ملک‌نژاد: سرهنگ، ۶۸، ۶۹، ۷۱، ۷۵، ۷۶، ۷۷،
۱۰۰، ۱۰۳، ۱۱۵، ۲۶۹
منطقه ۳ دریایی خرمشهر، ۲۰، ۲۱، ۲۹، ۳۰، ۵۹،
۲۳۷، ۲۴۶، ۲۵۷، ۲۵۹، ۲۸۷، ۲۹۶، ۲۹۹،
۳۰۰

مهندسی ژاندارمری، ۴۹

ن

نامجو: سرهنگ، ۱۰۶، ۱۰۹، ۲۷۸
نوبهار: سرهنگ، ۱۸۱، ۱۸۸
نهر خین، ۷۰، ۲۳۳، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۹، ۲۴۳،
۲۵۰، ۲۵۱، ۲۶۱، ۲۶۲

۱۹۲، ۱۹۴، ۱۹۶، ۲۰۱، ۲۱۰، ۲۱۴، ۲۳۹،

۲۴۵، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۹۷، ۳۰۰، ۳۰۲،

۳۰۴

هویزه، ۹۱

ی

یحیوی: مهندس، ۱۸۴، ۱۸۸

یگان سوارزرهی، ۸۵، ۲۷۲

هنگ لنگه، ۱۷۸

هواپیماهای اف-۵ ۴۳

هواپیمای سی-۱۳۰ ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۱۱۱، ۱۷۳،

۱۷۸

هواپیمای میگ، ۴۲، ۴۳، ۷۴، ۱۲۶، ۱۳۲، ۱۳۴،

۱۴۷، ۱۵۲، ۱۹۴، ۲۶۶

هوانیروز، ۴۷، ۵۰، ۵۲، ۵۶، ۶۲، ۶۳، ۶۵، ۸۹،

۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۵، ۹۶، ۱۰۱، ۱۰۳، ۱۰۴،

۱۰۸، ۱۱۰، ۱۱۵، ۱۲۸، ۱۳۶، ۱۴۳، ۱۵۲،

۱۵۶، ۱۷۲، ۱۷۶، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶،